

School of Theology at Claremont

1001 1325211

HARMONY
OF THE
SYNOPTIC GOSPELS IN GREEK

BURTON AND GOODSPEED

The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

A HARMONY OF
THE SYNOPTIC GOSPELS
IN GREEK

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

THE BAKER & TAYLOR COMPANY
NEW YORK

THE CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS
LONDON

THE MARUZEN-KABUSHIKI-KAISHA
TOKYO, OSAKA, KYOTO, FUKUOKA, SENDAI

THE MISSION BOOK COMPANY
SHANGHAI

2560
A2
B8
1920

Bible. N. T. Gospels. Greek.
Harmonies. 1920.

A HARMONY OF THE SYNOPTIC GOSPELS IN GREEK

By

ERNEST DE WITT BURTON

and

EDGAR JOHNSON GOODSPEED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

COPYRIGHT 1920 BY
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

All Rights Reserved

Published December 1920

Composed and Printed By
The University of Chicago Press
Chicago, Illinois, U.S.A.

PREFACE

For more than a century, since the name "Synoptic Gospels" was first applied to our first three Gospels, because of their observed similarity in content and structure, the task of ascertaining the mutual relations of these three books and their sources has engaged the attention of New Testament scholars. The list of those who have contributed to the solution of the problem is a long one including, among others, Griesbach, Eichhorn, Schleiermacher, Gieseler, Wilke, Baur, Hilgenfeld, Weisse, Holtzmann, Holsten, Bleek, Weiss, Meyer, Wendt, Wellhausen, Jülicher, Wernle, Spitta, and Harnack in Germany, and among English writers, Owen, Marsh, Westcott, Bruce, Woods, Badham, Abbott, Salmon, Wright, Hawkins, Stanton, Sanday, and Streeter. One result of the labors of these men is that the question is no longer one which concerns the technical scholar only but demands the consideration of all who aspire to any measure of independence in their judgment of the value of the Gospels. Value is not indeed determined by origin, but the two matters are so intimately related that one cannot determine the former without an intelligent judgment on the latter. For the reaching of such a judgment an indispensable instrument is an arrangement of the Gospels in parallelism which makes possible an accurate comparison of their text, sentence by sentence, phrase by phrase, word by word.

Convinced by experience that none of the works prepared and published for this purpose fully met the necessities of the case, we began some years ago the preparation of a work which should more perfectly serve the needs of the student. The main lines for such a work were laid down in an essay published in 1904.¹ Having in mind the widening interest in the subject on the part of students who do not read Greek, and discovering that the main facts can be exhibited even in the English text, we recently published with Charles Scribner's Sons of

¹ See Burton, *Some Principles of Literary Criticism and Their Application to the Synoptic Problem*, Chicago, 1904; cf. also Burton, "Some Phases of the Synoptic Problem" in *Journal of Biblical Literature*, Vol. XXXI, Part II, 1912.

New York, *A Harmony of the Synoptic Gospels for Historical and Critical Study*. Except for its use of the Greek text in place of the English, the present work is in method and execution substantially identical with that.

As the purpose of this book is not harmonization or the discovery from the narratives of a historical order of events, but the exhibit of the facts respecting the parallelism of the Gospels as they stand, we have in general retained each of the three Gospels in its own order. The only exceptions to this statement are that the material of Matt. chaps. 8-11, in which Matthew has followed an order of his own, we have arranged in the order of the other evangelists, and that Luke 8:19-21, which though closely parallel to Mark 3:13-35 is placed by Luke after the Parables by the Sea instead of before them as in Mark, we have placed in Mark's position.

We have found the intricate documentary relationships of the Synoptic Gospels greatly clarified by making a sharp distinction between (1) parallel sections, and (2) parallel material in non-parallel sections.¹ Parallel sections are sections which by position and content or by content only are shown to be as sections basally identical—narratives of the same event, or discourses dealing with the same subject in closely parallel language. They may differ greatly in extent by reason of one evangelist's including material which another omits. Parallel passages in non-parallel sections are passages which, though standing in sections not basally identical, closely resemble each other in thought or language. This *Harmony* places in parallelism not only the whole of the two or more parallel sections but also all parallel material in non-parallel sections. The latter is printed in smaller type and sometimes for practical convenience at the bottom of the page.

The book is therefore not constructed in the interest of any theory. Yet by our study of the facts, which has extended now through many years, we have come to hold certain definite opinions with regard to the relations of the Synoptic Gospels to one another and their literary sources, and we judge it not unprofitable to state briefly the theory which the facts seem to us to demand—a theory which we are more and more convinced furnishes the clue to the complicated problem.

¹ Burton, *Principles of Literary Criticism*, pp. 54 f.

1. Our Second Gospel, or a document in large part identical with it, was employed as a source by both our First and Third Gospels.

2. Matthew and Luke also possessed in common a document containing substantially the non-Markan material now found in Luke 3:1—9:50, viz., Luke 3:7—18, 23—38; 4:2—30; 5:1—11; 6:20—8:3. For convenience, it may be called G.

3. Matthew and Luke possessed a third document consisting substantially of the non-Markan material now found in Luke 9:51—19:28, viz., Luke 9:51—18:14 and 19:1—28, from which Matthew drew about one-half; or this portion of Luke is itself composite, consisting of two documents, one of which Matthew possessed, but both of which were in the hands of Luke, probably already combined into one. The portion which was used by Luke only, and perhaps not in the hands of Matthew, may be called P_l; the remainder P_m; or the whole document P.

4. Matthew also possessed a document not in the hands of Luke. It included about one hundred and fifty verses of sayings of Jesus, now scattered through chapters 5—25 of Matthew.

5. Besides these major sources, there were, undoubtedly, several other sources of Matthew and Luke, oral or written, each having his own; thus, e.g., Luke had his infancy narrative and a special narrative of the passion and resurrection story; Matthew had his infancy story and a source or sources of rather late origin and pertaining to the public ministry and to the passion history.

The text of the Gospels employed in this book is that of Westcott and Hort, the critical excellence of which is now, thirty-nine years after its publication, more firmly established than ever, and is nowhere more significant than in the comparison of the Gospels. The use of this text with its marginal readings has made it possible for us to limit our additions to the latter for the most part to those variant readings which illustrate the effect of harmonistic corruption bearing directly on the synoptic problem.

Permission of the publishers, MacMillan and Company, Ltd., London, to make use of this text is herewith gratefully acknowledged.

To President Judson and the University of Chicago we desire to express our deep appreciation of their co-operation in the publication of this volume. Without the subsidy which the University, on the recommendation of the

PREFACE

President, granted with no expectation of reimbursement, our work must still have remained in manuscript. Our hearty thanks are due to Miss Fridelle Newberger, Mrs. Mabel C. Lee, Mr. William H. Herdman, Mrs. Elizabeth Mader, and Mrs. Jessie Dunten Johnson, who with an interest, skill, and cheerfulness unequaled in our experience, have co-operated with us to make the book typographically correct.

ERNEST DEWITT BURTON
EDGAR JOHNSON GOODSPEED

UNIVERSITY OF CHICAGO
August 1, 1920

ANALYTICAL OUTLINE OF THE SYNOPTIC GOSPELS

PART I INFANCY AND YOUTH OF JESUS

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
1. Luke's Preface			1:1-4				1
2. The Genealogy (Mt)	1:1-17					3:23-34	1
3. The Birth of John Promised			1:5-25				4
4. The Annunciation to Mary			1:26-38	1:18b, 20c, 21a			4
5. The Annunciation to Joseph	1:18-25					1:27; 2:5b, 4; 1:31, 35; 2:7a, 21b	5
6. Mary's Visit to Elizabeth			1:39-56				6
7. The Birth of John the Baptist			1:57-80				7
8. The Birth of Jesus			2:1-7	1:20b; 2:1; 1:18b, 25a			8
9. The Angels and the Shepherds			2:8-20				8
10. The Circumcision			2:21	1:25b			9
11. The Presentation in the Temple			2:22-39	2:23a			9
12. The Wisemen from the East	2:1-12					2:4	10
13. The Flight into Egypt	2:13-23					2:39b	11
14. Childhood at Nazareth			2:40				11
15. Visit to Jerusalem			2:41-50				11
16. Eighteen Years at Nazareth			2:51, 52				12

PART II INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
17. MThe inistry of the Baptist	3:1-12	1:1-8	3:1-20	4:17b; 11:10b; 12:34; 7:19; 14:3, 4	1:15b; 6:17, 18	7:27b; 3:21	13

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
18. The Baptism of Jesus, and the Genealogy (Lk)	3:13-17	1:9-11	3:21-38	3:6; 17:5; 1:1-16.	1:5; 9:7	9:35	17
19. The Temptation	4:1-11	1:12, 13	4:1-13				20

PART III THE GALILEAN MINISTRY

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§ 20-23						
20. The Departure into Galilee	4:12-17	1:14, 15	4:14, 15	3:2; 4:24, 23a; 9:35a	1:21, 28, 39a; 6:6b	4:31, 44	23
21. The Rejection at Nazareth (Lk)			4:16-30	13:53-58	6:1-6a		24
22. The Call of the Four (Mt-Mk)	4:18-22	1:16-20				5:1-11	27
23. The Response to Jesus' Work	4:23-25			9:35	1:39; 6:6b; 1:28, 32, 34a; 3:7b, 8	4:44, 14a, 15, 37, 14b, 40; 6:17b	29
CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§ 24-27							
24. A Day in Capernaum	8:14-17	1:21-34	4:31-41	4:13; 7:28b, 29; 4:24a; 12:16	3:11, 12	4:14b	30
25. A Preaching Tour in Galilee		1:35-39	4:42-44	4:23; 9:35	6:6b	5:16; 4:15a	33
26. The Call of the Four (Lk)			5:1-11	4:18-22	1:16-20		34
27. The Healing of a Leper	8:1-4	1:40-45	5:12-16				36

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§ 28-32							
28. The Healing of a Paralytic	9:1-8	2:1-12	5:17-26		5:21; 3:22		37
29. The Call of Levi	9:9-13	2:13-17	5:27-32				40
30. The Question about Fasting	9:14-17	2:18-22	5:33-39				41
31. Plucking Grain on a Sabbath	12:1-8	2:23-28	6:1-5				42
32. The Withered Hand	12:9-14	3:1-6	6:6-11			14:5; 12:24; 14:3, 4a	44
CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§ 33, 34							
33. The Fame of Jesus	12:15-21	3:7-12		4:25	1:34b	6:17-19; 4:41	46
34. The Choosing of the Twelve		3:13-19a	6:12-19	5:1a; 10:2-4; 12:15; 4:25	1:35; 3:7-10		48
CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§ 35-44							
35. The Character and Duties of Disciples	5:1-16		6:20-26		3:13; 9:50b; 4:21b	6:12, 13; 17; 14:34b, 35a; 11:33; 8:16	49
36. The Righteousness of the Kingdom and the Law	5:17-20					16:7	52
37. The Righteousness of the Kingdom and the Teaching of the Synagogue	5:21-48		6:27-36	18:9, 8; 19:7, 9; 7:12a	9:47, 43; 10:4, 11; 12:12:31	12:58, 59; 16:18	52
38. The Righteousness of the Kingdom and the Ostentation of the Jews	6:1-18			6:32; 26:41; 18:35	14:36, 38; 11:25	12:30; 11:2-4; 22:40	57
39. Trusting and Serving God Alone	6:19-34					12:33, 34; 11:34; 35; 16:13; 12:22-31	60
40. On Judging	7:1-6		6:37-42	15:14b; 10:24, 25a	4:24b		63
41. On Asking of God	7:7-11			21:22	11:24	11:9-13	64

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
42. The Golden Rule	7:12			22:40		6:31	65
43. On Doing Righteousness	7:13-27		6:43-49	12:33; 3:10b; 12:35, 34b		13:24; 3:9b; 13:26, 27	65
44. The Wonder of the Multitude	7:28, 29				1:22	7:1a	68
CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§ 45-49							
45. The Centurion's Servant	8:5-13		7:1-10	7:28a; 13:42, 50; 22:13b; 24:51; 25:30		13:29, 28b, a	68
46. The Raising of the Widow's Son			7:11-17				71
47. The Message from John the Baptist	11:2-30		7:18-35	21:31b, 32; 13:9, 43b; 10:15; 28:18b	1:2; 9:13; 4:9b, 23	16:16; 8:8b; 14:35b; 10:13-15, 12, 21, 22	72
48. The Anointing of Jesus (Lk)			7:36-50	26:6, 7	14:3		77
49. A Preaching Tour, Women Accompanying			8:1-3				79
CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§ 50, 51							
50. On Casting out Demons by Beelzebub (Mt-Mk)	12:22-45	3:19b-30		9:32-34; 7:16-20; 3:10b, 7b; 23:33; 16:4a	8:22f; 9:40; 8:12	11:14-23; 9:50b; 12:10; 6:43-45; 3:9b, 7b; 11:29-32, 24-26	79
51. The Kindred of Jesus	12:46-50	3:31-35	8:19-21				86
CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§ 52-65							
52. The Soils	13:1-9	4:1-9	8:4-8	Cf § 47	C § 47	Cf § 47	87
53. The Reason for the Parables	13:10-17	4:10-12	8:9, 10		4:25	8:18b, 12b; 10:23, 24	89

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
54. The Explanation of the Parable of the Soils	13:18-23	4:13-20	8:11-15		4:12b		90
55. On the Use of Parables		4:21-25	8:16-18	5:15; 10:26b. Cf § 47. 7:2b; 13:12; 25:29	Cf § 47	11:33; 12:2. Cf § 47. 6:38b; 19:26	92
56. The Tares	13:24-30						93
57. The Seed Growing of Itself		4:26-29					94
58. The Mustard Seed	13:31, 32	4:30-32				13:18, 19	94
59. The Leaven	13:33					13:20, 21	95
60. Jesus' Custom of Speaking in Parables	13:34, 35	4:33, 34					95
61. The Explanation of the Parable of the Tares	13:36-43			Cf §§ 45, 47	Cf § 47	Cf § 45. 13:28. Cf § 47	95
62. The Hidden Treasure	13:44						97
63. The Pearl of Great Price	13:45, 46						97
64. The Drag Net	13:47-50			Cf § 45. 13:43		Cf § 45. 13:28	97
65. The Understanding and Use of Parables	13:51-53						98
CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN TO NAZARETH, §§ 66-69							
66. The Stilling of the Tempest	8:18-27	4:35-41	8:22-25			9:57-60	98
67. The Gerasene Demoniac	8:28-34	5:1-20	8:26-39				100
68. The Raising of Jairus' Daughter, and Other Acts of Healing	9:18-34	5:21-43	8:40-56	9:1. Cf §§ 141, 50	Cf § 141. 8:22-26. Cf § 50	Cf § 141. 11:14, 15	104
69. The Rejection at Nazareth (Mt-Mk)	13:54-58	6:1-6a				4:16-24	109
CHAPTER X. DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§ 70-76							
70. The Sending Forth of the Apostles	9:35-10:4	6:6b, 7	9:1	4:23; 14:14	6:34; 1:39; 3:16-19a	10:2; 4:44; 6:14	111
71. Instructions for the Journey	10:5-15	6:8-11	9:2-5	10:1; 4:17; 10:16, 18; 11:24	6:7, 12; 1:15; 6:13	9:1; 10:3-12	113
72. Persecution Predicted	10:16-23			11:24; 24:9, 13	13:9; 6:11b; 13:11-13	10:3; 21:12-19; 12:11, 12	116

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
73. Courage and Faith	10:24-33				3:22; 4:22; 8:38	6:40; 8:17; 12:2-9; 21:18; 9:26	118
74. On Taking up One's Cross	10:34-39			16:24b, 25	13:12; 8:34b, 35	12:51-53; 14:26; 27:9; 23b, 24; 17:33	120
75. On Rewards	10:40-42			18:5	9:37, 41	10:16; 9:48b	121
76. The Departure of Jesus and the Disciples	11:1	6:12, 13	9:6	10:7, 8; 7:28; 13:53; 19:1; 26:1			122
CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§ 77-80							
77. The Death of John the Baptist	14:1-12	6:14-29	9:7-9			3:19, 20	123
78. The Feeding of the Five Thousand	14:13-23a	6:30-46	9:10-17	15:32-39; 9:36	8:1-10		125
79. The Walking on the Sea	14:23b-36	6:47-56			15:39		129
80. Eating with Unwashed Hands	15:1-20	7:1-23				6:39	131
CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§ 81, 82							
81. The Syrophenician Woman	15:21-28	7:24-30		10:6	10:47b		134
82. The Return to the Sea of Galilee	15:29-31	7:31-37					136
CHAPTER XIII. RETURN TO THE SEA OF GALILEE, §§ 83-85							
83. The Feeding of the Four Thousand	15:32-39	8:1-10		14:13-23a	6:30-46	9:10-17	137
84. Demanding a Sign from Heaven	16:1-12	8:11-21		12:39b		12:54-56; 11:29b; 12:1b	139
85. The Blind Man of Bethsaida		8:22-26					141

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§ 86-91							
86. Peter's Confession	16:13-20	8:27-30	9:18-21	18:18			142
87. Jesus Foretells His Death	16:21-28	8:31-9:1	9:22-27	17:22, 23; 20:18; 10:38, 39, 33	9:31; 10: 33, 34	17:25; 9: 44; 18: 31-33; 14:27; 17:33; 12:9	143
88. The Transfiguration	17:1-13	9:2-13	9:28-36	3:17	1:11	3:22	146
89. The Epileptic Boy	17:14-20	9:14-29	9:37-43a	21:21	11:22, 23	17:6	149
90. Jesus Again Foretells His Death	17:22, 23	9:30-32	9:43b-45	16:21; 20: 18	8:31; 10: 33, 34	9:22; 17: 25; 18: 31-33	152
91. The Temple Tax	17:24-27				9:33a		152
CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98							
92. Who Is Greatest?	18:1-5	9:33-37	9:46-48	17:24a; 23:11; 20:26, 27; 10:40	10:43, 44, 15	22:26; 18: 17; 10:16	153
93. The Man Casting out Demons		9:38-41	9:49, 50	12:30a; 10:42		11:23a	154
94. On Offences	18:6-10	9:42-50		5:30, 29, 13b		17:1b, 2; 14:34	155
95. The Ninety and Nine	18:12-14					15:4-7	157
96. Concerning Reconciliation	18:15-17					17:3	158
97. Binding and Loosing	18:18-20			16:19b			159
98. On Forgiveness	18:21-35			6:15	11:25	17:4	159

PART IV FROM GALILEE TO JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§ 99-103							
99. The Departure from Galilee	19:1, 2	10:1	9:51-56				162
100. Answers to Three Disciples			9:57-62	8:19-22			163

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
101. Mission of the Seventy			10:1-16	10:1; 9:37, 38; 10:7-16a, 18; 11:21-24; 10:40; 18:5	6:7-11; 9:37	9:2-5, 48b	164
102. The Return of the Seventy			10:17-24	11:25-27; 28:18b; 13:16, 17	11:16-18		168
103. The Good Samaritan			10:25-37	22:35a, 37-40	12:29-31		169
CHAPTER II. SINGLENESSE OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER, §§ 104, 105							
104. Visit to Martha and Mary			10:38-42				171
105. Concerning Prayer			11:1-13	6:9-13; 7:7-11	14:36, 38		172
CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110							
106. On Casting out Demons by Beelzebub (Lk)			11:14-28	9:32-34; 12:22-24, 38, 25-30, 43-45, 50	3:22-27; 9:40; 3:30, 35	9:50	174
107. The Sign of Jonah			11:29-32	12:39-42; 16:4a	8:12b		177
108. The Inner Light			11:33-36	5:15; 6:22, 23	4:21b	8:16	178
109. The Rebuke of the Pharisees			11:37-44	23:23-27, 6, 7a	12:38b, 39	20:46	179
110. The Rebuke of the Scribes			11:45-54	23:4, 29-31, 34-36, 14			181
CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116							
111. Concerning Fearing and Trusting God			12:1-12	16:6, 11b; 10:26b-33; 12:31, 32; 10:19, 20	8:15; 4:22; 8:38; 3:28, 29; 13:11	8:17; 21:18; 9:26; 21:14, 15	183

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
112. The Rich Fool			12:13-21				186
113. Concerning God's Care			12:22-34	6:25-33, 8, 19-21			186
114. Concerning Watchfulness			12:35-40	25:3ff; 24: 43, 44			188
115. The Faithful Steward			12:41-48	24:45-51			189
116. Concerning Fire and Division			12:49-53	10:34-36	10:38b, 39b		190
CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§ 117, 118							
117. Interpreting the Times			12:54-59	16:2, 3; 5: 25, 26			191
118. The Galileans Slain by Pilate			13:1-9				192
CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§ 119-124							
119. The Woman Healed on a Sabbath			13:10-17			14:5	193
120. The Parables of the Mustard Seed and the Leaven			13:18-21	13:31-33	4:30-32		193
121. The Question Whether Few are Saved			13:22-30	7:13, 14; 25: 11b, 12; 7:22, 23; 8:11, 12. Cf § 45. 19: 30; 20:16	10:31		194
122. Reply to the Warning against Herod			13:31-35	23:37-39			196
123. Discourse at the Table of a Chief Pharisee			14:1-24	12: 10b, 11; 23: 12; 22: 1-10	3:4	6:9; 13: 15; 18: 14b	197
124. Discourse on Counting the Cost			14:25-35	10:37, 38; 16: 24b; 5:13b. Cf § 47	8:34b; 9: 50a. Cf § 47	9:23b. Cf § 47	200
CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127							
125. The Lost Sheep			15:1-7	18:12-14			202
126. The Lost Coin			15:8-10				203
127. The Lost Son			15:11-32				203

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS, AND AVARICE, §§ 128-131							
128. The Unjust Steward			16:1-13	6:24			204
129. Concerning the Law and the Kingdom			16:14-18	11:13, 12; 5:18, 32; 19:9	10:11, 12		205
130. The Rich Man and Lazarus			16:19-31				206
131. Concerning Forgiveness and Faith			17:1-10	18:7, 6, 15, 21, 22; 21: 21; 17: 20b	9:42; 11: 22, 23		207
CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§ 132-134							
132. The Ten Lepers			17:11-19				209
133. The Coming of the Kingdom			17:20- 18:8	24:23,26, 27; 16: 21; 17: 22, 23; 20:18; 24:37- 39, 17, 18; 10: 39; 16: 25; 24: 40,41,28	13:21; 8: 9:22, 44; 31; 9:31; 10:33, 34; 13: 15, 16; 8:35	18:31- 33; 21: 21;9:24	209
134. The Pharisee and the Publican			18:9-14	23:12		14:11	213
CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§ 135-141							
135. Concerning Divorce	19:3-12	10:2-12		5:32		16:18	214
136. Blessing Little Children	19:13-15	10:13-16	18:15-17	18:3			217
137. The Rich Young Man	19:16-30	10:17-31	18:18-30	22:39; 20: 16	12:31	10:27; 22: 30b; 13: 30	217
138. The Vineyard and the Husbandmen	20:1-16			19:30	10:31	13:30	221
139. The Prediction of the Crucifixion	20:17-19	10:32-34	18:31-34	16:21; 17: 22, 23	8:31; 9:31	9:22, 44; 17:25	222
140. The Ambition of James and John	20:20-28	10:35-45		23:11	9:35b	12:50a; 22:25- 27; 9:48b	223
141. Bartimæus Healed	20:29-34	10:46-52	18:35-43	9:27-31; 15:22			225

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§ 142, 143						
142. Zacchæus the Publican			19:1-10				228
143. Parable of the Minæ			19:11-28	25:14, 19-29; 13:12	13:34; 4:25; 10:32	8:18b	228

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§ 144-148							
144. The Triumphal Entry	21:1-11	11:1-11	19:29-44	24:2b; 21:17	13:2	21:6b, 37	232
145. The Cursing of the Fig Tree		11:12-14		21:18, 19	11:20		235
146. The Cleansing of the Temple	21:12-17	11:15-19	19:45-48	22:33	11:11b	21:37	235
147. The Lesson of the Withered Fig Tree	21:18-22	11:20-25		17:20; 6:14, 15; 7:7; 18:19, 35	11:12-14	17:6; 11:9	237
148. Jesus' Authority Challenged	21:23-27	11:27-33	20:1-8		12:35; 14:49	21:37	239
CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§ 149-151							
149. The Two Sons	21:28-32						240
150. The Unfaithful Husbandmen	21:33-46	12:1-12	20:9-19				240
151. The Marriage Feast	22:1-14			8:12; § 45		14:16 ff. 13:28	243
CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§ 152-155							
152. Paying Tribute to Caesar	22:15-22	12:13-17	20:20-26				245
153. The Question about the Resurrection	22:23-33	12:18-27	20:27-38		11:18b		246

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
154. The Question about the Great Commandment	22:34-40	12:28-34	20:39, 40	5:43; 19:19b; 7:12b; 22:46		10:27	248
155. Jesus' Question about the Son of David	22:41-46	12:35-37	20:41-44		12:34b	20:40	250
CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§ 156-159							
156. Ostentation	23:1-12	12:38-40	20:45-47	20:26, 27	9:35b; 10:43, 44	11:46, 43; 9:48b; 22:26; 14:11; 18:14b	251
157. Various Sins	23:14-36			5:34; 23:6; 3:7b; 12:34	12:38	11:52, 39-44; 20:46; 11:47, 48; 3:7b; 11:49-51	253
158. Lament over Jerusalem	23:37-39					13:34, 35	257
159. The Widow's Mite		12:41-44	21:1-4				258
CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§ 160-169							
160. Prediction of the Destruction of the Temple	24:1, 2	13:1, 2	21:5, 6			19:44	258
161. The Great Tribulation	24:3-14	13:3-13	21:7-19	10:17-22, 30	13:22	12:11, 12, 7a	259
162. The Abomination of Desolation	24:15-28	13:14-23	21:20-24			17:31, 23, 24, 37b	262
163. Concerning the Coming of the Son of Man	24:29-31	13:24-27	21:25-28				265
164. The Hour that No One Knoweth	24:32-44	13:28-37	21:29-33	25:14, 13		17:26, 27, 34, 35; 19:12; 13:12; 39, 40	266
165. Concerning Faithfulness	24:45-51		21:34-36	8:12. Cf § 45		12:42-46; 13:28a	268
166. Parable of the Ten Virgins	25:1-13			24:42	13:33, 35a	12:35, 36; 13:25b	269

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
167. Parable of the Talents	25:14-30			13:12; 8:12. Cf § 45	13:34; 4:25	19:12-27; 8:18b; 13:28	271
168. Concerning the Judgment of the Son of Man	25:31-46						274
169. Jesus Lodges on the Mount of Olives			21:37, 38	21:23, 17	12:35; 14:49:11 11, 19		275
CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§ 170-173							
170. Conspiracy of the Chief Priests	26:1-5	14:1, 2	22:1, 2	7:28; 11:1; 13:53; 19:1			275
171. The Anointing of Jesus (Mt-Mk)	26:6-13	14:3-9				7:36-38	276
172. Plot of Judas and the Rulers	26:14-16	14:10, 11	22:3-6				277
173. The Last Supper	26:17-35	14:12-31	22:7-38	18:1; 20:25-28; 23:11; 19:28	9:34; 10:42-45; 9:35b	9:46, 48c	278
CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§ 174-180							
174. The Agony in Gethsemane	26:36-46	14:32-42	22:39-46	6:13a		11:4b	284
175. The Betrayal and Arrest	26:47-56	14:43-52	22:47-53	8:17			287
176. Trial before the Jewish Authorities	26:57-75	14:53-72	22:54-71				289
177. The Trial before Pilate	27:1-31	15:1-20	23:1-25				293
178. The Crucifixion of Jesus	27:32-56	15:21-41	23:26-49				299
179. The Burial of Jesus	27:57-61	15:42-47	23:50-56		16:1		304
180. The Watch at the Sepulchre	27:62-66						306

PART VI
APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
181. The Resurrection Morning	28:1-10	16:1-8, [9-11]	24:1-12			23:56a	307
182. The Report of the Watch	28:11-15						310
183. The Walk to Emmaus		[16:12, 13]	24:13-35				310
184. The Appearance to the Eleven in Jerusalem, and the Commis- sion of the Disciples (Lk)		[16:14]	24:36-49				313
185. The Appearance to the Eleven in Galilee, and the Commission of the Disciples (Mt)	28:16-20	[16:15- 18]		11:27a		10:22a, 19	314
186. The Ascension		[16:19, 20]	24:50-53				315

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

[The page figure indicates the page on which the passage referred to begins. This Table does not refer to passages from non-parallel sections printed in parallelism for the purpose of comparison.]

SECTION PAGE			SECTION PAGE		
Matt	1: 1-17.....	2 1	Matt	12: 1- 8.....	31 42
	18-25.....	5 5		9-14.....	32 44
Matt	2: 1-12.....	12 10		15-21.....	33 46
	13-23.....	13 11		22-45.....	50 79
Matt	3: 1-12.....	17 13		46-50.....	51 86
	13-17.....	18 17	Matt	13: 1- 9.....	52 87
Matt	4: 1-11.....	19 20		10-17.....	53 89
	12-17.....	20 23		18-23.....	54 90
	18-22.....	22 27		24-30.....	56 93
	23-25.....	23 29		31, 32.....	58 94
Matt	5: 1-16.....	35 49		33.....	59 95
	17-20.....	36 52		34, 35.....	60 95
	21-48.....	37 52		36-43.....	61 95
Matt	6: 1-18.....	38 57		44.....	62 97
	19-34.....	39 60		45, 46.....	63 97
Matt	7: 1- 6.....	40 63		47-50.....	64 97
	7-11.....	41 64		51-53.....	65 98
	12.....	42 65		54-58.....	69 109
	13-27.....	43 65	Matt	14: 1-12.....	77 123
	28, 29.....	44 68		13-23 _a	78 125
Matt	8: 1- 4.....	27 36		23 _b -36.....	79 129
	5-13.....	45 68	Matt	15: 1-20.....	80 131
	14-17.....	24 30		21-28.....	81 134
	18-27.....	66 98		29-31.....	82 136
	28-34.....	67 100		32-39.....	83 137
Matt	9: 1- 8.....	28 37	Matt	16: 1-12.....	84 139
	9-13.....	29 40		13-20.....	86 142
	14-17.....	30 41		21-28.....	87 143
	18-34.....	68 104	Matt	17: 1-13.....	88 146
Matt	9: 35-10:4.....	70 111		14-20.....	89 149
Matt	10: 5-15.....	71 113		22, 23.....	90 152
	16-23.....	72 116		24-27.....	91 152
	24-33.....	73 118	Matt	18: 1- 5.....	92 153
	34-39.....	74 120		6-10.....	94 155
	40-42.....	75 121		12-14.....	95 157
Matt	11: 1.....	76 122		15-17.....	96 158
	2-30.....	47 72		18-20.....	97 159

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Matt 18:21-35.....	98	159	Mark 1:12,13.....	19	20
Matt 19: 1, 2.....	99	162	14,15.....	20	23
3-12.....	135	214	16-20.....	22	27
13-15.....	136	217	21-34.....	24	30
16-30.....	137	217	35-39.....	25	33
Matt 20: 1-16.....	138	221	40-45.....	27	36
17-19.....	139	222	Mark 2: 1-12.....	28	37
20-28.....	140	223	13-17.....	29	40
29-34.....	141	225	18-22.....	30	41
Matt 21: 1-11.....	144	232	23-28.....	31	42
12-17.....	146	235	Mark 3: 1- 6.....	32	44
18-22.....	147	237	7-12.....	33	46
23-27.....	148	239	13-19a.....	34	48
28-32.....	149	240	19b-30.....	50	79
33-46.....	150	240	31-35.....	51	86
Matt 22: 1-14.....	151	243	Mark 4: 1- 9.....	52	87
15-22.....	152	245	10-12.....	53	89
23-33.....	153	246	13-20.....	54	90
34-40.....	154	248	21-25.....	55	92
41-46.....	155	250	26-29.....	57	94
Matt 23: 1-12.....	156	251	30-32.....	58	94
14-36.....	157	253	33,34.....	60	95
37-39.....	158	257	35-41.....	66	98
Matt 24: 1, 2.....	160	258	Mark 5: 1-20.....	67	100
3-14.....	161	259	21-43.....	68	104
15-28.....	162	262	Mark 6:1-6a.....	69	109
29-31.....	163	265	6b,7.....	70	111
32-44.....	164	266	8-11.....	71	113
45-51.....	165	268	12,13.....	76	122
Matt 25: 1-13.....	166	269	14-29.....	77	123
14-30.....	167	271	30-46.....	78	125
31-46.....	168	274	47-56.....	79	129
Matt 26: 1- 5.....	170	275	Mark 7: 1-23.....	80	131
6-13.....	171	276	24-30.....	81	134
14-16.....	172	277	31-37.....	82	136
17-35.....	173	278	Mark 8: 1-10.....	83	137
36-46.....	174	284	11-21.....	84	139
47-56.....	175	287	22-26.....	85	141
57-75.....	176	289	27-30.....	86	142
Matt 27: 1-31.....	177	293	Mark 8:31-9:1.....	87	143
32-56.....	178	299	Mark 9: 2-13.....	88	146
57-61.....	179	304	14-29.....	89	149
62-66.....	180	306	30-32.....	90	152
Matt 28: 1-10.....	181	307	33-37.....	92	153
11-15.....	182	310	38-41.....	93	154
16-20.....	185	314	42-50.....	94	155
Mark 1: 1- 8.....	17	13	Mark 10: 1.....	99	162
9-11.....	18	17	2-12.....	135	214

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

		SECTION	PAGE			SECTION	PAGE
Mark 10:	13-16.....	136	217	Luke 2:	41-50.....	15	11
	17-31.....	137	217		51, 52.....	16	12
	32-34.....	139	222	Luke 3:	1-20.....	17	13
	35-45.....	140	223		21-38.....	18	17
	46-52.....	141	225	Luke 4:	1-13.....	19	20
Mark 11:	1-11.....	144	232		14, 15.....	20	23
	12-14.....	145	235		16-30.....	21	24
	15-19.....	146	235		31-41.....	24	30
	20-25.....	147	237		42-44.....	25	33
	27-33.....	148	239	Luke 5:	1-11.....	26	34
Mark 12:	1-12.....	150	240		12-16.....	27	36
	13-17.....	152	245		17-26.....	28	37
	18-27.....	153	246		27-32.....	29	40
	28-34.....	154	248		33-39.....	30	41
	35-37.....	155	250	Luke 6:	1- 5.....	31	42
	38-40.....	156	251		6-11.....	32	44
	41-44.....	159	258		12-19.....	34	48
Mark 13:	1, 2.....	160	258		20-26.....	35	49
	3-13.....	161	259		27-36.....	37	52
	14-23.....	162	262		37-42.....	40	63
	24-27.....	163	265		43-49.....	43	65
	28-37.....	164	266	Luke 7:	1-10.....	45	68
Mark 14:	1, 2.....	170	275		11-17.....	46	71
	3- 9.....	171	276		18-35.....	47	72
	10, 11.....	172	277		36-50.....	48	77
	12-31.....	173	278	Luke 8:	1- 3.....	49	79
	32-42.....	174	284		4- 8.....	52	87
	43-52.....	175	287		9, 10.....	53	89
	53-72.....	176	289		11-15.....	54	90
Mark 15:	1-20.....	177	293		16-18.....	55	92
	21-41.....	178	299		19-21.....	51	86
	42-47.....	179	304		22-25.....	66	98
Mark 16:	1-8[9-11]	181	307		26-39.....	67	100
	[16:12, 13]	183	310		40-56.....	68	104
	[14]	184	313	Luke 9:	1.....	70	111
	[15-18]	185	314		2- 5.....	71	113
	[19, 20]	186	315		6.....	76	122
Luke 1:	1- 4.....	1	1		7- 9.....	77	123
	5-25.....	3	4		10-17.....	78	125
	26-38.....	4	4		18-21.....	86	142
	39-56.....	6	6		22-27.....	87	143
	57-80.....	7	7		28-36.....	88	146
Luke 2:	1- 7.....	8	8		37-43a.....	89	149
	8-20.....	9	8		43b-45.....	90	152
	21.....	10	9		46-48.....	92	153
	22-39.....	11	9		49, 50.....	93	154
	40.....	14	11		51-56.....	99	162
					57-62.....	100	163

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Luke 10: 1-16.....	101	164	Luke 18:18-30.....	137	217
17-24.....	102	168	31-34.....	139	222
25-37.....	103	169	35-43.....	141	225
38-42.....	104	171	Luke 19: 1-10.....	142	228
Luke 11: 1-13.....	105	172	11-28.....	143	228
14-28.....	106	174	29-44.....	144	232
29-32.....	107	177	45-48.....	146	235
33-36.....	108	178	Luke 20: 1- 8.....	148	239
37-44.....	109	179	9-19.....	150	240
45-54.....	110	181	20-26.....	152	245
Luke 12: 1-12.....	111	183	27-38.....	153	246
13-21.....	112	186	39, 40.....	154	248
22-34.....	113	186	41-44.....	155	250
35-40.....	114	188	45-47.....	156	251
41-48.....	115	189	Luke 21: 1- 4.....	159	258
49-53.....	116	190	5, 6.....	160	258
54-59.....	117	191	7-19.....	161	259
Luke 13: 1- 9.....	118	192	20-24.....	162	262
10-17.....	119	193	25-28.....	163	265
18-21.....	120	193	29-33.....	164	266
22-30.....	121	194	34-36.....	165	269
31-35.....	122	196	37, 38.....	169	275
Luke 14: 1-24.....	123	197	Luke 22: 1, 2.....	170	275
25-35.....	124	200	3- 6.....	172	277
Luke 15: 1- 7.....	125	202	7-38.....	173	278
8-10.....	126	203	39-46.....	174	284
11-32.....	127	203	47-53.....	175	287
Luke 16: 1-13.....	128	204	54-71.....	176	289
14-18.....	129	205	Luke 23: 1-25.....	177	293
19-31.....	130	206	26-49.....	178	299
Luke 17: 1-10.....	131	207	50-56.....	179	304
11-19.....	132	209	Luke 24: 1-12.....	181	307
Luke 17:20-18:8.....	133	209	13-35.....	183	310
Luke 18: 9-14.....	134	213	36-49.....	184	313
15-17.....	136	217	50-53.....	186	315

TEXTUAL SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

SYMBOLS AND ABBREVIATIONS USED IN THE APPARATUS OF READINGS

TOGETHER WITH THE MANUSCRIPT SYMBOLS OF VON SODEN

- Σ Cod. Sinaiticus, fourth century. Petrograd. Sod. δ 2.
A Cod. Alexandrinus, fifth century. London. Sod. δ 4.
B Cod. Vaticanus, fourth century. Rome. Sod. δ 1.
C Cod. Ephraemi Rescriptus, fifth century. Paris. Sod. δ 3.
D Cod. Bezae, sixth century. Cambridge. Sod. δ 5.
E Cod. Basiliensis, eighth century. Basle. Sod. ε 55.
F Cod. Boreeli, ninth century. Utrecht. Sod. ε 86.
G Cod. Wolfii A, ninth century. London, Cambridge. Sod. ε 87.
H Cod. Wolfii B, ninth century. Hamburg, Cambridge. Sod. ε 88.
I Sixth century. Petrograd. Sod. ε 16.
K Cod. Cyprius, ninth century. Paris. Sod. ε 71.
L Cod. Regius, eighth century. Paris. Sod. ε 56.
M Cod. Campianus, ninth century. Paris. Sod. ε 72.
N Cod. Purpureus Petropolitanus, sixth century. Petrograd, Patmos, Rome,
London, Vienna. Sod. ε 19.
P Cod. Guelpherbytanus A, sixth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 33.
Q Cod. Guelpherbytanus B, fifth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 4.
R Cod. Nitriensis, sixth century. London. Sod. ε 22.
S Cod. Vaticanus 354, tenth century. Rome. Sod. ε 1027.
T Cod. Borgianus, fifth century. Rome. Sod. ε 5.
U Cod. Nanianus, tenth century. Venice. Sod. ε 90.
V Cod. Mosquensis, ninth century. Moscow. Sod. ε 75.
W Freer Gospels, fourth or fifth century. Detroit.
X Cod. Monacensis, tenth century. Munich. Sod A³.
Z Cod. Dublinensis, sixth century. Dublin. Sod. ε 26.
Γ Cod. Tischendorfianus IV, ninth century. Oxford, Petrograd. Sod. ε 70.
Δ Cod. Sangallensis, ninth or tenth century. St. Gall. Sod. ε 76.

- Θ Koridethi Gospels, seventh, eighth, or ninth century. Tiflis.
 Ε Cod. Zacynthius, eighth century. London. Sod. A¹.
 II Cod. Petropolitanus, ninth century. Petrograd. Sod. ε 73.
 Σ Cod. Rossanensis, sixth century. Rossano. Sod. ε 18.
 Ψ Eighth or ninth century. Athos. Sod. δ 6.
 070 Fifth century. Oxford. Sod. ε 6.
 099 Seventh or eighth century. Paris. Sod. ε 47.
 0112 Seventh century. Sinai. Sod. ε 46.

MINUSCULE OR CURSIVE CODICES

- 1 Twelfth century. Basle. Sod. δ 254.
 13 Thirteenth century. Paris. Sod. ε 368.
 22 Twelfth century. Paris. Sod. ε 288.
 28 Eleventh century. Paris. Sod. ε 168.
 33 (Eichhorn's "Queen of the Cursives"), ninth or tenth century. Paris.
 Sod. δ 48.
 63 Tenth or eleventh century. Dublin. Sod. A¹¹⁸.
 64 Twelfth or thirteenth century. Marquess of Bute. Sod ε 1287.
 69 Fifteenth century. Leicester. Sod. δ 505.
 79 Fifteenth century. Leyden. Sod. ε 529.
 124 Twelfth century. Vienna. Sod. ε 1211.
 131 Fourteenth or fifteenth century. Rome. Sod. δ 467.
 142 Eleventh century. Rome. Sod. δ 151.
 157 Twelfth century. Rome. Sod. ε 207.
 248 Thirteenth century. Moscow. Sod. ε 395.
 271 Eleventh (?) century. Paris. Sod. ε 169.
 274 Tenth century. Paris. Sod. ε 1024.
 346 Twelfth century. Milan. Sod. ε 226.
 min Minuscule or cursive codices.
 Fer The Ferrar group, of south Italian origin, including Codd. 13, 69, 124, 230,
 346, 543, 788, 826, 828, 983, 1689, 1709.

VERSIONS

- arm Armenian version, fifth (?) century.
 eth Ethiopic version, fifth to seventh centuries.
 cop Bohairic (Coptic) version, sixth and seventh centuries.
 go Gothic version, fourth century.

har	Harklensian Syriac version, seventh century.
it	Old (Itala) Latin version, second and third centuries.
pesh	Vulgate (Peshitta) Syriac version, fifth century.
sah	Sahidic (Coptic) version, third and fourth centuries.
syr cur	Old Syriac version, third century, Cod. Curetonianus (fifth century).
syr sin	Old Syriac version, third century, Cod. Sinaiticus (fourth or fifth century).
vg	Vulgate Latin version, fourth century.
verss	versions.

FATHERS

Eus	Eusebius of Caesarea, third and fourth centuries.
Hier	Hieronymus (Jerome), fourth and fifth centuries.
Or	Origen, third century.

THE NOTATION IN THE WESTCOTT AND HORT TEXT

[Condensed from Westcott and Hort, *The New Testament in Greek*, pp. 581-83]

ALTERNATIVE READINGS

Wherever it has been found impossible to decide that one of two or more various readings is certainly right, alternative readings are given: and no alternative reading is given which does not appear to have a reasonable probability of being the true reading. The primary place in the text itself is assigned to those readings which on the whole are the more probable, or in cases of equal probability the better attested (see p. 563 and Introduction § 377). The other alternative readings occupy a secondary place, with a notation which varies according as they differ from the primary readings by Omission, by Addition, or by Substitution.

A secondary reading consisting in the Omission of words retained in the primary reading is marked by simple brackets [] in the text. Thus in Matt 7:24 τοὺς λόγους τοῦτους is the primary reading, τοὺς λόγους without τοῦτους the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Addition of words omitted in the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying marks, the place of insertion being indicated by the mark τ in the text. Thus in Matt 23:38 ὁ οἶκος ὑμῶν without ἔρημος is the primary reading, ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Substitution of other words for the words of the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying mark, the words of the primary reading being included within the marks ' ' in the text. Thus in Matt 16:20 ἐπερίμνησεν is the primary reading, διεστείλατο the secondary reading.

Where there are two or more secondary readings, they are separated by v. at the foot of the page, unless they differ from each other merely by the omission or addition of words; in which case they are distinguished from each other by brackets at the foot of the page, enclosing part or the whole of the longer reading.

SUSPECTED READINGS

Wherever it has appeared to the editors, or to either of them, that the text probably contains some primitive error, that is, has not been quite rightly preserved in any existing document, or at least in any existing document of sufficient authority, the marks † † are placed at the foot of the page, the extreme limits of the words suspected to contain an error of transcription being indicated by the marks ' ' in the text. In a few cases a reading apparently right, and also attested largely though not by the best documents, being probably a successful ancient conjecture, is printed in the text, the better attested reading being placed at the foot with "MSS" added, and a note inserted in the Appendix.

NOTEWORTHY REJECTED READINGS PRINTED WITHIN DOUBLE BRACKETS

A few very early interpolations in the Gospels, omitted by "Western" documents alone (Luke 22:19 f.; 24:3, 6, 12, 36, 40, 51, 52), or by "Western" and "Syrian" documents alone (Matt. 27:49), are inserted within double brackets [] in the body of the text.

A few interpolations in the Gospels, probably "Western" in origin, containing important matter apparently derived from extraneous sources, are inserted within double brackets [] in the body of the text (Matt. 16:2 f.; Luke 22:43 f.; 23:34), or separately (Mark 16:9-20, where the same notation is used for the alternative Shorter Conclusion of the Gospel; John 7:53-8:11).

CORRIGENDA

P. 10, first margin, for Cf Lk 2:8 (§ 4) read Cf Lk 2:4 (§ 8)

P. 275, § 169, column 1, for Matt 21:22 read Matt 21:23

PART I

INFANCY AND YOUTH OF JESUS

1. LUKE'S PREFACE

LUKE 1:1-4

ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ ΠΟΛΛΟΙ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, 2 καθὼς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγου, 3 ἔδοξε καὶ μοι παρηκολουθηκότε ἀνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, 4 ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

2. THE GENEALOGY (MATT)

MATT 1:1-17

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ
Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.

2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ,
Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ,

Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,
3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ,

Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ,
Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ,

4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ,
Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών,

Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών,
5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὲς ἐκ τῆς Ῥαχάβ,

[From LUKE 3:23-34]

34 Ἀβραάμ

Ἰσαάκ

Ἰακώβ

33 Ἰούδας

Φαρὲς

Ἑσρώμ

Ἀρνεὶ

Ἰ᾽Αδμεῖν

32 Ναασσών

Σαλά

MATT 1
 Βοὸς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ
 ἐκ τῆς Ρούθ,
 Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσ-
 σαί,
 6 Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Δαυεὶδ τὸν βασιλέα.
 Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου,
 7 Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ῥοβοάμ,
 Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀβιά,
 Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ,
 8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰωσαφάτ,
 Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰωράμ,
 Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ὀζεῖαν,
 9 Ὀζεῖας δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰωαθάμ,
 Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀχάσ,
 Ἀχάσ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑζε-
 κίαν,
 10 Ἑζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Μαρασσῆ,
 Μαρασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀμώς,
 Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰω-
 σείαν,
 11 Ἰωσείας δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
 αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας
 Βαβυλῶνος.

12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικε-
 σίαν Βαβυλῶνος

[From LUKE 3]

Βοός
 Ἰωβήλ
 Ἰεσσαί
 31 Δαυεὶδ
 Ναθάμ
 Ματθαῖα
 Μεννά
 Μελεά
 30 Ἑλειακείμε
 Ἰωνάμ
 Ἰωσήφ
 Ἰούδας
 Συμεών
 29 Λευεὶ
 Μαθθάτ
 Ἰωρεὶμ
 Ἑλιεζερ
 Ἰησοῦς
 28 Ἦρ
 Ἑλμαδάμ
 Κωσάμ
 Ἀδδεὶ
 Μελχελ

MATT 1

Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλα-
 θιήλ,
 Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ζοροβάβελ,
 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἀβιούδ,
 Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλιακείμ,
 Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀζώρ,
 14 Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Σαδώκ,
 Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀχείμ,
 Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλι-
 ούδ,
 15 Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλεάζαρ,
 Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Μαθθάν,

Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰακώβ,
 16 Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας,
 ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγό-
 μενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ
 Ἀβραάμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ
 δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ
 ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ
 τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 ἕως τοῦ χριστοῦ γενεαὶ δεκα-
 τέσσαρες.

[From LUKE 3]

27 Νηρεί

Σαλαθιήλ

Ζοροβάβελ

Ῥησά

Ἰωάναν

26 Ἰωδά

Ἰωσήχ

Σεμεείν

Ματταθίας

Μαάθ

25 Ναγγαί

Ἑσλεί

Ναούμ

Ἀμώς

Ματταθίας

24 Ἰωσήφ

Ἰανναί

Μελχεί

Λευεί

Ματθάτ

23 Ἥλει

Ἰωσήφ (§18)

3. THE BIRTH OF JOHN PROMISED

LUKE 1:5-25

ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλεσάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου ἀμεμπτοι. 7 καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν [ἡ] Ἑλεσάβετ στείρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεῦν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ 9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατίας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, 10 καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος· 11 ὥφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. 12 καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἑλεσάβετ γενήσεται υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· 14 καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίας, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται· 15 ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον Κυρίου, καὶ 16 οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, 16 καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· 17 καὶ αὐτὸς προσελύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει 18 Ἠλεία, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. 18 καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Κατὰ τί γινώσκω τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. 19 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαι σοι ταῦτα· 20 καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἥς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. 21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. 22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. 23 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἑλεσάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ· καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα 25 ὅτι Οὕτως μοι πεποίηκεν Κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέιδεν ἀφελεῖν ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

4. THE ANNUNCIATION TO MARY

LUKE 1:26-38

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣ ὄνομα Ναζαρέτ 27 πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ

Mt 1:18b

^a Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς (§5)

¹ Num 6:3; 1 Sam 1:11 LXX² Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg: Lk 1:15 τοῦ κυρίου

17 προσελύσεται

25 ὁ κύριος

LUKE 1

ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαρίας. 28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὃ κύριος μετὰ σοῦ. 29 ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διαταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. 30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ Μὴ φοβοῦ, Μαρίας, εἶρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. 31 ^aκαὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς ¹“τὸν θρόνον Δαυεὶδ” τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 33 “καὶ βασιλεύσει” ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ “εἰς τοὺς αἰῶνας,” καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. 34 εἶπεν δὲ Μαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ ^bΠνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ¹“ἅγιον κληθήσεται,” υἱὸς θεοῦ. 36 καὶ ἰδοὺ Ἑλεσάβετ ἡ συγγενὶς σου καὶ αὐτὴ συνείληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένην στέρρα. 37 ὅτι ³“οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα.” 38 εἶπεν δὲ Μαρίας Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

5. THE ANNUNCIATION TO JOSEPH

MATT 1:18-25

ΤΟΥ ΔΕ [ΙΗΣΟΥ] ΧΡΙΣΤΟΥ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. ^cΜνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. 19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν. 20 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ’ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων ^dἸωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν [Μαρίαν] τὴν γυναῖκά σου, ^eτὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ

Mt 1:20c, 21a

^a τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου. 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, (§5)

^b Cf Mt 1:20c (§5)

Lk 1:27

^c πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαρίας. (§4)

Lk 2:5b

^c σὺν Μαρίας τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὕς ἐνκύψ. (§8)

^d Cf Lk 2:4 (§8)

Lk 1:31

^e καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. (§4) Cf Lk 1:35 (§4)

¹ Isa 9:7 ² Ex 13:12 ³ Gen 18:14

MATT 1

καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
 22 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος
 23 ¹“Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν,
 καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.”
 ὁ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον “Μεθ’ ἡμῶν ὁ θεός.” 24 Ἐγερθεὶς δὲ [ὁ] Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου
 ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. 25 “καὶ
 οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως [οὗ] ἔτεκεν υἱόν·” καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

6. MARY'S VISIT TO ELISABETH

LUKE 1:39-56

Ἀναστὰσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρινν μετὰ σπουδῆς
 εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.
 41 καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἑλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ, 42 καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ
 μεγάλη καὶ εἶπεν Εὐλογμένη σὺ ἐν γυναῖξιν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.
 43 καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; 44 Ἰδοὺ γὰρ ὡς
 ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις
 αὐτῇ παρὰ Κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ

Μεγαλύνει ²“ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,”

47 καὶ “ἡγαλλίασεν” τὸ πνεῦμά μου “ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρῳ μου”

48 ὅτι ³“ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης αὐτοῦ,”

ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριούσιν με πᾶσαι αἱ γενεαί·

49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός,

καὶ ⁴“ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,”50 καὶ ⁵“τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάς καὶ γενεάς

τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.”

51 Ἐποίησεν κράτος ⁶“ἐν βραχίονι” αὐτοῦ,

“διεσκόρπισεν ὑπερφάνους” διανοία καρδίας αὐτῶν·

52 ⁷“καθεῖλεν δυνάστας” ἀπὸ θρόνων καὶ ⁸“ὑψωσεν ταπεινούς,53 ⁹πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν” καὶ “πλουτοῦντας ἐξάπέστειλεν κενούς.

Lk 2:7a

^a καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν
πρωτότοκον, (§8)

Lk 2:21b

^b καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰη-
σοῦς, (§10)

¹ Isa 7:14 ² I Sam 2:1 ³ I Sam 1:11 ⁴ Ps 111 (110):9 ⁵ Ps 103 (102):17 ⁶ Ps 89 (88):10
⁷ Job 12:19 ⁸ Job 5:11; I Sam 2:7 f ⁹ Ps 107(106):9; 34(33):10 LXX; I Sam 2:5

LUKE 1

- 54 ¹ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
²μνησθῆναι ἐλέους,
 55 ³καθὼς ἑλάλησεν “πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
 τῷ Ἀβραάμ” καὶ τῷ “σπέρματι” αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.
 56 Ἐμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

7. THE BIRTH OF JOHN THE BAPTIST

LUKE 1:57-80

Τῇ δὲ Ἑλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
 58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος
 αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. 59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθαν
 περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.
 60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 καὶ
 εἶπαν πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδεὶς ἔστιν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
 τούτῳ. 62 ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 63 καὶ αἰτή-
 σας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων Ἰωάννης ἔστιν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἑθαύμασαν πάντες.
 64 ἀνεψύχθῃ δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν
 τὸν θεόν. 65 Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιουκοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
 ὀριγῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, 66 καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού-
 σαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ
 Κυρίου ἦν μετ’ αὐτοῦ. 67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος
 ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων

- 68 ⁴“Εὐλογητὸς Κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,”
 ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν ⁵“λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,”
 69 καὶ ⁶“ἤγειρεν κέρας” σωτηρίας ἡμῖν
 ἐν οἴκῳ “Δαυεὶδ” παιδὸς αὐτοῦ,
 70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,
 71 ⁷“σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς” πάντων “τῶν μισούντων ἡμᾶς,”
 72 ποιήσαι ⁸“ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν”
 καὶ “μνησθῆναι διαθήκης” ἁγίας “αὐτοῦ,”
 73 “ὄρκον” ὃν “ᾤμοσεν πρὸς Ἀβραάμ” τὸν πατέρα ἡμῶν,
 74 τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ῥυσθέντας
 75 λατρεῦειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
 ἐνώπιον αὐτοῦ ἡμέραις¹ ἡμῶν.

¹ Isa 41:8 f ² Ps 98(97):3 ³ Mic. 7:20 ⁴ Ps 41(40):13; 72(71):18; 106(105):48
⁵ Ps 111(110):9 ⁶ Ps 132(131):17; 1 Sam 2:10 ⁷ Ps 106(105):10 ⁸ Ps 105(104):8 f; 106(105):45;
 Mic 7:20

LUKE 1

- 76 Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφῆτης Ὑψίστου κληθήσῃ,
προπορεύσῃ γὰρ ¹“ἐνώπιον Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,”
77 τοῦ δοῦναι γνώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,
78 διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,
ἐν οἷς ἐπισκέπεται ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους,
79 ²“ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,”
τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥαγε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

8. THE BIRTH OF JESUS

LUKE 2:1-7

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· 2 (αὕτη ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας ἸΚυρνίου¹·) 3 καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. 4 Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὶδος Δαυεὶδ, 5 ἀπογράφασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ὀνιμαστυμένη αὐτῷ, οὕσῃ ἐγκύω. 6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, 7 καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

9. THE ANGELS AND THE SHEPHERDS

LUKE 2:8-20

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. 9 καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν· 10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· Μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην ἣτις ἔσται παντὶ

^a Cf Mt 1:20b (§5); 2:1 (§12)

Mt 1:18b

^b Μνηστεύσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελ-
θεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα
ἐκ πνεύματος ἁγίου. (§5)

Mt 1:25a

^c καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως [οὔ]
ἔτεκεν υἱόν· (§5)

¹ Mal 3:1 ² Isa 9:2

WH mg: Lk 2:2 Κυρεῖνου

LUKE 2

τῷ λαῷ, 11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος ἐν πόλει Δαυεὶδ·
12 καὶ τοῦτο ὑμῖν ¹ σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτῃ.
13 καὶ ἐξέφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανόυ· αἰνούντων τὸν
θεὸν καὶ λεγόντων

14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις ² εὐδοκίας·.

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν
πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλέεμ καὶ ἴδωμεν τὸ ρῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς ὃ ὁ
κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16 καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνέυραν τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν
Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτῃ· 17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ρήματος
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. 18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν
περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς, 19 ἡ δὲ ³ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ
ρήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξά-
ζοντες καὶ αἰνούντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

10. THE CIRCUMCISION

LUKE 2:21

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, ⁴ καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτόν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

11. THE PRESENTATION IN THE TEMPLE

LUKE 2:22-39

Καὶ ὅτε ¹ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως,
ἀνήγαγον αὐτόν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστήσαι τῷ κυρίῳ, 23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ
Κυρίου ὅτι ² Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, ³ 24 καὶ
τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου, ⁴ 25 καὶ ζευγὸς τρυγόνων ἢ δύο
νοσσοὺς περιστερῶν.

25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα
Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ
Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· 26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν [ἢ] ἂν ἴδῃ τὸν χριστὸν Κυρίου. 27 καὶ
ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον
Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ 28 καὶ αὐτὸς
ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν

29 Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,

κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ·

30 ὅτι ⁵ 31 εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου ⁶ 32 τὸ σωτήριόν σου

31 ὃ ἠτοίμασας ⁷ 32 κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

32 ὥς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν

καὶ ⁸ 33 δόξαν λαοῦ σου ⁹ 34 Ἰσραὴλ.

^a Cf Mt 1:25b (§5)

¹ Lev 12:6 ² Ex 13:12 ³ Lev 12:8; 5:11 ⁴ Isa 40:5; 52:10 ⁵ Isa 25:7 Heb; 42:6; 49:6 ⁶ Isa 46:13

WH mg: Lk 2:12 τὸ 13 οὐρανοῦ 14 εὐδοκία 19 Μαριάμ

LUKE 2

33 καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
34 καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, 35 καὶ σοῦ ὁ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσέρ, (αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἑτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, 37 καὶ αὕτη χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων,) ἡ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστεiais καὶ δεήσεσιν λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθρωπολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλὴμ.

39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ^αἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέτ.

12. THE WISE-MEN FROM THE EAST

MATT 2:1-12

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες 2 Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχνηθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. 3 Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, 4 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου

6 ¹⁴ Καὶ σύ, Βηθλεέμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα·

ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,

ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ."

7 Τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, 8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεέμ εἶπεν Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὑρητε ἀπαγγεῖλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. 9 οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. 10 ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. 12 καὶ χρηματισθέντες κατ' ὅναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Mt 2:23a

^a καὶ ἐλθὼν κατέκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, (§13)

^b Cf Lk 2:8 (§4)

¹ Mic 5:2

WH mg: Lk 2:35 δὲ

13. THE FLIGHT INTO EGYPT

MATT 2:13-23

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ¹ τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος ¹⁴Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου."

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος 18 ²Ῥαμὰ ἡκούσθη,

κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς·

Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,

καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἰσίν."

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων 20 Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. 22 ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, 23 ^ακαὶ ἔλθων κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

14. CHILDHOOD AT NAZARETH

LUKE 2:40

Τὸ δὲ παιδίον ἡύξανεν καὶ ἐκραταίουτο πληρούμενον σοφία, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

15. VISIT TO JERUSALEM

LUKE 2:41-50

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἐορτῇ τοῦ πάσχα. 42 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἑτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐορτῆς 43 καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλῇ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. 44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν

Lk 2:39b

^α ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν
εἰς πόλιν αὐτῶν Ναζαρέτ. (§11)

¹ Hos 11:1 ² Jer 31(38):15

WH mg: Mt 2:13 κατ' ὄναρ ἐφάνη

LUKE 2

εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, 45 καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. 46 καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. 47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. 48 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ ὀδυνώμενοι ζητοῦμέν σε. 49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; 50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

16. EIGHTEEN YEARS AT NAZARETH

LUKE 2:51, 52

καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 Καὶ Ἰησοῦς ¹“πρόεκοπεν” τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ “καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.”

¹ I Sam 2:26

PART II INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

17. THE MINISTRY OF THE BAPTIST

MATT 3:1-12

ΕΝ ΔΕ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ἐκείναις

παραγίνεται
Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς
κηρύσσων
ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας
2 λέγων ᾠΜετανοεῖτε,
ἥγγικεν γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[Cf v 5 below]

MARK 1:1-8

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ[†].

[Cf v 4 below]

[Cf v 4 below]

LUKE 3:1-20

ΕΝ ΕΤΕΙ δὲ πεντεκαίδε-
κάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου
Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Πον-
τίου Πειλάτου τῆς Ἰουδαίας,
καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γαλι-
λαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετρααρ-
χοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ
Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυ-
σανίου τῆς Ἀβελιηνῆς τετρα-
ρχοῦντος, 2 ἐπὶ ἀρχιερέως
Ἄννα καὶ Καϊάφα,
ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ
ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν

ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 καὶ ἦλθεν
εἰς πᾶσαν περίχωρον τοῦ Ἰορ-
δάνου
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας
εἰς ἅφεσιν ἁμαρτιῶν,

Mt 4:17b

^a ἸΜετανοεῖτε,
ἥγγικεν γὰρ[†]
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§20)

Mk 1:15b

^a καὶ ἥγγικεν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ·
μετανοεῖτε
καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
(§20)

WH mg: Mk 1:1 υἱοῦ θεοῦ

Lk 3:3 πᾶσαν with ABLW Or etc; πᾶσαν τὴν NCDXΔΘ etc

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ 'Ησαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος [MATT 11:10b]	2 Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ 'Ησαΐᾳ τῷ προφήτῃ	4 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λό- γων 'Ησαίου τοῦ προφήτου [LUKE 7:27b]
1 ¹ "Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47)	1 ¹ "Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου."	1 ¹ "Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47)
2 ² "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ."	3 2 ² "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ."	3 ³ "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. 5 πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς τα- πεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· 6 καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ." [Cf v 2 above]
[Cf v 1 above]	4 ἐγένετο 'Ιωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. [Cf v 6 below]	[Cf v 3 above]
4 Αὐτὸς δὲ ὁ 'Ιωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμῆλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, ἣ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν 'Ιερσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ 'Ιουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ 'Ιορδάνου, 6 καὶ ἐβαπτίζοντο	5 καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ 'Ιουδαία χώρα καὶ οἱ 'Ιεροσολυμῆται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο	[Cf v 3 above] [Cf Luke 3:21 (§18)]

¹ Mal 3:1² Isa 40:3³ Isa 40:3 ff

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἔξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. [Cf v 4 above]</p> <p>7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα εἶπεν αὐτοῖς ^aΓεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας· 9 καὶ μὴ δόξετε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 10 ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται· ^bπᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.</p>	<p>ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἔξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. 6 καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.</p>	<p>7 Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ ^aΓεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους¹ τῆς μετανοίας· καὶ μὴ ἄρξεσθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 9 ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται· ^bπᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν [καλὸν] ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.</p>

^a Cf Mt 12:34 (§50); 23:33 (§157)

Mt 7:19

^b πᾶν δένδρον

μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν

ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§43)

WH mg: Lk 3:8 ἀξίους καρποὺς

Mt 3:8 καρπὸν ἀξιον with **NBCW** etc; καρποὺς ἀξίους LU etc (from Lk 3:8)**NA**CLXΔΘ etc; ἀξίους καρποὺς B Or; καρπὸν ἀξιον DW etc, from Mt 3:8

Lk 3:8 καρποὺς ἀξίους with

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>11 ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἔρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανός·</p> <p>τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·</p> <p>[Cf above]</p> <p>αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ· 12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ,</p>	<p>7 καὶ ἐκήρυσσεν λέγων</p> <p>[Cf v 8 below]</p> <p>Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω [μου], οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανός· κύνες λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· 8 ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ.</p>	<p>10 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες· Τί οὖν ποιήσωμεν; 11 ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. 12 ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; 13 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Μηδὲν πλεον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. 14 ἐπηρώτων δὲ αὐτόν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες· Τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Μηδένα διασείσητε μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.</p> <p>15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μή ποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, 16 ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης· Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανός· λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ·</p> <p>[Cf above]</p> <p>αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ· 17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, διακαθαῖραι τὴν ἄλωνα αὐτοῦ</p>

Mk 1:7 ὀπίσω μου doce pler; Δ etc om; B Or om μου
 ⲛADHPWΘ etc

8 πνεύματι with BL 1 it vg; ἐν πνεύματι

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
καὶ συνάξει τὸν σῆτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην [†] , τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.		καὶ συναγαγεῖν τὸν σῆτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.
[MATT 14:3, 4]	[MARK 6:17, 18]	18 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν·
Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο	Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ	19 ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, [Cf v 20 below]
διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, [Cf v 3 above]	διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν· [Cf v 17 above]	ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρῳδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν· (§77)	18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. (§77)	καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προ- σέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

18. THE BAPTISM OF JESUS, AND THE GENEALOGY (LUKE)

MATT 3:13-17	MARK 1:9-11	LUKE 3:21-38
Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.	'ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάνου.	'Εγένετο δὲ

WH mg: Mt 3:12 αὐτοῦ Mk 1:9 Ἐγένετο

Mt 3:12 ἀποθήκην with ΝΟΚΜΔ it vg sah etc; BELUW syr sin cur etc add αὐτοῦ

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>14 ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτὸν λέγων Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; 15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. [Cf Matt 3:6 (§17)]</p> <p>16 βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεψύχθησαν τ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· 17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα Ὁὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰμου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.</p> <p>[Cf Matt 1:1-16 (§2)]</p>	<p>[Cf Mark 1:5 (§17)]</p> <p>10 καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν· 11 καὶ φωνὴ [ἐγένετο] ἐκ τῶν οὐρανῶν Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p>	<p>ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου</p> <p>ἀνεψύχθη τὸν οὐρανόν 22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p> <p>23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, ὢν υἱός, ὡς ἐνομίζετο, Ἰωσήφ τοῦ Ἡλεί 24 τοῦ Ματθαίου τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεί τοῦ Ἰανναί τοῦ Ἰωσήφ 25 τοῦ Ματθαίου τοῦ Ἀμώς</p>
^a Cf Mt 17:5 (§88)	^a Cf Mk 9:7 (§88)	^a Cf Lk 9:35 (§88)

WH mg: Mt 3:15 πρὸς αὐτόν

16 αὐτῷ

17 μου, ὁ ἀγαπητός ἐν

Mt 3:17 Οὗτός ἐστιν: D 1 it syr sin cur read Σὺ εἶ — ὁ υἱὸς μου: syr sin cur add καὶ Mk 1:11 ἐγένετο with ABLW etc; ~~Σ~~*DΘ etc om Lk 3:22 Σὺ εἶ . . . εὐδόκησα: D 3 it etc read υἱὸς μου εἶ συ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε (from Ps 2:7)

LUKE 3

τοῦ Ναοῦμ
 τοῦ Ἑσλεί
 τοῦ Ναγγαί
 26 τοῦ Μαάθ
 τοῦ Ματταθίου
 τοῦ Σεμεείν
 τοῦ Ἰωσήχ
 τοῦ Ἰωδά
 27 τοῦ Ἰωανάν
 τοῦ Ῥησά
 τοῦ Ζοροβάβελ
 τοῦ Σαλαθιήλ
 τοῦ Νηρεί
 28 τοῦ Μελχεί
 τοῦ Ἀδδεί
 τοῦ Κωσάμ
 τοῦ Ἑλμαδάμ
 τοῦ Ἡρ
 29 τοῦ Ἰησοῦ
 τοῦ Ἑλίζερ
 τοῦ Ἰωρείμ
 τοῦ Μαθθάτ
 τοῦ Λευεί
 30 τοῦ Συμεών
 τοῦ Ἰούδα
 τοῦ Ἰωσήφ
 τοῦ Ἰωνάμ
 τοῦ Ἑλιακείμ
 31 τοῦ Μελεά
 τοῦ Μεννά
 τοῦ Ματταθά
 τοῦ Ναθάμ
 τοῦ Δανείδ
 32 τοῦ Ἰεσσαί
 τοῦ Ἰωβήλ
 τοῦ Βοός
 τοῦ Σαλά
 τοῦ Ναασσών
 33 τοῦ Ἀδμείν¹
 τοῦ Ἀρρεί
 τοῦ Ἑσρών

LUKE 3

τοῦ Φαρές
 τοῦ Ἰούδα
 34 τοῦ Ἰακώβ
 τοῦ Ἰσαάκ
 τοῦ Ἀβραάμ
 τοῦ Θαρά
 τοῦ Ναχώρ
 35 τοῦ Σερούχ
 τοῦ Ραγαύ
 τοῦ Φάλεκ
 τοῦ Ἑβερ
 τοῦ Σαλά
 36 τοῦ Καινάμ
 τοῦ Ἀρφαξάδ
 τοῦ Σήμ
 τοῦ Νῶε
 τοῦ Λάμεχ
 37 τοῦ Μαθουσαλά
 τοῦ Ἐνῶχ
 τοῦ Ἰάρετ
 τοῦ Μαλελεήλ
 τοῦ Καινάμ
 38 τοῦ Ἐνῶς
 τοῦ Σήθ
 τοῦ Ἀδάμ
 τοῦ θεοῦ.

19. THE TEMPTATION

MATT 4:1-11

Τότε [ὁ] Ἰησοῦς

ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον
 ὑπὸ τοῦ πνεύματος,

πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.

2 καὶ νηστεύσας
 ἡμέρας τεσσαράκοντα

MARK 1:12, 13

Καὶ εὐθὺς
 τὸ πνεῦμα

αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

13 καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τεσσαράκοντα ἡμέρας
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ,

LUKE 4:1-13

Ἰησοῦς δὲ
 πλήρης πνεύματος ἁγίου
 ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου,
 καὶ ἦγετο
 ἐν τῷ πνεύματι
 ἐν τῇ ἐρήμῳ
 2 ἡμέρας τεσσαράκοντα
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.
 Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν
 ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,

Mt 4:1 δ with NCDLW etc; BUA om

ΜΑΤΤ 4

καὶ νύκτας τεσσαράκοντα
ὑστερον
ἐπείνασεν.

3 Καὶ προσελθὼν
ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὼν ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι
ἄρτοι γένωνται.
4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Γέγραπται

¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπο-
ρευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.”

[Cf vv 8-10 below]

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,

MARK 1

καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,

LUKE 4

καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν
ἐπείνασεν.

3 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα
γέννηται ἄρτος.

4 καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς

Γέγραπται ὅτι

¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.”

5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν
ἔδειξεν αὐτῷ

πάσας τὰς βασιλείας

τῆς οἰκουμένης

ἐν στιγμῇ χρόνου·

6 καὶ εἶπεν αὐτῷ

ὁ διάβολος

Σοὶ δώσω

τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν

καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,

ὅτι ἐμοὶ παραδίδοται καὶ ᾧ

ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν·

7 σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς

ἐνώπιον ἐμοῦ,

ἔσται σοῦ πάντα.

8 καὶ ἀποκριθεὶς

¹ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ¹

Γέγραπται

²“Κύριον τὸν θεόν σου

προσκυνήσεις

καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”

9 Ἦγαγεν δὲ αὐτὸν

εἰς Ἱερουσαλὴμ

¹ Deut 8:3

² Deut 6:13

WH mg: Lk 4:8 αὐτῷ εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς

MATT 4	MARK 1	LUKE 4
καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, 6 καὶ λέγει αὐτῷ Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι 1“Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε- λεῖται περὶ σοῦ		καὶ ἔστησεν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν [αὐτῷ] Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· 10 γέγραπται γὰρ ὅτι 1“τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε- λεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε,” 11 καὶ ὅτι “ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.” 12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Εἴρηται 2“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν θεόν σου.” [Cf vv 5-8 above]
καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε, μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.” 7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς		
Πάλιν γέγραπται 2“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν θεόν σου.” 8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, 9 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ταῦτά σοι πάντα δώσω ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. 10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς “Ἰπαγε, Σατανᾶ· γέγραπται γὰρ 3“Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”		
11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διά- βολος,		
καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.	καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.	
		13 Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ’ αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

¹ Ps 91 (90):11 f² Deut 6:16³ Deut 6:13

CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§20-23

23

MATT 4	MARK 1	LUKE 4
^a ἸΜετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.	ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς ^a καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.	
[MATT 4:24]	[MARK 1:28]	
καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ	Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ	καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν
εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· (§23)	εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας. (§24)	καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
[MATT 4:23a]	[MARK 1:39a]	περὶ αὐτοῦ.
^b Καὶ περιῆγεν	^b καὶ ἦλθεν	15 ^b καὶ αὐτὸς
ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων	κηρύσσων	ἐδίδασκεν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§23)	εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν (§25)	ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

21. THE REJECTION AT NAZARETH (LUKE)

[MATT 13:53-58]	[MARK 6:1-6a]	LUKE 4:16-30
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετήρην ἐκέειθεν. (§65) 54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ	Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν Ἰεθραμ- μένος ¹ , καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοῦ

Mt 3:2	Mk 6:6b	Lk 4:44
^a Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§17)	^b Καὶ περιῆγεν τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων. (§70)	^b Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας. (§25)
Mt 9:35a		
^b Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§70)		

WH mg: Mt 4:17 Ἰγγικεν

Lk 4:16 ἀνατεθραμμένος

[MATT 13]	[MARK 6]	LUKE 4
<p>ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,</p>	<p>2 Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ συναγωγῇ·</p>	<p>ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. 17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον εὗρεν [τὸν] τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον 18 ¹“Πνεῦμα Κυρίου ἐπ’ ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με εὐαγ- γελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμα- λώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστείλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, 19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν.”</p>
<p>ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς</p>	<p>καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες</p>	<p>20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενί- ζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σή- μερον πεπλήρωται ἡ γραφή αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.</p>
<p>καὶ λέγειν Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις;</p>	<p>ἐξεπλήσσοντο</p>	<p>22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ θαυμάζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον</p>
<p>55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μα- ριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ</p>	<p>λέγοντες Πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα τούτῳ, καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι; 3 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφός</p>	<p>Οὐχί υἱὸς ἐστιν Ἰωσήφ οὗτος;</p>

¹ Isa 61:1 f

[MATT 13]	[MARK 6]	LUKE 4
<p>Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ παῖσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p>	<p>Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτου καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; [Cf. v 2 above] καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p>	
<p>ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ[†] πατρίδι</p>	<p>4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.</p>	<p>23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοῦς Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παρα- βολὴν ταύτην Ἰατρέ, θερά- πειςον σεαυτὸν ὅσα ἠκούσα- μεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρ- ναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.</p>
<p>καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνά- μεις πολλὰς</p>	<p>5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἑθεράπευσεν·</p>	<p>24 εἶπεν δέ Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.</p>
<p>διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)</p>	<p>6 καὶ ἔθαύμασεν[†] διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)</p>	<p>25 ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐ- ρανὸς[†] ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὥς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμ- φθη Ἡλείας εἰ μὴ¹ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν." 27 καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Ναιμὰν ὁ Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ</p>

[†] I Kings 17:9

WH mg: Lk 4:25 ἐπὶ

LUKE 4

ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρυος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις ᾠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν· 30 αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

22. THE CALL OF THE FOUR (MATT-MARK)

MATT 4:18-22

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς,

[Cf v 21 below]

Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον

MARK 1:16-20

Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν

[Cf v 19 below]

Σίμωνα

[LUKE 5:1-11]

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ,

2 καὶ εἶδεν ἡλιόα δύο¹ ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀλλεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες

¹ἔπλυνον¹ τὰ δίκτυα.

3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος,

ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους.

4 ὥς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα. Ἐπανάγαγε

εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπιστά-

τα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί

σου χαλάσω τὰ δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆ-

θος ἰχθύων πολὺ, διεμήσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἑτέρῳ

πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβεῖσθαι

Mt 4:18 περιπατῶν with **BC**LWΔ etc; παράγων D it syr sin 33. it vg etc; περιπατῶν δὲ **AW**ΓΔΘΠ syr sin pesh etc

Mk 1:16 καὶ παράγων with **BC**DL

MATT 4	MARK 1	[LUKE 5]
<p>[Cf v 21 below]</p>	<p>[Cf v 19 below]</p>	<p>αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ περιέσχευεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων Ἵδν' συνέλαβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.</p>
<p>καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 19 καὶ λέγει αὐτοῖς</p> <p>Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλεεῖς ἀνθρώπων.</p>	<p>καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλεεῖς ἀνθρώπων.</p>	<p>καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἰησοῦς Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγράων. 11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§26)</p>
<p>20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.</p>	<p>18 καὶ εὐθὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. 20 καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.</p>	<p>[Cf v 10 above]</p> <p>[Cf v 2 above]</p>

Mk 1:16 ἀμφιβάλλοντας with **NA** (*-tes) BDLWΔ etc; ἀμφιβαλόντες Θ; βάλλοντας **MT** etc; ΑΩΓΔΠ etc add ἀμφίβληστρον: Θ adds τὰ δίκτυα

23. THE RESPONSE TO JESUS' WORK

MATT 4:23-25 [+§35]

^aΚαὶ περιῆγεν
ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας

καὶ θεραπέων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν
ἐν τῷ λαῷ.

24 ^bκαὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ
εἰς ὅλην τὴν Συρίαν·

καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ
πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας
ποικίλαις νόσοις
καὶ βασάνοις συνεχομένους,
δαιμονιζομένους καὶ σεληνια-
ζομένους καὶ παραλυτικούς,

[MARK 1:39]

^aκαὶ ἦλθεν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν

εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν
καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)

[MARK 1:28, 32, 34a]

^bΚαὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ
εὐθὺς πανταχοῦ
εἰς ὅλην τὴν περὶχωρον τῆς Γαλι-
λαίας. . . .

32 Ὁψίας δὲ γενομένης,
ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος,
ἔφερον πρὸς αὐτὸν
πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας
[Cf v 34 below]

καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· . . .

[LUKE 4:44]

^aΚαὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς

τῆς Ἰουδαίας. (§25)

[LUKE 4:37]

^bΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ
εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.
(§24)

[LUKE 4:40]

Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου

ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀσθενούντας
νόσοις ποικίλαις

ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·

Mt 9:35

^a Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς

τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπέων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)

Mk 6:6b

^a Καὶ περιῆγεν

τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων. (§70)

Lk 4:14a, 15

^a Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς
ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος
εἰς τὴν Γαλιλαίαν. . . .

15 καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν,

δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. (§20)

Lk 4:14b

^b καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

Mt 4:24 καὶ . . . Συρίαν: syr sin om — δαιμονιζομένους with BC etc; καὶ δαιμ. **N**DEWTS it vg syr cur etc

MATT 4	[MARK 1]	[LUKE 4]
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς.	34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κα- κῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, (§24)	ὁ δὲ ἐνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς 'ἐθεράπευεν' αὐτοὺς. (§24)
25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ	[MARK 3:7b, 8]	[LUKE 6:17b]
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως	καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ
καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας	ἠκολούθησεν, 8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρου καὶ Σιδῶνα, ¹ πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα 'ποιεῖ' ἦλθαν πρὸς αὐτόν. (§33)	ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν ¹ (§33)
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (+§35)		

CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§24-27

24. A DAY IN CAPERNAUM

§45+ MATT 8:14-17 [+§66]	MARK 1:21-34	LUKE 4:31-41
[Cf Matt 4:13 (§20)]	Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναοὺμ.	Καὶ κατήλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας.
[MATT 7:28b, 29]	Καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν ἔεισελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν ¹ .	Καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν ¹ .
ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ¹	22 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,	32 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,

WH mg: Mk 1:21 ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν

[MATT 7]	MARK 1	LUKE 4
<p>29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὥς ἐξουσίαν ἔχων</p> <p>καὶ οὐχ ὥς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν. (§44)</p>	<p>ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὥς ἐξουσίαν ἔχων</p> <p>καὶ οὐχ ὥς οἱ γραμματεῖς.</p>	<p>ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.</p>
	<p>23 καὶ εὐθὺς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,</p> <p>καὶ ἀνέκραξεν 24 λέγων Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδᾶ' σε τίς εἰ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.</p> <p>25 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς [λέγων] Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.</p> <p>26 καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνήσαν φωνῇ μεγάλῃ ἔξηλθεν ἐξ αὐτοῦ.</p> <p>27 καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες, ὥστε συνζητεῖν ἑαυτοὺς¹ λέγοντας Τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκα- θάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.</p> <p>28 ^αΚαὶ ἐξηλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.</p>	<p>33 καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἐχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκα- θάρτου,</p> <p>καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ 34 Ἐα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδᾶ σε τίς εἰ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.</p> <p>35 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ.</p> <p>καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον</p> <p>ἔξηλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν.</p> <p>36 καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Τίς ὁ λόγος οὗτος ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; 37 ^αΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.</p>

[MATT 4:24a]

^ακαὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή
αὐτοῦ
εἰς ὅλην τὴν Συρίαν (§23)

Lk 4:14b

^α καὶ φήμῃ ἐξηλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

WH mg: Mk 1:24 οἰδαμέν 27 πρὸς ἑαυτοὺς

Mk 1:27 αὐτοῖς with **NB** etc; πρὸς ἑαυτοὺς ACDWΓΔΘ etc

MATT ■	MARK 1	LUKE 4
Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· 15 καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἡγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ. 16 Ὁψίας δὲ γενομένης προσῆνεγκαν αὐτῷ [Cf below and Matt 4:24 (§23)] δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν·	29 Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συνα- γωγῆς ἔξελθόντες ἦλθαν ¹ εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 30 ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. 31 καὶ προσελθὼν ἡγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. 32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας [Cf v 34 below] καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· 33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπι- συνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. 34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλούς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, [MARK 3:11] καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν θεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον ἰέγοντα ¹ ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (§33)	38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39 καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς. 40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἅπαντες ¹ ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἡγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς ἔθεράπευεν ¹ αὐτούς. 41 Ἐξήρχετο ¹ δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·

WH mg; Mk 1:29 ἐξελθὼν ἦλθεν

Lk 4:40 πάντες

ἐθεράπευσεν

41 ἐξήρχοντο

Mk 1:29 ἐκ τῆς συν. ἐξελθόντες ἦλθαν with L; ἐκ τ.σ. ἐξελθόντες ἦλθον **NA**CΔΓ etc; ἐκ τ.σ. ἐξελθὼν ἦλθεν B etc; (καὶ Σ, καὶ εὐθὺς Θ) ἐξελθὼν (δὲ ΔW, εὐθὺς Σ) ἐκ τ.σ. ἦλθεν ΔWΘΣ Lk 4:40 ἐθεράπευεν with BDW it vg pesh; ἐθεράπευσεν **NA**CLΔΘ etc

[MATT 12:16]	MARK 1 [MARK 3:12]	LUKE 4
καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· (§33)	καὶ οὐκ ᾔφειεν καὶ πολλὰ ἐπ- λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερόν ποιήσωσιν. (§33) ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν εἶναι].	καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
MATT 8 17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹ “Αὐτὸς τὰς ἀσ- θενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.” (+§66)		

25. A PREACHING TOUR IN GALILEE

	MARK 1:35-39	LUKE 4:42-44
	Καὶ πρωὶ ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν [καὶ ἀπῆλ- θεν] εἰς ἔρημον τόπον κάκεϊ προσήυχετο. 36 καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σί- μων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 καὶ εὔρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν σε. 38 καὶ λέγει αὐτοῖς “Αἰγόμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω, εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.	Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· [Cf Luke 5:16 (§27)] καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατέειχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. 43 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ ¹ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.

¹ Isa 53:4

WH mg: Lk 4:43 εὐαγγελίσασθαι δεῖ με

Mk 1:34 λαλεῖν τὰ δαιμόνια with ACLWΔ etc; τὰ δαιμ. λαλ. B; αὐτὰ λαλεῖν DΘ it vg etc — Χριστὸν εἶναι with BC (τὸν Χρ. αὐτὸν εἶναι) LWΘΣ 33. etc; ΞΑΔΔ it vg syr sin pesh etc om 35 ἐξῆλθεν καὶ: W om — καὶ ἀπῆλθεν with ΞACDLΘ etc; om B etc 38 ἀλλαχοῦ with ΞBCL 33. etc; ADΓΑ it vg syr sin pesh etc om

[MATT 4]

[MARK 1]

LUKE 5

[Cf v 21 below]

[Cf v 19 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ,
βάλλοντας ἀμφίβλητρον
εἰς τὴν θάλασσαν,
ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς·
19 καὶ λέγει αὐτοῖς

Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς
ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
Σίμωνος
ἀμφιβάλλοντας
ἐν τῇ θαλάσῃ,
ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς·
17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς
Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι
ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

18 καὶ εὐθὺς ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκ-
τυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ
ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπι-
στάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιᾶ-
σαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ
τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ
δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιή-
σαντες συνέκλεισαν πλήθος
ἰχθύων πολὺ, διεμήσσετο δὲ
τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κα-
τένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ
ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος
συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἤλ-
θαν, καὶ ἐπλησαν ἀμφοτέρα
τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι
αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων
Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνα-
σιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξέλθε
ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτω-
λός εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ
περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας
τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ
τῶν ἰχθύων ἦν συνέλαβον,
10 ὁμοίως δὲ καὶ
Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς
Ζεβεδαίου,
οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.

καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα
Ἰησοῦς
Μὴ φοβοῦ·
ἀπὸ τοῦ νῦν
ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.
11 καὶ καταγαγόντες τὰ
πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν
ἀφέντες
πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

[MATT 4]	[MARK 1]	LUKE 5
<p>21 Καὶ προβάς ἐκεῖθ' ἐίδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§22)</p>	<p>19 Καὶ προβάς ὀλίγον ἐίδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, 20 καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαίου ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. (§22)</p>	<p>[Cf v 10 above, [Cf v 2 above]</p>

27. THE HEALING OF A LEPER

§44+] MATT 8:1-4 [+§45]	MARK 1:40-45	LUKE 5:12-16
<p>Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. 2 Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.</p>	<p>Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν [καὶ γονυ- πετῶν] λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 41 καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο καὶ λέγει αὐτῷ Θέλω, καθαρίσθητι· 42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθερίσθη. 43 καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν,</p>	<p>Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.</p>

Mk 1:40 καὶ γονυπετῶν with **N**L^o etc; καὶ γον. αὐτόν ACd syr sin etc; καὶ W; BDG^t etc om

MATT 8	MARK 1	LUKE 5
4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς "Ορα μηδενὶ εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δεῖξον τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (+§45)	44 καὶ λέγει αὐτῷ "Ορα μηδενὶ μηδὲν εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δεῖξον τῷ ἱερεῖ" καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 45 ὃ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι ἵφανερῶς εἰς πόλιν ¹ εἰσελθεῖν, ἀλλὰ ἔξω ἐπ' ἐρήμοις τόποις [ἦν]. [Cf Mark 1:35 (§25)] καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάν- τοθεν.	14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ¹ "δεῖξον" σεαυτὸν "τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 15 διήρχετο δὲ μάλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν 16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§28-32

28. THE HEALING OF A PARALYTIC

§67+] MATT 9:1-8	MARK 2:1-12	LUKE 5:17-26
Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.	[Cf Mark 5:21 (§68)] Καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς Καφαρναούμ δι' ἡμερῶν ἠκούσθη ὅτι ἕν οἶκόν ἐστίν ¹ .	Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων,

¹ Lev 13:49

WH mg: Mk 1:45 εἰς πόλιν φανερώς 2:1 εἰς οἶκόν ἐστιν

Lk 5:14 D adds ὃ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον· ὥστε μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν φανερώς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλὰ ἔξω ἦν ἐν ἐρήμοις τόποις· καὶ συνήρχοντο πρὸς αὐτόν· καὶ ἦλθεν πάλιν εἰς Καφαρναούμ (Cf Mk 1:45; 2:1)

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
	2 καὶ συνήχθησαν πολλοὶ [Cf Mark 3:22 (§50)]	καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἱ ἦσαν ἐλληνηθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ·
	ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν,	καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.
2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον.	καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 3 καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτόν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.	18 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐξήτουν αὐτόν εἰσενεγ- κεῖν καὶ θεῖναι [αὐτόν] ἐν ὧπιον αὐτοῦ.
	4 καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.	19 καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτόν διὰ τὸν ὄχλον ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτόν σὺν τῷ κλινιδίῳ
καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.	5 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ Τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.	εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.
3 Καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων	6 ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ κα- θήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν	20 καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν "Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς Οὗτος βλασφημεῖ.	7 Ἰδοὺ οὕτω λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρτίας	21 καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι λέγοντες Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφεῖναι

WH mg: Mk 2:7 *Οτι

Mk 2:7 Τι: *Οτι ΒΘ

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
4 καὶ 'εἰδὼς' ὁ 'Ιησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν "Ἴνα τί ἐνθυμείσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 5 τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν 'Αφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν "Ἐγειρε καὶ περιπάτει; 6 ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας— τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ ["Ἐγειρε"] ἄρον σου τὴν κλίνην καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. 7 καὶ ἐγερθεῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 8 'Ιδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.	εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; 8 καὶ εὐθὺς ἐπιγνούς ὁ 'Ιησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι [οὕτως] διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς λέγει [αὐτοῖς] Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 9 τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ 'Αφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν "Ἐγείρου [καὶ] ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; 10 ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που [ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς] —λέγει τῷ παραλυτικῷ 11 Σοὶ λέγω, ἔγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. 12 καὶ ἡγέρθη καὶ εὐθὺς ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἔμπροσθεν πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεόν [λέγοντας] ὅτι Οὕτως οὐδέποτε εἶδαμεν.	εἰ μὴ μόνος ὁ θεός; 22 ἐπιγνούς δὲ ὁ 'Ιησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 23 τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν 'Αφῶνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν "Ἐγειρε καὶ περιπάτει; 24 ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας— εἶπεν τῷ [παραλελυμένῳ] Σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλινίδιον σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. 25 καὶ παραχρήμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν θεόν. 26 Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι Εἶδαμεν παράδοξα σήμερον.

WH mg: Mt 9:4 ἰδὼν

6 'Εγερθεῖς

Mk 2:10 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας

Lk 5:24 παραλυτικῷ

Mk 2:8 αὐτοῖς: BΘ om — ταῦτα: Θ om 9 'Ἐγείρου with BLΘ 28.; "Ἐγειρε SACD 33. etc — καὶ' with
 NABΓΔΘ etc; CDL 33. pesh etc om 10 ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς with BΘ 142. 157.; ἐπὶ τ. γ. ἀφ. ἀμ.
 NCDLΔ etc; ἀφ. ἐπὶ τ. γ. ἀμ. AEF etc Lk 5:24 παραλελυμένῳ with ABΕΓΔ etc; παραλυτικῷ NCDLXΘΞ etc

29. THE CALL OF LEVI

MATT 9:9-13

Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς
ἐκείθεν εἶδεν ἄνθρωπον
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,
Ματθαῖον λεγόμενον,
καὶ λέγει αὐτῷ
Ἐκκολούθει μοι
καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα-
κειμένου
ἐν τῇ οἰκίᾳ,
καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

11 καὶ ἰδόντες
οἱ Φαρισαῖοι

ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει
ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;
12 ὁ δὲ ἀκούσας
εἶπεν

Οὐ χρειαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες.

MARK 2:13-17

Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν
παρὰ τὴν θάλασσαν·
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς
αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.
14 Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν
τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ λέγει αὐτῷ
Ἐκκολούθει μοι.
καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ γίνεται κατακεῖσ-
θαι αὐτόν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ,
καὶ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολού-
θουν αὐτῷ.

16 καὶ
οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων
ἰδόντες ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν
ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει τ·

17 καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς [ὅτι]
Οὐ χρειαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες·

LUKE 5:27-32

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν

καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι
Λευεὶν
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ἐκκολούθει μοι.
28 καὶ καταλιπὼν πάντα
ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.
29 Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγά-
λην Λευεὶς αὐτῷ
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ·
καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν
καὶ ἄλλων
οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν
κατακεῖμενοι.

30 καὶ ἐγόγγυζον
οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς αὐτῶν

πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέ-
γοντες

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε
καὶ πίνετε;

31 καὶ ἀποκριθεὶς [ὁ] Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς αὐτούς
Οὐ χρειαν ἔχουσιν
οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·

WH mg; Mk 2:16 καὶ πίνει

Lk 5:29 αὐτοῦ

Mt 9:9 ἠκολούθησεν with BCΘ al pler; ἠκολούθει ND etc Mk 2:15 γίνεται with NBL 33. etc; ἐγένετο ACDΓΔ etc 16 καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων with B 124.; NL 33. etc om οἱ; Δ om καὶ οἱ; ACDΓΘΠ etc read καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι — ἐσθίει² with NBD etc, ἐσθίεται (for -τε) Θ; ACLΔ al pler add καὶ πίνει; NCLΔ add also ὁ διδάσκαλος ὑμῶν Lk 5:29 αὐτῶν; B1, 22. etc αὐτοῦ

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
13 πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστὶν ¹⁴ "Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν" οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.	οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.	32 οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς εἰς μετάνοιαν.

30. THE QUESTION ABOUT FASTING

MATT 9:14-17 [+§68]	MARK 2:18-22	LUKE 5:33-39
Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες Διὰ τί ἡμεῖς	Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου	Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν Οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων,
καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, οἱ δὲ μαθηταὶ σοῦ οὐ νηστεύουσιν; 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ [μαθηταὶ] οὐ νηστεύουσιν; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν. 34 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος
Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος;	Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμ- φίον μετ' αὐτῶν οὐ δύνανται νηστεύειν	ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύσαι;
ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,	20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,	35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος

¹ Hos 6:6; cf Mt 12:7 (§31)

WH mg: Mt 9:14 πολλά

Mt 9:13 ἁμαρτωλούς with **NBDWA** etc; **CLXΘ** syr sin sah etc add εἰς μετάνοιαν 14 νηστεύομεν with **NB** min pauc; **CDLWXΔΘ** verss etc add πολλά Mk 2:18 σοὶ μαθηταὶ with **ACDLW** etc; σου μαθ. Δ; μαθ. σου **NΘ** etc; B min pauc om μαθ. Lk 5:34 νηστεύσαι with **BXE** 28; νηστεύειν **NACLDWΔΘ** etc

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
καὶ τότε νηστεύουσιν.	καὶ τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.	τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
16 οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπί- βλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ·	21 οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.	Οὐδεὶς ἐπίβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει
αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.		καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.
17 οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται. (+ §68)	22 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί. [ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς.]	37 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολούνται· 38 ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.
		39 [Οὐδεὶς ¹ πῶν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει γὰρ Ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.]

31. PLUCKING GRAIN ON A SABBATH

§47+] MATT 12:1-8	MARK 2:23-28	LUKE 6:1-5
Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάβ- βασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλ- λειν	Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν ἰδια- πορεύεσθαι ¹ διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ἰδοὺν ποιεῖν ¹ τίλ- λοντες	Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἐτίλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

WH mg: Mk 2:23 παραπορεύεσθαι

ὁδοποιεῖν

Lk 5:39 Καὶ οὐδεὶς

Mk 2:22 ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοὶ with B cop; καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολούνται D it codd; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολούνται
 ACW (ἀπόλλυται) ΔΘ (ἀπολούνται) etc; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ L. — ἀλλὰ . . . καινοὺς with S*B 102;
 ACΔΘ etc add βλητέον; W adds βάλλουσιν; D it codd om ἀλλὰ . . . καινοὺς Lk 5:38 βλητέον with
 ABCRXΘ etc; βάλλουσιν S*D it etc — ACD (τηροῦνται) RXΘ verss etc add καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται;
 SBLW 33. etc om 39 D it Eus om v 39

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
στάχυας καὶ ἐσθίειν.	τοὺς στάχυας.	καὶ ἥσθιον τοὺς στάχυας ψάχοντες ταῖς χερσίν.
2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ Ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν δοῦκ' ἐξεστὶν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.	24 καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἐξεστὶν;	2 τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπαν Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν;
3 ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ	25 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ ὅτε χρεῖαν ἔσχευ καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;	3 καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυεὶδ
ὅτε ἐπείνασεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ	26 [πῶς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως καὶ ἱερεῖς;	ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 [ὡς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ
καὶ ἱερεῖς ἔφαγον, ὃ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις;	καὶ ἱερεῖς ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξεστὶν φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὓσιν;	καὶ λαβὼν ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἐξεστὶν φαγεῖν εἰ μὴ μόνοις τοῖς ἱερεῖς;
5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν αἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βε- βηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοι εἰσιν; 6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. 7 εἰ δὲ ἐγνώκατε τί ἐστὶν 24 "Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν," οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναίτιους.	27 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄν- θρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον	5 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

¹ I Sam 21:6 ² Hos 6:6; cf Mt 9:13 (§29)

Mt 12:4 ἔφαγον with **SB**; ἔφαγεν CDWΘ al pler Mk 2:26 πῶς with **SCLΔΘ** al pler; BD om —
ἐπὶ Ἀβιάθαρ (τοῦ AC) ἀρχιερέως with **BLΘ** al pler; DW 271. it codd om — τοῖς ἱερεῖς with **BL**; τοῖς ἱερεῦσιν
ACWΔΘ al pler 27, 28 D om τὸ σάβ. διὰ . . . ὥστε Lk 6:2 ἐξεστὶν with BR it vg arm; **ΣACWXΘ**
cop pesh etc add ποιεῖν 4 ὡς with **S*ACW** al pler; πῶς LRXΘ 33. etc; BD om 5 D inserts this v
after v 10, and reads here: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ Ἀνθρώπε εἰ μὲν
οἶδας τί ποιεῖς μακάριος εἶ· εἰ δὲ μὴ οἶδας ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἶ τοῦ νόμου

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
8 κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.	28 ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.	Κύριός ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ¹ .

32. THE WITHERED HAND

MATT 12:9-14	MARK 3:1-6	LUKE 6:6-11 [+§34]
Καὶ μεταβάς ἐκείθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν. 10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.	Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· 2 καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν "Ἐγειρε εἰς τὸ μέσον.	'Εγένετο δὲ ἐν ἐτέρῳ σαβ- βάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά· 7 παρετηροῦντο δὲ αὐτὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ ἴθεραπεύει ¹ , ἵνα εὕρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. 8 αὐτὸς δὲ ἤδει τοὺς διαλο- γισμοὺς αὐτῶν, εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηράν ἔχοντι τὴν χεῖρα "Ἐγειρε καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον· καὶ ἀναστὰς ἔστη. [LUKE 14:5] καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Τίνος ὕμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται,
11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τίς [ἔσται] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπίεση τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,		

WH mg: Lk 6:5 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου 7 θεραπεύσει.

Mk 3:2 τοῖς with ABLWΔ al pler; ἐν τοῖς NCDHMΘ cop — θεραπεύσει with ABCD1Θ al pler; θεραπεύει
NWΔ 271. Lk 6:5 τοῦ σαβ. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. with NBW pesh hat cop eth; ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. καὶ τοῦ σαβ.
ADLRXΔΘ it vg etc 7 θεραπεύει with NADLW etc; θεραπεύσει BXΔΘ cop etc

MATT 12	MARK 3	[LUKE 14]
οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;		καὶ οὐκ εὐθὺς ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; (§123) [Cf Luke 12:24 (§113)]
12 πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προς προβάτου.	4 ^a καὶ λέγει αὐτοῖς	9 ^a εἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς Ἐπερωτῶ ὑμᾶς, εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;
ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.	"Ἐξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. 5 καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλνπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινον τὴν ἑαυτοῦ σου". καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.	10 καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς
13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινόν σου τὴν χεῖρα" καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὕγις ὡς ἡ ἄλλη.	6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρι- σαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν	εἶπεν αὐτῷ "Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου" ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.
14 Ἐξελθόντες δὲ οἱ Φαρι- σαῖοι	6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρι- σαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν	11 Αὐτοὶ δὲ
συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	συμβούλιον ἔδιδουν ¹ κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ. (+§34)

Lk 14:3, 4a

^a καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους
λέγων

"Ἐξεστιν τῷ σαββάτῳ
θεραπεῦσαι ἢ οὐ;

4 οἱ δὲ ἡσύχασαν. (§123)

WH mg: Mk 3:5 χεῖρα 6 ἐποίησαν

Lk 6:10 αὐτοῦ: DΘ add ὡς καὶ (Θ om) ἡ ἄλλη: D inserts v 5 after v 10

CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§33, 34

33. THE FAME OF JESUS

MATT 12:15-21 [+§50]	MARK 3:7-12	[LUKE 6:17-19]
<p>Ὁ δὲ Ἰησοῦς γινούς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. [MATT 4:25] Καὶ ἠκολούθη- σαν αὐτῷ πολλοί, ἀπὸ τῆς Γαλι- λαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (§23)</p>	<p>Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασ- σαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν, 8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα,¹ πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ἠποιεῖ¹ ἦλθαν πρὸς αὐτόν. 9 καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσ- καρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. 10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας.</p>	<p>καὶ καταβάς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. 18 καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευ- μάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο. 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξήτουν ἀπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰάτο πάντας. (§34)</p>

WH mg: Mk 3:7 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησεν,

8 Σιδῶνα,—

ἐποίει

MATT 12

16 ^aκαὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς
ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν
ποιήσωσιν·
17 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέ-
γοντος
18 ¹⁴· Ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν
ἠρέτισα,
ὃ ἀγαπητός μου ὃν εὐδόκησεν
ἡ ψυχὴ μου·
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,
καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπ-
αγγελεῖ.
19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει,
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς
πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
20 κάλαμον συντετριμμένον
οὐ κατεάξει
καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,
ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῆκος τὴν
κρίσιν.
21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη
ἐλπιούσιν.” (+ §50)

MARK 3

11 ^aκαὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
θαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν,
προσέπιπτον αὐτῷ
καὶ ἔκραζον ἰλέγοντα¹ ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
12 καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς
ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν
ποιήσωσιν.

Mk 1:34b

^a καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξεβαλεν,

καὶ οὐκ ἦφιεν
λαλεῖν τὰ δαιμόνια,
ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν
εἶναι]. (§24)

Lk 4:41

^a ἔξήρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια
ἀπὸ πολλῶν,
κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·
καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ
λαλεῖν,
ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν
εἶναι. (§24)

¹ Isa 42:1-4; 41:8 f

WH mg: Mk 3:11 λέγοντες Lk 4:41 ἐξήρχοντο

Mk 3:12 ποιήσωσι(ν): C etc add ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι (cf Mk 1:34; Lk 4:41, §24)

34. THE CHOOSING OF THE TWELVE

	MARK 3:13-19a	LUKE 6:12-19
[Cf Matt 5:1a (§35)]	Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος [Cf Mark 1:35 (§25)]	Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ- ραις ταύταις ἐξελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτε- ρεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. 13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,
[MATT 10:2-4] Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·	καὶ προσκαλεῖται οὓς ᾗθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. 14 καὶ ἐποίησεν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, ἵνα ὥσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν 15 καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλ- λῃν τὰ δαιμόνια· 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα (καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι) Πέτρον, 17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα) Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Ἵιοι Βρον- τῆς), 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον	14 Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον 15 καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν [καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν 16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ ὃς ἐγένετο προδότης,
3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος	19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.	
καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. (§70)		

WH mg: Mk 3:17 ὀνόματα

Mk 3:14 οὓς . . . ὠνόμασεν with **NBC*W** (after μετ' αὐτοῦ) ΔΘ min pauc cop etc; ADL it vg pesh al
pler om 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα with **NBC*WΔ**; ADLΘ al pler om

	MARK 3	LUKE 6
[Cf Matt 12:15 (§33)]	[Cf Mark 3:7-10 (§33)]	17 καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, 18 οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευ- μάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρ- χετο καὶ ἰᾶτο πάντας.
[Cf Matt 4:25 (§23)]		

CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§35-44

35. THE CHARACTER AND DUTIES OF DISCIPLES

§23+] MATT 5:1-16		LUKE 6:20-26
Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν [αὐτῷ] οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων 3 ΜΑΚΑΡΙΟΙ ¹ “οἱ πτωχοί,” τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 4 μακάριοι “οἱ πενθοῦντες,” ὅτι αὐτοὶ “παρακληθήσονται.”	[Cf Mark 3:13 (§34)]	[Cf Luke 6:12, 13, 17 (§34)] Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ- μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 21b below]

¹ Isa 61:1 f

MATT 5

5 μακάριοι ¹“οἱ πραεῖς,”
ὅτι αὐτοὶ “κληρονομήσουσι
τὴν γῆν.”

6 μακάριοι οἱ πεινῶντες
καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

[Cf v 4 above]

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 μακάριοι ²“οἱ καθαροὶ τῇ
καρδίᾳ,”

ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι [αὐτοὶ] υἱοὶ θεοῦ κλη-
θήσονται.

10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι
ἕνεκεν δικαιοσύνης,

ὅτι αὐτῶν ἐστὶν

ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 μακάριοι ἐστε ὅταν

ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν
καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ’
ὑμῶν ψευδόμενοι

ἕνεκεν ἐμοῦ·

12 χαίrete

καὶ ἀγαλλιᾶσθε,

ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

οὕτως γὰρ

ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας

τοὺς πρὸ ὑμῶν.

LUKE ■

21 μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,

ὅτι χορτασθήσεσθε.

μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν,
ὅτι γελάσετε.

22 μακάριοι ἐστε ὅταν
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς
καὶ ὀνειδίσωσιν
καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν
ὡς πονηρὸν

ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

23 χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ

καὶ σκιρτήσατε,

ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ·

κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ

ἐποιοῦν τοῖς προφῆταις

οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλου-
σίοις,

ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν
ὑμῶν.

¹ Ps 37 (36):11

² Ps 24 (23):4

Mt 5:11 ψευδόμενοι with **BCWΘ** al pler; D it etc om

MATT 5

13 Ὅτι οἱ ἄλλοι ἐστὶν τὸ ἄλλας τῆς γῆς·

ἐὰν δὲ τὸ ἄλλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθησεται;
εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι

εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Ὅτι οἱ ἄλλοι ἐστὶν τὸ φῶς τοῦ
κόσμου. οὐ δύναται πόλις
κρυβῆναι ἐπάνω ὁρους κειμένη·

15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον
καὶ τιθέασιν αὐτὸν
ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ
οἰκίᾳ.

16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὥπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ
καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

[MARK 9:50b]

ἐὰν δὲ τὸ ἄλλας ἄναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

LUKE 6

25 οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι
νῦν,
ὅτι πεινάσετε.

οὐαὶ, οἱ γελῶντες νῦν,
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

26 οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς
εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι,
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν
τοῖς ψευδοπροφῆταις οἱ πα-
τέρες αὐτῶν.

[LUKE 14:34b, 35a]

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν
εἴθετόν ἐστιν·

ἔξω βάλλουσιν αὐτό. (§124)

[LUKE 11:33]

^aΟὐδεὶς λύχνον ἄψας

εἰς κρύπτῃν τίθησιν

οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον

ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,

ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέ-
πωσιν. (§108)

Mk 4:21b

^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος

ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ

ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,

οὐχ ἵνα ἐπὶ[†] τὴν λυχνίαν τεθῇ;
(§55)

Lk 8:16

^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας

καλύπτει αὐτὸν σκεύει

ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,

ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,

ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
φῶς. (§55)

36. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE LAW

MATT 5:17-20

Μὴ νομίσητε ὅτι ἤλθον
καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς
προφῆτας· οὐκ ἤλθον κατα-
λῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι·

18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς
καὶ ἡ γῆ,

ἰῶτα ἐν ἡ μία κερέα
οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου
ἕως [ἂν] πάντα γένηται.

19 ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν
ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίσ-
των καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς
ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κλη-
θήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ
καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθή-
σεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν. 20 λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ
δικαιοσύνη πλείον τῶν γραμ-
ματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ
εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν.

[LUKE 16:17]

Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν
ἢ τοῦ νόμου ἑμίαν κερέαν¹
πεσεῖν. (§129)

37. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE TEACHING OF THE SYNAGOGUE

MATT 5:21-48

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς
ἀρχαίοις ¹“Οὐ φονεύσεις.” ὃς
δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται
τῇ κρίσει. 22 Ἐγὼ δέ λέγω
ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται
τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ
ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥακά, ἔνοχος
ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν
εἴπῃ Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς

LUKE 6:27-36

¹ Ex 20:13; Deut 5:17

MATT 5

τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 ἂν
οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κακεῖ
μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου
ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες
ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν
τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπαγε
πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελ-
φῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσ-
φερε τὸ δῶρόν σου.

25 ἴσθι εὐνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ

ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ
ἐν τῇ ὁδῷ,

μή ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικός τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτής
τῷ ὑπηρέτῃ,
καὶ

εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

26 ἀμὴν λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν

ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την.

27 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρήθη
1 "Οὐ μοιχεύσεις." 28 Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέ-
πων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυ-
μῆσαι [αὐτήν] ἤδη ἐμοίχευσεν
αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
29 Ἐγὼ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου
ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,

[LUKE 12:58, 59]

ὥς γὰρ ὑπάγεις

μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου
ἐπ' ἄρχοντα,

ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν
ἀπηλλάχθαι [ἀπ'] αὐτοῦ,
μή ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτής σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ
σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν.

59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ

τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς. (§117)

Mt 18:9a

^a καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμὸς σου

σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σου* (§94)

Mk 9:47a

^a καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου

σκανδαλίζῃ σε,
ἔκβαλε αὐτόν* (§94)

¹ Ex 20:14; Deut 5:18

ΜΑΤΤ ■

^aσυμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 βληθῇ εἰς γέενναν·
 30 ^bκαὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.
 31 Ἐρρέθη δέ
 1^c· Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
 δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.”

Mt 18:9b

^a καλὸν σοὶ ἐστὶν
 μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
 τοῦ πυρός. (§94)

Mt 18:8

^b Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου
 ἢ ὁ πούς σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἐστὶν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. (§94)

^c Cf Mt 19:7 (§135)

Mk 9:47b

^a καλὸν σέ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, (§94)

Mk 9:43

^b Καὶ ἐὰν
 ἴσκανδαλίσῃ¹ σε ἡ χεὶρ σου,
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἐστὶν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. (§94)

^c Cf Mk 10:4 (§135)¹ Deut 24:1(3)

MATT 5

32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν
ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι
[, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται].

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρ-
ρέθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Οὐκ
ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις” δὲ
“τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.”

34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ
ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν ²“τῷ
οὐρανῷ,” ὅτι “θρόνος ἐστὶν
τοῦ θεοῦ.” 35 μήτε ἐν “τῇ
γῇ,” ὅτι “ὑποπόδιόν ἐστιν
τῶν ποδῶν αὐτοῦ.” μήτε εἰς
Ἱεροσόλυμα, ὅτι ³“πόλις”
ἐστὶν “τοῦ μεγάλου βασι-
λέως.” 36 μήτε ἐν τῇ κε-
φαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ
δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν
ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 Ἔσ-
τω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί,
οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
⁴“Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ”

[LUKE 16:18]

^aΠᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν μοιχεύει. (§129)

Mt 19:9

^a λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται.¹ (§135)

Mk 10:11, 12

^a καὶ λέγει αὐτοῖς
Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται ἐπ’ αὐτήν,
12 καὶ ἐὰν αὕτῃ ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται. (§135)

¹ Num 30:2; Deut 23:21² Isa 66:1³ Ps 48(47):2⁴ Ex 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21

WH mg: Mt 5:37 ἔσται

Mt 5:32 πᾶς ὁ ἀπολύων with **MBLE** vg pesh al pler; ὃς ἂν ἀπολύσῃ D etc — καὶ ὃς . . . μοιχᾶται: B min
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται: D 64. 3 it om

MATT 5

καὶ “ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.”
39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν

[Cf v 44 below]

μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ·
ἀλλ’ ὅστις σε ραπίζει
εἰς τὴν δεξιὰν σιαγὸνα [σου],
στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην·
40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,
ἅφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον·
41 καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει
μίλιον ἔν, ὕπαγε μετ’ αὐτοῦ
δύο.
42 τῷ αἰτοῦντί σε δός,
καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανί-
σασθαι
μὴ ἀποστραφῆς.

[MATT 7:12a]

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
(§42)

43 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1“ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου”
καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.
44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
διωκόντων ὑμᾶς·

[Cf Mark 12:31 and parallels
(§154)]

LUKE 6

27 Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς
ἀκούουσιν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν
ὑμᾶς,
28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρω-
μένους ὑμᾶς,
προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπη-
ρεάζοντων ὑμᾶς.

29 τῷ τύπτοντί σε
ἐπὶ τὴν σιαγὸνα
πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου
τὸ ἱμάτιον
καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης.

30 παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ

μὴ ἀπαίτει.

31 καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
† ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

[Cf v 27 above, and v 35a below]

[Cf v 28 above]

1 Lev 19:18

WH mg: Lk 6:31 καὶ ὑμεῖς

Mt 5:39 δεξιάν; D 1 it syr sin cur al om — σιαγὸνα σου with BD vg; σου σιαγὸνα Lø al pler; SW min etc
σιαγὸνα 44 τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν with SB min it vg syr cur sin etc; DLWΔ al pler add εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους
ὑμᾶς (ὑμῖν D*); DLWΔΘΣ al pler add καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν (min τοῖς μισοῦντας) ὑμᾶς (from Lk 6:27)
Lk 6:29 ἐπὶ with ABLR al pler; εἰς SDWΘ Clem Or 30 αἰτοῦντί with SBW; τῷ alr. ADRΘ al pler

MATT 5

45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς,
ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει
ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς
καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ
ἀδίκους.

46 ἔαν γὰρ ἀγαπήσητε
τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
τίνα μισθὸν ἔχετε;
οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι
τὸ αὐτὸ¹ ποιοῦσιν;

47 καὶ ἔαν ἀσπάσησθε
τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον,
τί περισσὸν ποιεῖτε;
οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνικοι
τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

[Cf v 44 above]

[Cf v 45 above]

48 ¹“Ἔσεσθε” οὖν ὑμεῖς
“τέλειοι”
ὥς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τέλειός ἐστιν.

LUKE ■

[Cf v 35b below]

32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε
τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν;
καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγα-
πῶσιν.

33 καὶ [γὰρ] ἔαν ἀγαθοποιῇτε
τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν;
καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν.

34 καὶ ἔαν δανίσητε παρ' ὧν
ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν
χάρις [ἐστίν]; καὶ ἁμαρτωλοὶ
ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα
ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

35 πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχ-
θροὺς ὑμῶν
καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε
[μηδὲν¹ ἀπελπίζοντες]
καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς,
καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ὑψίστου,
ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ
τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.

36 Γίνεσθε
οἰκτίρμονες
καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν
οἰκτίρμων ἐστίν.

38. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE OSTENTATION
OF THE JEWS

MATT 6:1-18

Προσέχετε [δὲ] τὴν δι-
καιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν

¹ Deut 18:13

MATT 6

ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἐμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3 σοὺ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἦ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, ¹“εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι” τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἔθνηκοί, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς,

[LUKE 12:30]

ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,

¹ Isa 26:20; 2 Kings 4:33

MATT 5

οἰδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ
ὑμῶν
ὧν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε
ὑμεῖς
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς·

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν
τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 ^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφῇτε
τοῖς ἀνθρώποις
τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος·

15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇτε

[Cf Mark 14:36 (§174)]

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,
ἀφίετε εἰ τι ἔχετε κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν
τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§147)

[LUKE 12]

ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆστέ τοῦτων· (§113)

[LUKE 11:2-4]

εἶπεν δὲ αὐτοῖς

Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε

Πάτερ,

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,

καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν

παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν. (§105)

^a Cf Mt 6:32 (§39)

^b Cf Mt 26:41 (§174)

^b Cf Mk 14:38 (§174)

^b Cf Lk 22:40 (§174)

Mt 18:35

^c Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφῇτε ἕκαστος
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

MATT 6

τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 "Όταν δὲ νηστεύητε, μὴ
γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυ-
θρωποὶ, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν
τὸν μισθὸν αὐτῶν. 17 σὺ
δὲ νηστεύων ἁλειψαί σου τὴν
κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου
νίψαι, 18 ὅπως μὴ φανῇς
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων· ἀλ-
λὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ
κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀπο-
δώσει σοι.

39. TRUSTING AND SERVING GOD ALONE

MATT 6:19-34

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαν-
ροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς
καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ
ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις
ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσ-
σουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρός
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου.

[LUKE 12:33, 34]

Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν
καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε
ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιού-
μενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρός
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.
(§113)

WH mg: Mt 6:18 νηστεύων τοῖς ἀνθρώποις

Mt 6:21 B om καὶ

ΜΑΤΤ 6

22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός.

ἐὰν οὖν ἡ ὁ ὀφθαλμός σου
ἁπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
πονηρὸς ᾖ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν
ἔσται.

εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον.

24 Οὐδεὶς δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει·
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ.

25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσθητε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος·
26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεῖνα
τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπεύρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν
οὐδὲ συνάγουσιν
εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν

[LUKE 11:34, 35]

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου
ἁπλοῦς ᾖ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·
ἐπὰν δὲ
πονηρὸς ᾖ,
καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινόν.

35 Ὅτι σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. (§108)

[LUKE 16:13]

Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει,
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει.
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ. (§128)

[LUKE 12:22-31]

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς
[αὐτοῦ]

Διὰ τοῦτο ἰλέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσθητε.

23 ἢ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

24 κατανοήσατε τοὺς κόρακας

ὅτι οὐ σπεύρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν,
οἷς οὐκ ἐστὶν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεός

ΜΑΤΤ 6

ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον
διαφέρετε αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί
μεριμνᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομὼν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν,
οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λε-
γοντες
Τί φάγωμεν; ἢ Τί πίνωμεν;
ἢ Τί περιβαλόμεθα;

32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη
ἐπιζητοῦσιν·
^αοἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.
33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα
προστεθήσεται ὑμῖν.
34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς
τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον
μεριμνήσει αὐτῆς· ἀρκετὸν τῇ
ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

[LUKE 12]

τρέφει αὐτοὺς·
πὸς μᾶλλον ὑμεῖς
διαφέρετε τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι¹ πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν
μεριμνᾶτε;
27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἄγρῳ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πὸς μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε

τί φάγητε καὶ τί πίητε,

καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,
30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,
^αὕμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων·
31 πλὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα
προστεθήσεται ὑμῖν.
32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον,
ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι
ὑμῖν τὴν βασιλείαν. (§113)

^α Cf Mt 6:8 (§38)

40. ON JUDGING

MATT 7:1-6

Μὴ κρίνετε,
ἵνα μὴ κριθήτε·

2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε
κριθήσεσθε,

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν.

[MATT 15:14b]

τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,

ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται. (§80)

[MATT 10:24, 25a]

Οὐκ ἔστιν μαθητῆς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
οὔδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.
25 ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
(§73)

3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
4 ἢ πῶς ἐρεῖς
τῷ ἀδελφῷ σου
"Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος

LUKE 6:37-42

καὶ μὴ κρίνετε,
καὶ οὐ μὴ κριθήτε·
καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ
μὴ καταδικασθῇτε. ἀπολύετε,
καὶ ἀπολυθήσεσθε·

38 δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
μέτρον καλὸν πεπιεσμένον
σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμε-
νον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον
ὑμῶν·

ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
ἀντιμετρηθήσεται¹ ὑμῖν.

39 Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν
αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν
ὁδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται;

40 οὐκ ἔστιν μαθητῆς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,

κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;
42 πῶς δύνασαι λέγειν
τῷ ἀδελφῷ σου "Ἀδελφέ,
ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος

WH mg: Lk 6:38 μετρηθήσεται

Lk 6:37 καὶ οὐ μὴ¹ with **N**BCLXΘ al pler; ἵνα μὴ ADW etc — καὶ οὐ μὴ²: ἵνα μὴ DW*4 it eth etc
38 ἀντιμετρηθήσεται with **N**ADLRWΘ etc; μετρηθήσεται B*P 3 it arm etc

MATT 7

ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου;
5 ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν,
καὶ τότε διαβλέψεις
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
6 Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς
κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαρ-
γαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
χοίρων, μὴ ποτε καταπατήσου-
σιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν
καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

LUKE 6

τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου,
αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν οὐ βλέπων;
ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ τότε διαβλέψεις
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

41. ON ASKING OF GOD

MATT 7:7-11

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει
καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει
καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται¹.
9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—
μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;
10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὄντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

[Cf Mark 11:24 and parallel
(§147)]

[LUKE 11:9-13]

Κἀγὼ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει,
καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει,
καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται¹.
11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν ὁ πατέρα
αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ὁ
ἰχθύν,
μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει;
12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ψόν, ἐπιδώσει
αὐτῷ σκορπίον;
13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὑπάρχοντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ
[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ
δώσει πνεῦμα ἅγιον
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§105)

WH mg: Mt 7:8 ἀνοίγεται

Mt 7:8 ἀνοιγήσεται with **N**CLW²XΔΣ al pler; ἀνοιχθήσεται Θ; ἀνοίγεται B cop syr cur pesh 9 τίς with
B*L 3 it syr cur etc; τίς ἐστιν **N**CW²XΘΣ al pler

42. THE GOLDEN RULE

MATT 7:12

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
αὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται.

[LUKE 6:31]

καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
τὸ ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. (§37)

43. ON DOING RIGHTEOUSNESS

MATT 7:13-27

Εἰσελθατε
διὰ τῆς στενῆς πύλης·
ὅτι πλατεία ἔστι καὶ εὐρύχωρος
ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν
ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν
οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·
14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ
τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπά-
γουσα εἰς τὴν ζωὴν,
καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὕρισκοντες
αὐτήν.

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευ-
δοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται
πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προ-
βάτων ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι
ἄρπαγες.

16 ἂπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· [Cf v 20
below]

μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
σταφυλὰς
ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

LUKE 6:43-49

[LUKE 13:24]

Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας,

ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητή-
σουσιν εἰσελθεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύουσιν, (§121)

[Cf v 44 below]

Mt 22:40

^a ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς
ὁλος ὁ νόμος κρέμαται
καὶ οἱ προφῆται. (§154)

Mt 12:33b

^b ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ
τὸ δένδρον γινώσκεται. (§50)

WH mg: Mt. 7:13 ἡ πύλη

MATT 7

17 ^αοὐτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν
καρποὺς ἱκαλοὺς ποιεῖ,
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς
πονηροὺς ποιεῖ.

18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν

καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν,
οὐδὲ δένδρον σαπρὸν
καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

19 ^βπᾶν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

20 ^εἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν
αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς. [Cf
v 16a above]

[Cf v 16b above]

[MATT 12:35, 34b]

35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει ^τ ἀγαθά,
καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος

LUKE ■

43 ^βΟὐ γὰρ ἔστιν δένδρον
καλὸν

ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν,
οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν
ποιοῦν καρπὸν καλόν.

44 ^εἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ
τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται.

οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγου-
σιν σῦκα,
οὐδὲ ἐκ βᾶτου σταφυλὴν τρυ-
γῶσιν.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας
προφέρει τὸ ἀγαθόν,
καὶ ὁ πονηρὸς

Mt 12:33a

^α Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν,
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν.
(§50)

Mt 3:10b

^β πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

Mt 12:33b

^ε ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
γινώσκεται. (§50)

Lk 3:9b

^β πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν [καλόν]
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

WH mg: Mt 7:17 ποιεῖ καλοὺς

Mt 7:17 καρποὺς καλοὺς ποιεῖ: B καρπ. ποιεῖ καλ.: Δ καλ. ποιεῖ καρπ. 18 ἐνεγκεῖν with **Σ***B etc; ποιεῖν
with LWXΔΘ etc Lk 6:43 καρπὸν σαπρὸν: D it vg syr sin pesh καρποὺς σαπροῦς — καρπὸν καλόν: D it syr
sin pesh καρποὺς καλοὺς

[MATT 12]

ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει πονηρά.

34b ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος

τῆς καρδίας

τὸ στόμα λαλεῖ. (§50)

MATT 7

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι

Κύριε κύριε

εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι-

λείαν τῶν οὐρανῶν,

ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα

τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς

οὐρανοῖς.

22 πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν

ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Κύριε κύριε,

οὐ ¹“τῷ σῷ ὀνόματι ἐπρο-

φητεύσαμεν,” καὶ τῷ σῷ

ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,

καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις

πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς

ὅτι Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς.

²“ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ

οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”

24 Πᾶς οὖν ὅστις

ἀκούει μου τοὺς λόγους

[τούτους] καὶ ποιεῖ αὐτούς,

ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ,

ὅστις ᾠκοδόμησεν

αὐτοῦ τὴν οἰκίαν

ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ

καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ

καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι

καὶ προσέπεσαν

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

LUKE 6

ἐκ τοῦ πονηροῦ

προφέρει τὸ πονηρόν·

ἐκ γὰρ περισσεύματος

καρδίας

λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

46 Τί δέ με καλεῖτε

Κύριε κύριε,

καὶ οὐ ποιεῖτε ¹ἃ λέγω;

[LUKE 13:26, 27]

τότε ¹ἄρξεσθε² λέγειν Ἐφάγομεν

ἐνώπιόν σου καὶ ἐπιομεν, καὶ ἐν

ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν

Οἶκ οἶδα πόθεν ἐστέ·

“ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ,

πάντες ἐργάται ἀδικίας.” (§121)

47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με

καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων

καὶ ποιῶν αὐτούς,

ὑποδείξω ὑμῖν τί ἐστὶν ὁμοίος·

48 ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ

οἰκοδομοῦντι

οἰκίαν

ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ

ἔθηκεν θεμέλιον

ἐπὶ τὴν πέτραν·

πλημμύρης δὲ γενομένης

προσέρηξεν ὁ ποταμὸς

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

¹ Jer 27:15(34:12); 14:14·

² Ps 6:8

MATT 7

καὶ οὐκ ἔπεσεν,
τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
πέτραν.

26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων
μου τοὺς λόγους τούτους
καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς
ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ,
ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν
οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον.

27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ
καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέκοψαν
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,
καὶ ἔπεσεν,
καὶ ἦν ἡ πτῶσις
αὐτῆς μεγάλη.

LUKE 6

καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευθῆσαι αὐτὴν
διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι
αὐτήν.

49 ὁ δὲ ἀκούσας

καὶ μὴ ποιήσας
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ
οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν
γῆν χωρὶς θεμελίου,

ᾧ προσέρρηξεν ὁ ποταμός,

καὶ εὐθὺς συνέπεσεν,
καὶ ἐγένετο τὸ ρῆγμα
τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

44. THE WONDER OF THE MULTITUDE

MATT 7:28, 29

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὥς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς
αὐτῶν. (+§27)

[MARK 1:22]

καὶ

ἐξεπλήσσοντο
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὥς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. (§24)

[Cf Luke 7:1a (§45)]

CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§45-49

45. THE CENTURION'S SERVANT

§27+] MATT 8:5-13 [+§24]

[Cf Matt 7:28a (§44)]

Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ
εἰς Καφαρναούμ

LUKE 7:1-10

Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν
πάντα τὰ ρήματα αὐτοῦ
εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ,
εἰσῆλθεν
εἰς Καφαρναοῦμ.

WH mg: Lk 7:1 Ἐπεὶ δὲ

Lk 6:48 διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτήν with **NBL** 2 min cop; τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν ACDXΘ al pler;
sy^r sin om

MATT 8

προσηλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος

παρακαλῶν αὐτὸν 6 καὶ λέγων
Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται
ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς
βασανιζόμενος.

7 λέγει αὐτῷ Ἐγὼ ἐλθὼν
θεραπεύσω αὐτόν.

8 ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ ἑκατόνταρχος
ἔφη
Κύριε,
οὐκ εἰμι ἱκανὸς
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ,
καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου·
9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν [τασσόμενος],
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

LUKE 7

2 Ἐκατοντάρχου δὲ τινος
δοῦλος κακῶς ἔχων ἡμελλεν
τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.
3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ
ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσ-
βυτέρους τῶν Ἰουδαίων,
ἑρωτῶν αὐτὸν
ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον
αὐτοῦ.

4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς
τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐ-
τὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι
ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τούτο,
5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν
καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκο-
δόμησεν ἡμῖν.
6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν
αὐτοῖς.

ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν
ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας
ἐπεμψεν φίλους
ὁ ἑκατοντάρχης
λέγων αὐτῷ
Κύριε, μὴ σκύλλου,
οὐ γὰρ ἱκανὸς εἰμι
ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου
εἰσέλθῃς·

7 διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἤξιωσα
πρὸς σέ ἐλθεῖν·
ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ,
καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου·
8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Mt 8:9 τασσόμενος with NB 3 min vg codd etc; CLWXΔΘΣ al pler om Lk 7:6 αὐτῷ with ABCDLRW al pler; NB 2 it vg om 7 διὸ . . . ἐλθεῖν: D 6 it syr sin om — ἰαθήτω with BL; ἰαθήσεται NACDRWΘ al pler

ΜΑΤΤ 8

10 ἀκούσας δὲ
ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν
καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν
ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὑρον.

11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ
1“ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν”
ἤξουσιν

καὶ ἀνακλιθήσονται

μετὰ Ἀβραάμ
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ

ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
12 αἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
ἐκβληθήσονται
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·

LUKE 7

9 ἀκούσας δὲ ταῦτα
ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν,
καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι
αὐτῷ ὅχλῳ εἶπεν
Λέγω ὑμῖν,
οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ
τοσαύτην πίστιν εὑρον.

[LUKE 13:29, 28b, a]

καὶ ἤξουσιν
1“ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν”

καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου
καὶ ἀνακλιθήσονται
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
28b ὅταν ὁψησθε¹ Ἀβραάμ
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
αἱ μὲν δὲ
ἐκβαλλομένους
ἔξω.

Mt 13:42a = 13:50a

^a καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμνον τοῦ πυρός· (§§61,
64)

Mt 22:13b

^a Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας
ἐκβάλετε αὐτόν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· (§151)

Mt 24:51a

^a καὶ διχοτομήσει αὐτόν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται· (§165)

Mt 25:30a

^a καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον
ἐκβάλετε
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· (§167)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

Mt 8:10 παρ' οὐδενὶ . . . εὑρον with BW min pauc 3 it syr cur sah cop etc; οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην
πίστιν εὑρον NCLXΘ al pler (=Lk 7:9b) Lk 7:9 οὐδὲ . . . εὑρον; οὐδέποτε τοσαύτην πίστιν εὑρον ἐν τῷ Ἰσραὴλ
D; ἐν οὐδενὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσ. πίσ. εὑρον Θ

MATT 8

^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων.
13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ
ἐκατοντάρχη "Ὑπαγε, ὥς
ἐπίστευσας γεννηθήτω σοί·

καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ
ἐκείνῃ. (+§24)

[LUKE 13]

28a ^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων, (§121)

LUKE 7

10 καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν
οἶκον οἱ πεμφθέντες
εὗρον τὸν δοῦλον ὑγιαίνοντα.

46. THE RAISING OF THE WIDOW'S SON

LUKE 7:11-17

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ¹ ἐξῆς
ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλου-
μένην Ναὶν, καὶ συνεπορεύοντο
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ
ὄχλος πολὺς. 12 ὥς δὲ ἤγ-
γισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως,
καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς
μονογενὴς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ,
καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος
τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν
αὐτῇ. 13 καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ
κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ'
αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μὴ
κλαῖε. 14 καὶ προσελθὼν
ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστά-
ζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν
Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρ-
θητι. 15 καὶ ἠνεκάθισεν¹ ὁ
νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ
ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

^a Mt 13:42b=13:50b=22:13c
=24:51b=25:30b

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων.
(§§61, 64, 151, 165, 167)

WH mg: Lk 7:11 τῇ 15 ἐκάθισεν

Mt 8:13 ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ (CΔΘ 33. 8 it etc. ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης) with BLW (ἡμέρα) etc; **Σ***CMXΘ etc
add καὶ ὑποστρέψας ὁ ἐκατοντάρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ (ἐν . . . ὥρᾳ om **Σ***) εὗρεν τὸν παῖδα (αὐτοῦ M)
ὑγιαίνοντα

LUKE 7

16 Ἐλαβεν δὲ φόβος ἴπαν-
τας¹, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν
λέγοντες ὅτι Προφήτης μέ-
γας ἡγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι
Ἐπεσκέφατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν
αὐτοῦ. 17 καὶ ἐξῆλθεν ὁ
λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰου-
δαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ
τῇ περιχώρῳ.

47. THE MESSAGE FROM JOHN THE BAPTIST

§ 76+] MATT 11:2-30 [+§ 31]

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας
ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ

τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ

πέμψας
διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
3 εἶπεν αὐτῷ
Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος
ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Πορευθέντες ἀπαγγείλατε
Ἰωάννῃ
ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε·

LUKE 7:18-35

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
περὶ πάντων τούτων.
καὶ προσκαλεσάμενος
δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ὁ Ἰωάννης ἐπεμψεν

πρὸς τὸν κύριον λέγων
19 Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος
ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;
20 παραγενόμενοι δὲ πρὸς
αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν Ἰω-
άννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέστειλεν
ἡμᾶς πρὸς σέ λέγων Σὺ εἶ ὁ
ἐρχόμενος ἢ ἄλλον¹ προσδο-
κῶμεν; 21 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νό-
σων καὶ μαστίγων καὶ πνευμά-
των πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς
πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν.
22 καὶ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς
Πορευθέντες ἀπαγγείλατε
Ἰωάννῃ
ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε·

MATT 11

5 ¹“τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν”
καὶ¹ χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
καὶ νεκροὶ ἐγείρονται
καὶ “πτωχοὶ εὐαγγελίζον-
ται.”

6 καὶ μακάριός ἐστιν
ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 Τούτων δὲ πορευομένων

ἦρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάνου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;
8 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς
ἡμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες

ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων.

9 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε;
προφήτην ἰδεῖν;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

10 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2¹“Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ἐμπροσθέν σου.”

11 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐκ ἐγήγερται

[MARK 1:2]

Καθὼς γέγραπται

ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ

2¹“Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου”
(§17)

LUKE 7

1¹“τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν,”
χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
νεκροὶ ἐγείρονται,
“πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.”

23 καὶ μακάριός ἐστιν
ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24 Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγ-
γέλων Ἰωάνου
ἦρξατο λέγειν
πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάνου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;

25 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις
ἡμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ
καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες
ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσιν.

26 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
προφήτην;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

27 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2¹“Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ἐμπροσθέν σου.”

28 λέγω ὑμῖν,

¹ Isa 61:1 ² Mal 3:1

WH mg; Mt 11:5 ἀναβλέπουσιν,

Mt 11:5 καὶ with **N**BCLW^Θ al pler; Z^Δ 28. 6 it vg cop etc om 8 μαλακοῖς with **N**BDZ it vg etc; μαλ. ἱματίοις CLW^ΔΘ al pler 9 προφήτην ἰδεῖν with **N**BW^Δ Or; ἰδεῖν; προφήτην CDLX^Θ al pler

MATT 11	LUKE 7																
<p>ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων 'Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν. [Cf Matt 21:31b, 32 (§149)]</p>	<p>μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν 'Ιωάννου οὐδεὶς ἔστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν.— 29 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα 'Ιωάννου· 30 οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.—</p>																
[Cf v 13 below]	[LUKE 16:16]																
<p>12 ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν 'Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν. 13 πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως 'Ιωάννου ἐπροφήτευσαν· 14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν 'Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.</p>	<p>ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. (§129) [Cf Luke 16:16a above]</p>																
[MATT 13:9 =43b]	[LUKE 16:16]																
<p>15 Ὁ ἔχων ὦτα Ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. (§§52, 61)</p>	<table><tr><td>[MARK 4:9b]</td><td>[MARK 4:23]</td><td>[LUKE 8:8b]</td><td>[LUKE 14:35b]</td></tr><tr><td>Ὁς ἔχει ὦτα</td><td>Εἴ τις ἔχει ὦτα</td><td>Ὁ ἔχων ὦτα</td><td>Ὁ ἔχων ὦτα</td></tr><tr><td>ἀκούειν ἀκουέτω.</td><td>ἀκούειν ἀκουέτω.</td><td>ἀκούειν ἀκουέτω.</td><td>ἀκούειν ἀκουέτω.</td></tr><tr><td>(§52)</td><td>(§55)</td><td>(§52)</td><td>(§124)</td></tr></table>	[MARK 4:9b]	[MARK 4:23]	[LUKE 8:8b]	[LUKE 14:35b]	Ὁς ἔχει ὦτα	Εἴ τις ἔχει ὦτα	Ὁ ἔχων ὦτα	Ὁ ἔχων ὦτα	ἀκούειν ἀκουέτω.	ἀκούειν ἀκουέτω.	ἀκούειν ἀκουέτω.	ἀκούειν ἀκουέτω.	(§52)	(§55)	(§52)	(§124)
[MARK 4:9b]	[MARK 4:23]	[LUKE 8:8b]	[LUKE 14:35b]														
Ὁς ἔχει ὦτα	Εἴ τις ἔχει ὦτα	Ὁ ἔχων ὦτα	Ὁ ἔχων ὦτα														
ἀκούειν ἀκουέτω.	ἀκούειν ἀκουέτω.	ἀκούειν ἀκουέτω.	ἀκούειν ἀκουέτω.														
(§52)	(§55)	(§52)	(§124)														
<p>16 Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίῳ καθημένῳ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις 17 λέγουσιν Ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·</p>	<p>31 Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; 32 ὅμοιοι εἰσὶν παιδίῳ τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένῳ καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, ἃ λέγει Ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·</p>																

Lk 7:32 ἃ λέγει with **Σ***B1.; καὶ λέγουσιν AXΔΘ vg etc; λέγοντες DL 4 Fer 6 it cop etc; λέγοντα W

MATT 11

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκόψασθε·
18 ἦλθεν γὰρ·
Ἰωάννης
μῆτε ἐσθίων
μῆτε πίνων,
καὶ λέγουσιν Δαιμόνιον ἔχει·
19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐσθίων καὶ πίνων,
καὶ λέγουσιν
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.
καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν
τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ
πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι
οὐ μετενόησαν·

21 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάλαί ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως ἄδου καταβήσῃ.”

LUKE 7

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκλαύσατε·
33 ἐλήλυθεν γὰρ
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
μὴ ἔσθων ἄρτον
μῆτε πίνων οἶνον,
καὶ λέγετε Δαιμόνιον ἔχει.
34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου
ἐσθων καὶ πίνων,
καὶ λέγετε
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.
35 καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐ-
τῆς¹.

[LUKE 10:13-15]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδά·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάλαί ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
καθήμενοι μετενόησαν.
14 πλὴν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.
15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως τοῦ ἄδου καταβήσῃ¹.” (§101)

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 7:35 τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων

Mt 11:19 ἔργων with **NB*W** 124. cop pesh etc; τέκνων **CDLXθ** al pler Lk 7:33 μὴ with **NBWΞ** 157.; μῆτε **ADLXθ** al pler — ἐσθων with **BD**; ἐσθίων **NALXθ** etc — D 6 min 7 lt syr sin cur etc om ἄρτον, οἶνον
35 τέκνων: **N** ἔργων

MATT 11

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενή-
θησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενό-
μεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν
μέχρι τῆς σήμερον.

[MATT 10:15]

24 πλὴν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον
ἔσται
γῇ Σοδόμων γῇ Σοδόμων
καὶ Γομόρρων
ἀνεκτότερον
ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρί- ἐν ἡμέρᾳ κρί-
σεως σεως

ἢ σοι. ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§71)

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καίρῳ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

[MATT 28:18b]

27 Πάντα μοι Ἐδόθη μοι
παρεδόθη πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ
ἐπὶ [τῆς] γῆς.
(§185)

ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα

[LUKE 10:12]

λέγω ὑμῖν ὅτι

Σοδόμοις

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ

ἀνεκτότερον ἔσται

ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§102)

[LUKE 10:21, 22]

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι
τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

22 Πάντα μοι
παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστιν ὁ υἱὸς
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ

MATT 11

τις ἐπιγινώσκει

εἰ μὴ ὁ υἱὸς

καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς

ἀποκαλύψαι.

28 Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ
κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι,
κάγῳ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

29 ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ'
ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,
ὅτι πραῖς εἰμι καὶ ταπεινὸς
τῇ καρδίᾳ, καὶ ¹“εὐρήσετε
ἀνάπαισιν ταῖς ψυχαῖς
ὑμῶν.” 30 ὁ γὰρ ζυγός μου
χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου
ἐλαφρόν ἐστιν. (+§31)

[LUKE 10]

εἰ μὴ ὁ υἱὸς

καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς

ἀποκαλύψαι. (§102)

48. THE ANOINTING OF JESUS (LUKE)

[MATT 26:6, 7]

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου

ἐν Βηθανίᾳ

ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,

[Cf v 7 below]

7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου
βαρυτίμου

[MARK 14:3]

Καὶ ὄντος αὐτοῦ

ἐν Βηθανίᾳ

ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ

κατακειμένου αὐτοῦ

ἦλθεν γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου
πιστικῆς ¹πολυτελοῦς.¹

LUKE 7:36-50

Ἦρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν
Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ'
αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν

εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου
κατεκλίθη.

37 Καὶ ἰδοὺ γυνή
ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός,
καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου

38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ
τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα,
τοῖς δάκρυσιν ἥρξατο βρέχειν
τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς
θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς
ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει
τοὺς πόδας αὐτοῦ

¹ Jer 6:16 Heb

[MATT 26]

καὶ κατέχεεν
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
ἀνακειμένου. (§171)

[Of Matt 26:6 above]

[MARK 14]

συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον
κατέχεεν
αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. (§171)

[Of Mark 14:3 above]

LUKE 7

καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ.

39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ
καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ
λέγων Οὗτος εἰ ἦν [ὁ] προ-
φήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ
ποταπὴ ἢ γυνὴ ἥτις ἄπτεται
αὐτοῦ, ὅτι ἀμαρτωλὸς ἐστίν.
40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς αὐτόν
Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ
δὲ Διδάσκαλε, εἰπέ, φησίν.
41 δύο χρεοφιλῆται ἦσαν
δανιστῇ τινί· ὁ εἰς ὥφειλεν
δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ
ἕτερος πεντήκοντα. 42 μὴ
ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμ-
φοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν
αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει αὐ-
τόν; 43 ἀποκριθεὶς Σίμων
εἶπεν Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ
τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ Ὅρθῳς ἔκρινας.
44 καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν
γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη Βλέ-
πεις ταύτην τὴν γυναῖκα;
εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν,
ὔδωρ ἔμοι ἐπὶ πόδας οὐκ ἔδω-
κας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν
ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς
θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 φί-
λημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη
δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλειπεν
καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.
46 ἔλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου
οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ
ἤλειψεν τοὺς πόδας μου.
47 οὐ χάριν; λέγω σοι,
ἀφέντωνται αἱ ἀμαρτίαι αὐτῆς

LUKE 7

αἱ πολλαί, ὅτι ἡγάπησεν
πολύ· ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 εἶπεν δὲ
αὐτῇ Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι. 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συ-
νανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς
Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρ-
τίας ἀφίησιν; 50 εἶπεν δὲ
πρὸς τὴν γυναῖκα Ἡ πίστις
σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς
εἰρήνην.

49. A PREACHING TOUR, WOMEN ACCOMPANYING

LUKE 8:1-3

[+§52]

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ
εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκές τινες
αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενείων, Μαρία ἡ καλουμένη
Μαγδαλὴνῃ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτά ἐξεληλύθει, 3 καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου
Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
αὐταῖς. (+§52)

CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§50, 51

50. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (MATT-MARK)

§33+] MATT 12:22-45

MARK 3:19b-30

Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον·
20 καὶ συνέρχεται πάλιν [ὁ]
ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι
αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν.
21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐ-
τοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν,
ἐλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

[MATT
9:32-34]

Τότε

Αὐτῶν δὲ
ἐξερχομένων
ἰδοὺ

[LUKE 11:14-23]

Καὶ
ἦν ἐκβάλλων

MATT 12	[MATT 9]	MARK 3	[LUKE 11]
ἰπροσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ κωφὸν	[Cf Mark 8:22 f (§85)]	
δαιμονιζόμε- νον τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ . καὶ	δαιμονιζόμενον· 33 καὶ		δαιμόνιον
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν		κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ὥστε τὸν κω- φόν	ὁ κωφός.		ἐλάλησεν ὁ κωφός.
λαλεῖν καὶ βλέπειν.			
23 Καὶ ἐξί- σαντες πάντες	καὶ θαύμασαν		Καὶ θαύμασαν
οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον	οἱ ὄχλοι λέγοντες		οἱ ὄχλοι·
Μήτηρ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς	Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ		
Δαυεὶδ ;	Ἰσραήλ.		
24 οἱ δὲ	[34 οἱ δὲ	22 καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων κατα- βάντες	15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν
Φαρισαῖοι	Φαρισαῖοι		
ἀκούσαντες εἶπον	ἔλεγον	ἔλεγον ὅτι Βεεζεβοὺλ ἔχει,	εἶπαν
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεεζεβοὺλ	Ἐν τῷ	καὶ ὅτι ἐν	Ἐν Βεεζεβοὺλ
ἄρχοντι	ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι
τῶν δαιμονίων.	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων
	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει
	τὰ δαιμόνια.]	τὰ δαιμόνια.	τὰ δαιμόνια·
	(§68)		
[Cf Matt 12:38 below]			16 ἄλλοι δὲ πειράζοντες

WH mg: Mt 12:22 προσήνεχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός

MATT 12	MARK 3	[LUKE 11]
<p>25 Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν</p>		<p>σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἔζητουν παρ' αὐτοῦ. 17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα</p>
<p>εἶπεν αὐτοῖς</p>		<p>εἶπεν αὐτοῖς</p>
<p>Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημουται,</p>	<p>23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·</p>	<p>Πᾶσα βασιλεία 'ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα' ἐρημουται,</p>
<p>καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.</p>	<p>25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη στήναι·</p>	<p>καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.</p>
<p>26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται</p>	<p>26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει.</p>	<p>18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται</p>
<p>ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p>	<p>[Cf v 30 below]</p>	<p>ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p>
<p>27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.</p>		<p>ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται. 20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ [ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.</p>
<p>29 ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ</p>	<p>27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθεῖν</p>	<p>21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος</p>
<p>καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι,</p>	<p>τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι</p>	<p>φυλάσσει τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστίν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·</p>

MATT 12	MARK 3	[LUKE 11]
ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν;	ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δήσῃ,	
καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. 31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται [†] τοῖς ἀνθρώποις,	καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ- φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημή- σωσιν. 29 ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν	22 ἐπὶ δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ᾧ ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. 23 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. (§106)
ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται.		[LUKE 12:10]
32 καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,	εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἐνοχός ἐστιν αἰωνίου ἁμαρτήματος. 30 ὅτι ἔλεγον Πνεῦμα ἀκά- θαρτον ἔχει.	Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. (§111)
[οὐκ ἀφεθήσεται] αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.		[Cf Luke 11:18 above]

Mk 9:40

^a ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν,
ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. (§93)

Lk 9:50b

^a ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν
ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν. (§93)

MATT 12	[MATT 7: 16-20]	<p>ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐ- τοὺς· μήτι συλλέγου- σιν ἀπὸ ἀκαν- θῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;</p>	[Cf Luke 6:44b below]
<p>33 Ἡ ποιή- σατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπ- ρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν·</p>	<p>17 οὕτω πάν δένδρον ἀγαθὸν καρποῦς ἱκανοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποῦς πονηροῦς ποιεῖ·</p>	<p>18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποῦς πονη- ροῦς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποῦς καλοὺς ποιεῖν.</p>	[LUKE 6:43-45]
[Cf Matt 3:10b (§17)]	<p>19 πάν δένδρον μὴ ποιοῦν καρ- πὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλ- εται.</p>	<p>Οὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.</p>	[Cf Luke 3:9b (§17)]
<p>ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.</p>	<p>20 ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ- τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς. (§43) [Cf Matt 7:16 above]</p>	<p>44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν</p>	

MATT 12		[LUKE 6]
<p>34 ^aγεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. 35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ^τ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. [Cf v 34b above]</p>		<p>συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν. [Cf v 45b below] 45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. (§43)</p>
<p>36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρί- σεως· 37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ. 38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.</p>		<p>[Cf Luke 11:16 above (§106)] [LUKE 11:29-32] Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμένων</p>
<p>[MATT 16:4a] 39 ὁ δὲ ἀπο- κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Γενεὰ πονηρὰ Γενεὰ πονηρὰ</p>	<p>[MARK 8:12] καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει Τί ἡ γενεὰ αὕτη</p>	<p>ἤρξατο λέγειν Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ</p>
<p>Mt 3:7b ^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17) Cf Mt 23:33 (§157)</p>		<p>Lk 3:7b ^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17)</p>

WH mg: Mt 12:35 τὰ

Mt 12:35 ἀγαθὰ with BDWXΘ etc; τὰ ἀγαθὰ NCLΔΣ etc

MATT 12	[MARK 8]	[LUKE 11]
[MATT 16]		
καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς σημείον ἐπι- σημείον ἐπιζη- ζητεῖ, τεῖ,	ζητεῖ σημεῖον;	ἐστίν* σημείον ζητεῖ,
καὶ σημείον καὶ σημείον οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται αὐτῇ αὐτῇ εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ σημείον Ἰωνᾶ σημείον Ἰωνᾶ. τοῦ προφήτου. (§84)	ἀμὴν λέγω ὅτι, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. (§84)	καὶ σημείον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημείον Ἰωνᾶ.
40 ὥσπερ γὰρ “ἦν Ἰωνᾶς ἓν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,” οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που		30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ] Ἰωνᾶς τοῖς Νινευίταις σημεῖον,
ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. 41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ,		οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που τῇ γενεᾷ ταύτῃ.
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωνᾶ ὧδε.		Cf v 32 below]
42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ- νος, καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ὧδε.		31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ὧδε.
[Cf v 41 above]		32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει

¹ Jon 1:17(2:1)

MATT 12

43 Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὐρίσκει·
44 τότε λέγει
Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·
καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει
σχολάζοντα [καὶ] σεσαρω-
μένον καὶ κεκοσμημένον.
45 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἐπτά ἕτερα πνεύματα πονηρό-
τερα ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ
ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

[LUKE 11]

μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα
Ἰωανᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωανᾶ ὤδε. (§107)

[LUKE 11:24-26]

Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ μὴ εὐρίσκει
[τότε]¹ λέγει
Ἵποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·
25 καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει
[σχολάζοντα,] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.
26 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει
ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ
ἐπτά,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων. (§106)

51. THE KINDRED OF JESUS

MATT 12:46-50

Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
ὄχλοις
ἰδοὺ
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

MARK 3:31-35

Καὶ ἔρχονται
ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

§55+] LUKE 8:19-21 [+§66

Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,

Mk 3:31 ἔρχονται with ABC¹Δ al pler; ἔρχεται Σ DW⁶ 1. 6 it etc Lk 8:19 μήτηρ with ABLWX⁶
it vg al pler; Σ D 69. syr sin cur cop etc add αὐτοῦ — ἰδεῖν θέλοντές σε with BW⁶; ἰδ. σε θέλοντες Σ ALX⁶
al pler; D ζητοῦντές σε

MATT 12	MARK 3	LUKE 8
<p>ιστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.[†]</p> <p>48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; 49 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα [αὐτοῦ] ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 50 ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς,</p> <p>αὐτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.</p>	<p>καὶ ἔξω στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. 32 καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσίν σε. 33 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί;</p> <p>34 καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθη- μένους λέγει Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 35 ὁς [†] ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα[†] τοῦ θεοῦ,</p> <p>οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.</p>	<p>καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.</p> <p>20 ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω ἰδεῖν θέλοντές σε. 21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς</p> <p>Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν</p> <p>οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούον- τες καὶ ποιοῦντες. (+§66)</p>

CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§52-65

52. THE SOILS

MATT 13:1-9	MARK 4:1-9	§49+] LUKE 8:4-8
<p>Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκέλευε ἐξελθῶν ὁ Ἰησοῦς [†] τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.</p>	<p>Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν.</p>	

WH mg: Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.
13:1 ἐκ Mk 3:35 γὰρ | τὰ θελήματα

Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι om with
NBLG 4 min 2 it syr sin cur: CDWXΘ it vg pesh al pler add 48 B om μου² Mk 3:35 δς with BW
(καὶ δς) 2 it cop; δς γὰρ NACDLAΘ al pler

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
2 καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,	καὶ συνάγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλείστος,	Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευο- μένων πρὸς αὐτὸν
ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἰσθῆκει. 3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων	ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν. 2 καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ Ἄκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων σπείραι.	εἶπεν διὰ παραβολῆς 5 Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπῆρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὁ μὲν ἔπесεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. 6 καὶ ἕτερον κατέπесεν ἐπὶ τὴν πέτραν,
Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. 4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὁ μὲν ἔπесεν παρὰ τὴν ὁδόν, 5 καὶ ἔλθοντα τὰ πετεινὰ ¹ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπесεν ἐπὶ τὰ πετρῶδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, 6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη	5 καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἄλλο ἔπесεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες [καὶ] ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· 6 καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐκαυματίσθη ¹	καὶ φύεν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα. 7 καὶ ἕτερον ἔπесεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφύεῖσαι αἱ ἀκανθαὶ ἀπέπνιξαν αὐτό.
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. 7 ἄλλα δὲ ἔπесεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαὶ καὶ ἀπέπνιξαν ¹ αὐτά. 8 ἄλλα δὲ ἔπесεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν	καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. 7 καὶ ἄλλο ἔπесεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαὶ καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. 8 καὶ ἄλλα ἔπесεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν,	8 καὶ ἕτερον ἔπесεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν,

WH mg: Mt 13:4 ἦλθον τὰ πετεινὰ καὶ 7 ἐπνιξαν Mk 4:6 ἐκαυματίσθησαν

Mt 13:4 ἐλθόντα τὰ πετεινὰ with BΘ min; ἦλθεν τὰ πετ. καὶ NCWX etc; ἦλθον τ. π. κ. DLZ 7 ἀπέπνιξαν
with BCW al pler; ἐπνιξαν NDΘ 3 min Mk 4:5 καὶ ὅπου with B 1 it; ὅπου NACLAΘ al pler; καὶ ὅτι DW
it pauc; καὶ ὅπου . . . πολλήν om syr sin Lk 8:5 τοῦ οὐρανοῦ DW 6 it syr sin cur pesh om — αὐτό: B αὐτά

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὁ μὲν ἑκατὸν ὁ δὲ ἐξήκοντα ὁ δὲ τριάκοντα. 9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. [Cf § 47, p. 74]	καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἔφερεν εἰς τριάκοντα καὶ ἑνὲς ἐξήκοντα καὶ ἑνὲς ἑκατόν. 9 Καὶ ἔλεγεν Ὅς ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. [Cf § 47, p. 74]	καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. [Cf § 47, p. 74]

53. THE REASON FOR THE PARABLES

MATT 13:10-17	MARK 4:10-12	LUKE 8:9, 10
Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ὅτι Ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. 12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν	Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἡρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς. 11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἑξῶ [Cf Mark 4:25 (§55)] ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, 12 ἵνα 11 βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσιν,	Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τίς αὕτη εἴη ἡ παραβολή. 10 ὁ δὲ εἶπεν Ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς [Cf Luke 8:18b (§55)] ἐν παραβολαῖς, ἵνα 21 βλέποντες μὴ βλέπωσιν

¹ Isa 6:9 f ² Isa 6:9

WH mg: Mt 13:11 αὐτοῖς Mk 4:8 εἰς . . . εἰς v. ἐν . . . ἐν 11 ἐξῶθεν

Mt 13:11 εἶπεν with **NCZ** cop etc; BDLWXΘ syr sin etc add αὐτοῖς Mk 4:10 ἡρώτων with ABLΔ 33. etc; ἡρώτων **NC**; ἐπηρώτων DΘ etc; ἡρώτησαν Π etc; ἐπηρώτησαν W — οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα: DWΘ 5 min it syr sin οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσιν· 14 καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαίου ἡ λέγουσα 1 ¹ · Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μή ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνώσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσμαι αὐτούς.”	καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συνίωσιν, μή ποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς.”	καὶ ἀκούοντες μὴ συνίωσιν.” [Cf Luke 8:12b (§54)] [LUKE 10:23, 24] Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ’ ἰδίαν εἶπεν Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφήται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§102)

54. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE SOILS

MATT 13:18-23	MARK 4:13-20	LUKE 8:11-15
Ἰμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραν- τος.	καὶ λέγει αὐτοῖς Οὐκ οἶδατε τὴν παραβολὴν ταύτην,	ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή.

¹ Isa 6:9 f

MATT 13

MARK 4

LUKE 8

καὶ πῶς πάσας τὰς παρα-
βολὰς γνώσεσθε;

14 Ὁ σπείρων τὸν λόγον
σπείρει.

15 οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ
τὴν ὁδὸν

ὅπου σπείρεται ὁ λόγος,
καὶ ὅταν ἀκούσωσιν

εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς
καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν
ἐσπαρμένον εἰς αὐτοὺς.

[Cf Mark 4:12b (§53)]

16 καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως

οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη

σπειρόμενοι,

οἱ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον

εὐθὺς μετὰ χαρᾶς

λαμβάνουσιν αὐτόν,

17 καὶ οὐκ ἔχουσιν ρίζαν

ἐν ἑαυτοῖς

ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν,

εἴτα γενομένης θλίψεως

ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον

εὐθὺς σκανδαλίζονται.

18 καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ

εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι·

οὗτοί εἰσιν

οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες,

19 καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἵωνος

καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου

καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι

εἰσπορευόμεναι

συνπνίγουσιν τὸν λόγον,

καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ
θεοῦ.

12 οἱ δὲ παρὰ

τὴν ὁδὸν

εἰσιν οἱ ἀκούσαντες,

εἴτα ἔρχεται ὁ διάβολος

καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς

καρδίας αὐτῶν,

ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13 οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας¹

οἱ ὅταν ἀκούσωσιν

μετὰ χαρᾶς

δέχονται τὸν λόγον,

καὶ οὗτοι¹ ρίζαν οὐκ ἔχουσιν,

οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν

καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ

ἀφίστανται.

14 τὸ δὲ

εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν,

οὗτοί εἰσιν

οἱ ἀκούσαντες,

καὶ ὑπὸ μεριμνῶν

καὶ πλούτου

καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου

πορευόμενοι

συνπνίγονται

καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.

19 Παντὸς ἀκούοντος
τὸν λόγον τῆς βασιλείας
καὶ μὴ συνιέντος,
ἔρχεται ὁ πονηρὸς
καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσπαρμένον
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·

οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν
σπαρεῖς.

20 ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη
σπαρεῖς,

οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων

καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς

λαμβάνων αὐτόν·

21 οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν

ἐν ἑαυτῷ

ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν,

γενομένης δὲ θλίψεως

ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον

εὐθὺς σκανδαλίζεται.

22 ὁ δὲ

εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς,

οὗτός ἐστιν

ὁ τὸν λόγον ἀκούων

καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἵωνος

καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου

συνπνίγει τὸν λόγον,

καὶ ἄκαρπος γίνεται.

WH mg: Lk 8:13 τὴν πέτραν | αὐτοὶ

Mk 4:15 εἰς αὐτοὺς with BW min; ἐν αὐτοῖς **NCLA** etc; ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν **D** **it** etc Lk 8:13 τῆς
πέτρας with **ABLRW** **al** **pler**; τὴν πέτραν **NDX** **Or** etc

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, οὗτός ἐστιν	20 καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες	15 τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν
ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὅς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατὸν ὃ δὲ ἐξήκοντα ὃ δὲ τριάκοντα.	ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν ἓν τριάκοντα καὶ [ἐν] ἐξή- κοντα καὶ [ἐν] ¹ ἑκατόν.	 ἐν ὑπομονῇ.

55. ON THE USE OF PARABLES

[MATT 5:15]	MARK 4:21-25	LUKE 8:16-18 [+§51]
^a οὐδὲ καίουσιν λύχρον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον	Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην, οὐχ ἵνα †ἐπὶ† τὴν λυχνίαν τεθῇ;	^a Οὐδεὶς δὲ λύχρον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθῃσιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθῃσιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. (§35)		

Lk 11:33

^a Οὐδεὶς λύχρον ἄψας
εἰς κρύπτῃν τίθῃσιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
τὸ φῶς βλέπωσιν. (§108)

WH mg: Mk 4:20 εἰν . . . [εἰν] . . . [εἰν] 21 MSS ὑπὸ

Lk 8:16 ἐπὶ λυχνίας with ABLWΞ etc; ἐπὶ τὴν λυχνίαν NDX etc; ἐπὶ λυχνίαν Θ — B om ἵνα . . . φῶς

[MATT 10:26b]

οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
ὃ οὐ γνωσθήσεται. (§73)

[Cf § 47, p. 74]

[MATT 7:2b]

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)

[MATT 13:12] [MATT 25:29]

ὅστις γὰρ τῷ γὰρ
ἔχει, ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται αὐτῷ δοθήσεται

καὶ περισσεύ- καὶ περισσεύ-
θήσεται· θήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ τοῦ δὲ μὴ
ἔχει, ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει καὶ ὃ ἔχει

ἀρθήσεται ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. ἀπ' αὐτοῦ.
(§53) (§167)

MARK 4

22 οὗτο γὰρ ἐστὶν¹ κρυπτὸν
ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ,
οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.

23 Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν
ἀκούτω. [Cf § 47, p. 74]

24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Βλέπετε τί ἀκούετε.

ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν
καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.

25 ὃς γὰρ
ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὃς οὐκ
ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει

ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ.

LUKE 8

17 οὗτο γὰρ ἐστὶν κρυπτὸν
ὃ οὐ φανερόν γενήσεται,
οὐδὲ ἀπόκρυφον
ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς
φανερόν ἔλθῃ.

[Cf § 47, p. 74]

18 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε·

[LUKE 6:38b]

ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)

LUKE 8 [LUKE 19:26]

λέγω ὑμῖν ὅτι
ὃς ἂν γὰρ παντὶ
ἔχῃ, τῷ ἔχοντι
δοθήσεται αὐ- δοθήσεται,
τῷ,

καὶ ὃς ἂν μὴ ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ
ἔχῃ, ἔχοντος
καὶ ὃ δοκεῖ καὶ ὃ ἔχει
ἔχειν
ἀρθήσεται ἀρθήσεται.
ἀπ' αὐτοῦ. (§143)
(+§51)

56. THE TARES

MATT 13:24-30

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς
ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ

Lk 12:2

αὐτὸν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
ὃ οὐ γνωσθήσεται. (§111)

WH mg: Mk 4:22 γὰρ ἐστὶν τι Lk 6:38 μετρηθήσεται

MATT 13

ἀπήλθεν. 26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότη τοῦ αὐτοῦ Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ αὐτῷ λέγουσιν Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 ὁ δὲ φησιν Οὐ, μὴ ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσῃτε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον· 30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρω ¹ἐως τοῦ θερισμοῦ καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτά [εἰς] δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον ¹συνάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

57. THE SEED GROWING OF ITSELF

MARK 4:26-29

Καὶ ἔλεγεν Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἄνθρωπος βάλην τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς 27 καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, εἶτεν ¹πλήρη σίτον ἐν τῷ στάχυϊ. 29 ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθύς ¹ἄποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.²

58. THE MUSTARD SEED

MATT 13:31, 32

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων
'Ομοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν

κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·
32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν
πάντων τῶν σπερμάτων,

ὅταν δὲ αὐξηθῇ

μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν
καὶ γίνεται δένδρον,
ὥστε ἐλθεῖν

MARK 4:30-32

Καὶ ἔλεγεν

Πῶς ὁμοιώσωμεν
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ
θῶμεν;

31 ὡς κόκκῳ σινάπεως,
ὃς
ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,
μικρότερον ὢν
πάντων τῶν σπερμάτων
τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει
καὶ γίνεται
μείζον πάντων τῶν λαχάνων
καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους,
ὥστε δύνασθαι

[LUKE 13:18, 19]

Ἐλεγεν οὖν

Τίνι ὁμοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ,
καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 ὁμοία ἐστὶν
κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

καὶ ἡύξησεν

καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον,

¹ Joel 3(4):13

WH mg: Mt 13:30 ἀχρι v. μέχρι | συναγάγετε Mk 4:28 †. . . †

<p>MATT 13</p> <p>1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ” καὶ “κατασκηνοῖν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”</p>	<p>MARK 4</p> <p>2“ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῖν.”</p>	<p>[LUKE 13]</p> <p>καὶ 1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§120)</p>
--	---	--

59. THE LEAVEN

<p>MATT 13:33</p> <p>“Ἄλλην παραβολὴν [ἐλάλη- σεν αὐτοῖς]: Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ζυμώσθῃ ὅλον.</p>		<p>[LUKE 13:20, 21]</p> <p>Καὶ πάλιν εἶπεν</p> <p>Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 21 ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐκρύψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώσθῃ ὅλον. (§120)</p>
--	--	--

60. JESUS' CUSTOM OF SPEAKING IN PARABLES

<p>MATT 13:34, 35</p> <p>Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς· 35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥῆθὲν διὰ τὸ τοῦ προφήτου λέγοντος 3“Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς.”</p>	<p>MARK 4:33, 34</p> <p>Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἡδύναντο ἀκοῦειν· 34 χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μα- θηταῖς ἐπέλυνεν πάντα.</p>	
--	---	--

61. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE TARES

<p>MATT 13:36-43</p> <p>Τότε ἀφείλς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ</p>		
---	--	--

¹ Dan 4:12, 21 Chald ² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23 ³ Ps 78(77):2

WH mg: Mt 13:35 Ἠσαίου

Mk 4:34 χωρὶς δὲ: καὶ χωρὶς B cop pesh

MATT 13

αὐτοῦ λέγοντες Διασάφησον
ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζι-
ζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ σπείρων
τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου· 38 ὁ δὲ ἀγρός
ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν
σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ
τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζανία
εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ,
39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας
αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ
θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐσ-
τιν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί
εἰσιν. 40 ὥσπερ οὖν συλ-
λέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ
κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν
τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·
41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου τοὺς ἄγγέλους αὐτοῦ,
καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασι-
λείας αὐτοῦ πάντα ¹τὰ
σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας
τὴν ἀνομίαν,”

καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμνον τοῦ πυρός·
[Cf §45, p. 70]

42 ἔκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 Τότε

²“οἱ δίκαιοι

ἐκλάμψουσιν” ὥς ὁ ἥλιος
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς
αὐτῶν.

Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούτω. [Cf §47,
p. 74]

[Cf §47, p. 74]

[Cf Luke 13:28b below and
§45, p. 70]

[LUKE 13:28]

^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ὀψῇσθαι¹
Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,

ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους
ἔξω. (§121)

[Cf §47, p. 74]

^a Cf §45, p. 71

¹ Zeph 1:3 Heb

² Dan 12:3

62. THE HIDDEN TREASURE

MATT 13:44

Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμ-
μένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρὼν
ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ
τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ
πωλεῖ ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει
τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

63. THE PEARL OF GREAT PRICE

MATT 13:45, 46

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν ὅτι ἐμπόρῳ
ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας
46 εὐρὼν δὲ ἓνα πολύτιμον
μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρα-
κεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἡγό-
ρασεν αὐτόν.

64. THE DRAG NET

MATT 13:47-50

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη
βληθείση εἰς τὴν θάλασσαν
καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγα-
γούση 48 ἣν ὅτε ἐπληρώθη
ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγια-
λὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν
τὰ καλὰ εἰς ἄγγην, τὰ δὲ
σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. 49 οὕ-
τως ἐστὶ ἐν τῇ συντελείᾳ
τοῦ αἰῶνος ἐξελεύσονται οἱ
ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς
πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων
καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμνον τοῦ πυρός

[Cf Luke 13:28b below and
§45, p. 70]

MATT 13

50 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων.
[Cf §45, p. 71]

[Cf Matt 13:43 (§61)]

[LUKE 13:28]

Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων,
ὅταν ὁψησθε¹
Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὕμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους
ἔξω. (§121)

65. THE UNDERSTANDING AND USE OF PARABLES

MATT 13:51-53 [+§69]

Συνήκατε ταῦτα πάντα;
λέγουσιν αὐτῷ Ναί. 52 ὁ
δὲ εἶπεν¹ αὐτοῖς Διὰ τοῦτο
πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκο-
δεσπότῃ ὅστις ἐκβάλλει ἐκ
τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ
καὶ παλαιά.

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέ-
λεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παρα-
βολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖ-
θεν. (+§69)

CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN TO NAZARETH, §§66-69

66. THE STILLING OF THE TEMPEST

§24+] MATT 8:18-27

Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχλον¹
περὶ αὐτόν

LUKE 8:22-25

Ἐγένετο δὲ
ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον

MATT 8

ἐκέλευσεν

ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

19 Καὶ

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς
εἶπεν αὐτῷΔιδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι
ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνώσκεις,
ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

21 Ἐτερος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον
ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ
Ἀκολουθεῖ μοι,

καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς.

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς
πλοῖον
ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ.

MARK 4:35-41

Καὶ λέγει αὐτοῖς
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὀψίας γενομένης
Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.36 καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον
παραλαμβάνουσιν αὐτὸν
ὥς ἦν ἐν τῷ
πλοίῳ,

καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ.

LUKE 8

καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούςΔιέλθωμεν εἰς τὸ πέραν
τῆς λίμνης,

[LUKE 9:57-60]

Καὶ

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπεν τις πρὸς αὐτόν

Ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσκεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

Ἀκολουθεῖ μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

Ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

Ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς,

σύ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ. (§100)

καὶ ἀνήχθησαν.

23 πλεόντων δὲ αὐτῶν
ἀφύπνωσεν.

MATT 8	MARK 4	LUKE 8
24 καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ,	37 καὶ γίνεται λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον,	καὶ κατέβη λαῖλαψ ἰάνεμου εἰς τὴν λίμνην ¹ ,
ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων	ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον.	καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνουν.
αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.	38 καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων	
25 καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες Κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα.	καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;	24 προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες Ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα
26 καὶ λέγει αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεῖς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ,	39 καὶ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	ὁ δὲ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.
καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	40 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε; οὐπω ἔχετε πίστιν;	25 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν;
27 Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;	41 καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;	φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

67. THE GERASENE DEMONIAIC

MATT 8:28-34 [+§28]	MARK 5:1-20	LUKE 8:26-39
Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν	Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης	Καὶ κατέπλευσαν

WH mg: Lk 8:23 εἰς τὴν λίμνην ἀνέμου

Mk 4:41 ὑπακούει αὐτῷ with BL; αὐτῷ ὑπακούει \aleph CD min; ὑπακούουσιν αὐτῷ AWΘ al pler

MATT 8	MARK 5	LUKE 8	
εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν.	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ἣτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλι- λαίας.	
ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν	2 καὶ ἐξελθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου [εὐθύς] ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκα- θάρτῳ, 3 ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἀλύσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι 4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσεσι δεδέσθαι καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντε- τρίφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι· 5 καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. 6 καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐ- τόν, 7 καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ λέγει Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱέ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;	27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν ἄνθρωπος ἐκ τῆς πόλεως ἔχων δαιμόνια· καὶ χρόνῳ ἱκανῷ οὐκ ἐνεδύσατο ἱμάτιον, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. [Cf v 29b below]	28 ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱέ [τοῦ θεοῦ] τοῦ ὑψίστου;
29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱέ τοῦ θεοῦ;			

WH mg: Lk 8:27 ὑπήντησέν [τις] ἄνθρω

Mt 8:28 Γαδαρηνῶν with **Σ***(Γαζ.)**BC***Δ(Γαραδ.) Θ syr sin pesh etc; Γερασηνῶν it vg sah etc; Γεργεσηνῶν
Σ^cELWX cop al pler Mk 5:1 Γερασηνῶν with **Σ***BD it vg; Γαδαρηνῶν ACZ pesh al pler; Γεργεσηνῶν
 LΔΘ 33. syr sin cop etc; Γεργεσηνῶν W 2 εὐθὺς: BW 5 it syr sin pesh om — ἐκ τῶν μνημείων: syr sin
 om 6 αὐτόν with ABCΔ etc; αὐτῷ **Σ**ΔWΘ al pler Lk 8:26 Γερασηνῶν with BD it vg sah; Γαδαρηνῶν
 ARWΔ syr sin cur pesh al pler; Γεργεσηνῶν **Σ**LXΘ 33. cop etc 28 τοῦ θεοῦ: D^E 1.2 it etc om

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
ἦλθες ὥδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;	ὀρκίζω σε τὸν θεόν, μὴ με βασανίσῃς. 8 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ "Ἐξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. [Cf v 4 above]	δέομαί σου, μὴ με βασανίσῃς. 29 ἡ παρήγγελεν γὰρ
	9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν Τί ὄνομά σοι; καὶ λέγει αὐτῷ Λεγιὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν.	τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἔδεσ- μεύετο ἀλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασ- σόμενος, καὶ διαρήσσων τὰ δεσμὰ ἠγαύνετο ἡ ἀπό τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους. 30 ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς Τί σοι ὄνομά ἐστιν; ὁ δὲ εἶπεν Λεγιὼν, ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν.
30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. 31 οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.	10 καὶ παρεκάλει αὐτόν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ ἐξω τῆς χώρας. 11 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. 12 καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν λέγοντες Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. 13 καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν θάλασσαν,	31 καὶ παρεκάλουν αὐτόν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. 32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν ἡ βοσκομένη ἐν τῷ ὄρει. καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. 33 ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν λίμνην

WH mg: Mk 5:9 μοι ἐστιν

Lk 8:29 παρήγγελεν | ὑπὸ

32 βοσκομένων

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. 33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο- μένων.	ὡς δισχιλίοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ. 14 Καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστιν τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 15 καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχικότα τὸν λεγιῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. 16 καὶ διηγέσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. 17 καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. 18 Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρακάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾧ. 19 καὶ οὐκ ἀφήκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ	καὶ ἀπεπνίγη. 34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονός ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. 35 ἐξήλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗραν καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξήλθεν ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας [τοῦ] Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. 36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς. 37 καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώ- ρου τῶν Γερασσηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο· αὐτοὺς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν. 38 ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτόν λέγων

WH mg: Mt 8:34 τοῦ

Lk 8:37 ἠρώτησεν with **ABCR** etc; ἠρώτησαν DLW verss etc; ἐπαρακάλεσαν Θ — πλοῖον with **BCLRX** etc; τὸ πλοῖον **AW** al pler

MARK ■	LUKE 8
<p>"Ῥπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ ἠλέησέν σε. 20 καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.</p>	<p>39 Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.</p>

68. THE RAISING OF JAIRUS' DAUGHTER AND OTHER ACTS OF HEALING

§30+] MATT 9:18-34 [+§70] [Cf Matt 9:1 (§27)]	MARK 5:21-43	LUKE 8:40-56
<p>Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς ἰδὺν ἄρχων ἰ[εῖς] προσελθών¹ προσεκύνει αὐτῷ λέγων ὅτι Ἥ θυγάτηρ μου</p>	<p>Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. 22 Καὶ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ 23 καὶ ἰ[πα]ρακαλεῖ¹ αὐτόν πολλὰ λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου [Cf v 42 below]</p>	<p>Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδο- κῶντες αὐτόν. 41 Καὶ ἰδὺν ἦλθεν ἄνθρωπος ὄνομα Ἰάειρος, καὶ ἰούτος¹ ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρ- χεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 42 ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὥς ἐτῶν δώδεκα</p>

WH mg: Mt 9:18 εἰσελθών

Mk 5:23 παρεκάλει

Lk 8:41 αὐτὸς

Mk 5:23 καὶ παρακαλεῖ with ~~NA~~CL 33. etc; καὶ παρεκάλει BDWΔΘ al pier; παρακαλῶν D 6 it

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
<p>ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθε- σεν τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. 19 καὶ ἐγεγρθεὶς ὁ Ἰησοῦς</p> <p>ἡκολούθει αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.</p> <p>20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη</p> <p>προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ σωθήσομαι.</p> <p>22 ὁ δὲ Ἰησοῦς</p> <p>στραφεὶς</p>	<p>ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς τὰς χεῖρας αὐτῇ ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ.</p> <p>24 καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἡκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν. 25 καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος δώδεκα ἔτη 26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανή- σασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, 27 ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 28 ἔλεγεν γὰρ ὅτι Ἐὰν ἄψωμαι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ σωθήσομαι. 29 καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἵαται ἀπὸ τῆς μᾶστιγος. 30 καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπιγινούς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελ- θοῦσαν ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν Τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων; 31 καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ</p>	<p>καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν.</p> <p>Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. 43 καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις οὐκ ἴσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,</p> <p>44 προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,</p> <p>καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.</p> <p>[Cf v 46 below]</p> <p>45 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Τίς ὁ ἀψάμενός μου; ἀρνούμενων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος</p>

WH mg: Mt 9:19 ἡκολούθησεν

Mk 5:26 ἐαυτῆς

Lk 8:43 ἥτις BD arm syr sin sah; docc pler add ἱατροῖς προσαναλώσασα θλον τὸν βλον 45 Πέτρος with
BΠ syr sin cur sah; NACDLRWΘ etc add καὶ οἱ σὺν αὐτῷ: EΞΔ al pler add καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἰδὼν αὐτήν	Βλέπεῖς τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις Τίς μου ἤψατο; 32 καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. [Cf v 30 above]	Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσιν σε καὶ ἀποθλίβουσιν. 46 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἦψατό μου τις, ἐγὼ γὰρ ἔγνωνα δυνάμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ. 47 ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν τρέμουσα
εἶπεν Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	33 ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. 34 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὑπάγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἔσθι ὑγιῆς ἀπὸ τῆς μᾶστιγός σου. 35 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες ὅτι Ἦ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα- λον; 36 ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλοῦμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. 37 καὶ οὐκ ἀφήκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακολουθεῖν εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην	ἦλθεν καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὥς ἰάθη παραχρῆμα. 48 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. 49 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου· λέγων ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκα- λον. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται. 51 ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφήκεν εἰσελθεῖν τινὰ σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον

Lk 8:45 ἀποθλίβουσιν with **Σ**BLΘ 4 min sah cop etc; AC(rl)D(τῆς μου ἤψατο)RWX al pler add καὶ λέγεις· τις ὁ ἀψάμενός μου Mk 5:36 παρακούσας with **Σ**BLWΔ etc; ἀκούσας ACDΘ it vg al pler

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
	τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. [Cf v 40 below]	καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα.
23 Καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβοῦμενον 24 ἔλεγεν Ἄναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει· καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.	38 καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίον- τας καὶ ἀλαλῶντας πολλά, 39 καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. 40 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.	52 ἔκλειον δὲ πάντες καὶ ἐκόπ- τοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπεν Μὴ κλαίετε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. 53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. 54 αὐτὸς δὲ
25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἡγέρθη τὸ κοράσιον.	αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον· 41 καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ Ταλιεῖθ· κούμ, ὅ ἐστιν μεθερμηνεύμενον Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. 42 καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κορά- σιον καὶ περιπάτει, ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. [Cf v 43 below]	[Cf v 51b above] κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων Ἡ παῖς, ἔγειρε. 55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, [Cf v 42 above] καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός. [Cf v 55 above]
	καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς ἐκστάσει μεγάλῃ. 43 καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φα- γεῖν.	

Lk 8:52 οὐ γὰρ with **NBCDLXW** etc; οὐκ AR al pler 54 αὐτὸς δὲ with **NBDLX** etc; W min add ἐκβαλὼν ἔξω πάντας (W πάντας ἔξω) καί: Θ ἐκβ. π. ἔξω — ἔγειρε with **NBCD** 1. 33. etc; ἐγείρου ARW al pler

MATT 9

26 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη ἰατρῆς
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 Καὶ παράγοντι ἐκείθεν
τῷ Ἰησοῦ

ἠκολούθησαν ἑξήκοντες τυφλοὶ
κράζοντες καὶ λέγοντες
Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ υἱὸς Δαυὶδ.

28 ἔλθοντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί,
καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πιστεύετε ὅτι ἔδυναμι τοῦτο
ποιῆσαι;

λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, κύριε.

29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν λέγων

Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενη-
θήτω ὑμῖν.

30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοί.

Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς λέγων Ὁρατε μηδεὶς
γινωσκέτω·

31 οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφύμι-
σαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων
ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ

κωφὸν δαιμονιζόμενον·

33 καὶ

ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου
ἐλάλησεν ὁ κωφός.

καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι

λέγοντες

Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ
Ἰσραὴλ.

[34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον

Ἐν

τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.]

(+§70) [Cf Matt 12:22-24 (§50)]

MARK 5

[Cf Mark 10:46-52 and paral-
lels (§141)]

[Cf also Mark 8:22-26 (§85)]

[Cf Mark 3:19b-22 and paral-
lels (§50)]

[LUKE 11:14, 15]

Καὶ ἦν ἐκβάλλων
δαιμόνιον κωφόν·
ἐγένετο δὲ
τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐλάλησεν ὁ κωφός.
Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι·

15 τινὲς δὲ αὐτῶν εἶπαν
Ἐν Βεζεβοὺλ
τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· (§106)

69. THE REJECTION AT NAZARETH (MATT-MARK)

§65+] MATT 13:54-58 [+§77]

καὶ ἐλθὼν
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ

ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν
Πόθεν τούτῳ
ἡ σοφία αὕτη

καὶ αἱ δυνάμεις;

MARK 6:1-6a

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,
καὶ ἔρχεται
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ.

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες
Πόθεν τούτῳ ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα
τούτῳ,
καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;

[LUKE 4:16-24]

Καὶ ἦλθεν
εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν 'τεθραμμένος',

καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ
προφήτου 'Ησαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ
βιβλίον εὗρεν [τὸν] τόπον οὗ ἦν
γεγραμμένον

18 "Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ,
οὗ ἔνεκεν ἔχρισέν με εὐαγγελί-
σασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμαλώτοις
ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,
ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέ-
σει,

19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκ-
τόν."

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς
τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων
οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν
ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον
πεπλήρωται ἡ γραφή αὕτη ἐν τοῖς
ὠσίν ὑμῶν.

22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ
καὶ θαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις
τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

MATT 13	MARK 6	[LUKE 4]
<p>55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ- τῷ.</p> <p>ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ [†] πατρίδι</p> <p>καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.</p> <p>58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς</p> <p>διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (+§77).</p>	<p>3 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτος καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ᾧδε πρὸς ἡμᾶς; [Cf v 2 above]</p> <p>καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p> <p>4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι</p> <p>Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.</p> <p>5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπι- θεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν·</p> <p>6 καὶ ἔθαύμασεν¹</p> <p>διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.</p>	<p>Οὐχὶ υἱὸς ἐστιν Ἰωσήφ οὗτος;</p> <p>23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην Ἰατρεῖ, θεράπευσον σεαυτὸν ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Κα- φαρναοὺμ ποίησον καὶ ᾧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.</p> <p>24 εἶπεν δὲ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι</p> <p>οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. (§21)</p>

WH mg: Mt 13:57 *ἰδία*Mk 6:6 *ἐθαύμασεν*

Mt 13:55 Ἰωσήφ with BC⁹ 33. syr sin cur etc; Ἰωσήφ LWΔ pesh etc; Ἰωάννης S²DX etc 57 πατρίδι
with BD⁹ 33 etc; *ἰδία* πατ. NZ etc; πατ. αὐτοῦ LWXΔ etc; *ἰδ.* πατ. αὐτ. C Mk 6:3 ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς: ὁ τοῦ
τέκτονος υἱὸς καὶ min it etc — Ἰωσήτος with BD¹ΔΘ etc; Ἰωσή ACW pesh al pier; Ἰωσήφ S it vg etc

CHAPTER X. THE DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§70-76

70. THE SENDING FORTH OF THE APOSTLES

§68+] MATT 9:35—10:4

^aΚαὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς πόλεις πάσας
καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

36 ^bἸδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν ὅτι
ἦσαν ἐσकुλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹“ὥσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.”

37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ
Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·

MARK 6:6b, 7

^aΚαὶ περιῆγεν
τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων.

[MARK 6:34]

^bΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοὺς ὅτι
ἦσαν
¹“ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα,”

καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς
πολλά. (§78)

LUKE 9:1

[LUKE 10:2]

ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·

Mt 4:23

^a Καὶ περιῆγεν
ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν
ἐν τῷ λαῷ. (§23)

Mt 14:14

^b Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν
πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοὺς
καὶ ἑθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους
αὐτῶν. (§78)

Mk 1:39

^a καὶ ἦλθεν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν
εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν
καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλον. (§25)

Lk 4:44

^a Καὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς
τῆς Ἰουδαίας. (§25)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5Mt 9:35 μαλακίαν with BCDW syr sin cop etc; **N**LXΘ etc add ἐν τῷ λαῷ

MATT 9

38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
θερισμοῦ
ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

MATT 10

1 Καὶ προσκαλεσάμενος
τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς
ἐξουσίαν
πνευμάτων ἀκαθάρτων
ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ
καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων
τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·

πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος
Πέτρος
καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ,

[Cf v 2 above]

3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος,
Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος
ὁ τελώνης,

Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖος,

4 Σίμων ὁ Καναναῖος

καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης
ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

MARK 6

7 Καὶ προσκαλεῖται
τοὺς δώδεκα,
καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλ-
λειν δύο δύο,
καὶ ἐδίδου αὐτοῖς
ἐξουσίαν
τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,

[MARK 3:16-19a]

(καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι)
Πέτρον,

[Cf v 18 below]

17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
τοῦ Ἰακώβου

(καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα¹
Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Τίτοι Βροντῆς),

18 καὶ Ἀνδρέαν
καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν

καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖον

καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον

19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ,
ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. (§34)

[LUKE 10]

δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
θερισμοῦ
ὅπως ἐργάτας ἐκβάλῃ
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§100)

LUKE 9

Συνκαλεσάμενος δὲ
τοὺς δώδεκα

ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν¹ καὶ
ἐξουσίαν
ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια

καὶ νόσους θεραπεύειν,

[LUKE 6:14-16]

Σίμωνα δὲ καὶ ὀνόμασεν
Πέτρον
καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβον
καὶ Ἰωάννην

[Cf v 14 above]

15 καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν

[καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου

καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον
Ζηλωτὴν

16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ
ὃς ἐγένετο προδότης, (§34)

71. INSTRUCTIONS FOR THE JOURNEY

MATT 10:5-15

Τούτους τοὺς δώδεκα
ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς
παραγγέλλας αὐτοῖς λέγων
Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε,
καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν
μὴ εἰσέλθῃτε· ὁ πορεύεσθε δὲ
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα
τὰ ἀπολωλὸτα οἴκου Ἰσραὴλ.

7 πορευόμενοι δὲ
κηρύσσετε
λέγοντες ὅτι
"Ἡγγικεν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν.
8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
νεκροὺς ἐγείρετε,
λεπροὺς καθαρίζετε,
δαιμόνια ἐκβάλλετε·
δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.
[Cf Matt 10:16 (§72)]

9 Μὴ κτήσησθε

[Cf v 10 below]

χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον

μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν,
10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν
μηδὲ δύο
χιτῶνας

MARK 6:8-11

[Cf Mark 6:7 and parallels
(§70)]

[Cf Mark 6:12 (§76)]

[Cf Mark 1:15 and parallels
(§20)]

[Cf Mark 6:13 (§76)]

καὶ παρήγγειλεν
αὐτοῖς
ἵνα μηδὲν αἴρωσιν

εἰς ὁδὸν
εἰ μὴ ῥάβδον μόνον,
μὴ ἄρτον,
μὴ πήραν,

μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,

LUKE 9:2-5

καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς

[LUKE 10:3-12]

ὑπάγετε·

κηρύσσειν

τὴν βασιλείαν [Cf vv 9, 11
τοῦ θεοῦ below]
καὶ ἰᾶσθαι, [Cf v 9 below]

ἰδοὺ ἀποστέλλω
ὑμᾶς ὡς ἄρνas
ἐν μέσῳ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
πρὸς αὐτοὺς
Μηδὲν αἴρετε 4 μὴ βαστάξετε
βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
μήτε ῥάβδον

μήτε πήραν μὴ πήραν,
μήτε ἄρτον
μήτε ἀργύ-
ριον,

μήτε δύο
χιτῶνας ἔχειν.

Lk 9:2 ἰᾶσθαι with B syr sin cur; **Ξ**ADL etc add τοὺς ἀσθενεῖς: CWXΘ al pler add τοὺς ἀσθενοῦντας

MATT 10	MARK 6	LUKE 9	[LUKE 10]
μηδὲ ὑποδήματα	9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ ἴμῃ ἐνδύσασθαι ¹ δύο χιτῶνας. [Cf v 8 above]		μὴ ὑποδήματα, [Cf v 7 below]
μηδὲ ῥάβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.			καὶ μηδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσασθε.
11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε,	10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς "Ὅπου ἔαν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,	4 καὶ εἰς ἣν ἂν	5 εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλ- εἰσέλθῃτε οἰκίαν θῇτε, πρῶτον λέγετε
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· ἐκεῖ μέναιτε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε.	ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.	ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.	[Cf v 7 below]
12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν· 13 καὶ ἔαν μὲν ᾗ ἡ οἰκία ἄξια, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἔαν δὲ μὴ ᾗ ἄξια, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἴεφ' ¹ ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.			[LUKE 10] Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 καὶ ἔαν ἴεφ' ¹ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαῖσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνειτε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
[Cf v 10 above]			
[Cf v 11 and parallels above]			

WH mg: Mt 10:13 πρὸς Mk 6:9 Μὴ ἐνδύσασθε

Mt 10:13 ἐφ' with **NBW** etc; πρὸς CDLXΘ al pler

MATT 10 [Cf v 8 above]	MARK 6	[LUKE 10]
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]		9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς "Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
14 καὶ ὁς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἐξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης	11 καὶ ὁς ἂν τόπος μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκείθεν	LUKE 9 [LUKE 10] 5 καὶ ὅσοι ἂν 10 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθῃτε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας ἀπὸ τῆς πό- αὐτῆς λεως ἐκείνης εἵπατε
ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν	ἐκτινάξατε τὸν χοῦν	τὸν κονιορτὸν 11 Καὶ τὸν κο- νιορτὸν ἀπὸ τὸν κολληθέντα ἡμῶν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας
τῶν ποδῶν ὑμῶν. [Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε ἀπομασσόμεθα εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. ὑμῶν πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 9 above]
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]		

WH mg: Mt 10:14 ἐκ

Mt 10:14 τῶν ποδῶν with BDWΘΣ al pler; ἐκ τ. π. ⲚC 33. it vg pesh etc Mk 6:11 τὸν ὑποκάτω:
D 33. it vg syr sin etc om Lk 9:5 ἀποτινάσσετε with ⲚB 3 min; ἀποτινάξατε ACLWΘ al pler;
D ἐκτεινάξατε

MATT 10	[LUKE 10]
15 ^a ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.	12 ^a λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. (§101)

72. PERSECUTION PREDICTED

MATT 10:16-23	[MARK 13:9]	[LUKE 10:3]
Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς Ἰοὶ ῥόφεις ¹ καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.	βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς·	ὑπάγετε ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. (§101)
17 προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων·		
^b παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἐνεκεν ἔμοῦ ^c εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.	^b παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθῆσεσθε ἐνεκεν ἔμοῦ ^c εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§161)	^b παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· 13 ^c ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

Mt 11:24
^a πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 γῇ Σοδόμων
 ἀνεκτότερον ἔσται
 ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
 ἢ σοί. (§47)

Mt 24:9a
^b τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
 εἰς θλίψιν
 καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, (§161)

^c Cf Mk 6:11b (§71)

^c Cf Lk 9:5b (§71)

WH mg: Mt 10:16 ὁ ῥόφις

Mt 10:16 ἐν μέσῳ: B εἰς μέσον

MATT 10	[MARK 13:11-13]	[LUKE 21]
19 ὁταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·	^a καὶ ὅταν ἄγῳσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,	14 ἠθέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογίαθῆναι, 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντεπεῖν ἅπαντες ¹ οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.	οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.	[Cf Luke 12:12a below]
21 ^b παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ “ἐπαναστήσονται ¹ τέκνα ἐπὶ γονεῖς” καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.	12 ^b καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ “ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς” καὶ θανατώσουσιν αὐτούς·	16 ^b παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν,
22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·	13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.	17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. 18 καὶ θριξέκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

Lk 12:11, 12

^a Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,
μὴ μεριμνήσητε
πῶς [ἢ τί] ἀπολογίασησθε
ἢ τί εἰπήτε·
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

Mt 24:9

^b τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς,
καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων τῶν ἐθνῶν
διὰ τὸ ὄνομά μου. (§161)

WH mg: Mt 10:21 ἐπαναστήσεται

MATT 10	[MARK 13]	[LUKE 21]
<p>^aὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.</p> <p>23 ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις [τοῦ] Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.</p>	<p>^aὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§161)</p>	<p>19 ^aἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. (§161)</p>

73. COURAGE AND FAITH

MATT 10:24-33		[LUKE 6:40]
<p>Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.</p> <p>25 ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεεζε-βούλ ἐπεκάλεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς¹ αὐτοῦ.</p> <p>26 μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.</p>	<p>[Cf Mark 3:22 (§50)]</p>	<p>οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,</p> <p>κατηρτισμένοι δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. (§40)</p>
		[LUKE 12:2-9]
		<p>^bΟὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἔστιν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.</p>

Mt 24:13	Mk 4:22	Lk 8:17
<p>^aὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§161)</p>	<p>ὃ οὐ γὰρ ἔστιν¹ κρυπτὸν ἂν μὴ ἵνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερὸν. (§55)</p>	<p>ὃ οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. (§55)</p>

MATT 10

27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἶπατε ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὃ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε,

κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.
28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτείνειν·

φοβείσθε δὲ μᾶλλον τὸν
δυνάμενον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;
καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν
οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.
30 ὡμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἡριθμημέναί εἰσιν.
31 μὴ οὖν φοβείσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε
ὕμεις.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

ὁμολογήσω καγὼ ἐν αὐτῷ
ἔμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

[LUKE 12]

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμίαις
κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.
4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε·
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειν
ἔχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.
6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;
καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
7 ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἡριθμῶνται·
μὴ φοβείσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·

Lk 21:18

^a καὶ θριξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

<p>MATT 10</p> <p>33 ἄσστις [δὲ] ἀρνήσεται με ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.</p>		<p>[LUKE 12]</p> <p>9 ἃ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. (§111)</p>
--	--	---

74. ON TAKING UP ONE'S CROSS

<p>MATT 10:34-39</p> <p>Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.</p> <p>35 ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον ¹“κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ</p> <p>καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς</p> <p>καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,”</p> <p>36 καὶ “ἔχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.”</p> <p>37 Ὁ φιλῶν πατέρα</p>	<p>[LUKE 12:51-53]</p> <p>δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ’ ἡ διαμερισμὸν.</p> <p>52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν, 53 διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“υἱὸς ἐπὶ πατρὶ,” μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,”</p> <p>πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.” (§116)</p> <p>[LUKE 14:26, 27]</p> <p>Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ</p>
---	---

Mk 8:38

^a ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνηθῇ με
καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι
καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

^a ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνηθῇ με
καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους,
τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ
καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

¹ Mic 7:6

MATT 10

ἡ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ἂ καὶ δς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.

39 ὁ εὐρῶν
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπολέσει αὐτήν,
καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν.

[LUKE 14]

καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα

καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

27 ἄσστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
(§124)

[LUKE 17:33]

δς ἐὰν ζητήσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι
ἀπολέσει αὐτήν,
δς δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

75. ON REWARDS

MATT 10:40-42

^b Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,

[LUKE 10:16]

^b Ὁ ἀκούων ὑμῶν
ἐμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ.

Mt 16:24b, 25

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
25 δς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
δς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§87)

Mk 8:34b, 35

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
35 δς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
δς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν [ἐμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου
σώσει αὐτήν. (§87)

Lk 9:23b, 24

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἄρνησάσθω¹ ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
24 δς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,
ἀπολέσει αὐτήν·
δς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)

Mt 18:5

^b καὶ δς ἐὰν
δέξῃται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Mk 9:37a

^b Ὃς ἂν
[ἐν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξῃται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Lk 9:48b

^b Ὃς ἂν
δέξῃται τοῦτο τὸ παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται, (§92)

MATT 10	[MARK 9:41]	[LUKE 10]
<p>^aκαὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 καὶ ὃς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.</p>	<p>Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§93)</p>	<p>^aὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)</p>

76. THE DEPARTURE OF JESUS AND THE DISCIPLES

MATT 11:1 [+§47 [Cf Matt 10:7, 8 (§71)]]	MARK 6:12, 13	LUKE 9:6
<p>^bΚαὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώ- δεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκείθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. (+§47)</p>	<p>Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν, 13 καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξε- βαλλον, καὶ ἤλειπον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον.</p>	<p>Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.</p>

Mk 9:37b	Lk 9:48c
<p>^a καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)</p>	<p>^a καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξεται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με (§92)</p>

^b Cf Mt 7:28 (§44); 13:53 (§65); 19:1 (§99); 26:1 (§170)

Mt 10:42 ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν: ἀπόληται ὁ μισθός D it syr sin cop etc

CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§77-80

77. THE DEATH OF JOHN THE BAPTIST

§69+] MATT 14:1-12

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἤκουσεν
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ,

2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ
Οὗτός ἐστιν
Ἰωάννης ὁ βαπτιστής·
αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν
αὐτῷ.

[Cf Matt 16:14 (§86)]

3 Ὁ γὰρ Ἡρώδης

κρατήσας τὸν Ἰωάννην
ἔδωκεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ ἀπέθετο
διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

MARK 6:14-29

Καὶ ἤκουσεν
ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,
φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα
αὐτοῦ,

καὶ ἔλεγον ὅτι
[Cf Mark 8:28 (§86)]
Ἰωάννης ὁ βαπτίζων
ἐγγίγεται ἐκ νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν
αὐτῷ·

15 ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι
Ἡλείας ἐστίν·
ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφῆτης
ὡς εἰς τῶν προφητῶν.
16 ἀκούσας δὲ
ὁ Ἡρώδης ἔλεγε
"Ὁν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην,
οὗτος ἠγέρθη.

17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης

ἀποστείλας
ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην·
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ
διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

LUKE 9:7-9

Ἦκουσεν δὲ
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὰ γινόμενα πάντα,

καὶ διηπόρει
διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι
[Cf Luke 9:19 (§86)]

Ἰωάννης
ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν,

8 ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι
Ἡλείας ἐφάνη,
ἄλλων δὲ ὅτι προφῆτης τις
τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

9 εἶπεν δὲ [ὁ] Ἡρώδης
Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα·

τίς δὲ ἐστὶν οὗτος
περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα;
καὶ ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν.

[LUKE 3:19, 20]

ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,
ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ

περὶ Ἡρῳδιάδος τῆς γυναῖκος
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν
πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,

WH mg: Mk 6:14 ἔλεγε

Mt 14:3 ἔδωκεν with **SB** 2 ft Or; CDWΘ al pler add αὐτόν — Φιλίππου: D 6 it vg etc om Mk 6:14
ἔλεγον with BD (-οσαν) W 2 min 3 it etc; ἔλεγε **NA**CLΔΘ al pler

MATT 14	MARK 6	[LUKE 3]
4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν·	18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἠρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. 19 ἡ δὲ Ἠρωδιάς ἐνείχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτείνειν, καὶ οὐκ ἠδύνατο· 20 ὁ γὰρ Ἠρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκού- σας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν. 21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε Ἠρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δείπνον ἐποίησεν τοῖς μεγα- τάσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρ- χοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, 22 καὶ εἰσελθούσης	20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ. (§17)
5 καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτείνειν ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.	21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε Ἠρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δείπνον ἐποίησεν τοῖς μεγα- τάσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρ- χοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, 22 καὶ εἰσελθούσης	
6 γενεσίοις δὲ γενομένοις τοῦ Ἠρώδου	τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἠρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, ἤρεσεν τῷ Ἠρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ Αἰτησὸν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι· 23 καὶ ὤμοσεν αὐτῇ Ἰ'Οτι ἰ'ἐάν με ἰ αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμίσιος τῆς βασιλείας μου.	
ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἠρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἠρώδῃ,		
7 ὅθεν μετὰ ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται.		

WH mg: Mk 6:23 δτι °Ο | ἐάν

Mk 6:22 αὐτοῦ with **BDL** etc; αὐτῆς τῆς ACWΘ al pler; τῆς 3 min syr sin etc
2 min etc; ὃ ἐάν **ACL**Θ al pler — με αἰτήσῃς: αἰτήσῃς με A etc; **NHL** 4 it vg cop etc om με

23 ἐάν with BA

MATT 14

8 ἡ δὲ προβιβασθεῖσα
ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς

Δός μοι, φησίν, ὦδε
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

9 καὶ λυπηθεὶς
ὁ βασιλεὺς
διὰ τοὺς ὄρκους
καὶ τοὺς συνανακειμένους
ἐκέλευσεν δοθῆναι,
10 καὶ πέμψας

ἀπεκεφάλισεν

Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ·

11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ
αὐτοῦ

ἐπὶ πίνακι

καὶ ἔδωκεν τῷ κορασίῳ,

καὶ ἦνεγκεν

τῇ μητρὶ αὐτῆς.

12 Καὶ προσελθόντες

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

ἦραν τὸ πτώμα

καὶ ἔθαψαν αὐτόν,

καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ

Ἰησοῦ.

MARK 6

24 καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν

τῇ μητρὶ αὐτῆς

Τί αἰτήσωμαι;

ἡ δὲ εἶπεν Τὴν κεφαλὴν

Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος.

25 καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ

σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα

ᾗτήσατο λέγουσα

Θέλω ἵνα ἔξαιτῆς δῶς μοι

ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν

Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

26 καὶ περίλυπος γενόμενος

ὁ βασιλεὺς

διὰ τοὺς ὄρκους

καὶ τοὺς ἀνακειμένους

οὐκ ᾔθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν·

27 καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ

βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέ-

ταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν

αὐτοῦ.

28 καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν

αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ

καὶ ἦνεγκεν τὴν κεφαλὴν

αὐτοῦ

ἐπὶ πίνακι

καὶ ἔδωκεν αὐτήν τῷ κορασίῳ,

καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτήν

τῇ μητρὶ αὐτῆς.

29 καὶ ἀκούσαντες

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν

καὶ ἦραν τὸ πτώμα αὐτοῦ

καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

78. ^aTHE FEEDING OF THE FIVE THOUSAND

MATT 14:13-23a

MARK 6:30-46

LUKE 9:10-17

Καὶ συνάγονται
οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν,

Καὶ ὑποστρέψαντες
οἱ ἀπόστολοι

^a Cf Mt 15:32-39 (§83)^a Cf Mk 8:1-10 (§83)

Mk 6:29 αὐτὸ with ABCLΔΘ min etc; αὐτὸν NW 346.

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
	καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. 31 καὶ λέγει αὐτοῖς Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.	διηγέσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς
Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν·	32 καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. 33 καὶ εἶδαν αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἔγνωσαν ¹ πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς.	ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαιδά. 11 οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ.
καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ ἰπεζῇ ¹ ἀπὸ τῶν πόλεων.	34 ὁ Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς ὅτι ἦσαν ¹ “ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα,” καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.	καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θερα- πείας ἱάτο.
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώ- στους αὐτῶν.		

Mt 9:36

^a Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν
ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹“ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.” (§70)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5

WH mg: Mt 14:13 πεζοί

Mk 6:33 ἐπέγνωσαν

Lk 9:10 πόλιν καλουμένην with BLXE 33. etc; κώμην λεγομένην DE; τόπον ἔρημον N min pauc it vg syr cur
pesh; τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης A (ἐρ. τύπ.) CWD al pler — Βηθσαιδά; om N 4 min syr cur

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
<p>15 Ὁψίας δὲ γενομένης προσηλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες "Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπόλυσον¹ τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.</p> <p>16 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐ χρειάν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.</p> <p>[Cf v 21 below]</p> <p>17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. 18 ὁ δὲ εἶπεν Φέρετέ μοι ὧδε αὐτοὺς. 19 καὶ ῥέψας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου,</p>	<p>35 Καὶ ἡδὴ ὥρας πολλῆς ἦγενομένης¹ προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι "Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡδὴ ὥρα πολλή· 36 ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τί φάγωσιν.</p> <p>37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ</p> <p>Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν</p> <p>δηναρίων διακοσίων ἄρτους καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν; [Cf v 44 below]</p> <p>38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς Πόσους ἔχετε ἄρτους; ὑπάγετε ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσιν</p> <p>Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.</p> <p>39 καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς Ἰνακλιθῆναι¹ πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.</p>	<p>12 Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλί- νειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπαν αὐτῷ</p> <p>Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.</p> <p>13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς</p> <p>Δότε αὐτοῖς Ἰφαγεῖν ὑμεῖς¹. οἱ δὲ εἶπαν Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ ἄρτοι πέντε¹ καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.</p> <p>14 ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.</p> <p>εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ὡσεὶ ἀνὰ πεντήκοντα.</p>

WH mg: Mt 14:15 παρήλθεν ἡδὴ· ἀπόλυσον οὖν 19 ἐκέλευσεν τοὺς . . . χόρτου καὶ λαβὼν Mk 6:35 γινο-
μένης 39 ἀνακλίναι Lk 9:13 ὑμεῖς φαγεῖν | πέντε ἄρτοι

Mt 14:16 Ἰησοῦς with BCLWXΘ etc; ND syr cur pesh etc om Lk 9:13 φαγεῖν ὑμεῖς with B 2 it;
ὑμεῖς φαγεῖν NACDLRWXΘ etc 14 ὡσεὶ² with NBCDLR etc; AWXΔΘ al pler om: Θ ἀνὰ ἑκατὸν καὶ

MATT 14	MARK ■	LUKE 9
<p>λαβών¹ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.</p> <p>20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.</p> <p>21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὥσει πεντακισχίλιοι ^αχωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.</p> <p>22 Καὶ [εὐθέως] ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὰ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν,</p> <p>ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.</p>	<p>40 καὶ ἀνέπεσαν πρᾶσαι πρᾶσαι κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πεν- τήκοντα.</p> <p>41 καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p> <p>ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν.</p> <p>42 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν·</p> <p>43 καὶ ἦσαν κλάσματα δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.</p> <p>44 καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες.</p> <p>45 Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύει τὸν ὄχλον.</p> <p>46 καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.</p>	<p>15 καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ κατέκλιναν ἅπαντας¹.</p> <p>16 λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p> <p>παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.</p> <p>17 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.</p> <p>[Cf v 14 above]</p>

^a Cf Mt 15:38b (§83)

WH mg: Mt 14:22 τὸ Lk 9:15 πάντας

Mt 14:19 λαβὼν with BLΘ al pler; καὶ λαβὼν ^{NC}*W etc; ἔλαβεν D 22 εὐθέως with BDWΘ it vg al pler; ^{NC} syr cur etc om — μαθητὰς with ^{NC}DLW al pler; BXΘ it cop etc add αὐτοῦ — πλοῖον with BΣ min etc; τὸ πλ. ^{NC}DLWXΘ al pler Mk 6:43 κλάσματα with BLΔ 28; κλασμάτων ^{NC}ADWΘ al pler — κοφίνων with ^{NC}B 6 min; κοφίνους ADLWΔΘ al pler — πληρώματα with ^{NC}BLΔ 6 min; πλήρεις ADΘ al pler

79. THE WALKING ON THE SEA

MATT 14:23b-36

ὀψίας δὲ γενομένης
μόνος ἦν ἐκεῖ.

24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη
Ἰσταδίου πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς
ἀπείχεν¹,

βασανιζόμενον
ὑπὸ τῶν κυμάτων,
ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

25 Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς
νυκτὸς
ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

26 οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι
Φάντασμά ἐστιν,
καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ
Ἰησοῦς]
αὐτοῖς λέγων
Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φο-
βεῖσθε.

28 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ Κύριε, εἰ σὺ εἶ,
κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σέ
ἐπὶ τὰ ὕδατα· 29 ὁ δὲ εἶπεν
Ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ
πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν
ἐπὶ τὰ ὕδατα [καὶ ἦλθεν]

MARK 6:47-56

καὶ ὀψίας γενομένης

ἦν τὸ πλοῖον
ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης,

καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.
48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς

βασανιζομένους
ἐν τῷ ἐλαύνειν,
ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
αὐτοῖς,

περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς
νυκτὸς
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης·
καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτοῦς.

49 οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἔδοξαν ὅτι
φάντασμά ἐστιν
καὶ ἀνέκραξαν,
50 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν
καὶ ἐταράχθησαν.

ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν

μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς
Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φο-
βεῖσθε.

WH mg: Mt 14:24 μέσον τῆς θαλάσσης ἦν 29 ἐλθεῖν

Mt 14:24 σταδ. πολ. ἀπὸ τῆς γῆς ἀπείχεν with B 4 min syr cur pesh cop etc; ἀπείχεν ἀπὸ τῆς γῆς σταδ.
ἱκανοῖς θ; μέσον τῆς θαλάσσης ἦν **N**CLWX it vg al pler; ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης D 26 οἱ δὲ μαθ. ἰδόντες αὐτὸν
with BD 4 min; καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ CLWX al pler; ἰδόντες δὲ αὐτὸν **S***Θ it vg 27 ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς
with **S***B 131; αὐτοῖς ὁ Ἰησ. CLWXΘ al pler; αὐτοῖς **N**D syr cur cop etc

MATT 14

πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων Κύριε, σῶσόν με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ Ὁλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον

ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες Ἄληθώς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθαν ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ.

35 καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ

πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 καὶ παρεκάλουν [αὐτὸν] ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

MARK 6

51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

καὶ λίαν ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, [Cf Mark 15:39 (§178)]

52 οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.

53 Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν.

54 καὶ ἐξεληθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν

55 περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις

τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν

ὅπου ἤκουον ὅτι ἔστιν.

56 καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγροὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας,

καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

80. EATING WITH UNWASHEN HANDS

MATT 15:1-20

Τότε προσέρχονται
τῷ Ἰησοῦ
ἀπὸ Ἱεροσολύμων
Φαρισαῖοι
καὶ γραμματεῖς

λέγοντες

2 Διὰ τί

οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσιν

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων;οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς

[Cf vv 7-9 below]

MARK 7:1-23

Καὶ συνάγονται
πρὸς αὐτὸν

οἱ Φαρισαῖοι

καὶ τινες τῶν γραμματέων
ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν,
τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθί-
ουσιν τοὺς ἄρτους.— 3 οἱγὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πνυγμῇνίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθί-
ουσιν, κρατοῦντες τὴν παρά-
δοσιν τῶν πρεσβυτέρων, 4 καὶἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ ῥαντίσων-
ται¹ οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλαπολλὰ ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρα-
τεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ

ξεστῶν καὶ χαλκίων.—

5 καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖςΔιὰ τί
οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταί σουκατὰ
τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων,ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν
ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;6 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Καλῶς ἐπροφῆτευσεν Ἡσαίαςπερὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,
ὥς γέγραπται ὅτι¹“Οὗτος ὁ λαὸς¹ τοῖς χεῖλε-σιν με τιμᾷ,
ἢ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω

ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

¹ Isa 29:13

WH mg: Mk 7:4 βαπτίσωνται

6 Ὁ λαὸς οὗτος

MATT 15

Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;

4 ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν
1“Τίμα τὸν πατέρα
καὶ τὴν μητέρα,”
καὶ 2“Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελεγτάτω.”
5 ὑμεῖς δὲ λέγετε
“Ὅς ἂν εἴπῃ
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ
Δῶρον
ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,
οὐ μὴ τιμῇσιν τὸν πατέρα
αὐτοῦ·
6 καὶ ἡκυρώσατε
τὸν ‘λόγον’ τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

7 ὑποκριταί,
καλῶς ἐπροφήτευσεν
περὶ ὑμῶν Ἡσαίας λέγων
8 3“Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεί-
λεσὶν με τιμᾷ,
ἢ δὲ καρδίᾳ αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ’ ἐμοῦ·
9 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων.”

MARK 7

7 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων.”
8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν
τῶν ἀνθρώπων.
9 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Καλῶς ἀθετεῖτε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,
ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν
τηρήσητε·
10 Μωυσῆς γὰρ εἶπεν
11“Τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου,”
καὶ 12“Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελεγτάτω.”
11 ὑμεῖς δὲ λέγετε
Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ
Κορβάν, ὃ ἐστὶν Δῶρον,
ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,
12 οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν
ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ,
13 ἀκυροῦντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
τῇ παραδόσει ὑμῶν
ἢ παρεδώκατε·
καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ
ποιεῖτε.

[Cf vv 6, 7 above]

¹ Ex 20:12; Deut 5:16

² Ex 21:17

³ Isa 29:13

WH mg: Mt 15:6 νόμον

Mt 15:5 αὐτοῦ with **N**BD syr cur; add ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ CLWXΘ (om αὐτοῦ²) al pler

MATT 15

10 Καὶ προσκαλεσάμενος

τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς
'Ακούετε καὶ συνίετε'

11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ
στόμα

κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον,
ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
στόματος
τοῦτο κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον.

12 Τότε προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ Οἶδας
ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες
τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;
13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν
ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκρι-
ζωθήσεται. 14 ἅφετε αὐ-
τοὺς· 'τυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοί'!

τυφλὸς δὲ
τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,
ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται.

15 'Αποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν.
16 ὁ δὲ εἶπεν 'Ακμὴν
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;
17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ
εἰσπορευόμενον
εἰς τὸ στόμα

MARK 7

14 Καὶ προσκαλεσάμενος
πάλιν

τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς
'Ακούσατέ μου πάντες καὶ
σύνετε.

15 οὐδὲν ἔστιν ἕξωθεν τοῦ
ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς
αὐτὸν

ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν·
ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου
ἐκπορευόμενά
ἐστιν τὰ κοινοῦντα
τὸν ἄνθρωπον.

[LUKE 6:39]

Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς
Μῆτι δύναται τυφλὸς
τυφλὸν ὁδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται; (§40)

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον
ἀπὸ τοῦ ὄχλου,
ἐπηρώτων αὐτόν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

τὴν παραβολήν.

18 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὕτως
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;
οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἕξωθεν
εἰσπορευόμενον

εἰς τὸν ἄνθρωπον
οὐ δύναται αὐτόν κοινῶσαι,
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐ-
τοῦ εἰς τὴν καρδίαν

WH mg: Mt 15:14 ὁδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ [τυφλῶν]

Mk 7:16 om with **BL**Δ 2 min cop; add εἰ τις ἔχει ὦτα ἀκοῦειν ἀκούτω (=4:23) ADWXΘ it vg al pler

MATT 15	MARK 7
εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;	ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται; —καθαρίζων πάντα τὰ βρώ- ματα.
18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεινα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον.	20 ἔλεγεν δὲ ὅτι Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευ- όμενον
19 ἐκ γὰρ τῆς καρδίας	ἐκείνο κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον·
ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί,	21 ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται,
φόννοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί,	πορνεῖαι, κλοπαί, φόννοι, μοιχεῖαι,
ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.	22 πλεονεξίαι, πονηρίαι, δό- λος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,
20 ταῦτά ἐστιν	βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη·
τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον.	23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον.

CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§81, 82

81. THE SYROPHOENICIAN WOMAN

MATT 15:21-28	MARK 7:24-30
Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.	Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου [καὶ Σιδῶνος].

Mk 7:19 ἐκπορεύεται: ἐκβάλλεται. 5 min syr sin; ἐξέρχεται D; χωρεῖ W 24 καὶ Σιδῶνος with SABX
al pler; DLWΔΘ 5 it syr sin etc om

MATT 15

22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χανααῖα ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξεληθούσα ἔκραζεν¹ λέγουσα Ἐλέησόν με, κύριε Ἰνὶδς¹ Δαυεὶδ¹

ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

23 ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν λέγοντες Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν.

24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλῶτα οἴκου Ἰσραὴλ.

25 ἡ δὲ ἔλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ

λέγουσα

Κύριε, βοήθει μοι.

26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

27 ἡ δὲ εἶπεν

Ναί, κύριε, καὶ [γάρ] τὰ κυνάρια

MARK 7

Καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γινῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη λαθεῖν¹

25 ἀλλ' εὐθὺς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ,

[Of Mark 10:47b (§141)]

ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,

ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ¹

26 ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Ἰσυροφονίκισσα¹ τῷ γένει¹ καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ Ἄφες πρώτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα,

οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν.

ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ

28 Ναί, κύριε, καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης

Mt 10:6

¹ πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλῶτα οἴκου Ἰσραὴλ. (§71)

WH mg: Mt 15:22 ἔκραζεν | υἱὲ

Mk 7:26 Σύρα Φοινίκισσα

Mt 15:27 γάρ: om B 1 it syr sin pesh etc
καὶ D 3 it; καὶ γάρ ALX it vg al pler

Mk 7:28 καὶ² with **SBWAΘ** min pauc pesh etc; ἀλλὰ

MATT 15	MARK 7
ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τρα- πέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ ᾿Ω γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γεννηθήτω σοι ὡς θέλεις.	ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. 29 καὶ εἶπεν αὐτῇ Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπαγε, ἐξεληλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον. 30 καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.
καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	

82. THE RETURN TO THE SEA OF GALILEE

MATT 15:29-31	MARK 7:31-37
Καὶ μεταβάς ἐκείθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκά- θητο ἐκεῖ. 30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἐαυτῶν ῥαχολούς, κυλλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, ¹ καὶ ἐτέρους πολλούς, καὶ ἔρμψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς·	Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπό- λεως. 32 Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὠτα αὐτοῦ καὶ πτίσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, 34 καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν

MATT 15

MARK 7

31 ὥστε τὸν ὄχλον¹
θαυμάσαι

βλέποντας κωφούς ἑλαλῶντας¹

[†] καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας
καὶ τυφλοὺς βλέποντας·
καὶ ἑδόξασαν¹ τὸν θεὸν
Ἰσραήλ.

οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει
αὐτῷ Ἐφθαθά, ὃ ἐστὶν Δια-
νοίχθητι· 35 καὶ ἠνοίγησαν
αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ
δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ,
καὶ ἐλάλει ὀρθῶς· 36 καὶ
διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ
λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διε-
στέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον πε-
ρισσότερον ἐκήρυσσον.

37 καὶ
ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες Καλῶς πάντα πε-
ποίηκεν,
[†] καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκοῦειν
καὶ ἀλάλους λαλεῖν.

CHAPTER XIII. EVENTS AROUND THE SEA OF GALILEE, §§83-85

83. THE FEEDING OF THE FOUR THOUSAND

MATT 15:32-39

MARK 8:1-10

Ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν
Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον,
ὅτι [ἥδη] ἡμέραι τρεῖς
προσμένουσιν μοι καὶ

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος
καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν,

προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς
2 Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον
ὅτι ἥδη ἡμέραι τρεῖς¹
προσμένουσιν μοι¹ καὶ

^a Cf Mt 14:13-23a (§78)

^a Cf Mk 6:30-46 (§78)

^a Cf Lk 9:10-17 (§78)

WH mg: Mt 15:31 τοὺς ὄχλους | ἀκούοντας | κυλλοὺς ὑγιεῖς | ἐδόξαζον Mk 7:37 ὥς 8:2 ἡμέραις
τρισὶν | προσμένουσιν

Mt 15:31 λαλοῦντας: ἀκούοντας B 3 min; ἀκούοντας, ἀλάλους λαλοῦντας min pauc; ἀκούοντας καὶ λαλοῦντας Σ
32 ἥδη: om B syr sin etc Mk 8:1 μαθητὰς with ~~NDL~~ it vg etc; αὐτοῦ add ABWXΘ syr sin pesh al
pler 2 ἡμέραι τρεῖς with ~~ALW~~XΘ al pler: ἡμέραις τρισὶ B: ἡμέρας τρεῖς Δ etc — μοι: om B etc

MATT 15

οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν·
καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς
νήστεις οὐ θέλω, μή ποτε
ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ
οἱ μαθηταί
Πόθεν ἡμῖν
ἐν ἐρημίᾳ
ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι

ὄχλον τοσοῦτον;
34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πόσους ἄρτους ἔχετε;
οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ,
καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

35 καὶ παραγγέλλας τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν
36 ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ
εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ
ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς

οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

37 καὶ ἔφαγον πάντες
καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασ-
μάτων ἦραν
ἑπτὰ σφυρίδας πλήρεις.
38 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν
[†] τετρακισχίλιοι ἄνδρες
^α χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων¹.

MARK 8

οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν·
3 καὶ ἂν ἀπολύσω αὐτοὺς
νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν,
ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ·
καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν
εἰσίν.

4 καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι
Πόθεν τούτους δυνήσεται τις
ᾧδε
χορτάσαι ἄρτων
ἐπ' ἐρημίας;

5 καὶ ἡρώτα αὐτοὺς
Πόσους ἔχετε ἄρτους;
οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ.

6 καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς·
καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους

εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ
ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα παρατιθῶσιν
καὶ παρέθηκεν τῷ ὄχλῳ.

7 καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα·
καὶ εὐλογήσας αὐτὰ εἶπεν καὶ
ταῦτα παρατιθέναι.

8 καὶ ἔφαγον
καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ ἦραν περισσεύματα κλασ-
μάτων

ἑπτὰ σφυρίδας.

9 ἦσαν δὲ
ὡς τετρακισχίλιοι.

^α Cf Mt 14:21b (§78)

WH mg: Mt 15:38 ὡς | παιδίων καὶ γυναικῶν

Mt 15:38 τετρακισχίλιοι: ὡς τετρακισχίλιοι BΘ min etc

MATT 15	MARK 8
39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.	καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. 10 Καὶ εὐθὺς ἐμβὰς [†] εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

84. DEMANDING A SIGN FROM HEAVEN

MATT 16:1-12	MARK 8:11-21	
Καὶ προσελθόντες [οἱ] Φαρισαῖοι καὶ Σαδδου- καῖοι πειράζοντες Ἐπερώτησαν ¹ αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [Ἵ]’Οψίας γενομένης λέγετε Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρωί Σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε.]]	Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ’ αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. 12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει καὶ γίνεται οὕτως· 55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν [†] καιρὸν δὲ ¹ τοῦτον πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν; (§117)	[LUKE 12:54-56] Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις “Ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὅτι “Ὁμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· 55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν [†] καιρὸν δὲ ¹ τοῦτον πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν; (§117)

WH mg: Mt 16:1 ἐπερώτων Mk 8:10 αὐτὸς

Mt 16:1 οἱ: om min pauc Or 2, 3 Ὁψίας δύνασθε with CDLW (om ὁ οὐρανός: πυρράζει γὰρ) ӨЗ it vg pesh cop al pler; ~~NBX~~ min syr sin cur etc om

MATT 16 [MATT 12:39b]	MARK 8	[LUKE 11:29b]
4 Γενεὰ πον- Γενεὰ πονηρά ηρά καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς σημείον ἐπι- σημείον ἐπι- ζητεῖ, ζητεῖ, καὶ σημείον καὶ σημείον οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται αὐτῇ αὐτῇ εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ σημείον Ἰωνᾶ. σημείον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. (§50) καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν. 5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν].	Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγωι, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. 14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. 15 καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων 'Ορᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. 16 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλ- λήλους ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχουσιν. 17 καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδέ συνιέτε;	Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημείον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§107) [LUKE 12:1b] ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων. (§111)

WH mg: Mt 16:5 λαβεῖν ἄρτους

Mk 8:12 ὑμῖν

Mt 16:4 σημ. ἐπιζητεῖ: B σημ. αἰτεῖ: D ζητεῖ σημεῖον: Θ σημείον ζητεῖ
NACDWXΘ 6 it syr sin al pler add ὁ Ἰησοῦς

Mk 8:17 γνοὺς with BΔ cop etc;

MATT 16

οὐδὲ μνημονεύετε
τοὺς πέντε ἄρτους
τῶν πεντακισχιλίων
καὶ πόσους κοφίνους
ἐλάβετε;

10 οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
τῶν τετρακισχιλίων
καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;

11 πῶς οὐ νοεῖτε
ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν;
προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.
12 τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ
εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς
ζύμης [τῶν ἄρτων] ἀλλὰ ἀπὸ
τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

MARK 8

πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρ-
δίαν ὑμῶν;
18 ¹“ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ
βλέπετε
καὶ ὧτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;”
19 καὶ οὐ μνημονεύετε ὅτε
τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα
εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,
πόσους κοφίνους
κλασμάτων πλήρεις ἤρατε;
λέγουσιν αὐτῷ Δώδεκα.
20 ὅτε ^τ τοὺς ἑπτὰ
εἰς τοὺς τετρακισχιλίους,
πόσων σφυρίδων πληρώματα
κλασμάτων ἤρατε;
καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἑπτὰ.
21 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Οὕτω συνίετε;

[Cf v 15 above]

[Cf Luke 12:1b above]

[Cf Luke 12:1b above]

85. THE BLIND MAN OF BETHSAIDA

MARK 8:22-26

Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαιδάν. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν
ἵνα αὐτοῦ ἄψηται. 23 καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς
κώμης, καὶ πύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτόν Εἴ
τι βλέπεις;¹ 24 καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ
περιπατοῦντας. 25 εἶτα πάλιν ἔθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν,
καὶ ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν τὴν γαλιλαίαν¹ ἅπαντα. 26 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον
αὐτοῦ λέγων Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσελθῆς.

¹ Jer 5:21; Ezek 12:2

WH mg: Mk 8:20 καὶ 23 αὐτὸν εἴ τι βλέπει. 25 δηλαυῶς

Mk 8:19 πόσους with ABLWX al pler; καὶ πόσους ⁸CDMΔΘ etc 21 οὕτω with ⁸NCLΔ etc; πῶς οὕτω
ADWΧΘ it pesh etc; πῶς οὐ B min 3 it cop etc; πῶς οὐν οὕτω min pauc etc — συνίετε: B νοεῖτε: D συννοεῖτε

CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§ 86-91

86. PETER'S CONFESSION

MATT 16:13-20

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἰς τὰ μέρη
Καισαρίας τῆς Φιλίππου
ἡρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων
Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
14 οἱ δὲ εἶπαν
Οἱ μὲν
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,
ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ
ἓνα τῶν προφητῶν.

15 λέγει αὐτοῖς
Ἵμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος
εἶπεν
Σὺ εἶ ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ Μακάριος εἶ,
Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ
αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι
ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν [τοῖς]
οὐρανοῖς· 18 καὶ γὰρ δὲ σοι
λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ
ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
ᾧδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς·
19 δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς
βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

MARK 8:27-30

Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
εἰς τὰς κώμας
Καισαρίας τῆς Φιλίππου·
καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων αὐτοῖς
Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι;
28 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες
ὅτι
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
καὶ ἄλλοι Ἡλείαν,
ἄλλοι δὲ ὅτι
εἷς τῶν προφητῶν.

29 καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτοὺς
Ἵμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει αὐτῷ
Σὺ εἶ ὁ χριστός.

LUKE 9:18-21

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ
μόνας

Ἰσυνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί,
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
λέγων
Τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν
εἶναι;
19 οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,
ἄλλοι δὲ ὅτι
προφήτης τις τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη.
20 εἶπεν δὲ αὐτοῖς
Ἵμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν
Τὸν χριστὸν
τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:18 συνήνησαν

Mt 16:13 τίνα with NB vg cop etc; CDLWXΘ it syr sin cur al pler add με (CW after λέγουσιν)

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>^aκαὶ ὁ ἐὰν δέσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 20 Τότε ἔπετίμησεν¹ τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἰπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χριστός.</p>	<p>30 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.</p>	<p>21 ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τοῦτο,</p>

87. JESUS FORETELLS HIS DEATH

MATT 16:21-28	MARK 8:31-9:1	LUKE 9:22-27
<p>^bΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο Ἰησοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.</p>	<p>^bΚαὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.</p>	<p>εἰπὼν ὅτι ^bΔεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι¹.</p>

Mt 18:18

^a Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ. (§97)

^b Cf Mt 17:22, 23 (§90); 20:18 (§139)

^b Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 34 (§139)

Lk 17:25

^b πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§133)
Cf also Lk 9:44 (§90); 18:31-33 (§139)

WH mg: Mt 16:20 διεστέλλω

Lk 9:22 ἀναστῆναι

Mk 8:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας: τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ W min 2 it syr sin pesh etc
it syr sin etc μεθ' ἡμέρας τρεῖς

Lk 9:22 τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ: D 7

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
22 καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων ¹ Ἰλεῶς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.	32 καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.	
23 ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.	33 ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ,	
24 Τότε [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ	34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ	23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἁρνησάσθω ¹ ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.	καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.	καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
25 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·	35 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ¹ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·	24 ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν·

Mt 10:38

^a καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἅγιος. (§74)

Mt 10:39a

^b ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν,

Lk 14:27

^a ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. (§124)

Lk 17:33a

^b ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν,

WH mg: Mt 16:22 λέγει αὐτῷ ἐπιτιμῶν

Mk 8:35 ψυχὴν αὐτοῦ

Lk 9:23 ἀπαρνησάσθω

Mk 8:34 ἐλθεῖν with **Σ**BL 4 it pesh etc; ἀκολουθεῖν CDWXΘ it vg al pler; ἐλθεῖν καὶ ἀκολουθεῖν Δ 35 ἑαυτοῦ ψυχὴν with B Or; ψυχὴν αὐτοῦ **Σ**ACDLWXΔΘ al pler Lk 9:23 ἀρνησάσθω with **Σ**ADLΘ etc; ἀπαρνησάσθω BCRWX al pler — καθ' ἡμέραν with **Σ**ABLRWΘ sah cop syr cur pesh; CDXD 7 it syr sin sah al pler om

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>^aὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ</p> <p>εὐρήσει αὐτήν.</p> <p>26 τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;</p> <p>ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;</p> <p>27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἐρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ¹“ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.”</p>	<p>^aὅς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν [ἐμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου σώσει αὐτήν.</p> <p>36 τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον¹ κερδῆσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;</p> <p>37 τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;</p> <p>38 ^bὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἀμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.</p>	<p>^aὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ,</p> <p>οὗτος σώσει αὐτήν.</p> <p>25 τί γὰρ ὠφελεῖται¹ ἄνθρωπος κερδίσσας τὸν κόσμον ὅλον ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιω- θεῖς;</p> <p>26 ^bὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,</p> <p>τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.</p>

Mt 10:39b

^a καὶ ὁ ἀπολέσας
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§74)

Mt 10:33

^b ὅστις ἰδὲ ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

Lk 17:33b

^a ὅς δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

Lk 12:9

^b ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον

τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. (§111)

¹ Ps 62(61):12; Prov 24:12

WH mg: Mk 8:36 ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπον

Lk 9:25 ὠφελεῖ

Mt 16:26 ὠφεληθήσεται with **NBL** 8 min sah cop etc; ὠφελεῖται CDWXΔ it vg al pler Mk 8:35 ἐμοῦ
καὶ: D 4 it etc om 36 ὠφελεῖ with **NBLW** 3 it syr sin pesh etc; ὠφελήσει ACDXΔΘ it vg al pler — ἄνθρωπον
with BKS etc; τὸν ἄνθρωπον AC*DWΘ etc; ἄνθρωπος **N***LXΔ etc — κερδίσσαι . . . ζημιωθῆναι with **NBL**;
ἐὰν κερδήσῃ . . . ζημιωθῇ ACDWXΔΘ al pler Lk 9:25 ὠφελεῖται: ὠφελεῖ **NCD** — ἄνθρωπος: D* ἄνθρωπον

MATT 16	MARK 9	LUKE 9
<p>28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων</p> <p>οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.</p>	<p>1 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ὧδε τῶν ἐστηκότων</p> <p>οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.</p>	<p>27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶν τινες τῶν αὐτοῦ ἐστηκότων οἱ οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.</p>

88. THE TRANSFIGURATION

MATT 17:1-13	MARK 9:2-13	LUKE 9:28-36
<p>Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τ' Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.</p> <p>2 καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.</p> <p>3 καὶ ἰδοὺ ᾤφθη αὐτοῖς</p> <p>Μωυσῆς καὶ Ἡλείας συνλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ.</p>	<p>Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τ' Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους.</p> <p>καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,</p> <p>3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα λευκὰ λίαν οἷα γραφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι.</p> <p>4 καὶ ᾤφθη αὐτοῖς</p> <p>Ἡλείας σὺν Μωυσεῖ, καὶ ἦσαν συνλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.</p>	<p>Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λό- γους τούτους ὥσεί ἡμέραι ὀκτῶ ^τ παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.</p> <p>29 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον</p> <p>καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστράπτων.</p> <p>30 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωυσῆς καὶ Ἡλείας,</p>

WH mg: Mt 17:1 τὸν Mk 9:2 τὸν Lk 9:28 καὶ

Mk 9:3 οἷα . . . λευκᾶναι: X 2 it syr sin om; D pesh ὡς οὐ δύναται τις λευκᾶναι ἐπὶ τῆς γῆς

MATT 17

4 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν τῷ Ἰησοῦ
Κύριε, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι·
εἰ θέλεις,
ποιήσω ὧδε ἑπτὰ σκηνάς¹,
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεὶ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.

[Cf v 6b below]

5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ νεφέλη φωτινὴ
ἐπεσκίασεν αὐτοὺς,
[Cf v 6b below]

καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἀγαπητός,
ἐν ᾧ εὐδόκησα·
ἀκούετε αὐτοῦ.

6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ
ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν
καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 καὶ προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν
Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.

MARK 9

5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει τῷ Ἰησοῦ
Ῥαββεί, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς,
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεὶ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.
6 οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῇ,
ἐκφοβοὶ γὰρ ἐγένοντο.

7 καὶ ἐγένετο νεφέλη
ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς,
[Cf v 6b above]

καὶ ἐγένετο φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης
Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἀγαπητός,

ἀκούετε αὐτοῦ.

[Cf v 6b above]

LUKE 9

31 οἱ ὁφθέντες ἐν δόξῃ
ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ
ἣν ἡμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερου-
σαλήμ. 32 ὁ δὲ Πέτρος καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι
ὑπνῷ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
στῶτας αὐτῷ.

33 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρί-
ζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ
εἶπεν ὁ Πέτρος
πρὸς τὸν Ἰησοῦν
Ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωυσεὶ
καὶ μίαν Ἡλεία,
μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

[Cf v 34b below]

34 ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος
ἐγένετο νεφέλη
καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτοὺς·
ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν
αὐτοὺς εἰς τὴν νεφέλην.

35 καὶ φωνὴ ἐγένετο
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἐκλελεγμένος,

αὐτοῦ ἀκούετε.

[Cf v 34b above]

WH mg: Mt 17:4 σκηνὰς τρεῖς

Lk 9:35 ἐκλελεγμένος with \aleph BL ϵ 3 it syr sin sah cop etc; ἐκλεκτός Θ; ἀγαπητός ACDRWX 5 it vg
syr cur pesh etc; D etc add ἐν ᾧ εὐδόκησα

MATT 17	MARK 9	LUKE 9
8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ 'αὐτὸν' Ἰησοῦν μόνον.	8 καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον 'μεθ' αὐτῶν εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον'.	36 καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη Ἰησοὺς μόνος.
9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων	9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν 'ἐκ' τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα	
Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἔγερθῇ ¹ .	μηδενὶ ἂ εἶδον διηγῶσονται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.	
	10 καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς	καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.
10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες	11 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες	
Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;	"Οτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;	
11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν	12 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς	
¹ "Ἡλείας" μὲν ἔρχεται καὶ "ἀποκαταστήσει" πάντα	¹ "Ἡλείας" μὲν ἐλθὼν πρῶτον "ἀποκατιστάνει" πάντα, καὶ πῶς γέγραπται	
	ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῇ;	
[Cf v 12b below]	13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἡλείας ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἤθελον,	
12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἡλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν	[Cf v 12b above]	
οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.	καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.	
13 τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.		

¹ Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg: Mt 17:8 τὸν 9 ἀναστῇ Mk 9:8 ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' αὐτῶν 9 ἀπὸ

Mt 17:8 αὐτὸν Ἰησοῦν μόνον with BΘ; W om αὐτόν; Ἰησοῦν αὐτὸν μόνον N; μόνον τὸν Ἰησοῦν D it vg; τὸν Ἰησοῦν μόνον al 9 ἐγερθῇ with BD; ἀναστῇ NCWΘ al pler Mk 9:11 οἱ γραμματεῖς with ABCDWX ΔΘ al pler; οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γρ. NL 4 it vg

89. THE EPILEPTIC BOY

MATT 17:14-20

Καὶ ἐλθόντων
πρὸς τὸν ὄχλον

προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος
γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων
15 Κύριε, ἐλέησόν

μου τὸν υἱόν,
ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς
[ἔχει],

πολλάκις γὰρ
πίπτει εἰς τὸ πῦρ
καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ·
16 καὶ προσήνεγκα αὐτὸν
τοῖς μαθηταῖς σου,

καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
αὐτὸν θεραπεῦσαι.
17 [ἀποκριθεὶς δὲ] ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
ᾧ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

MARK 9:14-29

Καὶ ἐλθόντες
πρὸς τοὺς μαθητὰς
εἶδαν ὄχλον πολλὸν περὶ αὐτοὺς
καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας
πρὸς αὐτούς. 15 καὶ εὐθὺς
πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν
ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προσ-
τρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.
16 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;
17 καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς
ἐκ τοῦ ὄχλου
Διδάσκαλε, ἦνεγκα

τὸν υἱόν μου πρὸς σέ,
ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

18 καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν κατα-
λάβῃ
ῥῆσσει αὐτόν,
καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς
ὀδόντας καὶ ξηραίνεται·

[Cf v 22 below]

καὶ εἶπα
τοῖς μαθηταῖς σου
ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν,
καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
λέγει
ᾧ γενεὰ ἄπιστος,

LUKE 9:37-43a

Ἐγένετο δὲ τῇ ἐξῆς ἡμέρα
κατελθόντων αὐτῶν
ἀπὸ τοῦ ὄρους
συνήνητησεν αὐτῷ ὄχλος πολλός.

38 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ
ὄχλου ἐβόησεν λέγων
Διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπι-
βλέψαι
ἐπὶ τὸν υἱόν μου,
ὅτι μονογενὴς μοί ἐστιν,
39 καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει
αὐτόν,
καὶ ἐξέφνης κράζει, καὶ

σπαράσσει αὐτόν
μετὰ ἀφροῦ

καὶ μόλις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ
συντρίβον αὐτόν·

40 καὶ ἐδεήθη
τῶν μαθητῶν σου
ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό,
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
ᾧ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

MATT 17	MARK 9	LUKE 9
<p>ἕως πότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.</p>	<p>ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρὸς με. 20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτόν τὸ πνεῦμα εὐθὺς συνεσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. 21 καὶ ἐπηρώτη- σεν τὸν πατέρα αὐτοῦ Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; 22 ὁ δὲ εἶπεν Ἐκ παιδιοῦθεν καὶ πολλάκις καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ἽΤὸ Ἐὶ δύνη, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. 24 εὐθὺς κράξας ὁ πατήρ τοῦ παιδίου ἔλεγεν Πιστεύω· βοήθει μοι τῇ ἀπιστίᾳ. 25 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ Τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. 26 καὶ κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας ἐξῆλθεν· καὶ ἐγένετο ὥστε νεκρὸς ὥστε τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ- θανεν. 27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ</p>	<p>ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. 42 ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτόν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,</p>
<p>[Cf v 15b above]</p> <p>18 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,</p> <p>καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον·</p>		

MATT 17

καὶ ἑθεραπεύεθ^η ὁ παῖς ἀπὸ
τῆς ὥρας ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες

οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ
κατ' ἰδίαν εἶπαν
Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἡδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

20 ^αὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔνθεν
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.

MARK 9

ἡγείρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.

28 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ
εἰς οἶκον

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν
"Οτι ἡμεῖς οὐκ ἡδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

29 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσ-
ευχῇ.

LUKE 9

καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα

καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ
αὐτοῦ.

43 ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες
ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.

[LUKE 17:6]

^αεἶπεν δὲ ὁ κύριος

Εἰ ἔχετε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ]
Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
ἐν τῇ θαλάσσῃ·
καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)

Mt 21:21

^α ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
καὶ μὴ διακριθῇτε,
οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε
Ἀρθῇτι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται· (§147)

Mk 11:22, 23

^α καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς
Ἔχετε πίστιν θεοῦ·
23 ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ
Ἀρθῇτι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτό. (§147)

Mt 17:21 ^α B⁰ 33. 2 it syr sin cur sah cop al pauc om; ^α (ἐκβάλλεται) CDLWX al pler add τοῦτο δὲ
τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ (cf Mk 9:29)

90. JESUS AGAIN FORETELLS HIS DEATH

MATT 17:22, 23

Συστρεφόμενων δὲ αὐτῶν
ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ

εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς

^aΜέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοσθαι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,

καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἔγερθήσεται¹.

καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

MARK 9:30-32

Κακεῖθεν ἐξελθόντες
ἔπορεύοντο¹ διὰ τῆς Γαλι-
λαίας,
καὶ οὐκ ᾔθελεν ἵνα τις γνοῖ.

31 ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ
καὶ ἔλεγεν [αὐτοῖς] ὅτι

^aὉ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοται
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,
καὶ ἀποκτανθεὶς
μετὰ τρεῖς ἡμέρας
ἀναστήσεται.

32 οἱ δὲ ἡγνόουν τὸ ῥῆμα,

καὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν ἐπερω-
τῆσαι.

LUKE 9:43b-45

Πάντων δὲ θαυμαζόντων
ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει

εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
44 Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα
ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους,
^aὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
μέλλει παραδίδοσθαι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

45 οἱ δὲ ἡγνόουν τὸ ῥῆμα
τουτο,
καὶ ἦν παρακαλυμμένον ἀπ'
αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθῶνται αὐτό,
καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτόν
περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

91. THE TEMPLE TAX

MATT 17:24-27

^bἘλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ
Πέτρῳ καὶ εἶπαν Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25 λέγει Ναί. καὶ
ἔλθοντα¹ εἰς τὴν οἰκίαν προσέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς λέγων Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ
βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων¹ λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ

^a Cf Mt 16:21 (§87); 20:18
(§139)

^a Cf Mk 8:31 (§87); 10:33,
34 (§139)

^a Cf Lk 9:22 (§87); 17:25
(§133); 18:31-33 (§139)

^b Cf Mk 9:33a (§92)

WH mg: Mt 17:23 ἀναστήσεται

25 εἰσελθόντα | τίνος

Mk 9:30 παρεπορεύοντο

Mt 17:23 ἐγερθήσεται with **Σ**CDΘ al pler; B min etc ἀναστήσεται
ΣBCDΛ it cop etc; ANXΘ it pauc vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

Mk 9:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with

MATT 17

τῶν ἁλλοτρίων; 26 εἰπόντος δέ 'Απὸ τῶν ἁλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ 'Ιησοῦς 'Αραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί· 27 ἵνα δὲ μὴ 'σκανδαλίσωμεν' αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98

92. WHO IS GREATEST?

MATT 18:1-5

[Cf Matt 17:24a (§91)]

'Εν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσ-
ἦλθον οἱ μαθηταὶ τῷ 'Ιησοῦ

λέγοντες

Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

[MATT 23:11]

^aὁ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται

ὑμῶν διάκονος. (§156)

2 καὶ προσκαλεσάμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

3 καὶ

εἶπεν

MARK 9:33-37

Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοὺμ.
Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος

ἐπηρώτα αὐτοὺς Τί ἐν τῇ ὁδῷ
διελογίζεσθε; 34 οἱ δὲ ἐσιώ-
πων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ
διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ

τίς μείζων.

35 καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς
δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς

^aΕἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι
ἔσται πάντων ἔσχατος
καὶ πάντων διάκονος.

36 καὶ λαβὼν

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ

εἶπεν αὐτοῖς

LUKE 9:46-48

Εἰσηλθεν δὲ διαλογισμὸς
ἐν αὐτοῖς,
τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 ὁ δὲ 'Ιησοῦς [εἰδὼς] τὸν
διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν

[Cf v 48c below]

ἐπιλαβόμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἐαυτοῦ,

48 καὶ

εἶπεν αὐτοῖς

Mt 20:26, 27

^a οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν μέγας' ¹
γενέσθαι

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν εἶναι' ¹

πρῶτος

ἔσται ὑμῶν δοῦλος· (§140)

Mk 10:43, 44

^a οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ¹
ὑμῖν,

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι ¹

πρῶτος,

ἔσται πάντων δοῦλος· (§140)

Lk 22:26

^a ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν

γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος

ὡς ὁ διακονῶν· (§173)

WH mg: Mt 17:27 σκανδαλίσωμεν 18:1 δὲ Lk 9:47 ἰδὼν

MATT 18	[MARK 10:15]	[LUKE 18:17]
<p>Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 5 ^aκαὶ ὁς ἐὰν δέξῃται ἐν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.</p>	<p>ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>MARK 9</p> <p>37 ^aὉς ἂν [ἐν] τῶν τοιούτων παιδιῶν δέξῃται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. [Cf v 35 above]</p>	<p>ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>LUKE 9</p> <p>^aὉς ἂν δέξῃται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέξῃται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας.</p>

93. THE MAN CASTING OUT DEMONS

	MARK 9:38-41	LUKE 9:49, 50
	<p>"Εφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης Διδάσκαλε, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν. 39 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Μὴ κωλύετε αὐτόν, οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ὁς ποιήσει</p>	<p>Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἐπιστάτα, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν Ἰησοῦς Μὴ κωλύετε,</p>
Mt 10:40		Lk 10:16
<p>^a Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)</p>		<p>^a Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ. ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)</p>

Mk 9:37 δέχεται with **BL** 5 it etc; δέχεται ACDWXΘ 5 it vg al pler
ἀκολουθεῖ ACL syr sin etc

38 ἠκολούθει with **BWΔΘ**;

	MARK 9	LUKE 9
	δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολο- γῆσαι με· 40 ^a ὁς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. 41 ^a Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.	^a ὁς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.
[MATT 10:42] καὶ ὁς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§75)		

94. ON OFFENSES

MATT 18:6-10	MARK 9:42-50	[LUKE 17:1b, 2]
[Cf v 7b below] ὁς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρι αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. 7 Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.	Καὶ ὁς ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων, καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περὶκειται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.	'Ανένδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν, πλὴν οὐαὶ δι' οὗ ἔρχεται· 2 λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περὶκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἓνα. (§131) [Cf Luke 17:1b above]

Mt 12:30a
^a ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§50)

Lk 11:23a
^a ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§106)

Mk 9:42 πιστευόντων with ⲛⲁ 4 it cop etc; ABLWθ it vg syr sin pesh sah etc add εἰς ἐμέ: CD 1 it
πίστιν ἐχόντων

MATT 18	MARK 9	
<p>8 ^aΕἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. [Cf v 8 above]</p>	<p>43 ^aΚαὶ ἐὰν [σκανδαλίσῃ] σε ἡ χεὶρ σου, [Cf v 45 below] ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν ἐστὶν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. 45 καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδα- λίῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστὶν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. 47 ^bκαὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστιν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς [†] γέενναν,</p>	
<p>Mt 5:30 ^a καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδα- λίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ, συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. (§37)</p>		
<p>Mt 5:29 ^b εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ, συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν· (§37)</p>		
<p>WH mg: Mk 9:43 σκανδαλίῃ</p>	<p>47 τὴν</p>	
<p>Mk 9:43 σκανδαλίσῃ with NBL etc; σκανδαλίῃ ACD al pler; -λίῃ EXΘ etc 44, 46 ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται om with NBCL syr sin cop etc 47 γέενναν with BL 28.; τὴν γέ. NACDWXΔΘ al pler</p>		

MATT 18

τοῦ πυρός.

[MATT 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθήσεται; (§35)

10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονή-
σητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι
αὐτῶν ἔν οὐρανοῖς¹ διὰ παν-
τός βλέπουσι τὸ πρόσωπον
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς.

MARK 9

48 ὅπου ¹“ὁ σκώληξ αὐτῶν
οὐ τελευτᾷ
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.”
49 πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθήσεται.
50 Καλὸν τὸ ἅλας
ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;
ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα, καὶ
εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

[LUKE 14:34]

Καλὸν οὖν τὸ ἅλας
ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; (§124)

95. THE NINETY AND NINE

MATT 18:12-14

τί ὑμῖν δοκεῖ;
ἐὰν γένηται τινι ἀνθρώπῳ
ἑκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν,
οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον;

13 καὶ ἐὰν γένηται εὗρεῖν
αὐτό,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον
ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα
τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

[LUKE 15:4-7]

Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὧν ἔχων
ἑκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς

ἕως εὕρῃ αὐτό;
ὦ καὶ εὐρών

ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ
χαίρων,
[Cf v 7 below]

¹ Isa 66:24

WH mg: Mt 18:10 [ἐν τῷ οὐρανῷ]

Mt 18:11 **BL***Θ*1.*13.33.2 it syr sin sah cop al pauc om; DEWXΘ^b it vg syr cur pesh al pler
αὐτὸ ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς (cf Lk 19:10)

MATT 18		[LUKE 15]
<p>14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου¹ τοῦ ἐν οὐρανοῖς</p> <p>[Cf v 13 above]</p> <p>ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν τούτων.</p>		<p>6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συναλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς Συγχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.</p> <p>7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνεγκοντα ἐννέα δικαίους οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετανοίας. (§125)</p>

96. CONCERNING RECONCILIATION

MATT 18:15-17		[LUKE 17:3]
<p>Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε ἔλεξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἂν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδῃσας τὸν ἀδελφόν σου· 16 ἂν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε ἑμετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο¹, ἵνα ¹“ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.” 17 ἂν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἂν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης.</p>		<p>προσέχετε ἑαυτοῖς. ἂν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἂν μετανοήσῃ ἄφες αὐτόν. (§131)</p>

¹ Deut 19:15

WH mg: Mt 18:14 τοῦ πατρὸς ὑμῶν

16 ἔτι ἓνα ἢ δύο μετὰ σοῦ

97. BINDING AND LOOSING

MATT 18:18-20

Ἄμην λέγω ὑμῖν,
^a ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
 καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς
 γῆς
 ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.
 19 Πάλιν [ἄμην] λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ
 ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντός
 πράγματος οὐδὲν αἰτήσωνται,
 γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
 20 οὐ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς
 συνηγμένοι εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα,
 ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

98. ON FORGIVENESS

MATT 18:21-35

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος
 εἶπεν [αὐτῷ]
 Κύριε, ποσάκις
 ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου

 καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπ-
 τάκις;
 22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
 Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις

 ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

[LUKE 17:4]

καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας
 ἁμαρτήσῃ εἰς σέ
 καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ
 λέγων Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ. (§131)

Mt 16:19b

^a καὶ ὁ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
 (§86)

MATT 18

23 Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. 24 ἄρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσήχθη εἰς αὐτῷ ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πρᾶθῃν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνη αὐτῷ λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. 27 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου [ἐκείνου] ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνιον ἀφῆκεν αὐτῷ. 28 ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκείνος εὗρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὀφείλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγεν λέγων Ἐπίδοσ' εἰ τι ὀφείλεις. 29 πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτόν λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον. 31 ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. 32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾰ σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. 33 οὐκ ᾔδει καὶ

MATT 18

σέ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου,
ὡς καὶ γὼ σέ ἤλῃσα ; 34 καὶ
ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέ-
δωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς
ἕως [οὗ] ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλό-
μενον.

35 ^αΟὕτως καὶ ὁ πατήρ μου
ὁ οὐράνιος
ποιήσκει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφῆτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,

ἀφίετε εἴ τι ἔχετε
κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§147)

Mt 6:15

^α ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε
τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν
ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§38)

PART IV FROM GALILEE TO JERUSALEM

CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§99-103

99. THE DEPARTURE FROM GALILEE

MATT 19:1, 2

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
μετῆρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
πέραν τοῦ Ἰορδάνου.
2 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
ὄχλοι πολλοί,
καὶ ἐθεράπευσεν
αὐτοὺς ἐκεῖ. (+§135)

MARK 10:1

Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς
ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
καὶ συνπορεύονται πάλιν
ὄχλοι πρὸς αὐτόν,
καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς.

LUKE 9:51-56

Ἐγένετο δὲ

ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέ-
ρας τῆς ἀναλήμψεως αὐτοῦ καὶ
αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήρισεν
τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσα-
λήμ, 52 καὶ ἀπέστειλεν ἀγ-
γέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ.
Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς
κώμην Σαμαρειτῶν, ὡς ἐτοι-
μάσαι αὐτῷ 53 καὶ οὐκ ἐδέ-
ξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς
Ἱερουσαλήμ. 54 ἰδόντες
δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ
Ἰωάννης εἶπαν Κύριε, θέ-
λεις εἰπῶμεν ¹“πῦρ κατα-
βῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
ἀναλῶσαι” αὐτούς; 55
στραφεῖς δὲ ἐπετίμησεν
αὐτοῖς. 56 καὶ ἐπορεύθησαν
εἰς ἑτέραν κώμην.

¹ II Kings 1:10

100. ANSWERS TO THREE DISCIPLES

[MATT 8:19-22]

Καὶ

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς

εἶπεν αὐτῷ

Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

21 Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ

Ἄκολουθε μοι,

καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς. (§66)

LUKE 9:57-62

Καὶ

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπέν τις πρὸς αὐτόν

Ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

Ἀκολούθει μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

Ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

Ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς,

σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61 εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος

Ἀκολουθήσω σοι, κύριε

πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι

ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν

οἶκόν μου. 62 εἶπεν δὲ

[πρὸς αὐτόν] ὁ Ἰησοῦς Οὐ-

δεῖς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ'

ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ

ὀπίσω εὐθετὸς ἐστὶν τῇ βασι-

λείᾳ τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:59 Κύριε, ἐπίτρεψόν

Lk 9:59 Ἐπίτρεψόν with BDV etc; κύριε, ἐπίτρεψόν **ACLWXΔΘ** al pler

101. MISSION OF THE SEVENTY

[Cf Matt 10:1 (§70)]

[MATT 9:37, 38]

τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
 Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἐκβάλῃ ἔργατας
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§70)

[MATT 10:7-16a]

πορευόμενοι δὲ

κηρύσσετε
 λέγοντες ὅτι
 Ἦγγικεν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν.
 8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
 νεκροὺς ἐγείρετε,
 λεπροὺς καθαρίζετε,
 δαιμόνια ἐκβάλλετε·
 δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.
 [Cf v 16 below]

9 Μὴ κτήσσηθε

[Cf Mark 6:7 and parallels (§70)]

[MARK 6:8-11]

καὶ παρήγγειλεν
 αὐτοῖς ἵνα
 μηδὲν αἰρωσιν

εἰς ὁδόν
 εἰ μὴ ράβδον μόνον,
 μὴ ἄρτον,

LUKE 10:1-16

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ
 κύριος ἑτέροισ ἐβδομήκοντα
 [δύο] καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά
 δύο [δύο] πρὸ προσώπου
 αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ
 τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

2 ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
 Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἔργατας ἐκβάλῃ
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

[LUKE 9:2-4]

3 ὑπάγετε· καὶ ἀπέστειλεν
 αὐτοὺς
 κηρύσσειν

[Cf v 11 below]

τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 καὶ ἰᾶσθαι,

ἰδοὺ ἀποστέλλω
 ὑμᾶς ὡς ἄρνας
 ἐν μέσφ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
 πρὸς αὐτοὺς
 4 μὴ βαστά- Μηδὲν αἰρετε
 ζετε
 βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
 μήτε ράβδον

[MATT 10]	[MARK 6]	LUKE 10 [LUKE 9]
<p>χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζῶνας ὑμῶν, 10 μὴ πῆραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα .</p> <p>μηδὲ ῥάβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.</p> <p>11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε,</p> <p>ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἁγίος ἐστίν· κακεῖ μέναιτε ὥς ἂν ἐξέλθητε.</p> <p>12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν· 13 καὶ ἐὰν μὲν ᾗ ἡ οἰκία ἁγία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾗ ἁγία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ἡμᾶς ἐπιστραφήτω.</p> <p>[Cf v 10 above]</p>	<p>μὴ πῆραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, 9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ ἰμὴ ἐνδύσασθαι δύο χιτῶνας.</p> <p>10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ὥς ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.</p>	<p>μὴ πῆραν, μῆτε πῆραν μῆτε ἄρτον μῆτε ἀργύριον, μῆτε δύο χιτῶνας ἔχειν.</p> <p>[Cf v 7 below]</p> <p>καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσασθε.</p> <p>5 εἰς ἣν δ' ἂν 4 καὶ εἰς ἣν ἂν εἰσέλθητε οἰ- οἰκίαν εἰσέλθητε, κίαν πρῶτον λέγετε</p> <p>ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. (§71)</p> <p>Εἰρήνην τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 καὶ ἐὰν ἐκεῖ ᾗ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαῆσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μὴγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.</p>

[MATT 10] [Cf v 11 and parallels above]	[MARK 6]	LUKE 10
[Cf v 8 above]		μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρ- χησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, 9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς "Ἡγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
[Cf v 7 above]		[LUKE 9:5]
14 καὶ ὁς ἂν	11 καὶ ὁς ἂν	10 εἰς ἣν δ' ἂν καὶ ὅσοι ἂν
μὴ δέξεται	τόπος	πόλιν εἰσέλ- θητε
μὴ δέξεται	μὴ δέξεται	καὶ μὴ δέχων- μὴ δέχωνται ται
ὕμᾶς	ὕμᾶς	ὕμᾶς, ὕμᾶς,
μὴ δὲ ἀκούσῃ	μὴ δὲ ἀκούσωσιν	
τοὺς λόγους ὑμῶν,	ὕμῶν,	
ἐξερχόμενοι	ἐκπορευόμενοι	ἐξελθόντες ἐξερχόμενοι
ἔξω τῆς οἰκίας	ἐκεῖθεν	εἰς τὰς πλα- τείας
ἢ τῆς πόλεως		ἀπὸ τῆς πόλεως
ἐκείνης		αὐτῆς ἐκείνης
ἐκτινάξατε	ἐκτινάξατε	εἵπατε
τὸν κονιορτὸν	τὸν χοῦν	11 Καὶ τὸν τὸν κονιορτὸν κονιορτὸν
	τὸν ὑποκάτω	τὸν κολληθέν- ἀπὸ τα
		ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τῶν ποδῶν ὑμῶν	εἰς τοὺς πόδας τῶν ποδῶν ὑμῶν
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§71)	ἀπομασσόμεθα ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον
		ὕμῖν· ἐπ' αὐτούς. (§71)
		πλὴν τοῦτο γινώσκετε
		ὅτι ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

[MATT 10]

15 ^a ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

16 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· (§71)

[MATT 11:21-24]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι

ἐγένοντο αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως ᾧδου καταβήσῃ.”

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν σοί,
ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 πλὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι γῇ Σοδόμων
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί. (§47)

LUKE 10

12 ^aλέγω ὑμῖν

ὅτι Σοδόμοις
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

[Cf v 3 above]

13 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.

14 πλὴν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.

15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως τοῦ ᾧδου καταβήσῃ.”

[Cf v 13 and parallel above]

[Cf v 12 and parallel above]

^a Cf Mt 11:24 (§47), at foot of column

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 10:15 καταβιβασθήσῃ

Lk 10:15 τοῦ ᾧδου with BL min pauc; ~~NA~~CDRWXΘ al pler om τοῦ

[MATT 10:40]		LUKE 10
^a Ο δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)		16 ^a Ο ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

102. THE RETURN OF THE SEVENTY

		LUKE 10:17-24
	<p data-bbox="492 639 638 669">[MARK 16:18]</p> <p data-bbox="414 669 666 723">[[καὶ ἐν ταῖς χερσὶν] ὄφεις ἀροῦσιν</p> <p data-bbox="414 777 683 916">κἂν θανάσιμόν τι πῖωσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.]] (§185)</p>	<p data-bbox="733 400 1041 623">Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομή- κοντα [δύο] μετὰ χαρᾶς λέ- γοντες Κύριε, καὶ τὰ δαι- μόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. 18 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ¹ πεσόντα. 19 ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ¹“πατεῖν ἐπάνω ὄφειν” καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἁδικήσῃ¹.</p> <p data-bbox="733 916 1041 1054">20 πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῶν ὑποτάσ- σεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνό- ματα ὑμῶν ἐνγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.</p>

Mt 18:5	Mk 9:37	Lk 9:48b
^a καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἐν παιδίῳ τοιούτῳ ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· (§92)	^a Ὃς ἂν [ἐν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)	^a Ὃς ἂν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· (§92)

¹ Ps 91(90):13

WH mg: Lk 10:18 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν

19 ἀδικήσῃ

[MATT 11:25-27]

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς

εἶπεν Ἐξομολογοῦμαί σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·

26 ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἐμπροσθέν σου.

27 ἅπαντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι. (§47)

[MATT 13:16, 17]

ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
ὅτι βλέπουσιν,
καὶ τὰ ὥτα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούουσιν.
17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι
ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§53)

LUKE 10

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλίασατο τῷ πνεύματι τῷ
ἁγίῳ
καὶ εἶπεν Ἐξομολογοῦμαί σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἐμπροσθέν σου.

22 ἅπαντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς
μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν
Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν.

103. THE GOOD SAMARITAN

LUKE 10:25-37

Καὶ ἰδοὺ ὁνομικός τις ἀνέσ-
τη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων
Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζώην

Mt 28:18b

^a Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς· (§185)

^b Cf Mt 22:35a (§154)

LUKE 10

αἰώνιον κληρονομήσω; 26 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

[MATTHEW 22:37-40]

ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.”

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή.

39 δευτέρα ὁμοία αὐτῇ¹

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

40 ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς

ὅλος ὁ νόμος κρέμαται

καὶ οἱ προφῆται. (§154)

[MARK 12:29-31]

ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι

Πρώτη ἐστὶν

3“Ἀκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ

θεὸς ἡμῶν κύριος¹ εἷς ἐστίν,

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”

31 δευτέρα αὕτη

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή

οὐκ ἔστιν. (§154)

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου¹

ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”

καὶ 2“τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

28 εἶπεν δὲ αὐτῷ Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· 4“τοῦτο ποιεῖ καὶ

ζήσῃ.” 29 Ὁ δὲ θέλων δι-

καιῶσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς

τὸν Ἰησοῦν Καὶ τίς ἐστὶν

μου πλησίον; 30 ὑπολαβὼν

ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἀνθρωπὸς

τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσα-

λὴμ εἰς Ἱερειχώ καὶ λησταῖς

περίεπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες

αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες

ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανή.

31 κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς

τις κατέβαινεν [ἐν] τῇ δόδῳ

ἐκεῖνη, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντι-

παρῆλθεν· 32 ὁμοίως δὲ καὶ

Λευεΐτης κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν

¹ Deut 6:5

² Lev 19:18

³ Deut 6:4 f

⁴ Lev 18:5

WH mg: Lk 10:27 θεόν | τῆς

LUKE 10

καὶ ἰδὼν ἀντιπαρήλθεν. 33 Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη, 34 καὶ προσελθὼν κατέδρασε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν¹ τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι με ἀποδώσω σοι. 36 τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς τοὺς ληστές; 37 ὁ δὲ εἶπεν Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς Πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

CHAPTER II. SINGLENES OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER,

§§ 104, 105

104. VISIT TO MARTHA AND MARY

LUKE 10:38-42

Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινὰ· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν [εἰς τὴν οἰκίαν]. 39 καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρίας, [ἡ] καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. 40 ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνη με κατέλειπεν διακονεῖν; εἰπὼν οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. 41 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος Μάρθα, ἡμερινῶς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλὰ, ὀλίγων δὲ ἐστὶν χρεία ἢ ἐνός. 42 Μαρίας γάρ¹ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

WH mg: Lk 10:35 ἔδωκεν δύο δηνάρια

38 [εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς]

41 θορυβάζῃ· Μαρίας

105. CONCERNING PRAYER

[MATT 6:9-13]

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,

10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,

γενηθήτω τὸ θέλημά σου,

ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,

ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν

τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν,

ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ

πονηροῦ. (§38)

[Cf Mark 14:36 and parallels
(§174)][Cf Mark 14:38 and parallels
(§174)]

LUKE 11:1-13

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἰπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Κύριε, διδάξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 εἶπεν δὲ αὐτοῖς

"Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε

Πάτερ,

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·

ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,

καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν

παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν.

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ

πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσο-

νυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ· Φίλε,

χρήσόν μοι τρεῖς ἄρτους,

6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο

ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ

οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

7 κάκεινος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς

Lk 11:2 Πάτερ with **SB** vg syr sin etc; L add ἡμῶν; **ACD**WXΘ 9 it syr cur pesh al pler add ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς — ἡ βασιλεία σου with **BL** vg syr cur etc; **NACD**WXΘ it pesh al pler add γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς 3 δίδου· δός **SD** etc — τὸ καθ' ἡμέραν· σήμερον D min it etc 4 τὰς ἁμαρτίας· τὰ ὀφειλήματα D 131. 3 it etc — καὶ γὰρ· ὡς καὶ **SD** 6 it syr cur — αὐτοὶ· ἡμεῖς D 4 it syr cur — πειρασμόν (without add) with **NBL** min vg syr sin etc; **ACD**RWXΘ it cop syr cur pesh al pler add ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ

[MATT 7:7-11]

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν

λαμβάνει

καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει

καὶ τῷ κρούοντι 'ἀνοιγήσεται'.

9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—

μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;

10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—

μὴ ὄφιν

ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι

τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν

ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

δώσει ἀγαθὰ

τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§41)

LUKE 11

εἴπῃ Μὴ μοι κόπους πάρ-
εχε· ἥδη ἡ θύρα κέκλεισται,
καὶ τὰ παιδιά μου μετ' ἐμοῦ
εἰς τὴν κοίτην εἰσὶν· οὐ δύναμαι
ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8 λέγω
ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ
ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον
αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναίδιαν
αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ
ὅσων χρήζει.

9 Καγὼ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν
λαμβάνει,

καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει,
καὶ τῷ κρούοντι 'ἀνοιγήσεται'.

11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν 'τὸν πατέρα

αἰτήσῃ¹ ὁ υἱὸς^τ ἰχθύν,

μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν

αὐτῷ ἐπιδώσει;

12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ῥόν,

ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρ-
χοντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι

τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ

[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ

δώσει πνεῦμα ἅγιον

τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

WH mg: Lk 11:10 ἀνοίγεται

11 αἰτήσῃ τὸν πατέρα | ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ [καὶ]

Lk 11:11 υἱὸς (without add) with B 3 it syr sin sah etc; al pler add ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ
12 ἐπιδώσει with BL sah; μὴ ἐπιδώσει XACRW(-ση)XΘ al pler 13 πνεῦμα ἅγιον: L vg etc πνεῦμα ἀγαθόν;
ἀγαθὸν δόμα D 5 it Or; δόματα ἀγαθὰ Θ; ἀγαθὰ syr sin

CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110

106. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (LUKE)

[MATT 12:22-24]	[MATT 9:32-34]	LUKE 11:14-28	
Τότε	Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων ἰδοὺ	Καὶ	
'προσήμεκαν αὐτῷ	προσήμεκαν αὐτῷ	ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον κωφόν·	
δαιμονιζόμενον τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ . καὶ	κωφόν δαιμονιζόμενον· 33 καὶ	ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος	
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν	ἐλάλησεν ὁ κωφός.	
ὥστε τὸν κωφὸν ὁ κωφός. λαλεῖν καὶ βλέπειν.	ὁ κωφός.	Καὶ ἐθαύμασαν	
23 Καὶ ἐξίσταν- το πάντες	καὶ ἐθαύμασαν	οἱ ὄχλοι·	
οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς	οἱ ὄχλοι λέγοντες Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ	15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν	
Δανεῖδ;	'Ισραήλ.	εἶπαν	
24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον	34 [οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἐλεγον	[MARK 3:22-27, 30] καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ 'Ιεροσολύμων καταβάντες ἐλεγον ὅτι Βεεζεβοὺλ ἔχει,	
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεεζεβοὺλ	'Εν τῷ	καὶ ὅτι ἐν	
		'Εν Βεεζεβοὺλ	

[MATT 12]	[MATT 9]	[MARK 3]	LUKE 11
<p>ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. (§50)</p>	<p>ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.] (§68)</p>	<p>τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.</p>	<p>τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·</p>
<p>[MATT 12:38] Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖ- ον ἰδεῖν. (§50)</p>			<p>16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ.</p>
<p>[MATT 12:25-30] Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς</p>		<p>23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἐαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη· 25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἐαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη στήναι· 26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη</p>	<p>17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία ἢ ἐφ' ἐαυτὴν διαμερισθεῖσα¹ ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. 18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς</p>
<p>Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἐαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἐαυτῆς οὐ σταθῆσεται. 26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἐαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθῆσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p>		<p>ἐφ' ἐαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει. [Cf v 30 below]</p>	<p>καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. 18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἐαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθῆσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p>
<p>27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ</p>			<p>ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλ- λουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ἡμῶν κριταὶ¹ ἔσονται. 20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ</p>

[MATT 12]

ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ

καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι,
ἐὰν μὴ πρῶτον δῇσιν τὸν ἰσχυρόν;

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

30 ὁ μὲν ὢν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει. (§50)

[MATT 12: 43-45]

“Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὐρίσκει.

44 τότε λέγει
Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·

καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει
σχολάζοντα

[καὶ] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

45 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MARK 3]

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθῶν

τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι
ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δῇσιν,

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

[Cf Mark 9:40 and parallel
(§93)]

30 ὅτι ἔλεγον
Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. (§50)

LUKE 11

[ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλι-
σμένος φυλάσσῃ

τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,
ἐν εἰρήνῃ ἐστίν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν,
τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει
ἐφ' ἧ ἐπεποιθεῖ,
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ
διαδίδωσιν.

23 ὁ μὲν ὢν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει.

[Cf v 18 above]

24 “Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ μὴ εὐρίσκει
[τότε]¹ λέγει

Ἵποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·

25 καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει
[σχολάζοντα,]

σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

26 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει
ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ ἑπτὰ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MATT 12]

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ πονηρᾷ. (§50)

[Cf Matt 12:50 (§51)]

LUKE 11

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν
αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις
φωνήν γυνή ἐκ τοῦ ὄχλου
εἶπεν αὐτῷ Μακαρία ἡ
κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ
μαστοὶ οὓς ἐθήλασας· 28 αὐ-
τὸς δὲ εἶπεν
Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυ-
λάσσοντες.

[Cf Mark 3:35 (§51)]

107. THE SIGN OF JONAH

[MATT 12:39-42]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Ἄγεα πονηρά καὶ μοιχαλῖς

σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ
τοῦ προφήτου.
40 ὥσπερ γὰρ
1“ ἦν Ἰωνᾶς

ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,”
οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Mt 16:4a

Ἄγεα πονηρά καὶ μοιχαλῖς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§84)

LUKE 11:29-32

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμέ-
νων
ἦρξατο λέγειν
Ἄγεα πονηρά καὶ μοιχαλῖς
ἔστιν·
σημεῖον ζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ]
Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευίταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

Mk 8:12b

Ἄγεα πονηρά καὶ μοιχαλῖς
σημεῖον ἐπιζητεῖ;
ἀμὴν λέγω τῷ
ἐκείνῳ, οὐ δοθήσεται αὐτῇ σημεῖον.
(§84)

¹ Jonah 1:17(2:1)

[MATT 12]

[Cf v 42 below]

41 ἄνδρες Νινευεῖται
 ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
 μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
 καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν·
 ὅτι μετενόησαν
 εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ,
 καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.
 42 βασίλισσα νότου
 ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
 μετὰ
 τῆς γενεᾶς ταύτης
 καὶ κατακρινεῖ αὐτήν·
 ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς
 ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,
 καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.
 (§50)

LUKE 11

31 βασίλισσα νότου
 ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
 μετὰ τῶν ἀνδρῶν
 τῆς γενεᾶς ταύτης
 καὶ κατακρινεῖ αὐτούς·
 ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
 τῆς γῆς
 ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ-
 νος,
 καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.
 32 ἄνδρες Νινευεῖται
 ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
 μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
 καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν·
 ὅτι μετενόησαν
 εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ,
 καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.
 [Cf v 31 above]

108. THE INNER LIGHT

[MATT 5:15]

^a οὐδὲ καίουσιν λύχνον

καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον
 ἄλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
 καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.
 (§35)

LUKE 11:33-36

^a Οὐδεὶς λύχνον ἄψας
 εἰς κρύπτῃν τίθησιν
 οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
 ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
 ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
 τὸ φῶς βλέπωσιν.

Mk 4:21b

^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος
 ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ
 ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
 οὐχ ἵνα ἔπιτ' τὴν λυχνίαν τεθῇ;
 (§55)

Lk 8:16

^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
 καλύπτει αὐτὸν σκεύει
 ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
 ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,
 ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
 φῶς. (§55)

[MATT 6:22, 23]

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.
ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονη-
ρὸς ᾗ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν ἔσται.
εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον. (§39)

LUKE 11

34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾗ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·
ἐὰν δὲ πονηρὸς ᾗ,

καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινὸν.
35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

36 εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον
φωτινὸν, μὴ ἔχον μέρος τι¹
σκοτινόν, ἔσται φωτινὸν ὅλον
ὥς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστρα-
πῇ φωτίξῃ σε.¹

109. THE REBUKE OF THE PHARISEES

LUKE 11:37-44

Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἐρωτᾷ
αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀρι-
στήσῃ παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν
δὲ ἀνέπεσεν. 38 ὁ δὲ Φαρι-
σαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ
πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ
ἀρίστου.

39 εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς
αὐτόν

Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι
τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ
τοῦ πίνακος καθαρίζετε,
τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ
ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;

41 πλὴν τὰ ἐνόντα
δότε ἐλεημοσύνην,

καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρά ὑμῖν ἐστίν.

42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,

[Cf Matt 23:25 f below]

[MATT 23:23-27]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

WH mg: Lk 11:35, 36 †...†

36 [τι] μέρος | ἐν

[MATT 23]

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον,

καὶ ἀφήκατε

τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,

τὴν κρίσιν

καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι

κάκεῖνα μὴ ἀφεῖναι.

24 ὁδηγοὶ τυφλοὶ, διυλίζοντες τὸν
κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον κατα-
πίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς

καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ

ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν

ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.

26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ

ποτηρίου [καὶ τῆς παροψίδος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ

καθαρόν.

LUKE 11

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχα-
νον,
καὶ παρέρχεσθε

τὴν κρίσιν

καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι

κάκεῖνα μὴ παρεῖναι.

[Cf v 39 f above]

43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρι-
σαίοις,

ὅτι ἀγαπᾶτε

τὴν πρωτοκαθεδρίαν

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mt 23:6, 7a

^a φιλοῦσι δὲ

τὴν πρωτοκλισίαν

ἐν τοῖς δείπνοις

καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς (§156)

Mk 12:38b, 39

^a Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων

ἐν στολαῖς περιπατεῖν

καὶ ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

39 καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς ¹δείπνοις, (§156)

Lk 20:46

^a Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων

περιπατεῖν ἐν στολαῖς

καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς δείπνοις, (§156)

[MATT 23]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι 'παρομοιάζετε'
τάφοις κεκοιταμένοις,
οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται
ώραῖοι
ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· (§157)

LUKE 11

44 οὐαὶ ὑμῖν,
ὅτι ἐστὲ ὡς
τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπα-
τοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.

110. THE REBUKE OF THE SCRIBES

[MATT 23:4]

δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρέα [†]
καὶ ἐπιτιθέασιν
ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων,
αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινήσαι αὐτά. (§156)

[MATT 23:29-31]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε Εἰ ἡμεθα ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἡμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

LUKE 11:45-54

'Αποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν
λέγει αὐτῷ Διδάσκαλε,
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρί-
ζεις.
46 ὁ δὲ εἶπεν
Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,
ὅτι φορτίζετε
τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα,
καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων
ὑμῶν
οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

47 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.

48 ἄρα μάρτυρές ἐστε

[MATT 23]

ὅτι υἱοὶ ἐστέ
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφῆτας. (§157)

[MATT 23:34-36]

διὰ τοῦτο

Ἰδού! ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφῆτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσετε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ
ἐφ' ὑμᾶς
πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ
καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἅπαντα
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. (§157)

[MATT 23:14]

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν. (§157)

LUKE 11

καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.

49 διὰ τοῦτο
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
Ἀποστελῶ
εἰς αὐτοὺς προφῆτας
καὶ ἀποστόλους,
καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεύσιν

καὶ διώξουσιν,
50 ἵνα ἐκζητηθῇ

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος Ἀβελ
ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου
καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε.

WH mg: Lk 11:50 ἐκχυνόμενον

Lk 11:50 ἐκκεχυμένον with B 33. 69. syr sin; ἐκχυνόμενον **N**ACDLW^Θ (-υνο-) etc

LUKE 11

53 Κάκειθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, 54 ἐνεδρεύοντες αὐτὸν θηρεύσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116

111. CONCERNING FEARING AND TRUSTING GOD

[MATT 16:6]

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

ἤ Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε
ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων. (§84)

[MATT 10:26b-33]

οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον

δὲ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
δὲ οὐ γνωσθήσεται.

[MARK 8:15]

καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων

ἤ Ὁρᾶτε, βλέπετε
ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων
καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. (§84)

LUKE 12:1-12

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον ἤ Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων.

2 Ὁὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν
δὲ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
δὲ οὐ γνωσθήσεται.

Mt 16:11b

^a προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
(§84)

Mk 4:22

^b οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν
ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ,
οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν. (§55)

Lk 8:17

^b οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν
δὲ οὐ φανερόν γενήσεται,
οὐδὲ ἀπόκρυφον δὲ οὐ μὴ γνωσθῇ
καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ. (§55)

[MATT 10]

27 ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἵπατε

ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὁ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε,

κηρύξατε
ἐπὶ τῶν δωματίων.

28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα

τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνάμενων
ἀποκτείνειν·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν

δυνάμενον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;

καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ἡμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσιν.

31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

LUKE 12

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ
εἵπατε

ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὁ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμείοις
κηρυχθήσεται
ἐπὶ τῶν δωματίων.

4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,

μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ
σῶμα

καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.

5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φο-
βηθῆτε·

φοβήθητε τὸν
μετὰ τὸ ἀποκτείνειν
ἔχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβή-
θητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;

καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἅλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἡριθμῶνται·

μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

Lk 21:18

^a καὶ θριξὲς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

[MATT 10]

ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
33 ὅστις ἔδ' ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

[MATT 12:31, 32]

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία
ἀφεθήσεται
† τοῖς ἀνθρώποις,

ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία
οὐκ ἀφεθήσεται.

32 καὶ ὁς ἐὰν εἴπῃ λόγον
κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
ὁς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
οὐκ ἀφεθήσεται¹ αὐτῷ
οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. (§50)

[MATT 10:19, 20]

ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς,

[MARK 3:28, 29]

Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι πάντα
ἀφεθήσεται
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων,
τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ-
φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν·

[Cf v 28 above]

29 ὁς δ' ἂν βλασφημήσῃ
εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
οὐκ ἔχει ἄφεσιν
εἰς τὸν αἰῶνα,

ἀλλὰ ἐνοχὸς ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρ-
τήματος. (§50)

[MARK 13:11]

καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
παραδιδόντες,

LUKE 12

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·
9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

[Cf v 10 below]

10 Καὶ πᾶς ὁς ἐρεῖ λόγον
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
βλασφημήσαντι
οὐκ ἀφεθήσεται.

11 Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς
ἐπὶ τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,

Mk 8:38

^a ὁς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμούς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

^a ὁς γὰρ ἂν ἐπαισχυνηθῇ με
καὶ τοὺς ἐμούς λόγους,

τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

[MATT 10]	[MARK 13]	LUKE 12
^a μὴ μεριμνήσητε πῶς	^a μὴ προμεριμνᾶτε	^a μὴ μεριμνήσητε πῶς
ἢ τί λαλήσητε·	τί λαλήσητε,	[ἢ τί] ἀπολογήσηθε ἢ τί εἴπητε·
δοθήσεται γὰρ ὑμῖν	ἀλλ' ὁ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν	12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·	ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,	διδάξει ὑμᾶς
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες	οὐ γὰρ ἐστέ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες	ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν	ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. (§161)	
τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. (§72)		

112. THE RICH FOOL

LUKE 12:13-21

Εἶπεν δέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. 14 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; 15 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοῦς Ὅρατε καὶ φυλάσσετε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστίν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων Ἄνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. 17 καὶ διελογίζετο ἐν αὐτῷ λέγων Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρποὺς μου; 18 καὶ εἶπεν Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὸν σίτον καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, 19 καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου Ψυχῇ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ [κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε], εὐφραίνου. 20 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός Ἄφρων, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου αἰτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; 21 [Οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.]

113. CONCERNING GOD'S CARE

[MATT 6:25-33]	LUKE 12:22-34
Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν	Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς [αὐτοῦ] Διὰ τοῦτο ἰλέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ

Lk 21:14, 15

^a θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν
μὴ προμελετᾶν
ἀπολογηθῆναι,
15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντι-
στήναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες οἱ
ἀντικείμενοι ὑμῖν. (§161)

WH mg: Lk 12:22 ὑμῖν λέγω

Lk 12:11 πῶς ἢ τί with ~~Σ~~ABL~~R~~WXΘ al pler; πῶς D 157. it syr cur pesh etc; τί syr sin

[MATT 6]

τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσησθε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστι
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
26 ἐμβλέψατε
εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν

οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε
αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι
ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμ-
νᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσιν,
οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσῃτε λέγοντες
Τί φάγωμεν; ἢ Τί πῖωμεν;
ἢ Τί περιβαλώμεθα;

LUKE 12

τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσησθε.
23 ἡ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστιν
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.
24 κατανοήσατε
τοὺς κόρακας
ὅτι 'οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ' θερί-
ζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς
τρέφει αὐτούς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε
τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται
'ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι' πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον
δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε
τί φάγητε καὶ τί πίητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,

WH mg: Lk 12:24 οὔτε σπεύρουσιν οὔτε 25 προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ

Lk 12:23 γὰρ with **ΞBDLX** 3 it etc; AQW 7 it vg al pler om 28 ἀμφιάζει with B; -εἶει DL;
ἀμφιένυσιν AQWX 6 al pler

[MATT 6]

32 ^aπάντα γὰρ ταῦτα
τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν·

οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.

33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται
ὑμῖν. (§39)

[MATT 6:19-21]

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς
ἐπὶ τῆς γῆς,
ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς
ἐν οὐρανῷ, ὅπου
οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν
οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου.
(§39)

LUKE 12

30 ^aταῦτα γὰρ πάντα
τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπι-
ζητοῦσιν,
ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν
ὅτι χρῆζετε τούτων·
31 πληρὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα προστεθήσεται
ὑμῖν.

32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμ-
νιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ
ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασι-
λείαν.

33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα
ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην·

ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια
μὴ παλαιούμενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίξει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

114. CONCERNING WATCHFULNESS

[CI Matt 25:3 ff (§166)]

LUKE 12:35-40

"Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες
περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι

Mt 6:8

^a μὴ οἶν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς,
οἶδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὡν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. (§38)

[MATT 24:43, 44]

ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε ὅτι
εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποῖα φυλακῇ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴσεν
διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο
καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἢ οὐ δοκεῖτε ὥρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
(§164)

LUKE 12

καίόμενοι, 36 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι
ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν
κύριον ἐαυτῶν πότε ἀναλύσῃ
ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος
καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοί-
ξωσιν αὐτῷ. 37 μακάριοι οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ
κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περι-
ζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐ-
τοῖς. 38 κὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ
κὰν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ
καὶ εὔρῃ οὕτως, μακάριοί
εἰσιν ἐκεῖνοι.

39 τοῦτο δὲ γινώσκετε ὅτι
εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποῖα ὥρα ὁ κλέπτῃς ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἄφηκεν
διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40 καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἢ ὥρα οὐ δοκεῖτε
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

115. THE FAITHFUL STEWARD

[MATT 24:45–51]

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
δοῦλος καὶ φρόνιμος
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
τοῦ δοῦναι αὐτοῖς

LUKE 12:41–48

Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Κύριε, πρὸς
ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην
λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας;
42 καὶ εἶπεν ὁ κύριος
Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
οἰκονόμος, ὁ φρόνιμος,
ὃν καταστήσει ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπειίας αὐτοῦ
τοῦ διδόναι

WH mg: Lk 12:39 οὐκ ἂν

Lk 12:39 ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ with ABLWXΔΘ it vg pesh al pler; ❧*D 2 it syr cur etc om — οὐκ with
BLW etc; ❧ADXXΔΘ al pler οὐκ ἂν

[MATT 24]

τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;
 46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
 ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὐρήσει οὕτως ποιοῦντα·
 47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 48 εἰάν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει μου ὁ κύριος,
 49 καὶ ἄρξηται τύπτειν
 τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,
 ἐσθίει δὲ καὶ πίνει
 μετὰ τῶν μεθύοντων,
 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ᾧρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 51 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει·
 ἂ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ
 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§165)

LUKE 12

ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
 43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
 ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως·
 44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 45 εἰάν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
 καὶ ἄρξηται τύπτειν
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,
 ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι,
 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ᾧρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47 ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς
 τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας
 πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσε-
 ται πολλάς· 48 ὁ δὲ μὴ
 γνοὺς ποιήσας δὲ ἄξια πλη-
 γῶν δαρήσεται ὀλίγας. παν-
 τὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητη-
 θήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ
 παρέθεντο πολὺ, περισσότερον
 αἰτήσουσιν αὐτόν.

116. CONCERNING FIRE AND DIVISION

LUKE 12:49-53

Πῦρ ἤλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν
 γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἥδη
 ἀνήφθῃ;

^a Cf §45, p. 71

	[MARK 10:38b]	LUKE 12
	^a δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον δ' ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα δ' ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; (§140)	50 ^a βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως ὅτου τελεσθῇ. 51 δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρε- γενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. 52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισ- μένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν, 53 διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹ “ υἱὸς ἐπὶ πατρί,” μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,” πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”
[MATT 10:34-36] Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. 35 ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον ¹ “κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,” 36 καὶ “ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.” (§74)		

CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§ 117, 118

117. INTERPRETING THE TIMES

[MATT 16:2, 3]	LUKE 12:54-59
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [‘Ὁψίας γενομένης	“Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις “Ὅταν ἴδῃτε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν,

Mk 10:39b

^a Τὸ ποτήριον δ' ἐγὼ πίνω πίεσθε
καὶ τὸ βάπτισμα
δ' ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε, (§140)

¹ Mic 7:6

[MATT 16]

λέγετε
Εὐδία,
πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός·

3 καὶ πρῶί
Σήμερον χειμών,
πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός.

τὸ μὲν πρόσωπον
τοῦ οὐρανοῦ
γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν
οὐ δύνασθε.]] (§84)

[MATT 5:25, 26]

ἴσθι εὐνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ
ἵως ὅτου εἴ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ,

μή ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτῆς
τῷ ὑπηρέτῃ,

καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ·
26 ἂμην λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την. (§37)

LUKE 12

εὐθὺς λέγετε ὅτι
"Ομβρος ἔρχεται,

καὶ γίνεται οὕτως·
55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα,
λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται,

καὶ γίνεται.
56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον
τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ
οἴδατε δοκιμάζειν,
τὸν ἱκαιρὸν δὲ¹ τοῦτον
πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν;
57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ
κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 ὥς γὰρ ὑπάγεις μετὰ
τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα,
ἐν τῇ ὁδῷ
δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι
[ἀπ'] αὐτοῦ,
μή ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτῆς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ σε
βαλεῖ εἰς φυλακὴν.
59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν
ἀποδῷς.

118. THE GALILEANS SLAIN BY PILATE

LUKE 13:1-9

Παρήσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν
τὸ αἷμα Πειλάτος ἔμειξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. 2 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δοκεῖτε
ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρά πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα
πεπόνθασιν; 3 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε. 4 ἡ
ἐκεῖνοι οἱ δέκα ὁκτὼ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε

LUKE 13

ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ; 5 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ ἡμετανοήσητε¹ πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε.

6 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν. Συκὴν εἶχεν τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὔρεν. 7 εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν Ἰδοὺ τρία ἔτη ἄφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὐρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; 8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως οὗτο σκάψω περὶ αὐτήν καὶ βάλω κόπρια· 9 κὰν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον— εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§119-124

119. THE WOMAN HEALED ON A SABBATH

LUKE 13:10-17

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν. 11 καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα ὀκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. 12 ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ Ὦναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου, 13 καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 15 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν Ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύνει τὸν βόυν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἁπάγων¹ ποτίζει; 16 ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἣν ἔδωκεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτώ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; 17 Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

120. THE PARABLES OF THE MUSTARD SEED AND THE LEAVEN

[MATT 13:31-33]

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὅμοία ἐστὶν ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

[MARK 4:30-32]

Καὶ ἔλεγεν Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἣ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θάωμεν; 31 ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὢν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

LUKE 13:18-21

Ἐλεγεν οὖν Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; 19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

^a Cf Lk 14:5 (§123)

[MATT 13]	[MARK 4]	LUKE 13
<p>ὅταν δὲ αὐξήθῃ</p> <p>μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν</p> <p>¹“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ” καὶ “κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§58)</p> <p>33 Ἀλλην παραβολὴν [ἐλάλησεν αὐτοῖς]. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον. (§59)</p>	<p>32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μείζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ²“ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.” (§58)</p>	<p>καὶ ἡῤῥησεν</p> <p>καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον, καὶ ¹“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”</p> <p>20 Καὶ πάλιν εἶπεν Τίμι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 21 ὁμοία ἐστὶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.</p>

121. THE QUESTION WHETHER FEW ARE SAVED

[MATT 7:13, 14]	LUKE 13:22-30
<p>Εἰσελθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεία ἔστι καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσέρχόμενοι δι’ αὐτῆς·</p> <p>14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμ- μένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὗρίσκοντες αὐτήν. (§43)</p>	<p>Καὶ διεπορεύετο κατὰ πό- λεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερο- σόλυμα. 23 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοῦς</p> <p>24 Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας,</p> <p>ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητή- σουσιν εἰσελθεῖν</p> <p>καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν,</p>

¹ Dan 4:12, 21 Chald ² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23Lk 13:21 ἔκρυψεν with BL min etc; ἐνέκρυψεν **Ξ**ADWX min etc

[MATT 25:11b, 12]

Κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·
 12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
 Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
 (§166)

[MATT 7:22, 23]

πολλοὶ ἐροῦσιν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ἡμέρᾳ Κύριε κύριε, οὐ ¹“τῷ σῷ
 ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν,” καὶ τῷ
 σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
 καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς
 ἐποιήσαμεν;
 23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι
 Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς·
 2“ἀποχωρεῖτε ἀπ’ ἐμοῦ
 οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”
 (§43)

[MATT 8:11, 12]

λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
 πολλοὶ ³“ἀπὸ ἀνατολῶν
 καὶ δυσμῶν” ἔξουσιν
 καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
 12 ^aοἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
 ἐκβληθήσονται
 εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§45)

LUKE 13

25 ἀφ’ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκο-
 δεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν
 θύραν, καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐστά-
 ναι καὶ κρούειν τὴν θύραν
 λέγοντες

Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·
 καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 τότε ἰάρεσθε¹ λέγειν
 Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ
 ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
 ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·
 2“ἀπόστητε ἀπ’ ἐμοῦ,
 πάντες ἐργάται ἀδικίας.”

28 ^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,

[Cf v 29 below]

ὅταν ἰδῇσθε¹
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ
 καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
 ὑμᾶς δὲ
 ἐκβαλλομένους
 ἔξω.

[Cf v 28 above]

^a Cf §45, pp. 70, 71¹ Jer 27:15(34:12); 14:14² Ps 6:8³ Mal 1:11; Isa 59:19

WH mg; Lk 13:26 ἄρξῃσθε

28 ἰάρεσθε

Lk 13:27 λέγων with B 070; λέγω al pler; ἀμην λέγω syr sin cur; om N it vg sah cop pesh etc — οἶδα with BLR etc; ὑμᾶς add NAWXΔΘ 7 it vg syr sin etc

<p>[Cf Matt 8:11 above]</p> <p>[MATT 19:30]</p> <p>^aΠολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι</p> <p>καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>[MARK 10:31]</p> <p>^aπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι</p> <p>καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>LUKE 13</p> <p>29 καὶ ἥξουσιν ¹“ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν” καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.</p> <p>30 ^aκαὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.</p>
---	--	---

122. REPLY TO THE WARNING AGAINST HEROD

<p>[MATT 23:37-39]</p> <p>Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ</p>		<p>LUKE 13:31-35</p> <p>Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτείνειν. 32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἵπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ Ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. 33 πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πο- ρεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλὴμ.</p> <p>34 Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάγειν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς</p>
---	--	--

Mt 20:16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (§138)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

[MATT 23]

νοσσία [αὐτῆς] ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος
ὑμῶν”^τ.

39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ’ ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§158)

LUKE 13

νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.

35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ
οἶκος ὑμῶν.”

λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδητέ με
ἕως εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

123. DISCOURSE AT THE TABLE OF A CHIEF PHARISEE

[MATT 12: 10b, 11]

^aκαὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες
Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν;

ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

[MARK 3:4]

^aκαὶ λέγει αὐτοῖς
“Ἐξεστιν τοῖς σάββασιν
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;

οἱ δὲ ἐσιώπων. (§32)

LUKE 14:1-24

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν
αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν
ἀρχόντων [τῶν] Φαρισαίων
σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον καὶ
αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι
αὐτόν. ² καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός
τις ἦν ὑδρωπικός ἐμπροσθεν
αὐτοῦ.

³ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ
Φαρισαίους

^aλέγων
“Ἐξεστιν τῷ σαββάτῳ
θεραπεῦσαι ἢ οὐ;

οἱ δὲ ἡσύχασαν.
⁴ καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο
αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν.

Lk 6:9

^a εἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς
Ἐπερωτῶ ὑμᾶς,
εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; (§32)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

Lk 13:35 ἕως with BLR 79. pesh; ἕως ἂν ~~WMXΘ~~ etc

[MATT 12]

11 ^a ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
 Τίς [ἔσται] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς
 ἔξει πρόβατον ἓν,
 καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάβ-
 βασιν εἰς βόθυνον,
 οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
 (§32)

[MATT 23:12]

^b Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψω-
 θήσεται. (§156)

LUKE 14

5 ^a καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν
 Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς

εἰς φρέαρ πεσεῖται,

καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει
 αὐτὸν
 ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;
 6 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκρι-
 θῆναι πρὸς ταῦτα.

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κε-
 κλημένους παραβολήν, ἐπέχων
 πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξε-
 λέγοντο, λέγων πρὸς αὐτοὺς
 8 Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς
 γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν
 πρωτοκλισίαν, μὴ ποτε ἐντι-
 μότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ'
 αὐτοῦ, 9 καὶ ἐλθὼν ὁ σέ καὶ
 αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι Δὸς
 τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ
 μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τό-
 πον κατέχειν. 10 ἀλλ' ὅταν
 κληθῇς πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς
 τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν
 ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε ἐρεῖ σοι
 Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον·
 τότε ἔσται σοι ὁδοὶ ἐνώπιον
 πάντων τῶν συνανακειμένων
 σοι.

11 ^b ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται
 καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω-
 θήσεται.

^a Cf Lk 13:15 (§119)

Lk 18:14b

^b ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
 (§134)

Lk 14:5 υἱὸς with ABWΔΘ min 3 it sah pesh etc; ὄνος **LX** 5 it vg cop etc; πρόβατον D — υἱὸς ἢ βοῦς;
 syr sin βοῦς ἢ ὄνος; syr cur υἱὸς ἢ βοῦς ἢ ὄνος

LUKE 14

12 Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν· Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσίν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. 13 ἀλλ' ὅταν δοχὴν ποιῇς, κάλει πτωχοὺς, ἀναπίρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· 14 καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι, ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

15 Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς, 17 καὶ ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἴ' Ἐρχεσθε! ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἔστιν'. 18 καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρόν ἡγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 19 καὶ ἕτερος εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἡγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 20 καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. 21 καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἀπήγ-

[Cf Mt 22:1-10 (§151)]

LUKE 14

γειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.
τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης
εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ "Ἐξ-
ελθε· ταχέως εἰς τὰς πλατείας
καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ
τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπίρους
καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσά-
γαγε ὧδε. 22 καὶ εἶπεν ὁ
δούλος Κύριε, γέγονεν ὁ
ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.
23 καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς
τὸν δούλον "Ἐξελθε εἰς τὰς
ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγ-
κασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ
μου ὁ οἶκος· 24 λέγω γάρ
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκεί-
νων τῶν κεκλημένων γεύσεται
μου τοῦ δείπνου.

124. DISCOURSE ON COUNTING THE COST

[MATT 10:37, 38]

Ὁ φιλῶν πατέρα
ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν
υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ^aκαὶ ὃς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)

LUKE 14:25-35

Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχ-
λοι πολλοί, καὶ στραφεὶς
εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
26 Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με
καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ
καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα
καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς
ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
27 ὅστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

Mt 16:24b

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθαι,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁρᾶτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Mk 8:34b

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθαι,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁρᾶτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Lk 9:23b

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁρᾶτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

<p>[MATT 5:13b]</p> <p>ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν</p> <p>ισχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. (§35)</p>	<p>[MARK 9:50a]</p> <p>Καλὸν τὸ ἅλας·</p> <p>ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄλαλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)</p>	<p>LUKE 14</p> <p>28 τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶ- τον καθίσας ψηφίξει τὴν δαπά- νην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν; 29 ἵνα μὴ ποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦν- τες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίξιν 30 λέγοντες ὅτι Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. 31 ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος ἐτέρῳ βασιλεῖ συνβαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλευσεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; 32 εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας ἑρωτᾷ ^ἰπρὸς εἰρήνην. 33 οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαν- τοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής.</p> <p>34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλας·</p> <p>ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὐθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό.</p> <p>^αὉ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούέτω.</p>
--	--	---

^a Cf §47, p. 74

CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127

125. THE LOST SHEEP

LUKE 15:1-7

Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 καὶ διεγόγγυζον οἱ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. 3 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων

[MATT 18:12-14]

τί ὑμῖν δοκεῖ;
ἐὰν γένηται τινι ἀνθρώπῳ
ἑκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν,
οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
καὶ πορευθεὶς ζητεῖ
τὸ πλανώμενον;
13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ
μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεήκοντα
ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 οὕτως
οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν ἑτοῦ
πατρὸς μου¹
τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν
τούτων. (§95)

4 Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν
ἔχων ἑκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
οὐ καταλείπει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορεύεται ἐπὶ
τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὗρη αὐτό;
5 καὶ εὐρὼν

ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
αὐτοῦ χαίρων,
[Cf v 7 below]

6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον
συνκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ
τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς
Συνχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ
πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως
χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
ἢ ἐπὶ ἐνεήκοντα ἐννέα δικαίους
οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
μετανοίας.

126. THE LOST COIN

LUKE 15:8-10

"Ἡ τις γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῦ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὕρῃ; 9 καὶ εὑροῦσα συναλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα· Συνχάρητέ μοι ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. 10 οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

127. THE LOST SON

LUKE 15:11-32

Εἶπεν δέ "Ἀνθρωπὸς τις εἶχεν δύο υἱούς. 12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· ὁ δὲ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. 13 καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν πάντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. 14 δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. 15 καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· 16 καὶ ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἐκ τῶν κερατίων ὧν ἡσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 εἰς ἐαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη· Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ὧδε ἀπόλλυμαι· 18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, 19 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. 20 Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 21 εἶπεν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῷ· Πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου [·ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου]. 22 εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, 23 καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, 24 ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἁνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. 25 ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἡγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, 26 καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη ταῦτα· 27 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι· Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατὴρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. 28 ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· Ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολὴν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἑρίφον· ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· 30 ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ τῶν πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτὸν μόσχον. 31 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· 32 εὐφρανθήναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.

CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS,
AND AVARICE, §§128-131

128. THE UNJUST STEWARD

LUKE 16:1-13

Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 2 καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δύνη ἔτι οἰκονομεῖν. 3 εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος Τί ποιήσω ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. 4 ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. 5 καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρησφιλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; 6 ὁ δὲ εἶπεν Ἐκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ἑταχέως γράψον πεντήκοντα. 7 ἔπειτα ἐτέρῳ εἶπεν Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν Ἐκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. 8 καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι φρονίμως ἐποίησεν ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι

[MATT 6:24]

Οὐδεὶς δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεύειν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει,
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει·
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν
 καὶ μαμωνᾷ. (§39)

[MATT 11:13]

πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ
 νόμος
 ἕως Ἰωάνου ἐπροφήτευσαν· (§47)

LUKE 16

ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς
 εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν
 εἰσίν. 9 Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω,
 ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
 τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα
 ὅταν ἐκλίπῃ δέξωνται ὑμᾶς
 εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10
 ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν
 πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν
 ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολ-
 λῷ ἄδικός ἐστιν. 11 εἰ οὖν
 ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ
 οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς
 ὑμῖν πιστεύσει; 12 καὶ εἰ ἐν
 τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένε-
 σθε, τὸ ἡμέτερον¹ τίς ἰδώσει
 ὑμῖν¹;

13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεύειν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν
 καὶ μαμωνᾷ.

129. CONCERNING THE LAW AND THE KINGDOM

LUKE 16:14-18

"Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ
 Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρ-
 χοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐ-
 τόν. 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Ὅτι ἐστέ οἱ δικαιοῦντες
 ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ-
 πων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς
 καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν
 ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται
 μέχρι Ἰωάνου·

<p>[MATT 11:12]</p> <p>ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάξουσιν αὐτήν. (§47)</p> <p>[MATT 5:18]</p> <p>ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὡς ἔστιν ἡ μία κερέα οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως [ἂν] πάντα γένηται. (§36)</p> <p>[MATT 5:32]</p> <p>^α Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτήν μοιχευθῆναι [, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται]. (§37)</p>		<p>LUKE 16</p> <p>ἀπὸ τότε</p> <p>ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐξαγγελλίσκεται καὶ πᾶς εἰς αὐτήν βιάζεται.</p> <p>17 Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου ἑμίαν κερέα¹ πεσεῖν.</p> <p>18 ^α Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.</p>
--	--	---

130. THE RICH MAN AND LAZARUS

LUKE 16:19-31

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιόυσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος
καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. 20 πτωχὸς δέ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα
αὐτοῦ εἰλκωμένος 21 καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης

<p>Mt 19:9</p> <p>^α Ἐγὼ δὲ ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται.¹ (§135)</p>	<p>Mk 10:11, 12</p> <p>^α καὶ λέγει αὐτοῖς Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν, 12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται. (§135)</p>
---	--

WH mg: Lk 16:17 κερέα μίαν

LUKE 16

τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. 22 ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. 23 καὶ ἐν τῷ ᾧ ἔαυτος ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. 24 καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. 25 εἶπεν δὲ Ἀβραάμ Τέκνον, μὴ στήθῃς ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι. 26 καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνανται, μηδὲ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. 27 εἶπεν δὲ Ἐρωτῶ σε οὖν, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν τοῦ πατρὸς μου, 28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. 29 λέγει δὲ Ἀβραάμ Ἐχουσι Μωυσῆα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. 30 ὁ δὲ εἶπεν Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς μετανοήσουσιν. 31 εἶπεν δὲ αὐτῷ Εἰ Μωυσῆς καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

131. CONCERNING FORGIVENESS AND FAITH

[MATT 18:7]

Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων·
ἀνάγκη γὰρ
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. (§94)

[MATT 18:6]

ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρει αὐτῷ
ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνίκος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.
(§94)

[MATT 18:15]

Ἐάν τις ἀμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός
σου,

LUKE 17:1-10

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα-
θητάς αὐτοῦ

Ἀνένδεκτόν ἐστιν
τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν,
πλὴν οὐαὶ
δι' οὗ ἔρχεται·

[MARK 9:42]

Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων,
καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον
εἰ περικείται μύλος ὀνίκος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ βέβληται
εἰς τὴν θάλασσαν. (§94)

2 λυσιτελεῖ αὐτῷ
εἰ λίθος μυλικὸς περικείται
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ ἔρριπται
εἰς τὴν θάλασσαν
ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ
τῶν μικρῶν τούτων ἓνα.
3 προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐάν τις ἀμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου

[MATT 18]

ὑπαγε ἔλεγχον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· (§96)

[MATT 18:21, 22]

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν
[αὐτῷ]
Κύριε, ποσάκις
ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου
καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις;
22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις

ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.
(§98)

[MATT 21:21]

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς
Ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν

καὶ μὴ διακριθῆτε,

οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἰπητε

Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται· (§147)

[MARK 11:22, 23]

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς

Ἔχετε πίστιν θεοῦ·

23 Ἄμην λέγω ὑμῖν

ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ

Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

LUKE 17

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανοήσῃ
ἄφες αὐτῷ·

4 καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας
ἀμαρτήσῃ εἰς σέ

καὶ ἐπτάκις
ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων
Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ.

5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι
τῷ κυρίῳ Πιρόσθες ἡμῖν πίστιν.
6 εἶπεν δὲ ὁ κύριος

ἌΕἰ ἔχετε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,

ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ
[ταύτῃ]

Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
ἐν τῇ θαλάσσῃ·

καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Mt 17:20b

Ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔνθεν
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (§89)

LUKE 17

7 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἔρεϊ αὐτῷ Εὐθὺς παρελθὼν ἀνάπεσε, 8 ἀλλ' οὐχὶ ἔρεϊ αὐτῷ Ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; 9 μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; 10 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§132-134

132. THE TEN LEPERS

LUKE 17:11-19

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτοὺς διήρχετο διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ἁπῆντησαν¹ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἁνέστησαν¹ πόρρωθεν, 13 καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνὴν λέγοντες Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. 14 καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες ¹“ἐπιδείξατε” ἑαυτοὺς “τοῖς ἱερεῦσιν.” καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. 15 εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, 16 καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐχ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ [δὲ] ἐννέα ποῦ; 18 οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος; 19 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

133. THE COMING OF THE KINGDOM

LUKE 17:20—18:8

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀπεκρίθη

¹ Lev 13:49

WH mg: Lk 17:12 ὑπῆντησαν | ἔστησαν

<p>[MATT 24:23, 26, 27]</p> <p>Τότε ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ 'Ιδοὺ ὦδε ὁ χριστός ἢ ὦδε, μὴ πιστεύσητε' . . . 26 ἂν οὖν εἰπωσιν ὑμῖν 'Ιδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθῃτε' 'Ιδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε' 27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου' (§162)</p> <p>[MATT 16:21]</p> <p>^aΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο 'Ιησοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν</p>	<p>[MARK 13:21]</p> <p>Καὶ τότε ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ 'Ἴδε ὦδε ὁ χριστός 'Ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε' (§162)</p> <p>[MARK 8:31]</p> <p>^aΚαὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι</p>	<p>LUKE 17</p> <p>αὐτοῖς καὶ εἶπεν Οὐκ ἔρχε- ται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, 21 οὐδὲ ἐροῦ- σιν 'Ἴδοὺ ὦδε ἢ 'Εκεῖ' ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. 22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα- θητάς 'Ελεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν καὶ οὐκ ὄψεσθε.</p> <p>23 καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν 'Ἴδοὺ Ἴκεῖ ἢ' 'Ἴδοὺ ὦδε'</p> <p>μὴ [ἀπέλθῃτε μηδὲ] διώξητε.</p> <p>24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ^τ.</p> <p>25 ^aπρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι</p>
---	---	--

^a Cf Mt 17:22, 23 (§90); ^a Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 20:18 (§139); 34 (§139)

Lk 9:22a

^a εἰπὼν ὅτι
Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι

[MATT 16]

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. (§87)

[MATT 24:37-39]

ὥσπερ γὰρ
αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·
38 ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις
[ἐκείναις] ταῖς πρὸ τοῦ
κατακλισμοῦ
τρώγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,
ἄχρι ἣς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”
39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν
ἕως ἥλθεν ὁ κατακλισμὸς
καὶ ἤρην ἅπαντας,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου. (§164)

[MARK 8]

^a ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·
(§87)

LUKE 17

^a ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 καὶ καθὼς ἐγένετο
ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἥσθιον, ἔπινον,
ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο,
ἄχρι ἣς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλισμὸς
καὶ ἀπώλεσεν ¹“πάντας”.

28 ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν
ταῖς ἡμέραις Δῶτ· ἥσθιον,
ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν,
ἐφύτευον, ἐκοδόμουν· 29 ἡ
δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Δῶτ ἀπὸ
Σοδόμων, ²“ἐβρεξεν πῦρ καὶ
θεῖον ἀπ’ οὐρανοῦ” καὶ ἀπώλε-
σεν ¹“πάντας”. 30 κατὰ τὰ
αὐτὰ ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

Lk 9:22b

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι¹. (§87)
Cf Lk 9:44 (§90); 18:31-33
(§139)

¹ Gen 7:7 ² Gen 19:24

[MATT 24:17, 18]	[MARK 13:15, 16]	LUKE 17
<p>^aὁ ἐπὶ τοῦ δώματος</p> <p>μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω</p> <p>ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)</p>	<p>^aὁ ^τ ἐπὶ τοῦ δώματος</p> <p>μὴ καταβάτω μὴδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω</p> <p>ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)</p>	<p>31 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ^aὅς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ¹“ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”</p> <p>32 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.</p> <p>33 ^bὅς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν, ὅς δ’ ἂν ἀπολέσει ζωογονήσῃ αὐτήν.</p> <p>34 λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μιάς], ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· 35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἢ μία παραλημφθήσεται ἢ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. 37 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν</p>
[MATT 10:39]		
<p>^bὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν. (§74)</p>		
[MATT 24:40, 41]		
<p>τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. (§164)</p>		

Mt 16:25	Mk 8:35	Lk 9:24
<p>^bὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὅς δ’ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν. (§87)</p>	<p>^bὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὅς δ’ ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν [ἑμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου σώσει αὐτήν. (§87)</p>	<p>^bὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὅς δ’ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ, οὕτως σώσει αὐτήν. (§87)</p>

¹ Gen 19:26

Lk 17:33 ἀπολέσει² with **N**ALR etc; ἀπολέσῃ BDEWΘ etc; ALWΔ al pler add αὐτήν min cop; al pler om ὁ 35 ἢ μία with BDRΘ min; ALWX al pler om ἢ 34 ὁ εἷς **NB**Θ

[MATT 24:28]

ὅπου ἂν ᾦ τὸ πῶμα, ἐκεῖ
συναχθήσονται οἱ ἄετοί. (§162)

LUKE 17-18

αὐτῷ Ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς

"Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ
καὶ οἱ ἄετοί ἐπιυναχθήσονται.

1 "Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν
αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε
προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ
ἐγκακεῖν, 2 λέγων Κριτῆς
τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν θεὸν
μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον
μὴ ἐντρέπόμενος. 3 χήρα δὲ
ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρ-
χετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα
Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδί-
κου μου. 4 καὶ οὐκ ἤθελεν
ἐπὶ χρόνον, μετὰ ταῦτα δὲ
εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Εἰ καὶ τὸν
θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄν-
θρωπον ἐντρέπομαι, 5 διὰ γε
τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν
χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν,
ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη
ὑπωπιάζῃ με. 6 Εἶπεν δὲ
ὁ κύριος Ἀκούσατε τί ἡ
κριτῆς τῆς ἀδικίας λέγει·
7 ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν
ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας
καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ
ἐπ' αὐτοῖς; 8 λέγω ὑμῖν ὅτι
ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν
ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὕρησει
τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

134. THE PHARISEE AND THE PUBLICAN

LUKE 18:9-14

Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς
πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰ-
σὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας

LUKE 18

τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. 10 "Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. 11 ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν¹ προσηύχετο Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ¹ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. 12 νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι. 13 ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος ἑαυτοῦ λέγων Ὁ θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. 14 λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκεῖνον.^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§135-141

135. CONCERNING DIVORCE

MATT 19:3-12

Καὶ προσῆλθαν αὐτῷ Φαρισαῖοι
πειράζοντες αὐτὸν
καὶ λέγοντες

MARK 10:2-12

Καὶ [προσελθόντες Φαρισαῖοι]
ἐπηρώτων αὐτὸν

Mt 23:12

^a Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§156)

Lk 14:11

^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§123)

WH mg: Lk 18:10 ὁ 11 πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα ὡς

MATT 19	MARK 10	
Εἰ ἔξεστιν ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;	εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. 3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς; 4 οἱ δὲ εἶπαν Ἐπέτρεψεν Μωσῆς 3“βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι.” 5 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην· 6 ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως 1“ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν [αὐτούς]. 7 ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μητέρα, 8 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.” ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σὰρξ· 9 ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. [Cf. vv 3–5 above]	
4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν [Cf vv 7, 8 below]		
Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ κτίσας ἀπ’ ἀρχῆς 1“ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς” 5 καὶ εἶπεν 2“Ἐνεκα τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν;” 6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σὰρξ· ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 7 λέγουσιν αὐτῷ Τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο 3“δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολῦσαι τ;” 8 λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν		

¹ Gen 1:27² Gen 2:24³ Deut 24:1(3)

WH mg: Mt 19:7 αὐτήν

Mk 10:7 ACDLNWXΔΘ (ACLNΔ etc τῇ γυναικὶ) it vg cop sah al pler add καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ: **XB** l min go om

MATT 19	MARK 10	
ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως.		
9 ^a λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι	10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. 11 ^a καὶ λέγει αὐτοῖς	
ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται. ¹	^a Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν, 12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται.	[LUKE 16:18] ^a Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. (§129)
10 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 εἰσὶν γὰρ εὐνοῦ- χοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν		

Mt 5:32

^a Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας
ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι[,
καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται]. (§37)

WH mg: Mt 19:9 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.

Mt 19:9 ὅτι with **NCLWΔΘ** al pler; BDZ 7 it om — μὴ ἐπὶ πορνείᾳ with **NCNWZΘ** al pler; BD 1, 33. it syr sin cur sah cop etc παρεκτὸς λόγου πορνείας — καὶ γαμήσῃ ἄλλην with **NCDW** (om καὶ) **ZΘ** al pler; BNΣ* cop etc om — μοιχᾶται with **NDWZΘ** al pler; ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι **BC*NΣ*** cop etc — μοιχᾶται (without addition) with **NDL** min 9 it syr sin cur sah etc; **BCINWZΘ** al pler add καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας (γαμῶν **C*INWΔΘ** etc) μοιχᾶται

MATT 19

ἐαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
χωρεῖν χωρεῖτω.

136. BLESSING LITTLE CHILDREN

MATT 19:13-15

Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ
παιδιά,
ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς
καὶ προσεύξηται·
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν ὅτι
"Ἀφετε τὰ παιδιά
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά
ἐλθεῖν πρὸς με,

τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[MATT 18:3]

καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς λέγων ὑμῖν,
ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γέννησθε

ὡς τὰ παιδιά,
οὐ μὴ εἰσέλθῃτε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
(§92)

15 καὶ

ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς
ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

MARK 10:13-16

Καὶ προσέφερον αὐτῷ
παιδιά
ἵνα αὐτῶν ἅψηται·

οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς
"Ἀφετε τὰ παιδιά

ἔρχεσθαι πρὸς με,
μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά
κατευλόγει
τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.

LUKE 18:15-17

Προσέφερον δὲ αὐτῷ
καὶ τὰ βρέφη
ἵνα αὐτῶν ἅπηται·

ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐπετίμων αὐτοῖς.
16 ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσεκάλεσάτο [αὐτὰ] λέγων
"Ἀφετε τὰ παιδιά

ἔρχεσθαι πρὸς με
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

137. THE RICH YOUNG MAN

MATT 19:16-30

Καὶ

ἰδοὺ εἰς προσελθὼν αὐτῷ

MARK 10:17-31

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
εἰς ὁδόν
προσδραμὼν εἰς

LUKE 18:18-30

Καὶ

WH mg: Mt 19:14 αὐτοῖς

Mt 19:14 εἶπεν (without addition) with B⁶ al pler; **NC**DLMW vg syr cur pesh etc add αὐτοῖς
Mk 10:13 ἐπετίμησαν with **NB**CLΔ cop etc; ADNWX⁶ al pler ἐπετίμων

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
εἶπεν Διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον;	καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 18 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός.	ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 19 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς [ὁ] θεός.
17 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἰς ἐστὶν ὁ ἀγαθός· εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ῥήρει ¹ τὰς ἐντολάς. 18 ῥέγει αὐτῷ Ποίας; ¹ ὁ δὲ Ἰησοῦς ῥέφη ¹ Τὸ ¹⁴ Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις,	19 τὰς ἐντολάς οἶδας ¹⁴ Μὴ φονεύσης, Μὴ μοιχεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης," Μὴ ἀποστερήσης, ³⁴ Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα."	20 τὰς ἐντολάς οἶδας ²⁴ Μὴ μοιχεύσης, Μὴ φονεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης," ³⁴ Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα."
Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις, 19 ³ Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα," καὶ ⁴⁴ "Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν." 20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος ῥαῦτα πάντα ¹ ἐφύλαξα· τί ἔτι ὑστερῶ;	20 ὁ δὲ ῥέφη αὐτῷ Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. 21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἡγάπησεν αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ	21 ὁ δὲ εἶπεν Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος. 22 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
21 ῥέφη ¹ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς		

^a Cf Mt 22:39 (§154)^a Cf Mk 12:31 (§154)^a Cf Lk 10:27 (§103)¹ Ex 20:13–16; Deut 5:17–20
⁴ Lev 19:18² Ex 20:12–16; Deut 5:16–20³ Ex 20:12; Deut 5:16

WH mg: Mt 19:17 ῥήρησον

18 Ποίας; φησίν. | εἶπεν

20 Πάντα ταῦτα

21 λέγει

Mt 19:16 Διδάσκαλε with **ΣBDL** 3 it etc; CDWΘ al pler add ἀγαθέ — σχῶ with BDΘ Or; C(?)WΔ al pler ἔχω; **ΣL** min cop syr sin cur etc κληρονομήσω 17 Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ with **ΣBD** (τοῦ om) LΘ it vg syr sin cur etc; Τί με λέγεις ἀγαθόν CWΔ (λέγεις om) 2 it pesh sah al pler — εἰς ἐστὶν ὁ ἀγαθός with **ΣBD** (ὁ om) LΘ it syr sin cur (ὁ θεός add); οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός CWΔ 5 it pesh al pler 20 ἐφύλαξα with **ΣBDLΘ** etc; ἐφυλαξάμην CW al pler; CD (μου om) W it sah cop al pler add ἐκ νεότητός μου Mk 10:19 μὴ ἀποστερήσης with **ΣACDLXΘ** etc; BKWΔ min syr sin arm etc om

MATT 19

Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι,
ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
χοντα καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος
τὸν λόγον [τοῦτον]
ἀπῆλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος
δυσκόλως

εἰσελεύσεται
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν

24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν,¹
εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τῆς ῥήματος¹
ῥαφίδος εἰσελθεῖν
ἢ πλούσιον¹ εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ.

25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐξεπλήσσοντο σφόδρα
λέγοντες

Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

26 ἐμβλέψας δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

MARK 10

Ἐν σε ὑστερεῖ
ὑπάγε ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανῷ,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
22 ὁ δὲ στυγνάσας
ἐπὶ τῷ λόγῳ
ἀπῆλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Καὶ περιβλεψάμενος
ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Πῶς δυσκόλως
οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσελεύσονται.

24 οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο
ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέ-
γει αὐτοῖς Τέκνα, πῶς δύσ-
κόλόν ἐστιν εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν

25 εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς¹
ῥαφίδος διελθεῖν
ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 οἱ δὲ
περισσῶς ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες πρὸς αὐτόν
Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;
27 ἐμβλέψας αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς λέγει

LUKE 18

Ἐτι ἔν σοι λείπει
πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ διάδος πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
23 ὁ δὲ ἀκούσας
ταῦτα
περίλυπος ἐγενήθη,
ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.
24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν
[ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν

Πῶς δυσκόλως
οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσπορεύονται

25 εὐκοπώτερον γὰρ ἐστιν
κάμηλον διὰ τρήματος
βελόνης εἰσελθεῖν
ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες
Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 ὁ δὲ εἶπεν

WH mg: Mt 19:24 ὑμῖν ὅτι | τρυπήματος | διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰσελθεῖν

Mk 10:25 τῆς τρυμαλιᾶς τῆς

Mt 19:24 τρήματος with **Σ***B Or; DLWZX al pler τρυπήματος; CKΘΣ etc τρυμαλιᾶς — εἰσελθεῖν with **Σ**CLWΔ sah cop syr sin pesh al pler; BDΧΘ it vg syr cur διελθεῖν etc — πλούσιον (without addition) with **Σ**LZ syr cur etc; BDΘ it vg sah cop pesh etc add εἰσελθεῖν; CWXΣ al pler add εἰσελθ. after θεοῦ
Mk 10:25 διελθεῖν with BC it vg etc; **Σ**AWXΔΘ syr sin etc εἰσελθεῖν Lk 18:25 τρήματος with **Σ**BD 49.; LRΘ 157. etc τρυπήματος; τρυμαλιᾶς **Δ**WXΔ al pler — εἰσελθεῖν with **Σ**BRLRWX cop pesh al pler; ADΘ it vg syr sin cur etc διελθεῖν

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
Παρά ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνα- τόν ἐστιν,	Παρά ἀνθρώποις ἀδύνατον ἀλλ' οὐ παρά θεῷ,	Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις
1 ¹ "παρά" δὲ "θεῷ πάντα δυνατά."	1 ¹ "πάντα" γὰρ "δυνατά πα- ρὰ [τῷ] θεῷ."	δυνατά παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.
27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ 'Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 ὁ δὲ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολου- θήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγε- σίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,	28 Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέ- τρος αὐτῷ 'Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμεν σοι.	28 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος 'Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμεν σοι.
καθήσεσθε καὶ ἑνὶ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ.	29 ἔφη ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ¹ ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ [ἔνεκεν] τοῦ εὐαγγελίου, 30 ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελ- φὰς καὶ ἑνὶ θρόνῳ ¹ καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,	[LUKE 22:30b] καὶ ἑνὶ ἐπὶ θρόνων τὰς δώδεκα φυλάς κρίνοντες τοῦ Ἰσραὴλ. (§173) 29 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφούς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα εἶνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, 30 ὃς οὐχὶ μὴ ἑνὶ θρόνῳ ¹ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ

¹ Gen 18:14; Job 42:2; Zech 8:6 LXX

WH mg: Mt 19:28 αὐτοὶ 29 ἀδελφούς ἢ . . . ἀγροὺς ἢ οἰκίας Mk 10:30 μητέρα Lk 18:30 ἀπολάβῃ

Mt 19:29 μητέρα without addition with BD 7 it syr sin Or; ~~✠~~CW~~✠~~X~~✠~~ 7 it syr cur sah al pler add ἢ
γυναῖκα — πολλαπλασίονα with BL sah Or etc; ἑκατονταπλασίονα ~~✠~~CDW~~✠~~ it vg syr sin cur pesh al pler
Mk 10:27 τῷ: B~~✠~~ 124. om 28 ἠκολουθήκαμεν with BCDW; ~~✠~~A~~✠~~Θ~~✠~~ -ἡσαμεν 29 ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ: ~~✠~~ om

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.	καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.	καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
30 ^a Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.	31 ^a πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι.	[LUKE 13:30] ^a καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι. (§121)

138. THE VINEYARD AND THE HUSBANDMEN

MATT 20:1-16

Ὅμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν ἄμα πρῶτῃ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· 2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς· 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν· οἱ δὲ ἀπῆλθον. 5 πάλιν [δὲ] ἐξελθὼν περὶ ἑκτὴν καὶ ἑνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν αὐτῷ Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο· λέγει αὐτοῖς Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. 8 ὥφιας δὲ γενομένης

Mt 20:16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι
ἔσχατοι. (§138)

MATT 20

λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελωνος
τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον
τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος[†] τὸν
μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν
ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
9 ἔλθόντες δὲ οἱ περὶ τὴν
ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ
δηνάριον. 10 καὶ ἔλθόντες οἱ
πρώτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον
λήμψονται· καὶ ἔλαβον [τὸ]
ἀνὰ δηνάριον καὶ αὐτοί.
11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον
κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου 12 λέ-
γοντες· Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν
ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους[†] αὐ-
τοὺς ἡμῖν¹ ἐποίησας τοῖς βασ-
τάσας τὸ βάρος τῆς ἡμέρας
καὶ τὸν καύσωνα. 13 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν¹
Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ
δηνάριον συνεφώνησάς μοι;
14 ἄρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε·
θέλω[†] [δὲ]¹ τοῦτῳ τῷ ἐσχάτῳ
δοῦναι ὡς καὶ σοί· 15 οὐκ
ἔξεστίν μοι ὁ θέλω ποιῆσαι
ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός
σου πονηρός ἐστιν ὅτι ἐγὼ
ἀγαθός εἰμι;

16 ^aΟὗτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρώτοι
καὶ οἱ πρώτοι ἔσχατοι.

[LUKE 13:30]

^a καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται
πρώτοι,
καὶ εἰσὶν πρώτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.
(§121)

139. PREDICTION OF THE CRUCIFIXION

MATT 20:17-19

Ἰμέλλων δὲ ἀναβαίνειν
Ἰησοῦς¹ εἰς Ἱεροσόλυμα

MARK 10:32-34

Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀνα-
βαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα,

LUKE 18:31-34

Mt 19:30

^a Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι
καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)

Mk 10:31

^a πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι
καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι (§137)

WH mg: Mt 20:8 αὐτοῖς

12 ἡμῖν αὐτοῖς

13 εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν

14 [ἐγὼ]

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς

MATT 20	MARK 10	LUKE 18
<p>παρέλαβεν τοὺς δώδεκα [μαθητὰς] κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>18 Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,</p> <p>ἡ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν [θανάτῳ], 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι</p> <p>καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται¹.</p>	<p>καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα</p> <p>ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν 33 ὅτι Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,</p> <p>ἡ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν 34 καὶ ἐμπαίζουσιν αὐτῷ</p> <p>καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.</p>	<p>Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα</p> <p>εἶπεν πρὸς αὐτοὺς</p> <p>Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προ- φητῶν ἡ τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου²</p> <p>32 παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαυχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται, 33 καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. 34 Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.</p>

140. THE AMBITION OF JAMES AND JOHN

MATT 20:20-28	MARK 10:35-45	
<p>Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ</p>	<p>Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ</p>	
<p>^a Cf Mt 16:21 (§87); 17:22, 23 (§90)</p>	<p>^a Cf Mk 8:31 (§87); 9:31 (§90)</p>	<p>^a Cf Lk 9:22 (§87), 44 (§90); 17:25 (§133)</p>

WH mg: Mt 20:19 ἀναστήσεται

Mt 20:17 μαθητὰς with BCNWX al pler; **NDLZ** syr sin cur cop etc om 18 θανάτῳ with CDNWZ^h
al pler; **h** εἰς θάνατον; B eth om 19 ἐγερθήσεται with **NC*LNZ** etc; BDWXΔΘ al pler ἀναστήσεται
Mk 10:34 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with **NBCDLΔ** it cop etc; ANWXΘ vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 20

τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου
μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς
προσκυνῶσα
καὶ αἰτοῦσά τι ἅπ' αὐτοῦ.

21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ
Τί θέλεις;
Ἰλέγει αὐτῇ¹
Εἰπέ ἵνα
καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου
εἰς ἐκ δεξιῶν
καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου

ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Οὐκ οἶδατε τί αἰτείσθε·
δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;

λέγουσιν αὐτῇ
Δυνάμεθα.

23 λέγει αὐτοῖς
Τὸ μὲν ποτήριόν μου
πίεσθε,

τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου
ἰκαί¹ ἐξ εὐωνύμων
οὐκ ἔστιν ἐμὸν ἢ δοῦναι,
ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου.

24 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα
ἡγανάκτησαν
περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

25 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλε-
σάμενος αὐτοὺς

MARK 10

Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης
οἱ [δύο] υἱοὶ Ζεβεδαίου

λέγοντες αὐτῇ
Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν
αἰτήσωμέν σε ποιήσῃς ἡμῖν.

36 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Τί ἠέλετε¹ ποιήσω ὑμῖν;
37 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῇ
Δὸς ἡμῖν ἵνα

εἰς σου ἐκ δεξιῶν
καὶ εἰς ἐξ ἀριστερῶν
καθίσωμεν

ἐν τῇ δόξῃ σου.

38 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Οὐκ οἶδατε τί αἰτείσθε·
δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ πίνω,

ἢ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισ-
θῆναι;

39 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῇ
Δυνάμεθα.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω
πίεσθε

καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι βαπτισθῆσεσθε,

40 τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου
ἢ ἐξ εὐωνύμων
οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι,
ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

41 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα
ἤρξαντο ἀγανακτεῖν
περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

42 καὶ προσκαλεσάμενος αὐ-
τοὺς ὁ Ἰησοῦς

[LUKE 12:50a]
βάπτισμα δὲ
ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)

[LUKE 12:50a]
βάπτισμα δὲ
ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)

MATT 20	MARK 10	[LUKE 22:25-27]
<p>εἶπεν Οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p> <p>26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ^αἀλλ' ὃς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος,</p> <p>27 καὶ ὃς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος ἔσται ὑμῶν δοῦλος·</p> <p>28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.</p>	<p>λέγει αὐτοῖς Οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p> <p>43 οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ^αἀλλ' ὃς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, 'ἔσται¹ ὑμῶν διάκονος,</p> <p>44 καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος·</p> <p>45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.</p>	<p>25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν 26 καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ^αἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγουμένος</p> <p>ὡς ὁ διακονῶν 27 τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι</p> <p>ὡς ὁ διακονῶν. (§173)</p>

141. BARTIMAEUS HEALED

MATT 20:29-34	[MATT 9:27-31]	MARK 10:46-52	LUKE 18:35-43
<p>Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ 'Ιερειχῶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.</p>	<p>Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ 'Ιησοῦ</p>	<p>Καὶ ἔρχονται εἰς 'Ιερειχώ. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ 'Ιερειχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ</p>	<p>'Εγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίσειν αὐτὸν εἰς 'Ιερειχώ</p>
Mt 23:11		Mk 9:35b	Lk 9:48b
<p>^α ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. (§156)</p>		<p>^α Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. (§92)</p>	<p>^α ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)</p>

WH mg: Mt 20:26 μέγας ἐν ὑμῖν

27 εἶναι ὑμῶν

Mk 10:43 ἔστω

MATT 20 [MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
30 καὶ ἰδοὺ		
<p>δύο τυφλοὶ δύο τυφλοὶ καθήμενοι πα- ρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες</p>	<p>ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος τυφλὸς προσαίτης ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν. 47 καὶ ἀκούσας</p>	<p>τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαι- τῶν. 36 ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί τ' εἶη τοῦτο·</p>
<p>ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἐκραξαν κράζοντες λέγοντες καὶ λέγοντες Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, Ἐλέησον ἡμᾶς, ἡμῶν Δαυείδ. ἡμῶν Δαυείδ.</p>	<p>ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐστίν¹ ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν Τιὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.</p>	<p>37 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38 καὶ ἐβόησεν λέγων Ἰησοῦ υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.</p>
<p>31 ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσω- σιν· οἱ δὲ μείζον ἐκραξαν [Cf v 27 and parallels above, and Matt 15:22 (§81)] λέγοντες Κύριε,</p>	<p>48 καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἐκραζεν Τιὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.</p>	<p>39 καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἐκραζεν Τιὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.</p>
<p>ἐλέησον ἡμᾶς, ἡμῶν Δαυείδ. 32 καὶ στὰς [ὁ] Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς</p>	<p>49 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέ- γοντες αὐτῷ Θάρσει, ἔγει- ρε, φωνεῖ σε. 50 ὁ δὲ ἀπο- βαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ</p>	<p>40 σταθεὶς δὲ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.</p>
<p>28 ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν</p>		

WH mg: Mt 20:30 υἱὲ

31 υἱὲ

Mk 10:47 ἐστίν ὁ Ναζαρηνὸς

Lk 18:36 ἂν

Mt 20:30 Κύριε with BLZ 3 it vg sah cop etc; after ἡμᾶς CWXS 3 it pesh al pler; **Σ**DΘ min 6 it syr
cur etc om 30, 31 υἱὸς with BWZΔΘ (in 31) al pler; υἱὲ **Σ**CDLΘ (in 30) **Σ** etc Lk 18:40 Ἰησοῦς
with BD; om A 63.; ὁ Ἰησ. **Σ**LRWXΔΘ al pler

ΜΑΤΤ 20	[ΜΑΤΤ 9]	MARK 10	LUKE 18
	προσηλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ εἶπεν καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πιστεῦετε ὅτι ἰδύναμαι ποιήσω ὑμῖν; 33 λέγουσιν αὐτῷ Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. 34 σπλαγχ- νισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθη- σαν αὐτῷ. Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μη- δεὶς γινωσκέτω 31 οἱ δὲ ἐξεληθόν- τες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. (§68)	ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνεὶ, ἵνα ἀναβλέψω. 52 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ´παγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν 41 Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπεν Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. 42 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ´νάβλεψον ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.	

CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§ 142, 143

142. ZACCHAEUS THE PUBLICAN

LUKE 19:1-10

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερουσόλῃμ. 2 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης [καὶ αὐτὸς¹ πλούσιος]. 3 καὶ ἐξήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. 4 καὶ προδραμὼν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἡμέλλεν διέρχεσθαι. 5 καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι. 6 καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. 7 καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι Παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι. 8 σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον Ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, [τοῖς] πτωχοῖς διδώμι, καὶ εἰ τινὸς τι ἐσυκοφάντησα ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. 9 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν [ὁ] Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ [ἐστίν]. 10 ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου¹ “ζητῆσαι” καὶ σῶσαι “τὸ ἀπολωλός.”

143. PARABLE OF THE MINAE

LUKE 19:11-28

Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολὴν διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτόν καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. 12 εἶπεν οὖν

“Ἀνθρωπὸς τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς

[MATT 25:14]

“Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους

καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος ἀποδημὸς ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δούους τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστω τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορή. (§164)

¹ Ezek 34:16

WH mg: Lk 19:2 καὶ ἦν

[MATT 25: 19-29]

μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων

καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν
ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν
προσῆνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα
λέγων

Κύριε,
πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας·
ἶδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·
εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα
λαβὼν
εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά
μοι παρέδωκας·
ἶδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

LUKE 19

ἵνα αὐτοὺς πραγματεύσασθαι¹ ἐν
ᾧ ἔρχομαι.

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμί-
σουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν
πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέ-
γοντες Οὐ θέλομεν τοῦτον
βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελ-
θεῖν αὐτόν
λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διε-
πραγματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ
ὁ πρῶτος

λέγων
Κύριε,
ἡ μνᾶ σου
δέκα προσηργάσατο μνᾶς.
17 καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ἐὖγε¹, ἀγαθὲ δοῦλε,
ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,

ἵσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος

λέγων
Ἡ μνᾶ σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.
19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε
πόλεων.

[MATT 25]

24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν
τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν

Κύριε,

[Cf v 25 below]

ἔγνων σε

ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας
καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα
τὸ τάλαντόν σου

ἐν τῇ γῇ·

ἴδε ἔχεις τὸ σόν,

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,
ἦδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα;

27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν

τὰ ἀργύριά μου

τοῖς τραπεζίταις,

καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν

τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ

τὸ τάλαντον

καὶ δότε

τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

LUKE 19

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων

Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον
ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γάρ σε
ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,
αἵρεις ὁ οὐκ ἔθikas
καὶ θερίζεις ὁ οὐκ ἔσπειρας.

[Cf v 20 above]

22 λέγει αὐτῷ

Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε,
πονηρὲ δοῦλε·

ἦδεις ὅτι

ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἵρων ὁ οὐκ ἔθikas

καὶ θερίζων ὁ οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς μου

τὸ ἀργύριον

ἐπὶ τράπεζαν;

κἀγὼ ἔλθων

σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν

Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ

τὴν μνᾶν

καὶ δότε

τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι·—

25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε,

ἔχει δέκα μνᾶς·—

26 λέγω ὑμῖν ὅτι

<p>[MATT 25]</p> <p>29 ^α τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§167)</p>	<p>[Cf Mark 10:32 (§139)]</p>	<p>LUKE 19</p> <p>^α παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.</p> <p>27 Πλὴν τοὺς ἑχθροὺς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγά- γετε ὧδε καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου. 28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς 'Ιεροσόλυμα.</p>
<p>Mt 13:12</p> <p>^α ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)</p>	<p>Mk 4:25</p> <p>^α ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)</p>	<p>Lk 8:18b</p> <p>^α ὃς ἂν γὰρ ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)</p>

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§144-148

144. THE TRIUMPHAL ENTRY

MATT 21:1-11

Καὶ ὅτε ἤγγισαν
εἰς Ἱεροσόλυμα
καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ
εἰς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν,
τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν
δύο μαθητὰς
2 λέγων αὐτοῖς
Πορεύεσθε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὗθὺς

εὐρήσετε ὄνον
δεδεμένον καὶ πῶλον μετ'
αὐτῆς·

λύσαντες ἁγάγετέ¹ μοι.
3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
τι, ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει·
εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4 Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πλη-
ρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προ-
φήτου λέγοντος

MARK 11:1-11

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν
εἰς Ἱεροσόλυμα
εἰς Βηθφαγὴ καὶ¹ Βηθανίαν
πρὸς τὸ Ὄρος τῶν¹
Ἐλαιῶν,
ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
2 καὶ λέγει αὐτοῖς
Ὑπάγετε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὗθὺς
εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον

ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὕπω ἀνθρώπων
ἐκάθισεν·
λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε.
3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἰπάτε
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει·
καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει
πάλιν¹ ὧδε.

LUKE 19:29-44

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν
εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν
πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον
Ἐλαιῶν,
ἀπέστειλεν
δύο τῶν μαθητῶν
30 λέγων
Ὑπάγετε
εἰς τὴν κατέναντι κώμην,

ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον,

ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων
ἐκάθισεν,
καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.
31 καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ
Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.

WH mg: Mt 21:2 ἀγετέ Mk 11:1 καὶ εἰς | τὸ 3 ἀποστέλλει πάλιν αὐτὸν

Mk 11:1 εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν with BLWXd al pler; A praeef καὶ: NCΘ arm eth εἰς Βηθφ. κ. εἰς Βηθαν.: D it vg Or καὶ εἰς Βηθανίαν

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
<p>5 ¹“Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών ²Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.” 6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς</p>	<p>4 καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λήουσιν αὐτόν. 5 καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; 6 οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφήκαν αὐτούς. 7 καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια [αὐτῶν], καὶ ἐκάθισεν ἐπ’ αὐτόν.</p>	<p>32 ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. 33 λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. 35 καὶ ἤγαγον αὐτόν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιρίψαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν· 36 πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώνουν τὰ ἱμάτια ἐαυ- τῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37 ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἥδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν</p>

¹ Isa 62:11 ² Zech 9:9

WH mg: Mk 11:7 ἐαυτῶν

Mk 11:8 κόψαντες (C sah ἐκοπτον) ἐκ τ. ἀγρῶν with ¹BCLWΔ sah; ADN^x it vg θ al pler ἐκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώνουν εἰς (om D) τὴν ὁδόν (ἐν τῇ ὁδῷ θ)

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	9 καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες
ἔκραζον λέγοντες 1“Ὡσαννά” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ· “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου·	ἔκραζον 1“Ὡσαννά· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.” 10 Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυεὶδ·	2“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος,” ὁ ¹ βασιλεὺς, “ἐν ὀνόματι Κυρίου.”
“Ὡσαννά” ἐν τοῖς ὑψίστοις.	“Ὡσαννά” ἐν τοῖς ὑψίστοις.	ἐν οὐρανῷ εἰρήνῃ καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις. 39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. 40 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν Λέγω ὑμῖν, ¹ ἐάν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν. 41 Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ’ αὐτήν, 42 λέγων ὅτι Εἰ ἔγνωσ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην— νῦν δὲ ἐκρύβῃ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43 ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ καὶ ἵπαρεμβαλοῦσιν ¹ οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσιν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, 44 καὶ ³ ἔδαφιοῦσίν ¹ σε καὶ “τὰ τέκνα σου” ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ’ ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
	[Cf Mark 13:2 and parallels (§160)]	

¹ Ps 118(117):25 f² Ps 118(117):26³ Ps 137(136):9

WH mg: Lk 19:38 ὁ v. ὁ ἐρχόμενος

40 ὑμῖν ὅτι

43 περιβαλοῦσιν

MATT 21	MARK 11	
10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέ- γουσα Τίς ἐστὶν οὗτος; 11 οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον Οὐ- τός ἐστιν ὁ προφῆτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέθ τῆς Γαλι- λαίας. (+§146) [Cf Matt 21:17 (§146)]	11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν καὶ περιβλεψάμενος πάντα ἰὼν ἤδη οὔσης τῆς ὥρας ¹ ἔξῃλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.	[Cf Luke 21:37 (§169)]

145. THE CURSING OF THE FIG TREE

[MATT 21:18, 19]	MARK 11:12-14	
Πρωὶ δὲ ἔπαυαγαγὼν ¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. (§147)	Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπέειπεν. 13 καὶ ἰδὼν συκὴν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσιν φύλλα ἦλθεν εἰς αὐτήν ἐν αὐτῇ, καὶ ἔλθων ἐπ' αὐτήν οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ φύλλα, ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων. 14 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [Cf Mark 11:20 (§147)]	

146. THE CLEANSING OF THE TEMPLE

MATT 21:12-17	MARK 11:15-19	LUKE 19:45-48
Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσό- λυμα. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν		

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς,	ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψεν 16 καὶ οὐκ ἦφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ, 17 καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν [†] Οὐ γέγραπται ὅτι 14“Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν;” ὁμοίως δὲ πεποιήκατε αὐτὸν 2“σπήλαιον ληστῶν.”	ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας, 46 λέγων αὐτοῖς Γέγραπται 14“Καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς,” ὁμοίως δὲ αὐτὸν ἐποiehσατε 2“σπήλαιον ληστῶν.”
13 καὶ λέγει αὐτοῖς Γέγραπται 14“Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται,” ὁμοίως δὲ αὐτὸν ποιεῖτε 2“σπήλαιον ληστῶν.” 14 Καὶ προσήλθον αὐτῷ τυ- φλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. 15 Ἰδόντες δὲ	18 καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς, καὶ ἐξήτουν πῶς αὐτὸν ἀπο- λέσωσιν·	47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ’ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς ἐξήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ,
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κρίζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας 3“Ὡσαννά” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ ἠγανάκτησαν 16 καὶ εἶπαν αὐτῷ Ἀκού- εις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ⁴ “Ἐκ		

¹ Isa 56:7² Jer 7:11³ Ps 118(117):25⁴ Ps 8:2

WH mg: Mk 11:17 αὐτοῖς

Mk 11:17 ἔλεγεν with B 28. 2 it arm syr sin; al add αὐτοῖς

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;”	ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν,	48 καὶ οὐχ ἠύρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.
[MATT 22:33] Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§153)	πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	[LUKE 21:37] Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἓν τῷ ἱερῷ διδάσκων ¹ , τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος
17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ. (+§145)	19 Καὶ ὅταν ὀψὲ ἐγένετο, ἔξεπορεύοντο ¹ ἔξω τῆς πόλεως. [Cf Mark 11:11b (§144)]	ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν (§169)

147. THE LESSON OF THE WITHERED FIG TREE

MATT 21:18-22	MARK 11:20-25
Πρῶτὴ δὲ ἔπαναγαγὼν ¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπεινάσεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ’ αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα·	[Cf Mark 11:12-14 (§145)] Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτὴ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. 21 καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ Ῥαββεί, ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.
καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. 20 καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ θαύμασαν λέγοντες Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ;	

MATT 21	MARK 11	[LUKE 17:6]
<p>21 ^aἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε,</p> <p>οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἰπῆτε Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,</p> <p>γενήσεται·</p> <p>22 ^bκαὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψεσθε.</p> <p>[MATT 6:14, 15]</p> <p>Ἐὰν γὰρ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος·</p>	<p>22 ^aκαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς</p> <p>23 Ἐχετε πίστιν θεοῦ· ἀμην λέγω ὑμῖν ὅτι ὁς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.</p> <p>24 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ^bπάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.</p> <p>25 καὶ ὅταν στήκετε προσευ- χόμενοι,</p> <p>ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος,</p> <p>ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς</p>	<p>^aεἶπεν δὲ ὁ κύριος</p> <p>Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως,</p> <p>ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ] Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ·</p> <p>καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)</p>

Mt 17:20

^a ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
ἀμην γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
εἰρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔσθην ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (§89)

^b Cf Mt 7:7 (§41); 18:19 (§97)

^b Cf Lk 11:9 (§105)

<p>[MATT 6]</p> <p>15 ^aἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις [τὰ παραπτώματα αὐτῶν], οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§38)</p>	<p>^aἀφῆ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.</p>
--	--

148. JESUS' AUTHORITY CHALLENGED

<p>MATT 21:23-27</p> <p>Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ</p>	<p>MARK 11:27-33</p> <p>Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα.</p>	<p>LUKE 20:1-8</p> <p>Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ^bδιδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, 2 καὶ εἶπαν λέγοντες πρὸς αὐτόν Εἰπὸν ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.</p>
<p>εἰς τὸ ἱερόν</p> <p>προσηλθαν ^bαὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες</p> <p>Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;</p> <p>24 ἀποκριθεὶς [δὲ] ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἐρωτήσω ὑμᾶς ἀγῶ λόγον ἓνα, ὅν ἐὰν εἴπητέ μοι καγῶ ὑμῖν ἔρω ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· 25 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάνου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ</p>	<p>Καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι 28 καὶ ἔλεγον αὐτῷ Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῇς; 29 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἐπερωτήσω ὑμᾶς ἓνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἔρω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· 30 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάνου ἐξ οὐρανοῦ ἦν</p>	<p>3 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ἐρωτήσω ὑμᾶς ἀγῶ λόγον, καὶ εἰπατέ μοι</p> <p>4 Τὸ βάπτισμα Ἰωάνου ἐξ οὐρανοῦ ἦν</p>

Mt 18:35

^a Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου
ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

^b Cf Mk 12:35 (§155); 14:49
(§175)

^b Cf Lk 21:37 (§169)

Mk 11:26 **N**BLSWA 3 it syr sin cop om; εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς (om CD etc) οὐρανοῖς ἀφήσει (ὑμῖν add D it vg etc) τὰ παραπτώματα ὑμῶν add ACDXΘ it vg pesh arm al pler (from Mt 6:15)

MATT 21	MARK 11	LUKE 20
ἡ ἐξ ἀνθρώπων;	ἡ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.	ἡ ἐξ ἀνθρώπων;
οἱ δὲ διελογίζοντο 'ἐν' ἑαυτοῖς λέγοντες 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 26 εἰάν δὲ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ὡς προφῆτην ἔχουσιν τὸν 'Ιωάννην	31 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί [οὖν] οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 32 ἀλλὰ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων; - ἐφοβούντο τὸν ὄχλον,	5 οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 6 εἰάν δὲ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς,
27 καὶ ἀποκριθέντες τῷ 'Ιησοῦ εἶπαν Οὐκ οἶδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν 'Ιωάννην ὄντως ὅτι προφῆτης ἦν. 33 καὶ ἀποκριθέντες τῷ 'Ιησοῦ λέγουσιν Οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ 'Ιησοῦς λέγει αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	πεπεισμένος γὰρ ἐστὶν 'Ιωάννην προφῆτην εἶναι· 7 καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἶδέναι πόθεν. 8 καὶ ὁ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§149-151

149. THE TWO SONS

MATT 21:28-32

Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν [τέκνα δύο].[†] προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάσου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 'Εγώ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐ θέλω ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; [λέγουσιν 'Ο ὕστερος.] λέγει αὐτοῖς ὁ 'Ιησοῦς 'Αμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ 'Ιωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

150. THE UNFAITHFUL HUSBANDMEN

MATT 21:33-46

"Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε.

MARK 12:1-12

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς
ἐν παραβολαῖς λαλεῖν

LUKE 20:9-19

"Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν
λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην

WH mg: Mt 21:25 πα'

28 δύο τέκνα | καὶ | ἀμπελῶνι μου

31 †...†

Mk 11:31 οὖν with **NBD** etc vg sah etc; AC***LWX**Δ it cop syr sin etc om 33. etc; ADLW**X**Δ al pler λαόν32 ὄχλον with **NBCN**Σ

MATT 21	MARK 12	LUKE 20
<p>"Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ¹ἐφύτευsen ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον," καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.</p> <p>34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς</p> <p>λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.</p> <p>35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.</p> <p>36 πάλιν ἀπέστειλεν</p> <p>ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.</p> <p>37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ</p>	<p>¹"Ἀμπελῶνα" ἄνθρωπος ἐφύτευsen, καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὥρυξεν ὑπολήνιον καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον," καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.</p> <p>2 καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δούλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος.</p> <p>3 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν</p> <p>καὶ ἀπέστειλαν κενόν.</p> <p>4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δούλον· κακέκινον ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν.</p> <p>5 καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν· κακέκινον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες οὓς δὲ ἀποκτενύντες.</p> <p>6 ἔτι ἓνα εἶχεν, υἱὸν ἀγαπητόν· ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς αὐτοὺς</p>	<p>"Ἄνθρωπος ²ἐφύτευsen ἀμπελῶνα," καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανοὺς.</p> <p>10 καὶ καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δούλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν δέιραντες κενόν.</p> <p>11 καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δούλον· οἱ δὲ κακέκινον δέιραντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν.</p> <p>12 καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.</p> <p>13 εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος</p> <p>Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν·</p>

¹ Isa 5:1 f ² Isa 5:1

MATT 21	MARK 12	LUKE 20
λέγων Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 38 οἱ δὲ γεωργοὶ ιδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· 39 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσῃ τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 λέγουσιν αὐτῷ Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. 42 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς 1 ¹ “Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	λέγων ὅτι Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 7 ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. 8 καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. 9 τί ποιήσῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσῃ τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. 10 Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε 1 ¹ “Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· 11 παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται. 14 ιδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρο- νομία· 15 καὶ ἐκβαλόντες αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσῃ αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; 16 ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσῃ τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπαν Μὴ γένοιτο. 17 ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν Τί οὖν ἔστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο 2 ¹ “Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·”

¹ Ps 118(117):22 f ² Ps 118(117):22Mk 12:9 *τι* (without addition) BL 1 it syr sin cop; ~~Ν~~ACDNWXΔΘ it vg pesh al pler add οὖν

MATT 21	MARK 12	LUKE 20
καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὁφθαλμοῖς ἡμῶν;'' 43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ¹ ἄρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. 44 [Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.] 45 'Καὶ ἀκούσαντες ¹ οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει· 46 καὶ ζητοῦντες αὐτόν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.	καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὁφθαλμοῖς ἡμῶν;'' 12 Καὶ ἐξήτουν αὐτόν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτόν ἀπῆλθαν.	18 πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκείνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. 19 Καὶ ἐξήτησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἄρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.

151. THE MARRIAGE FEAST

MATT 22:1-14

^aΚαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων 2 Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ

^a Cf Lk 14:16 ff (§122)

WH mg: Mt 21:43 ὑμῖν, 45 Ἀκούσαντες δὲ

Mt 21:44 Καὶ . . . αὐτόν with **Σ**BCW^xΘ (om καὶ) **Σ** 6 it vg syr cur pesh cop arm eth al pler (cf Lk 20:18); D 33. 5 it syr sin Or om Lk 20:19 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἄρχιερεῖς (Φαρισαῖοι C) with ABCLW^Θ cop arm eth etc; οἱ ἄρχιερ. καὶ οἱ γραμ. **Σ**DR it vg syr sin cur pesh etc

MATT 22

καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. 4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων Ἐξ-
πατε τοῖς κεκλημένοις Ἴδου τὸ ἄριστόν μου ἡτοιμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα·
δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. 5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπήλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ·
6 οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 ὁ δὲ βασι-
λεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλε-
σεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 τότε λέγει τοῖς δούλοις
αὐτοῦ Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· 9 πορεύεσθε οὖν
ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὑρητε καλέ-
σατε εἰς τοὺς γάμους. 10 καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι ἐκείνοι
εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάν-
τας οὓς εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ
νυμφῶν ἀνακειμένων. 11 εἰ-
σελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεά-
σασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν
ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον
ἐνδυμα γάμου· 12 καὶ λέγει
αὐτῷ Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες
ᾧδε μὴ ἔχων ἐνδυμα γάμου;
ὁ δὲ ἐφिमώθη. 13 τότε ὁ
βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις
Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ
χεῖρας

MATT 22

^aἐκβάλετε αὐτὸν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
14 πολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοὶ
ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§152-155

152. PAYING TRIBUTE TO CAESAR

MATT 22:15-22

Τότε πορευθέντες
[Cf v 16 below]
οἱ Φαρισαῖοι
[Cf v 16 below]
συμβούλιον ἔλαβον
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν
ἐν λόγῳ.

16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ
τοὺς μαθητὰς αὐτῶν
μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν

λέγοντας
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ
καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις,
καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων·
[Cf v 16 above]

MARK 12:13-17

Καὶ
ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν
τινας τῶν Φαρισαίων
καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν

ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν
λόγῳ.

[Cf v 13 above]

14 καὶ ἐλθόντες
λέγουσιν αὐτῷ
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ

καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

LUKE 20:20-26

Καὶ παρατηρήσαντες
ἀπέστειλαν
ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους
ἐαυτοὺς δικαίους εἶναι,

ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ
λόγῳ,
ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ
ἀρχῇ
καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.

21 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν
λέγοντες
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ὀρθῶς λέγεις
καὶ
διδάσκεις

καὶ οὐ λαμβάνεις
πρόσωπον,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

^a Cf Mt 8:12 (§45, pp 70, 71)

Lk 13:28

^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ἴδῃσθε¹ Ἄβραάμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς
προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
17 εἰπὸν οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; 18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; 19 ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. 20 καὶ λέγει αὐτοῖς τ Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν Καίσαρος. 21 τότε λέγει αὐτοῖς Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.	ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; 15 δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. 16 οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Καίσαρος. 17 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.	22 ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ; 23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτοὺς 24 Δείξατέ μοι δηνάριον τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφὴν; οἱ δὲ εἶπαν Καίσαρος. 25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τοῖνυν ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 26 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλα- βέσθαι τοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

153. THE QUESTION ABOUT THE RESURRECTION

MATT 22:23-33	MARK 12:18-27	LUKE 20:27-38
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν	Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν	Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, 28 ἐπηρώτησαν αὐτόν

WH mg: Mt 22:20 ὁ Ἰησοῦς

Lk 20:27 ἐπηρώτων

Mt 22:20 αὐτοῖς with **NBW** XΔΣ al pler; ὁ Ἰησοῦς add DLZΘ it vg syr cur pesh cop etc
 Mk 12:14, 15 syr sin om ἢ οὐ; δῶμεν — D 6 it om δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; 17 εἶπεν with BD; **NA** CLW XΔΘ al pler
 add αὐτοῖς Lk 20:23 αὐτοῖς with **NBL** etc; ACDWΘ al pler add τί με πειράζετε (ὑποκριταί C)

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
<p>24 λέγοντες Διδάσκαλε, Μωυσῆς εἶπεν ¹“Ἐάν τις ἀποθάνῃ</p> <p>μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.” ἦσαν δὲ παρ’ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί·</p> <p>25 καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφήκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ·</p> <p>26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος</p> <p>καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτὰ·</p> <p>27 ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν ἡ γυνή. 28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.</p> <p>29 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ·</p>	<p>λέγοντες 19 Διδάσκαλε, Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ¹“Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο- θάνῃ” καὶ καταλίπῃ γυναῖκα “καὶ μὴ ἀφῇ τέκνον,” ἵνα “λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.” 20 ἑπτὰ ἀδελφοί ἦσαν·</p> <p>καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφήκεν σπέρμα·</p> <p>21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν μὴ καταλιπὼν σπέρμα, καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως· καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἀφήκαν σπέρμα·</p> <p>22 ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν. 23 ἐν τῇ ἀναστάσει τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.</p> <p>24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς</p> <p>Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;</p>	<p>λέγοντες Διδάσκαλε, Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ¹“Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο- θάνῃ” ἔχων γυναῖκα, “καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾗ,” ἵνα “λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.” 29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοί ἦσαν·</p> <p>καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος·</p> <p>30 καὶ ὁ δεύτερος</p> <p>καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, 31 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον·</p> <p>32 ὕστερον καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν. 33 ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.</p> <p>34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίσκονται,</p> <p>35 οἱ δὲ καταξιοθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν</p>

¹ Deut 25:5; Gen 38:8

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
30 ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν·	25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀνα- στῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσιν ὡς ἄγγελοι ¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·	καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται ¹ . 36 οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται, ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ καὶ Μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει ¹ “Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ;” 38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.
31 περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος 32 ¹ “Εγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;” οὐκ ἔστιν [ὁ] θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.	26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωυσέως ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων ¹ “Εγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ;” 27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺ πλανᾶσθε. [MARK 11:18b]	
33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§146)	

154. THE QUESTION ABOUT THE GREAT COMMANDMENT

MATT 22:34-40	MARK 12:28-34	LUKE 20:39, 40
Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.	Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων,	ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων

¹ Ex 3:6

WH mg: Mk 12:25 οἱ ἄγγελοι οἱ 27 ὁ Lk 20:35 γαμίσκονται

Mt 22:32 ὁ θεὸς¹ with BLΔ sah cop syr sin etc; NDW min pauc etc θεός; ΕΓΘΣ arm al pler ὁ θεὸς θεός
Mk 12:26 θεός Ἰσαὰκ καὶ θεός with BDW Or; NACLXΔΘ al pler ὁ θεός Ἰσ. καὶ ὁ θεός 27 θεός with BDLWA
etc; NACE etc ὁ θεός; Θ ὁ θεός θεός

MATT 22	MARK 12	
35 καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν 36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλῃ ἐν τῷ νόμῳ;	εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπηρώτησεν αὐτόν Ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτῃ πάντων;	
37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ	29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρώτῃ ἐστὶν ³⁴ “Ἀκουε, Ἰσ- ραήλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος ¹ εἰς ἐστίν, 30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου	[LUKE 10:27] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 1“ Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ¹ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου”	καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”	
38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτῃ ἐντολή. 39 δευτέρα ὁμοία αὐτῇ ¹ ^{a2} “Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.” 40 ^b ἐν ταύταις ταῖς δυσιν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμα- ται καὶ οἱ προφῆται.	31 δευτέρα αὕτη ^{a2} “Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.” μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν. 32 Εἶπεν ¹ αὐτῷ ὁ γραμ- ματεὺς Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ’ ἀληθείας εἶπες ὅτι ⁴ “εἰς ἐστὶν ⁵ καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.” 33 καὶ τὸ ¹ “ἀγαπᾷν αὐτόν	καὶ ^{a2} “τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.” (§103) LUKE 20 εἶπαν Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας·

^a Cf Mt 5:43 (§37); 19:19b
(§137)

Mt 7:12b

^b οὗτος γάρ ἐστιν
ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται. (§42)

¹ Deut 6:5

² Lev 19:18

³ Deut 6:4 f (two texts of LXX)

⁴ Deut 6:4

⁵ Deut 4:35

WH mg: Mt 22:39 ὁμοίως | αὐτῇ

Mk 12:29 ἡμῶν, Κύριος

30 τῆς

32 Καὶ εἶπεν

Lk 10:27 θεόν | τῆς

	MARK 12	LUKE 20
	ἐξ ὅλης [†] καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος” καὶ τὸ ² “ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν” περισσότερόν ἐστιν πάντων ³ “τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυ- σιῶν.” ³⁴ καὶ ὁ Ἰησοῦς ιδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπε- κρίθη εἶπεν αὐτῷ Οὐ μακρὰν [εἶ] ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.	
[MATT 22:46] καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ’ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι. (§155)	Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.	40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

155. JESUS' QUESTION ABOUT THE SON OF DAVID

MATT 22:41-46	MARK 12:35-37	LUKE 20:41-44
Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρι- σαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 42 λέγων Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστίν; λέγουσιν αὐτῷ Τοῦ Δαυεὶδ. 43 λέγει αὐτοῖς Πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ ἑαυτὸν κύριον ¹ λέγων 44 ¹ “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;” 45 εἰ οὖν Δαυεὶδ	Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς Δαυεὶδ ἐστίν; 36 αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ¹ “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Ἰκάθου ¹ ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;” 37 αὐτὸς Δαυεὶδ	Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ υἱόν; 42 αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει ἐν Βίβλῳ Ψαλμῶν ¹ “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου 43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;” 44 Δαυεὶδ οὖν

¹ Ps 110(109):1² Lev 19:18³ I Sam 15:22

WH mg: Mt 22:43 κύριον αὐτὸν

Mk 12:33 τῆς

36 Κάθισον

Mk 12:36 ὑποκάτω with BDe¹ W 28. sah cop; ὑποπόδιον NALXΔΘ al pler

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; 46 καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκρι- θῆναι αὐτῷ λόγον,	λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστίν υἱός; [MARK 12:34b] Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. (§154) Καὶ ὁ πολλὸς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.	αὐτὸν κύριον καλεῖ, καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἐστίν; [LUKE 20:40] οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. (§154)

CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§156-159

156. OSTENTATION

MATT 23:1-12	MARK 12:38-40	LUKE 20:45-47
Τότε [ὁ] Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων 2 Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδ- ρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν.	Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν	Ἀκούοντας δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς [LUKE 11:46] ὁ δὲ εἶπεν Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. (§110)
4 δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα [†] καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. 5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα,		

WH mg: Mt 23:4 καὶ δυσβάστακτα

Mt 23:4 βαρέα (without addition) with ⲛ (μεγάλα βαρέα) L 2 min 5 it syr sin cur pesh cop; BDWΔΘΣ
it vg sah al pler add καὶ δυσβάστακτα (D* ἀδυσβ.)

MATT 23	MARK 12	LUKE 20
6 ^a φιλοῦσι δὲ	^a Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς 39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς ¹ δείπνοις, [Cf v 39 above] [Cf v 38 above]	46 ^a Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς ¹ δείπνοις, [Cf v 46c above] [Cf v 46b above]
τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς 7 καὶ τοὺς ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ- πων ¹ Ραββεῖ. 8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ¹ Ραβ- βεῖ, εἰς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε· 9 καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος· 10 μὴδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητῆς ὑμῶν ἐστὶν εἰς ὁ χριστός· 11 ^b ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἐστὶ ὑμῶν διάκονος.	[MARK 9:35b] ^b Εἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι ἔσται πάντων ἑσχατος καὶ πάντων διάκονος. (§92)	[LUKE 9:48b] ^b ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

Mt 20:26, 27
^b οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
'ἐν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι
ἔσται
ὑμῶν διάκονος,
27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
'ἐν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος
ἔσται ὑμῶν δοῦλος. (§140)

Mk 10:43, 44
^b οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
'ἔσται¹
ὑμῶν διάκονος,
44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
ἔσται πάντων δοῦλος. (§140)

Lk 11:43
^a οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε
τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἄσπασμους
ἐν ταῖς ἀγοραῖς. (§109)

Lk 22:26
^b ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ'
ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
γινέσθω
ὡς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος
ὡς ὁ διακονῶν. (§173)

MATT 23

12 ^aὍστις δὲ
ὑψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται.

MARK 12

40 οἱ κατέσθοντες τὰς οἰκίας
τῶν χρηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσευχόμενοι.¹
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

[LUKE 14:11]

^aὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§123)

LUKE 20

47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας
τῶν χρηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσεύχονται·
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

157. VARIOUS SINS

MATT 23:14-36

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν.

15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ
τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσή-
λυτον, καὶ ὅταν γένηται ποι-
εῖτε αὐτὸν υἱὸν γέννης διπλό-
τερον ὑμῶν. 16 Οὐαὶ ὑμῖν,
ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες
Ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναῶ,

[LUKE 11:52]

οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε. (§110)

Lk 18:14b

^a ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§134)

WH mg: Mk 12:39, 40 *δελπνοὶς* οἱ . . . προσευχόμενοι,

Mt 23:13 **SB**DLZ⁹ syr sin etc om; min 4 it syr cur etc add after v 14 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χρηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψετε περισσώτερον κρίμα (cf Mk 12:40; Lk 20:47); al pler add οὐαὶ δὲ ὑμῖν etc before v 14

MATT 23

οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν
τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει·
17 μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ
μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ
ναὸς ὁ ἀγιάσας τὸν χρυσόν;
18 καὶ Ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν
τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν,
ὃς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ
τῷ ἐπάνω αὐτοῦ ὀφείλει·
19 [†] τυφλοί, τί γὰρ μείζον,
τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; 20 ὁ
οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ
ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι
τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· 21 καὶ
ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν
αὐτῷ καὶ ἐν τῷ [†]κατοικοῦντι¹
αὐτόν· 22 ^aκαὶ ὁ ὁμόσας ἐν
τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ
θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ
καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον
καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον,
καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα
τοῦ νόμου,
τὴν κρίσιν
καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
κάκεινα μὴ ἀφείναι.
24 ὁδηγοὶ τυφλοί, διυλίζοντες
τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον
καταπίνοντες.
25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι καθαρίζετε τὸ ἐξωθεν
τοῦ ποτηρίου
καὶ τῆς παροψίδος,

[Cf Luke 11:42 below]

[LUKE 11:39-44]

εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν
Νῦν ὑμεῖς
οἱ Φαρισαῖοι
τὸ ἐξωθεν
τοῦ ποτηρίου
καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε,

^a Cf Mt 5:34 (§37)

MATT 23

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.
26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς
τοῦ ποτηρίου [καὶ τῆς παροψί-
δος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ
καθαρόν.

[Cf v 23 above]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι [παρομοιάζετέ] τάφοις
κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν
μὲν φαίνονται ὡραῖοι ἔσωθεν
δὲ γέμουσιν ὀστέων
νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας·

28 οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν
μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις
δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστοὶ
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

[LUKE 11]

τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.
40 ἄφρονες,
οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν
καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;
41 πλὴν τὰ ἐνόντα

δοτε ἐλεημοσύνην,
καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν.
42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον,
καὶ παρέρχεσθε
τὴν κρίσιν
καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
κάκεῖνα μὴ παρεῖναι.
43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς.
44 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα

τὰ ἄδηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες
ἐπάνω οὐκ οἶδασιν. (§109)

^a Cf Mt 23:6 (§156)

^a Cf Mk 12:38 (§156)

^a Cf Lk 20:46 (§156)

MATT 23

29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε Εἰ ἤμεθα ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἤμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

ὅτι υἱοὶ ἐστε
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφῆτας.

32 καὶ ὑμεῖς ἰπληρώσατε¹ τὸ
μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.
33 ὁφείετε γεννήματα ἐχιδνῶν,
πῶς φύγητε
ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γέεννης;

34 διὰ τοῦτο

ἰδοὺ¹ ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς
προφῆτας καὶ σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσετε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς
πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς

[LUKE 11:47, 48]

οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.

48 ἅρα μάρτυρές ἐστε
καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε. (§110)

[LUKE 11:49-51]

διὰ τοῦτο
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
Ἐποστελῶ
εἰς αὐτοὺς
προφῆτας καὶ ἀποστόλους,

50 καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ διώξουσιν,

ἵνα ἐκζητηθῇ

Mt 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; (§17)
Cf Mt 12:34 (§50)

Lk 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; (§17)

MATT 23

πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυννόμενον
ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος "Αβελ
τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ
τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἡ ταῦτα πάντα¹
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

[LUKE 11]

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος "Αβελ

ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ
τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§110)

158. LAMENT OVER JERUSALEM

MATT 23:37-39

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυναγαγεῖν
τὰ τέκνα σου,
ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει
τὰ νοσσία [αὐτῆς]
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν” τ.
39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ’ ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε
²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

[LUKE 13:34, 35]

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυνάξει
τὰ τέκνα σου
ὃν τρόπον ὄρνις
τὴν ἑαυτῆς νοσσίαν
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν.”
λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδῃτέ με
ἕως εἴπητε
²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§122)

¹ Jer 22:5; 12:7² Ps 118(117):26

WH mg: Mt 23:36 πάντα ταῦτα

38 ἔρημος

Lk 11:50 ἐκχυννόμενον

Mt 23:35 υἱοῦ Βαρ.: om **Σ*** 2 min Eus

159. THE WIDOW'S MITE

MARK 12:41-44	LUKE 21:1-4
Καὶ καθίσας ἐκέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά· 42 καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχή ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ ἐστιν κοδράντης. 43 καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή πλείον πάντων ἔβαλεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζο- φυλάκιον· 44 πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.	Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίων. 2 εἶδεν δὲ τινα χήραν πενιχρὰν βάλλονσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο, 3 καὶ εἶπεν Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή πλείον πάντων ἔβαλεν· 4 πάντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς πάντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§160-169

160. PREDICTION OF THE DESTRUCTION OF THE TEMPLE

MATT 24:1, 2	MARK 13:1, 2	LUKE 21:5, 6
Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδείξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ·	Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.	Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται,

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὅς οὐ καταλυθήσεται.	2 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὅς οὐ μὴ καταλυθῇ.	6 εἶπεν Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὧδε ὅς οὐ καταλυθήσεται.

161. THE GREAT TRIBULATION

MATT 24:3-14	MARK 13:3-13	LUKE 21:7-19
Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες Εἰπὸν ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος. 4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ· 5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες Ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 6 μελλήσετε δὲ ἀκοῦειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε·	Καὶ καθήμενου αὐτοῦ εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἑλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας 4 Εἰπὸν ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα. 5 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ· 6 πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 7 ὅταν δὲ ἰκούσῃτε ¹ πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε·	ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; 8 ὁ δὲ εἶπεν Βλέπετε μὴ πλανηθῇτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες Ἐγὼ εἰμι καὶ Ὁ καιρὸς ἤγγικεν· μὴ πορευθῇτε ὀπίσω αὐτῶν. 9 ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῇτε·

^a Cf Lk 19:44 (§144)

WH mg: Mk 13:7 ἀκούετε

Mk 13:2 οὐ μὴ καταλυθῇ with ABDXΔ al pler; **S***LΘ etc οὐ καταλυθήσεται: οὐ μὴ ἀφεθῇ οὐδὲ διαλυθήσεται **W**

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
1 ¹ “δεῖ” γὰρ “γενέσθαι,” ἀλλ’ οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος. 7 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους·	1 ¹ “δεῖ” γενέσθαι,” ἀλλ’ οὐπω τὸ τέλος. 8 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοί·	1 ¹ “δεῖ” γὰρ ταῦτα “γενέσθαι” πρώτον, ἀλλ’ οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. 10 Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς ² “Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” 11 σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ τόπους ῥοιμοὶ καὶ λιμοί ¹ ἔσονται, φόβηθρά τε καὶ ῥαπ’ οὐρανοῦ σημεῖα μεγάλα ¹ ἔσται. 12 πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ’ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν,
8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὧδίνων. [MATT 10:17-21] προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων·	ἀρχὴ ὧδίνων ταῦτα. 9 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς·	
9 τότε παρα- παραδώσουσιν δώσουσιν ὑμᾶς γὰρ ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συνα- γωγαῖς αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς·	παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε	παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἔρεκεν τοῦ ὀνόματός μου· 13 ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.
[Cf v 14 below] 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἔρεκεν ἐμοῦ	καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἔρεκεν ἐμοῦ	
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη	

¹ Dan 2:28 ² Isa 19:2

WH mg: Lk 21:11 λιμοὶ καὶ λοιμοὶ | σημεῖα μεγάλα ἀπ’ οὐρανοῦ

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
<p>[MATT 10]</p> <p>19 ^aὅταν δὲ παραδώσιν ὑμᾶς,</p> <p>μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν</p> <p>ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·</p> <p>20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.</p> <p>21 παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p> <p>καὶ ¹ἐπανάστησονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. (§72)</p> <p>^bκαὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>	<p>πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.</p> <p>11 ^aκαὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες,</p> <p>μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν</p> <p>ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,</p> <p>οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.</p> <p>12 καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p> <p>καὶ ¹ἐπανάστησονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς² καὶ θανατώσουσιν αὐτούς·</p> <p>13 ^bκαὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>	<p>14 ^aθέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι,</p> <p>15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν</p> <p>ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ¹ἅπαντες² οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.</p> <p>16 παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων,</p> <p>καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν,</p> <p>17 ^bκαὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>
<p>Mt 10:22a</p> <p>^b καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· (§72)</p>		<p>Lk 12:11, 12</p> <p>^a Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς [ἢ τί] ἀπολογησῆσθε ἢ τί εἴπητε· 12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)</p>
<p>¹ Mic 7:6</p>		
<p>WH mg: Lk 21:15 πάντες</p>		

MATT 24

16 ^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν ¹εἰς τὰ ὄρη,
17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
ἄραι
τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ
μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
20 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν
χειμῶνος μηδὲ σαββάτω.
21 ἔσται γὰρ
τότε ²“θλίψις” μεγάλη

“οἷα οὐ γέγονεν
ἀπ’ ἀρχῆς κόσμου

ἕως τοῦ νῦν”

οὐδ’ οὐ μὴ γένηται.

22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν
αἱ ἡμέραι ἐκείναι,
οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·
διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς

MARK 13

^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
15 ὁ ¹ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι
ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν
μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

17 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
18 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται
χειμῶνος·
19 ἔσονται γὰρ
αἱ ἡμέραι ἐκείναι ²“θλίψις

οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη
ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως”
ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς
“ἕως τοῦ νῦν”

καὶ οὐ μὴ γένηται.

20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν
Κύριος τὰς ἡμέρας,
οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ.
ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς
οὓς ἐξελέξατο

LUKE 21

21 ^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς
ἐκχωρείτωσαν,

καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις
μὴ εἰσέρχέσθωσαν εἰς αὐτήν,

22 ὅτι ¹“ἡμέραι ἐκδικήσεως”
αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλησθῆναι
πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 οὐαὶ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·

ἔσται γὰρ
ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς
καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ,

Lk 17:31

^α ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὅς ἐσται ἐπὶ τοῦ δώματος
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ,
μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά,
καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως
μὴ “ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”
(§133)

¹ Hos 9:7² Dan 12:1

WH mg: Mt 24:16 ἐπὶ

Mk 13:15 δὲ

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκείναι.	ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.	24 καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισ- θήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ ¹ “Ἱερουσαλὴμ” ἔσται “πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν,” ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν [καὶ ἔσονται] καιροὶ ἐθνῶν.
23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ‘Ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς ἡ Ὡδε, μὴ πιστεύσητε’ 24 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο- χριστοὶ καὶ ² “ψευδοπροφῆται,” καὶ “δώσουσιν σημεῖα” με- γάλα “καὶ τέρατα” ὥστε ἵπλανᾶσθαι ¹ εἰ δυνατόν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς·	21 Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ “Ἴδε ὧδε ὁ χριστὸς” Ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε· 22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο- χριστοὶ καὶ ² “ψευδοπροφῆται” καὶ “δώσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα” πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν εἰ δυνατόν τοὺς ἐκλεκτούς· 23 ὑμεῖς δὲ βλέπετε· προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.	[LUKE 17:23] καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν ‘Ἰδοὺ ἐκεῖ ἢ’ Ἰδοὺ ὧδε· μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε. (§133)
25 ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν.		[LUKE 17:23, 24] καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν ‘Ἰδοὺ ἐκεῖ ἢ’ Ἰδοὺ ὧδε· μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.
26 ἐάν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν ‘Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθῃτε· ‘Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμεῖοις, μὴ πιστεύσητε· 27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·		24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρα- νὸν εἰς τὴν ὑπ’ οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. (§133)
28 ὅπου ἐάν ᾗ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἅετοί.		[LUKE 17:37b] “Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἅετοί ἐπισυναχθήσονται. (§133)

¹ Zech 12:3 LXX; Isa 63:18; Ps 79(78):1; Dan 8:13 ² Deut 13:1

WH mg: Mt 24:24 πλανᾶσαι

Mt 24:23 πιστεύετε with **NDLWZ** al pler; B* 1 min πιστεύετε
with **SLUW** vg syr sin etc; B sah add καὶ: **ADXDΘ** it etc add ἢ

Mk 13:21 χριστός (without addition)

163. CONCERNING THE COMING OF THE SON OF MAN

MATT 24:29-31

Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν θλίψιν
τῶν ἡμερῶν ἐκείνων

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”

2“καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

καὶ αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

30 καὶ τότε φανήσεται τὸ
σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε 3“κόψον-
ται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς”
καὶ ὄψονται

4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς·

31 καὶ ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ

5“μετὰ σάλπιγγος ἡμεγάλης,”
καὶ 6“ἐπισυνάξουσιν”

τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ

“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρων οὐρανῶν
ἕως [τῶν] ἄκρων αὐτῶν.”

MARK 13:24-27

Ἄλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”

25 2“καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,

καὶ αἱ δυνάμεις
αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
σαλευθήσονται.”

26 καὶ τότε ὄψονται

4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις”

μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ
δόξης·

27 καὶ τότε ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους

καὶ 6“ἐπισυνάξει”

τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ]

“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρου” γῆς
“ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.”

LUKE 21:25-28

καὶ ἔσονται σημεῖα
ἐν ἡλίῳ
καὶ σελήνῳ

καὶ ἄστροις,

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ
7“ἐθνῶν” ἐν ἀπορίᾳ “ἡχοῦς
θαλάσσης” καὶ “σάλου,”

26 ἀποψυχόντων ἀνθρώπων
ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν
ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ,

2“αἱ” γὰρ “δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

27 καὶ τότε ὄψονται

4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς.

28 Ἀρχομένων δὲ τούτων
γίνεσθαι ἀνακίψατε καὶ ἐπά-
ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

¹ Isa 13:10 ² Isa 34:4 ³ Zech 12:2 ⁴ Dan 7:13 ⁵ Isa 27:13 ⁶ Zech 2:6; Deut 30:4 ⁷ Ps 65(64):7

164. THE HOUR THAT NO ONE KNOWETH

MATT 24:32-44

Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
γένηται ἀπαλὸς
καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος·
33 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδῃτε πάντα ταῦτα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.

34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἂν]

πάντα ταῦτα γένηται.

35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσεται,

οἱ δὲ λόγοι μου

οὐ μὴ παρέλθωσιν.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν
οὐδὲ ὁ υἱός,

εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος.

37 ὥσπερ γὰρ

αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

38 ὥς γὰρ ἦσαν

ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις]

ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ
τρῶγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,

MARK 13:28-37

Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
ἀπαλὸς γένηται
καὶ ἐκφύη τὰ φύλλα,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·
29 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδῃτε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.

30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
μέχρις οὗ

ταῦτα πάντα γένηται.

31 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσονται,

οἱ δὲ λόγοι μου

οὐ[†] παρελεύσονται.

32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ[†] οἱ ἄγγελοι[†] ἐν οὐρανῷ
οὐδὲ ὁ υἱός,

εἰ μὴ ὁ πατὴρ.

LUKE 21:29-33

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς
"Ἴδετε τὴν συκὴν
καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 ὅταν προβάλωσιν ἤδη,

βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν

γινώσκετε

ὅτι ἡδὴ ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

31 οὕτως καὶ ὑμεῖς,

ὅταν ἴδῃτε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι

οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἂν]

πάντα γένηται.

33 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ

παρελεύσονται,

οἱ δὲ λόγοι μου

οὐ μὴ παρελεύσονται.

[LUKE 17:26, 27]

καὶ καθὼς ἐγένετο

ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,

οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἥσθιον, ἐπινον,

ἐγάμων, ἐγαμίζοντο,

WH mg: Mk 13:31 μὴ 32 ἄγγελος

Mk 13:31 οὐ with BD*; [†]ACLW[†] al pler οὐ μὴ — παρελεύσονται² with [†]NBL etc; ACDWX[†] al pler
παρέλθωσιν Lk 21:30 βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν: om D it syr sin cur eth

MATT 24	MARK 13	[LUKE 17]
<p>ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,” 39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.</p> <p>40 τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. [Cf v 42 below]</p>	<p>33 ^aβλέπετε ἀγρυπνεῖτε, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς [έστιν].</p> <p>34 ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ</p> <p>καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ,</p> <p>καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορή. 35 ^aγρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται,</p>	<p>ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”</p> <p>καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. (§133)</p> <p>[LUKE 17:34, 35] λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μίας], ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· 35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. (§133)</p>
<p>[MATT 25:14] “Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν</p> <p>ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)</p> <p>42 ^aγρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ἡμέρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.</p>		<p>[LUKE 19:12, 13] εἶπεν οὖν “Ἀνθρωπὸς τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ υποστρέψαι. 13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς πραγ- ματεύσασθαι¹ ἐν ᾧ ἔρχομαι. (§143)</p>

Mt 25:13

^a Γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν. (§166)

¹ Gen 7:7

MATT 24

43 ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποῖα φυλακῇ ὁ κλέπτῃς ἔρχε-
ται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴασεν
διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἕτοιμοι,
ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

MARK 13

ἡ ὀψὲ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτο-
ροφωνίας ἢ πρωί, 36 μὴ
ἐλθὼν ἐξέφνης εὖρῃ ὑμᾶς κα-
θεύδοντας· 37 ὁ δὲ ὑμῖν λέγω
πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.

[LUKE 12:39, 40]

τοῦτο δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποῖα ὥρα ὁ κλέπτῃς ἔρχεται,
[ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ¹ ἀφήκεν
διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
40 καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἕτοιμοι,
ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
(§114)]

165. CONCERNING FAITHFULNESS

MATT 24:45-51

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος
καὶ φρόνιμος
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
τοῦ δοῦναι αὐτοῖς
τὴν τροφήν ἐν καιρῷ;
46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει οὕτως ποιοῦντα·
47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
48 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει μου ὁ κύριος,
49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,

LUKE 21:34-36

[LUKE 12:42-46]

καὶ εἴπῃ ὁ κύριος
Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος,
ὁ φρόνιμος,
ὃν καταστήσει ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ
τοῦ διδόναι
ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει ποιοῦντα οὕτως·
44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
45 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
καὶ ἄρξῃται τύπτειν
τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,

MATT 24

ἐσθίη δὲ καὶ πίνη
μετὰ τῶν μεθύοντων,
50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου
ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
51 ^aκαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει·

^bἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[LUKE 12]

ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
καὶ μεθύσκεσθαι,
46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου
ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
^aκαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. (§115)

[LUKE 13:28a]

^bἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§121)

LUKE 21

Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μὴ
ποτε βαρηνθῶσιν αἱ καρδίαι
ὑμῶν ἐν κρεπάλῃ καὶ μέθῃ
καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ
ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς ἐφνίδιος ἡ
ἡμέρα ἐκείνη ὥς “παγίς”.
35 ἐπεισελεύσεται γὰρ ¹ἐπὶ”
πάντας “τοὺς καθημένους ἐπὶ”
πρόσωπον πάσης “τῆς γῆς”.
36 ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ
καιρῷ δεόμενοι ἵνα κατισ-
χύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα
τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ
σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου.

166. PARABLE OF THE TEN VIRGINS

MATT 25:1-13

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασι-
λεῖα τῶν οὐρανῶν δέκα παρ-
θένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς
λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς
ὕπαντησιν τοῦ νυμφίου. 2
πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν
μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι·

^a Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

^b Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Isa 24:17

MATT 25

3 αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας [αὐτῶν] οὐκ
ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·
4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον
ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν
λαμπάδων ἑαυτῶν. 5 χρονί-
ζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύστα-
ξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.
6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ
γένετο· Ἴδού ὁ νυμφίος,
ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν.
7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ
παρθέναι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσ-
μησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν.
8 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις
εἶπαν Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ
ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
ἡμῶν σβέννυνται. 9 ἀπεκρί-
θησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι
Μήποτε [οὐ μὴ] ἀρκέσῃ ἡμῖν
καὶ ὑμῖν πορεύεσθε μᾶλλον
πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ
ἀγοράσατε ἑαυταῖς. 10
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγορά-
σαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ
ἐτοιμοὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ
εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη
ἡ θύρα. 11 ὕστερον δὲ ἔρχον-
ται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθέναι
λέγουσαι
Κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·
12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Ἄμην λέγω ὑμῖν,
οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
13 Ἄγρηγορεῖτε. οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν.

[Cf Luke 12:35, 36 (§114)]

[LUKE 13:25b]

λέγοντες

Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·

καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν

[MARK 13:33]

^aβλέπετε ἀγρυπνεῖτε,

οὐκ οἶδατε γὰρ πότε

ὁ καιρὸς [ἔστιν]. (§164)

Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἔστέ. (§121)

Mt 24:42

^a γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε ποία ἡμέρα
ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. (§164)

Mk 13:35a

^a γρηγορεῖτε οὖν,
οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, (§164)

WH mg: Mt 25:9 οὐκ

167. PARABLE OF THE TALENTS

MATT 25:14-30

"Ὡς περ γὰρ ἀνθρώπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,

15 καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε
τάλαντα ᾧ δὲ δύο ᾧ δὲ ἓν,
ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύνα-
μιν, καὶ ἀπεδήμησεν. 16 εὐ-
θέως πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν ἡργάσατο
ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα
πέντε. 17 ὡσαύτως ὁ τὰ
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. 18 ὁ
δὲ τὸ ἐν λαβὼν ἀπελθὼν
ᾠρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ
ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 μετὰ δὲ πολὺν χρόνον
ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων
καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος
ἀπόδημος ἀφείλ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δὸς τοῖς δούλοις αὐτοῦ
τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον
αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορῇ. (§164)

[LUKE 19:12-27]

εἶπεν οὖν "Ἀνθρώπος τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑπο-
στρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς
δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς τοὺς πραγματεύ-
σασθαι ἐν ᾧ ἔρχομαι.

[Cf v 20 below]

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν
αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν
ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες Οὐ θέλο-
μεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ ἐπανελθεῖν
αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διεπραγ-
ματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος

ΜΑΤΤ 25

ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων
Κύριε, πέντε τάλαντά μοι
παρέδωκας·

ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα
ἐκέρδησα.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο
τάλαντα

εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέ-
δωκας·

ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ-
δησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

24 προσελθὼν δὲ
καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν Κύριε,

ἔγνων σε
ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας
καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν
ἔκρυψε τὸ τάλαντόν σου ἐν
τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

[LUKE 19]

λέγων

Κύριε, ἡ μνᾶ σου

δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ

Ἐὐγε!, ἀγαθὲ δοῦλε,

ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,
ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος

λέγων

Ἡ μνᾶ σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ

[Cf v 17 above]

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων.

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον

ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γὰρ σε

ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,

αἶρεις ὃ οὐκ ἔθηκας

καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

[Cf v 20 above]

MATT 25

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,
ἦδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισα;
27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν
τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπε-
ζείταις,
καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν
τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ
τὸ τάλαντον καὶ δότε
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 ^ατῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται
καὶ περισσευθήσεται·
τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
30 ^βκαὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον

[MARK 4:25]

^αὃς γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

[LUKE 19]

22 λέγει αὐτῷ
Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε,
πονηρὲ δοῦλε·
ἦδεις ὅτι
ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἵρων ὃ οὐκ ἔθηκα
καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς
μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν;

καγὼ ἐλθὼν
σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν
Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ
τὴν μνᾶν καὶ δότε
τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι· —
25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε, ἔχει
δέκα μνᾶς —

26 λέγω ὑμῖν
ὅτι ^απαντὶ τῷ ἔχοντι
δοθήσεται,

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται.

27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τούτους
τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι
ἐπ' αὐτοὺς

Mt 13:12

^α ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

^β Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

Lk 8:18b

^α ὃς ἂν γὰρ ἔχη,
δοθήσεται αὐτῷ,

καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχη,
καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

MATT 25

ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον·

^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[Cf v 30a above]

[LUKE 19]

ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε
αὐτοὺς ἐμπροσθέν μου. (§143)

[LUKE 13:28]

^aΕκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ἴδῃσθε¹ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

168. CONCERNING THE JUDGMENT OF THE SON OF MAN

MATT 25:31-46

“Ὅταν δὲ ¹“ἔλθῃ” ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ “πάντες οἱ ἄγγελοι μετ’ αὐτοῦ,” τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, 32 καὶ συναχθήσονται ἐμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· 35 ἐπέλασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. 37 τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδαμεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 πότε δὲ σε εἶδαμεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 39 πότε δὲ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ἐωνύμων Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· 42 ἐπέλασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, [καὶ] ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44 τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται ²“οὗτοι εἰς” κόλασιν “αἰώνιον, οἱ δὲ” δίκαιοι “εἰς ζωὴν αἰώνιον.”

^a Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Zech 14:5 ² Dan 12:2

169. JESUS LODGES ON THE MOUNT OF OLIVES

[MATT 21:17]
[Cf Matt 21:22 and parallels
(§148)]

^aΚαὶ καταλιπὼν αὐτοὺς
ἔξῃλθεν
ἔξω τῆς πόλεως
εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠϋλίσθη ἐκεῖ.
(§146)

[MARK 11:19]

^aΚαὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο,
ἔξεπορεύοντο¹
ἔξω τῆς πόλεως. (§146)

LUKE 21:37, 38

^aἮν δὲ τὰς ἡμέρας
ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων¹,
τὰς δὲ νύκτας
ἐξερχόμενος

ἠϋλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλοῦ-
μενον Ἑλαιῶν.
38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθριζεν
πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν
αὐτοῦ.

CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§170-173

170. CONSPIRACY OF THE CHIEF PRIESTS

MATT 26:1-5

^bΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ὅτε ἐτέ-
λεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς
λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ
2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας
τὸ πάσχα γίνεται,

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
δίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

3 Τότε συνήχθησαν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι τοῦ λαοῦ
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως
τοῦ λεγομένου Καϊάφα,

MARK 14:1, 2

HN ΔΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ
καὶ τὰ ἄζυμα

μετὰ δύο ἡμέρας.

Καὶ ἐξήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

LUKE 22:1, 2

ΗΓΓΙΖΕΝ δὲ

ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων
ἡ λεγομένη Πάσχα.

2 Καὶ ἐξήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

Mk 11:11

^a Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα
εἰς τὸ ἱερόν·
καὶ περιβλεψάμενος πάντα
ἰδὲ ἤδη οὕσης τῆς ὥρας¹
ἔξῃλθεν
εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. (§144)

^b Cf Mt 7:28 (§44); 11:1 (§76); 13:53 (§65); 19:1 (§99)

WH mg: Lk 21:37 διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
4 καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατή- σωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν·	πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαν- τες ἀποκτείνωσιν,	τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν,
5 ἔλεγον δέ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.	2 ἔλεγον γάρ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μή ποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.	ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

171. THE ANOINTING OF JESUS (MATT-MARK)

MATT 26:6-13	MARK 14:3-9	[LUKE 7:36-38]
Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ	Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ	Ἦρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρι- σαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου [Cf Luke 7:40 (§48)] κατεκλίθη.
ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,	ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ κατακείμενου αὐτοῦ	37 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλὸς, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή	ἦλθεν γυνή	κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου	ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου	38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, τοῖς δάκ- ρυσιν ἥρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασεν,
βαρυτίμου	πιστικῆς ἰπολυτελοῦς· ¹ συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον	καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. (§48)
καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.	κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.	
8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἡγανάκτησαν λέγοντες Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῇ;	4 ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῇ τοῦ μύρου γέγονεν;	
9 ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι	5 ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι	

WH mg: Mk 14:3 πολυτελοῦς,—

Mt 26:7 βαρυτίμου with BΓΔ al pler; πολυτίμου NADLΘ 33. pesh etc Mk 14:4 τοῦ μύρου: om W
4 min 3 it syr sin (cf Mt 26:8)

MATT 26	MARK 14
πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.	ἐπάνω ἱδναρίων τριακοσίων ¹ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.
10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς	6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἡργάσατο εἰς ἐμέ·	"Αφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε;
11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,	καλὸν ἔργον ἡργάσατο ἐν ἐμοί·
ἐμέ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·	7 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς [πάντοτε] εὖ ποιῆσαι, ἐμέ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·
12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο	8 ὁ ἔσχεν ἐποίησεν, προέλαβεν μυρίσαι
ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.	τὸ σῶμά μου εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.
13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη	9 ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη λαλη- θήσεται
εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.	εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

172. PLOT OF JUDAS AND THE RULERS

MATT 26:14-16	MARK 14:10, 11	LUKE 22:3-6
Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης,	Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ ὁ εἰς τῶν δώδεκα	Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα·
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν	ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς	4 καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
15 Τί θέλετέ μοι δοῦναι κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;	ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς. 11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.	καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ αὐτόν. 5 καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 6 καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐξήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν ἅπτερ ὄχλου αὐτοῖς.
16 καὶ ἀπὸ τότε ἐξήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῶ.	καὶ ἐξήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.	

173. THE LAST SUPPER

MATT 26:17-35	MARK 14:12-31	LUKE 22:7-38
Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 ὁ δὲ εἶπεν Ἑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ Ὁ διδάσκαλος λέγει Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν ¹	Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθνον, [Cf v 13 below] λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; 13 καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς Ἑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων [†] 14 ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἔαν εἰσέλθῃ εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότη ὅτι Ὁ διδάσκαλος λέγει Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου	Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἁζύμων, ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα [†] 8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπὼν Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα ἵνα φάγωμεν. 9 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; [Cf v 8 above] 10 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων [†] ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύ- εται. 11 καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσ- πότη τῆς οἰκίας [†] Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα

¹ Zech 11:12

WH mg: Lk 22:11 λέγοντες

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.	ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἑτοιμον καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν. 16 καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 17 Καὶ ὁψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.	ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 12 κάκεινος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. 13 ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. 15 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. 16 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 17 καὶ δεξιόμενος ποτήριον εὐχαρισ- τήσας εἶπεν Λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτοὺς
19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 20 Ὁψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα [μαθητῶν].	 [Cf v 23 below]	 [Cf v 21 below] [Cf v 23 below]
[Cf v 27 below]	18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 1 ¹ ὁ ἐσθίων ¹ μετ' ἐμοῦ. 19 ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἰς Μήτι ἐγώ; 20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Εἰς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ χείρα	

¹ Ps 41(40):9

WH mg: Mk 14:18 τῶν ἐσθιόντων

Mt 26:20 μαθητῶν with ALMWΘ it vg cop etc; om BD syr sin sah al pler

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
ἐν τῷ τρυβλίῳ οὗτός με παραδώσει· 24 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. 25 ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδίδους αὐτὸν εἶπεν Μήτι ἐγὼ εἰμι, ῥα βεβαί; λέγει αὐτῷ Σὺ εἶπας. 26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δοὺς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 27 καὶ λαβὼν ποτήριον [καὶ] εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, 28 τοῦτο γάρ ἐστιν 1“ τὸ αἷμά” μου “τῆς δια- θήκης” τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν· 29 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πῖω ἀπ’ ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ’ ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.	εἰς τὸ [ἐν] τρύβλιον· 21 ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. 22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν Λάβετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 23 καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἐπion ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτό ἐστιν 1“ τὸ αἷμά” μου “τῆς δια- θήκης” τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν· 25 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.	[Cf v 22 below] [Cf v 19 below] [Cf vv 17 above, and 20 below] 18 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως οὐ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.

1 Ex 24:8; Zech 9:11

Mt 26:28 τῆς διαθήκης with Σ BLZ θ 2 min; ACDW it vg cop al pler τῆς καινῆς διαθ.; διαθήκη καινὴ syr sin
 Mk 14:24 διαθήκης with Σ BCDLW θ cop; AX Δ Σ 6 it vg syr sin pesh al pler καινῆς διαθ. Lk 22:18 ὑμῖν
 (without addition) with BCDL eth etc; Σ AWX Δ θ al pler add ὅτι

MATT 26 [Cf v 26 above]	MARK 14 [Cf v 22 above]	LUKE 22
[Cf vv 27, 28 above]	[Cf vv 23, 24 above]	<p>19 καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου [τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἑμὴν ἀνάμνησιν. 20 ^aκαὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνήσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ ¹“διαθήκη” ἐν “τῷ αἵματί” μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον]]. 21 πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ’ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης· 22 ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὠρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι’ οὗ παραδίδονται. 23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. 24 ^bἘγένετο δὲ καὶ φιλο- νεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. 25 ὁ δὲ</p>
[Cf v 21 above]	[Cf v 18 above]	
[Cf v 24 above]	[Cf v 21 above]	
[Cf v 22 above]	[Cf v 19 above]	
<p>[MATT 20:25-28] ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p>	<p>[MARK 10:42-45] καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p>	<p>εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται.</p>

^b Cf Mt 18:1 (§92)^b Cf Mk 9:34 (§92)^a Cf v 17 above^b Cf Lk 9:46 (§92)¹ Ex 24:8; Zech 9:11

Lk 22:19, 20 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν . . . ἐκχυννόμενον (διδόμενον Θ): D 6 it om

[MATT 20]	[MARK 10]	LUKE 22
<p>26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ^αἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν μέγας' γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος, 27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν εἶναι' πρῶτος ἔσται ὑμῶν δοῦλος·</p> <p>28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)</p>	<p>43 οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ^αἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, 'ἔσται' ὑμῶν διάκονος, 44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος·</p> <p>45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)</p>	<p>26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ^αἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν· 27 τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ ὡς ὁ διακονῶν.</p>
<p>[MATT 19:28] ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς 'Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μου</p> <p>ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθήσεσθε καὶ 'ὑμεῖς'¹ ἐπὶ δώδεκα θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. (§137)</p>	<p>26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.</p>	<p>28 Ὑμεῖς δὲ ἔστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· 29 καὶ γὰρ διατίθεμαι ὑμῖν, κα- θὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου¹ βασιλείαν, 30 ἵνα ἔσθῃτε καὶ πινῃτε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου,</p> <p>καὶ 'καθῆσθε'¹ ἐπὶ θρόνων τὰς δώδεκα φυλὰς κρίνοντες τοῦ Ἰσραὴλ.</p>
<p>MATT 26 30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.</p> <p>Mt 23:11 ^α ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. (§156)</p>	<p>MARK 14 26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.</p> <p>Mk 9:35b ^α Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος. (§92)</p>	<p>Lk 9:48c ^α ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)</p>

WH mg: Lk 22:29 μου,

30 καθήσεσθε

Lk 22:30 καθῆσθε with B*ΤΔ; καθήσεσθε **Σ**ALQWΘ etc; καθέξῃσθε D

MATT 26

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθή-
σεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ
ταύτῃ,
γέγραπται γάρ
1⁴ Πατάξω τὸν ποιμένα,

καὶ διασκορπισθήσονται
τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.”
32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται
ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε
σκανδαλισθήσομαι.

[Cf v 35 below]

34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι
ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος
Κἀν δέ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ
εἶπαν.

MARK 14

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς ὅτι
Πάντες σκανδαλισθήσεσθε,

ὅτι γέγραπται
1⁴ Πατάξω τὸν ποιμένα,
καὶ τὰ πρόβατα
διασκορπισθήσονται.”

28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

29 ὁ δὲ Πέτρος
ἔφη αὐτῷ
Εἰ καὶ πάντες σκανδαλι-
σθήσονται, ἀλλ’ οὐκ ἐγώ.

[Cf v 31 below]

30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι
σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς με ἀπαρνήσῃ.
31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει
Ἐὰν δέ με συναποθανεῖν σοι,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὡσαύτως [δὲ] καὶ πάντες
ἔλεγον.

LUKE 22

31 Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ
Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ
σινιάσαι ὡς τὸν σίτον·
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σου
ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου·
καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρι-
σον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, μετὰ σοῦ
ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν
καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 ὁ δὲ εἶπεν
Λέγω σοι, Πέτρε,

οὐ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ
ἕως τρὶς με ἀπαρνήσῃ εἰδέναι.

[Cf v 33 above]

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὅτε
ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαν-
τίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημά-

LUKE 22

των, μή τινος ὑστερήσατε;
οἱ δὲ εἶπαν Οὐθενός.
36 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἀλλὰ
νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω,
ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ
ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαι-
ραν. 37 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ
τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό¹ “Καὶ
μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη” καὶ
γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.
38 οἱ δὲ εἶπαν Κύριε, ἰδοὺ
μάχαιραι ὥδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς Ἰκανόν ἐστιν.

CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§174-180

174. THE AGONY IN GETHSEMANE

MATT 26:36-46

Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ
Ἰησοῦς
εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθση-
μανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς
Καθίσατε αὐτοῦ
ἕως [οὔ] ἀπελθὼν ἐκεῖ
προσεύξωμαι.

[Cf v 41 below]

37 καὶ παραλαβὼν
τὸν Πέτρον
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου

ἤρξατο λυπεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν.

MARK 14:32-42

Καὶ ἔρχονται
εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθ-
σημανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Καθίσατε ὧδε
ἕως
προσεύξωμαι.

[Cf v 38 below]

33 καὶ παραλαμβάνει
τὸν Πέτρον
καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν¹
Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν,

LUKE 22:39-46

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη
κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος
τῶν Ἐλαιῶν
ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ [καὶ] οἱ
μαθηταί.
40 γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου
εἶπεν αὐτοῖς

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν
εἰς πειρασμόν. [Cf v 46 below]

¹ Isa 53:12

WH mg: Mk 14:33 Ἰάκωβον καὶ

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>38 τότε λέγει αὐτοῖς ¹“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου” ἕως θανάτου· μέναιτε ὥδε καὶ γρηγορεῖτε μετ’ ἐμοῦ.</p> <p>39 καὶ ἱπροελθῶν¹ μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος</p> <p>καὶ λέγων Πάτερ μου,</p> <p>εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω ἀπ’ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ’ ὡς σύ.</p> <p>40 καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας,</p> <p>καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ</p> <p>Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ’ ἐμοῦ;</p>	<p>34 καὶ λέγει αὐτοῖς ¹“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου” ἕως θανάτου· μέναιτε ὥδε καὶ γρηγορεῖτε.</p> <p>35 καὶ ἱπροελθῶν¹ μικρὸν ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ’ αὐτοῦ ἡ ὥρα,</p> <p>36 καὶ ἔλεγεν Ἀββὰ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι·</p> <p>παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ’ ἐμοῦ· ἀλλ’ οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.</p> <p>37 καὶ ἔρχεται καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας,</p> <p>καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἰσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;</p>	<p>41 καὶ αὐτὸς ἀπεσπᾶσθη ἀπ’ αὐτῶν ὥσει λίθου βολήν, καὶ θείς τὰ γόνατα προσηύχετο</p> <p>42 λέγων Πάτερ,</p> <p>εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ’ ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.</p> <p>43 ὦφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἰἀπὸ τοῦ¹ οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. 44 καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἔκτενέστερον προσηύχετο· ἱκαὶ ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὥσει θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.]]</p> <p>45 καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἔλθων πρὸς τοὺς μαθητὰς εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λύπης,</p> <p>46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί καθεύδετε;</p>

¹ Ps 42(41):5

WH mg: Mt 26:39 προσελθῶν

Mk 14:35 προσελθῶν

Lk 22:43 ἀπ’

44 ἐγένετο δὲ

Mt 26:39 Πάτερ μου with **ABCDW**Θ al pler; LΔΣ etc om μου Mk 14:35 ἐπιπτεν with **NBL**; ἔπεσεν ACDNWΧΔΘ al pler Lk 22:43, 44 ὦφθη . . . γῆν substantially with **N*DLQX**Θ it syr cur pesh al pler; **N*ABRTW** 4 Fer syr sin etc om

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>41 ^aγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.</p> <p>42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο [λέγων] Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ πῶ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.</p> <p>43 καὶ ἔλθων πάλιν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.</p> <p>44 καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν πάλιν.</p> <p>45 τότε¹ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ^τ ἤγγικεν ἡ ὥρα</p> <p>καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν.</p> <p>46 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.</p>	<p>38 ^aγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἔλθῃτε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.</p> <p>39 καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο [τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν].</p> <p>40 καὶ πάλιν ἔλθων εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.</p> <p>41 καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε [τὸ] λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀμαρτωλῶν.</p> <p>42 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν.</p>	<p>^aἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν.</p>

Mt 6:13a

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν, (§38)

Lk 11:4b

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν. (§105)
Cf Lk 22:40b above

WH mg: Mt 26:44, 45 εἰπὼν. πάλιν τότε 45 γὰρ

Mt 26:45 λοιπὸν with BCLW etc; ~~NA~~ΔΘ al pler τὸ λοιπ. Mk 14:38 ἐλθῃτε with ~~N~~*B 346. it syr
sin; εἰσέλθῃτε ACDLNWXΔΘ 3 it vg al pler 41 τὸ λοιπὸν with ~~N~~BΔΘ al pler; λοιπὸν ACDLWX it etc;
om syr sin cop

175. THE BETRAYAL AND ARREST

MATT 26:47-56

Καὶ
 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
 ἰδοὺ
 Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα ἦλθεν
 καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς
 μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
 ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων

 καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
 48 ὁ δὲ παραδίδους αὐτὸν
 ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων
 "Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
 κρατήσατε αὐτόν.

 49 καὶ εὐθέως προσελθὼν
 τῷ Ἰησοῦ
 εἶπεν Χαῖρε, ῥα ββεῖ·
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
 Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρεи.

 τότε προσελθόντες ἐπέβαλον
 τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν
 καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

 51 καὶ ἰδοὺ εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ
 ἐκτείνας τὴν χεῖρα
 ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐ-
 τοῦ καὶ πατάξας
 τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
 ἀφείλεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτίον.
 52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

MARK 14:43-52

Καὶ εὐθὺς
 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος

 παραγίνεται [ὁ] Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα
 καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
 μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
 παρὰ τῶν ἀρχιερέων
 καὶ τῶν γραμματέων
 καὶ τῶν πρεσβυτέρων.
 44 δεδώκει δὲ ὁ παραδίδους
 αὐτόν σύσημον αὐτοῖς λέγων
 "Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
 κρατήσατε αὐτόν
 καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς.
 45 καὶ ἔλθων εὐθὺς προσελθὼν
 αὐτῷ
 λέγει Ῥα ββεῖ,
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

 46 οἱ δὲ ἐπέβαλον
 τὰς χεῖρας αὐτῷ
 καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

 47 εἰς δὲ [τις] τῶν παρεστη-
 κώτων

 σπασάμενος τὴν μάχαιραν
 ἔπαισεν
 τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
 καὶ ἀφείλεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτάριον.

LUKE 22:47-53

"Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος
 ἰδοὺ ὄχλος,
 καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα
 προήρχετο αὐτούς,

 καὶ ἤγγισεν
 τῷ Ἰησοῦ

 φιλήσαι αὐτόν.
 48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ

 Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου παραδίδως;

 49 ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν
 τὸ ἐσόμενον εἶπαν Κύριε,
 εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ;
 50 καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ
 αὐτῶν

 τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον
 καὶ ἀφείλεν
 τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ δεξιόν.
 51 ἀποκριθεὶς δὲ [ὁ] Ἰησοῦς
 εἶπεν

Mk 14:43 ὁ Ἰούδας with AB; **SCDLWXΔΘ** al pler om ὁ — τῶν πρεσβυτέρων with **BCDLXΘ** al pler;
NAUW min om τῶν 47 εἰς δὲ τις with **BCXΔΘ** al pler; **NALM** etc om τις: D καὶ τις: W καὶ εἰς τις

MATT 26

Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται· 53 ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; 54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;

55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; καθ' ἡμέραν

ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμενον διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ ^τ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

MARK 14

48 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; 49 καθ' ἡμέραν ἡμῖν πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ¹ με·

ἀλλ' ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαί. 50 καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες. 51 Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν, 52 ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.

LUKE 22

Ἐὰτε ἕως τούτου· καὶ ἀψήμενος τοῦ ὧτίου ἰάσατο αὐτόν.

52 εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτόν ἄρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

53 καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ

οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

^α Cf Mt 8:17 (§24)

176. TRIAL BEFORE THE JEWISH AUTHORITIES

MATT 26:57-75

Οἱ δὲ κρατήσαντες
τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα,

ὅπου οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι

συνήχθησαν.

58 ὁ δὲ Πέτρος
ἡκολούθει αὐτῷ [ἀπὸ] μακρόθεν

ἕως τῆς αὐλῆς
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
ιδεῖν τὸ τέλος.

59 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν
ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ
Ἰησοῦ

ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν,

60 καὶ οὐχ εὑρον
πολλῶν προσελθόντων
ψευδομαρτύρων.

ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο

εἶπαν

61 Οὗτος ἔφη
Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ

MARK 14:53-72

Καὶ
ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν
πρὸς τὸν ἀρχιερέα,
καὶ συνέρχονται ἅπαντες
οἱ ἀρχιερεῖς

καὶ οἱ πρεσβύτεροι
καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 καὶ ὁ Πέτρος
ἀπὸ μακρόθεν ἡκολούθησεν
αὐτῷ

ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ ἦν συνεκαθήμενος
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
φῶς.

55 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν

εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν,
καὶ οὐχ ἠύρισκον·

56 πολλοὶ γὰρ
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ,
καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ
ἦσαν. [Cf v 59 below]

57 καὶ τινες ἀναστάντες
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ
λέγοντες ὅτι

58 Ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος ὅτι
Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν
τούτου

LUKE 22:54-71

Συλλαβόντες δὲ
αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·
[Cf v 66 below]

ὁ δὲ Πέτρος
ἡκολούθει μακρόθεν.

55 περιψάντων δὲ πῦρ
ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς

καὶ συνεκαθισάντων
ἐκάθητο ὁ Πέτρος
μέσος αὐτῶν.
[Cf v 56 below]

WH mg: Mk 14:53 αὐτῷ

Lk 22:54 καὶ εἰσήγαγον with **N**ABL^RX al pler; καὶ συνήγαγον W; DF^Θ min it vg syr sin cur pesh et com

MATT 26	MARK 14	
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησάι.	τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω· 59 καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. [Cf v 56b] 60 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦ- σιν; 61 ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ	
62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Οὐδὲν ἀποκρίνη; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; 63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.	Σὺ εἰ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; 62 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐγώ εἰμι, καὶ 1“ ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.” 63 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρῆξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; 64 ἡκούσατε τῆς βλασ- φημίας; τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἐνόχον εἶναι θανάτου.	[Cf vv 67, 70 below] [Cf v 69 below] [Cf v 71 below]
καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἰ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 64 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας ¹ πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ’ ἄρτι ὤψεσθε 1“ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.” 65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; Ἴδε νῦν ἡκούσατε τὴν βλασ- φημίαν· 66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν Ἐνόχος θανάτου ἐστίν.		

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

WH mg: Mt 26:64 εἶπας;

Mk 14:60 ὅτι

MATT 26

67 Τότε
ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ

καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν,
68 οἱ δὲ ἐράπισαν λέγοντες
Προφήτευσον ἡμῖν, χριστέ,
τίς ἐστιν ὁ παῖσας σε;

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο
ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ·
καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία
παιδίσκη

λέγουσα
Καὶ σὺ
ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ
τοῦ Γαλιλαίου·
70 ὁ δὲ ἡρνήσατο
ἐμπροσθεν πάντων λέγων
Οὐκ οἶδα
τί λέγεις.

71 ἐξελθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα
εἶδεν αὐτὸν ἄλλη

καὶ λέγει
τοῖς ἐκεῖ
Οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ
Ναζωραίου·

72 καὶ πάλιν ἡρνήσατο
μετὰ ὅρκου
ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.
73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελ-
θόντες

οἱ ἐστῶτες
εἶπον τῷ Πέτρῳ

MARK 14

65 Καὶ ἤρξαντό τινες
ἐμπτύειν αὐτῷ

καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ
πρόσωπον
καὶ κολαφίζειν αὐτόν
καὶ λέγειν αὐτῷ
Προφήτευσον,

καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν
αὐτὸν ἔλαβον.

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου
κάτω ἐν τῇ αὐλῇ
ἔρχεται μία
τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως,
67 καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον

θερμαινόμενον
ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει
Καὶ σὺ
μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα
τοῦ Ἰησοῦ·

68 ὁ δὲ ἡρνήσατο
λέγων
Οὔτε οἶδα οὔτε ἑπίσταμαι
σὺ τί λέγεις.¹

καὶ ἐξηλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύ-
λιον.

69 καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα
αὐτόν

ἤρξατο πάλιν λέγειν¹
τοῖς παρεστῶσιν ὅτι
Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.

70 ὁ δὲ πάλιν ἡρνεῖτο.

καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν

οἱ παρεστῶτες
ἔλεγον τῷ Πέτρῳ

LUKE 22

[Cf vv 63, 64 below]

56 ἰδοῦσα δὲ αὐτόν
παιδίσκη τις
καθήμενον πρὸς τὸ φῶς
καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν
57 Καὶ οὗτος
σὺν αὐτῷ ἦν·

ὁ δὲ ἡρνήσατο
λέγων
Οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι.

58 καὶ μετὰ βραχὺ

ἕτερος ἰδὼν αὐτόν

ἔφη

Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ·

ὁ δὲ Πέτρος ἔφη

Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

59 καὶ διαστάσης ὥσει ὥρας
μῆδ
ἄλλος τις διυχυρίζετο λέγων

WH mg: Mk 14:68 ἐπίσταμαι· σὺ τί λέγεις; 69 εἶπεν

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δηλὸν σε ποιεῖ· 74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὁμνῆναι ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθὺς ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·</p> <p>75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι</p> <p>τρὶς ἀπαρνήσῃ με, καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἐκλαυσεν πικρῶς.</p> <p>[Cf v 67 above]</p> <p>[Cf v 68 above]</p> <p>[Cf v 57 above]</p> <p>[Cf v 63 above]</p>	<p>Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ· 71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὁμνῆναι ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. 72 καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·</p> <p>καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὥς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα δις φωνῆσαι</p> <p>τρὶς με ἀπαρνήσῃ, καὶ ἐπιβαλὼν ἐκλαίεν.</p> <p>[Cf v 65 above]</p> <p>[Cf v 53 above]</p> <p>[Cf v 61 above]</p>	<p>Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν· 60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. 61 καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὥς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σή- μερον ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 [καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἐκλαυσεν πικρῶς.] 63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, 64 καὶ περικαλὺψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες Προφῆτευσον, τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε; 65 καὶ ἕτερα πολλὰ βλασ- φημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. 66 Καὶ ὥς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτόν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, λέγοντες 67 Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὼν ἡμῖν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἐὰν ὑμῖν εἶπω οὐ μὴ πιστεύ- σητε· 68 ἐὰν δὲ ἐρωτήσω</p>

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
[Cf v 64 above]	[Cf v 62b above]	οὐ μὴ ἀποκριθῆτε. 69 ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται 1“ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως τοῦ θεοῦ.” 70 εἶπαν δὲ πάντες Σὺ οὖν εἰ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη Ἵμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. ¹ 71 οἱ δὲ εἶπαν Τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν; αὐτοὶ γὰρ ἤκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.
[Cf vv 63, 64a above]	[Cf vv 61, 62a above]	
[Cf v 65 above]	[Cf v 63 above]	
	[Cf v 64 above]	

177. THE TRIAL BEFORE PILATE

MATT 27:1-31	MARK 15:1-20	LUKE 23:1-25
Πρωίας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε θανατῶσαι αὐτόν· 2 καὶ δήσαντες αὐτόν ἀπή- γαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. 3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ ᾿παραδοὺς ¹ αὐτόν ὅτι κατε- κρίθη μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῖσιν καὶ πρεσβυτέροις 4 λέγων ᾿Ημαρτον παρα- δοὺς αἷμα δίκαιον ¹ . οἱ δὲ εἶπαν Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ	Καὶ εὐθὺς πρῶτῃ συμβούλιον ᾿ποίησαντες ¹ οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπή- νεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.	 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πληθ- θος αὐτῶν ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν Πειλᾶτον.

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

WH mg: Mt 27:3 παραδίδους | ἀθῶν

Mk 15:1 ἐτοιμάσαντες

Lk 22:70 εἰμι;

MATT 27

ὄψη. 5 καὶ ῥίψας τὰ ἀργύ-
ρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν,
καὶ ἀπελθὼν ἀπήγατο. 6 Οἱ
δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ
ἀργύρια εἶπαν Οὐκ ἔξε-
στιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν
κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματος
ἐστίν· 7 συμβούλιον δὲ λα-
βόντες ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν
τὸν Ἀγρὸν τοῦ Κεραμέως εἰς
ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 διὸ
ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς
Αἵματος ἕως τῆς σήμερον.
9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν
διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου
λέγοντος ¹“Καὶ ἔλαβον
τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν
τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὄν
ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ,
10 καὶ ἔδωκαν¹ αὐτὰ εἰς τὸν
ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ
συνέταξέν μοι Κύριος.”
11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη
ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος·

καὶ ἐπρωτότησεν αὐτὸν
ὁ ἡγεμὼν

λέγων

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
δαίων;

ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη [†]

Σὺ ἴλέγεις.¹

12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι
αὐτὸν

MARK 15

2 καὶ ἐπρωτότησεν αὐτὸν
ὁ Πειλᾶτος

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
δαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει

Σὺ ἴλέγεις.¹

3 καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ

LUKE 23

2 ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐ-
τοῦ λέγοντες Τοῦτον εὗρα-
μεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος
ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους
Καίσαρι διδόναι καὶ λέγοντα
αὐτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

3 ὁ δὲ Πειλᾶτος
ἠρώτησεν αὐτὸν
λέγων

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
δαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη

Σὺ ἴλέγεις.¹

¹ Zech 11:13

WH mg: Mt 27:10 ἔδωκα

11 αὐτῷ | λέγεις;

Mk 15:2 λέγεις;

Lk 23:3 λέγεις;

MATT 27

ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων
οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πει-
λᾶτος

Οὐκ ἀκούεις

πόσα σου καταμαρτυροῦσιν;

14 καὶ

οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ

πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα,

ὥστε θαυμάζειν

τὸν ἡγεμόνα λίαν.

MARK 15

οἱ ἀρχιερεῖς πολλά.

4 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἐπη-
ρώτα αὐτὸν [λέγων]

Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν;

Ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν.

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς

οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη,

ὥστε θαυμάζειν

τὸν Πειλᾶτον.

LUKE 23

4 ὁ δὲ Πειλᾶτος εἶπεν πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχ-
λους Οὐδὲν εὐρίσκω αἷτιον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5 οἱ
δὲ ἐπίσχουν λέγοντες ὅτι
Ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων
καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, καὶ
ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἕως ᾧδε. 6 Πειλᾶτος δὲ
ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ [ὁ]
ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν,
7 καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς
ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστὶν ἀνέ-
πεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην,
ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύ-
μοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
8 Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν
Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἣν γὰρ
ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν
αὐτὸν διὰ τὸ ἀκοῦειν περὶ
αὐτοῦ, καὶ ἠλπίζεν τι σημεῖον
ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.
9 ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις
ικανοῖς αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρί-
νατο αὐτῷ. 10 ἰστήκεισαν δὲ
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.
11 ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ
Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύ-
μασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ᾔθελον.</p> <p>16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον Βαραββᾶν.</p> <p>17 συνηγμένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος</p> <p>Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,</p>	<p>6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὃν παρητούντο.</p> <p>7 ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδεμένος οἷτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. 8 καὶ ἀναβάς ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐτοῖς.</p> <p>9 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων</p> <p>Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν</p>	<p>περιβαλὼν ἐσθῆτα λαμπράν ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.</p> <p>12 Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὃ τε Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προὔπῃρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτούς.</p> <p>13 Πειλᾶτος δὲ συναλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν</p> <p>14 εἶπεν πρὸς αὐτούς Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὥς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐθέν εὑρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἷτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.</p> <p>15 ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης, ἀνέπεμψεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς· καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ·</p> <p>16 παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.</p> <p>[Cf vv 18, 19, 25 below]</p>

Lk 23:17 ABKLTH 1 it sah etc om; ND (after v 19 with syr sin cur eth) WXΘ (tr to κατὰ ἑορτὴν ἀπολύειν αὐτοῖς ἓνα) 9 it vg etc add ἀνάγκη δὲ εἶχει ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα; cf Mt 27:15; Mk 15:6

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>[τὸν] Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; 18 ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.</p> <p>19 Καθημένον δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.</p> <p>20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν</p> <p>τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. [Cf v 16 above]</p>	<p>τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 10 ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτόν [οἱ ἀρχιερεῖς].</p> <p>11 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.</p> <p>[Cf v 7 above]</p>	<p>18 ἀνέκραγον δὲ πανπληθεὶ λέγοντες Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν·</p> <p>19 ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ.</p> <p>20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσεφώνησεν αὐτοῖς, θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν.</p>
<p>21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν Τὸν Βαραββᾶν.</p> <p>22 λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν πάντες Σταυρωθήτω.</p> <p>23 ὁ δὲ ἔφη</p> <p>Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;</p> <p>οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες Σταυρωθήτω.</p> <p>24 ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι</p>	<p>12 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀποκριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς</p> <p>Τί οὖν ποιήσω [ὃν] λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 13 οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν.</p> <p>14 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς</p> <p>Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν;</p> <p>οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν</p> <p>Σταύρωσον αὐτόν.</p>	<p>21 οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες Σταύρου σταύρου αὐτόν.</p> <p>22 ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτοὺς</p> <p>Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ·</p> <p>παιδεύσας οὖν αὐτόν ἀπολύσω.</p> <p>23 οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτόν Ἰσταυρωθῆναι,</p>

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἱκατέ- ναντι ¹ τοῦ ὄχλου λέγων Ἐθῶς εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος ὅ- του ² ὑμεῖς ὅψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.		
26 τότε	15 ὁ δὲ Πειλάτος	καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν. 24 καὶ Πειλάτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἷτημα αὐτῶν ³
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,	βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, [Cf v 7 above]	25 ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακὴν ὃν ἡτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν
τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν	καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.	τῷ θελήματι αὐτῶν.
ἵνα σταυρωθῇ. 27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 καὶ ἑκδύσαντες ¹ αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, 29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἐμπροσθεν αὐτοῦ	16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραιτώριον, καὶ συναλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. 17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον ² 18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν	

WH mg: Mt 27:24 ἀπέναντι | τοῦ δικαίου 28 ἐκδύσαντες

Mt 27:28 ἐκδύσαντες with ²*ALNWΘ it sah cop al pler; ἐκδύσαντες BD 157. 5 it Mk 15:15 καὶ . .
φραγελλώσας: D 1 it sah τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν

MATT 27

ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες
Χαῖρε, Ἰβασιλεῦ! τῶν Ἰου-
δαίων,
30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν
ἔλαβον τὸν κάλαμον
καὶ ἔτυπτον
εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ,
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα
καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ,
καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν
εἰς τὸ σταυρώσαι.

MARK 15

Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰου-
δαίων·

19 καὶ ἔτυπτον
αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ
καὶ ἐνέπτυσαν αὐτῷ,
καὶ τιθέντες τὰ γόνατα
προσεκύνουν αὐτῷ.

20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ,
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν
καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ.

Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν
ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν·

178. THE CRUCIFIXION OF JESUS

MATT 27:32-56

Ἐξερχόμενοι δὲ
εὗρον ἄνθρωπον
Κυρηναῖον ὀνόματι Σίμωνα·

τοῦτον ἠγγάρευσαν
ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

MARK 15:21-41

καὶ
ἀγγαρεύουσιν παράγοντά
τινα Σίμωνα Κυρηναῖον
ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ,
τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ
Ῥούφου,

ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

LUKE 23:26-49

Καὶ ὡς ἠπήγαγον αὐτόν,
ἐπιλαβόμενοι
Σίμωνα τινὰ Κυρηναῖον
ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ

ἐπέθηκαν αὐτῷ
τὸν σταυρὸν φέρειν
ὀπισθεν τοῦ Ἰησοῦ.

27 Ἡκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ
πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν
αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν
αὐτόν. 28 στραφεῖς δὲ πρὸς
αὐτάς Ἰησοὺς εἶπεν Θυ-
γατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαί-
ετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτάς
κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα
ὑμῶν, 29 ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται
ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν Μακά-
ριαι αἱ στείραι καὶ αἱ κοιλίαι
αἱ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
[Cf v 38 below]	[Cf v 27 below]	οὐ οὐκ ἔθρεψαν. 30 τότε ἄρ- ξονται ³ “λέγειν τοῖς ὄρεσιν Πέσατε ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς Καλύψατε ἡμᾶς.” 31 ὅτι εἰ ἐν τ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32 Ἦγοντο δὲ καὶ ἔτεροι κακοῦργοι δύο σὺν αὐτῷ ἀνα- ρεθῆναι.
33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθά, ὃ ἐστὶν Κρανίου Τόπος λεγόμενος, 34 ¹ “ἔδωκαν” αὐτῷ “πιεῖν οἶνον” μετὰ “χολῆς” μεμιγ- μένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. 35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν [Cf v 38 below]	22 καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Γολγοθὰν τόπον, ὃ ἐστὶν Ἰμεθερμηνεύμενος ¹ Κρανίου Τόπος. 23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἔσμυρνισμένον οἶνον, ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν. 24 καὶ σταυροῦσιν αὐτὸν [Cf v 27 below]	33 Καὶ ὅτε ἦλθαν ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. 34 [ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν.]] ² “διαμεριζόμενοι” δὲ “τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον κλήρον.”
² “διαμερίσαντο τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ “ἱβάλλοντες ¹ κλήρον,”	καὶ ² “διαμερίζονται τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ, “ἱβάλλοντες κλήρον ἐπ’ αὐτὰ,” τίς τί ἄρη. 25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.	35 καὶ ἰστήκει ὁ λαὸς ⁴ “θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον” δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες “Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἐκλεκτός.
36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. [Cf v 41 below]	[Cf v 31 below]	
[Cf v 42 below]	[Cf v 32 below]	

¹ Ps 69(68):21² Ps 22(21):18³ Hos 10:8⁴ Ps 22(21):7

WH mg: Mt 27:35 βαλόντες

Mk 15:22 μεθερμηνεύμενον

Lk 23:31 τῷ

Lk 23:34 ὁ δὲ Ἰησ. . . . ποιοῦσιν with **Σ***A (om Πάτερ) CLX 5 it vg syr cur pesh al pler; BD*W 2 min 3 it syr sin sah cop etc om

MATT 27

[Cf v 48 below]

[Cf v 40 below]

37 καὶ ἐπέθηκαν
ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
τὴν αἰτίαν αὐτοῦ
γεγραμμένην
ΟΤΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ
Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
ΔΑΙΩΝ.

38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐ-
τῷ δύο λησταί,
εἷς ἐκ δεξιῶν
καὶ εἷς ἐξ ἐναντύμων.

39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι
ἐβλασφήμουν αὐτὸν
1“κινῶντες τὰς κεφαλὰς
αὐτῶν”

40 καὶ λέγοντες
Ὁ καταλύων τὸν ναὸν
καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδο-
μῶν,

σῶσον σεαυτὸν·
εἰ υἱὸς τοῦ θεοῦ!,
κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ

41 ὁμοίως [καὶ] οἱ ἀρχιερεῖς
ἐμπαίζοντες
μετὰ τῶν γραμματέων
καὶ πρεσβυτέρων
ἔλεγον

42 “Ἄλλους ἔσωσεν,
ἐαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·

βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν,

MARK 15

[Cf v 36 below]

[Cf v 30 below]

26 καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή
τῆς αἰτίας αὐτοῦ
ἐπιγεγραμμένη

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
ΔΑΙΩΝ.

27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν
δύο ληστές,
ἓνα ἐκ δεξιῶν
καὶ ἓνα ἐξ ἐναντύμων αὐτοῦ.

29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι
ἐβλασφήμουν αὐτὸν
1“κινῶντες τὰς κεφαλὰς”
αὐτῶν

καὶ λέγοντες Οὐὰ
ὁ καταλύων τὸν ναὸν
καὶ οἰκοδομῶν [ἐν] τρισὶν
ἡμέραις,
30 σῶσον σεαυτὸν

καταβάς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

31 ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους
μετὰ τῶν γραμματέων

ἔλεγον
“Ἄλλους ἔσωσεν,
ἐαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·
32 ὁ χριστὸς
ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ

LUKE 23

36 ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῷ καὶ
οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι,
2“ὄξος” προσφέροντες αὐτῷ
37 καὶ λέγοντες Εἰ σὺ εἶ
ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων,
σῶσον σεαυτὸν.
38 ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφή
ἐπ’ αὐτῷ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
ΔΑΙΩΝ ΟΤΤΟΣ.

[Cf vv 32, 33b above]

[Cf v 37 above]

[Cf v 35 above]

[Cf v 35 above]

[Cf v 37 above and parallels]

1 Ps 22(21):7; 109(108):25

2 Ps 69(68):21

WH mg: Mt 27:40 θεοῦ εἰ

Mk 15:28 **ABC*DX** 1 it syr sin sah etc om; **ELΔΘ** 5 it vg cop pesh etc add καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή
ἡ λέγουσα: Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη (Isa 53:12, Lk 22:37) 29 καὶ οἰκοδ. with **BDL** 3 it sah cop pesh etc;
οἰκοδ. after ἡμέρας **ACXΔΘ** al pler — ἐν τρισὶν with **BCXLXΔ** 3 it vg cop syr sin al pler; τρισὶν **ADΘΘ**
2 it sah

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσωμεν ἐπ' αὐτόν. 43 ¹ “πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν”, ῥυσάσθω” νῦν “εἰ θέλει αὐτόν.” εἶπεν γὰρ ὅτι Θεοῦ εἰμι υἱός. 44 τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συνσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.	καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.	39 Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν Οὐχὶ σὺ εἶ ὁ χριστός; σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. 40 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; 41 καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἅξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν. 42 καὶ ἔλεγεν Ἰησοῦ, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἰεὺς τὴν βασιλείαν ¹ σου. 43 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀμὴν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. 44 Καὶ ἦν ἥδη ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἑνάτης 45 τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος,
45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἑνάτης.	33 Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἑνάτης.	
46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με- γάλῃ λέγων ² “Ἐλωὶ ἐλωὶ λεμὰ σαβαχ- θανεὶ;” τοῦτ' ἔστιν “Θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;”	34 καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με- γάλῃ ² “Ἐλωὶ ἐλωὶ λαμὰ σαβαχ- θανεὶ;” ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον “Ὁ θεός μου [ὁ θεός μου], εἰς τί ἐγκατέλιπές με;”	

¹ Ps 22(21):8 ² Ps 22(21):1

WH mg: Mt 27:43 τῷ θεῷ Lk 23:42 ἐν τῇ βασιλείᾳ

Mt 27:45 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν: om N* 248. 1 it Mk 15:34 ὁ θεός μου² om B

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>47 τινες δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκό- των ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἡλείαν φωνεῖ οὗτος. 48 καὶ εὐθέως δραμῶν εἰς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε 1“ὄξους” καὶ περιθεὶς καλάμῳ “ἐπότιζεν” αὐτόν. 49 οἱ δὲ λοιποὶ εἶπαν¹ “Ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας σώσων αὐτόν. [[ἄλλος δὲ λαβὼν λόγχην ἐνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα.]] [Cf v 51 below]</p> <p>50 ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράζας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. 51 Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη [ἀπ’] ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημέ- νων ἁγίων ἠγέρθησαν, 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλ- θον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.</p>	<p>35 καὶ τινες τῶν ἱπαρεστη- κότων¹ ἀκούσαντες ἔλεγον Ἴδε Ἡλείαν φωνεῖ. 36 δραμῶν δέ τις γεμίσας σπόγγον 1“ὄξους” περιθεὶς καλάμῳ “ἐπότιζεν” αὐτόν, λέγων Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας καθελεῖν αὐτόν. [Cf v 38 below]</p> <p>37 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείς φωνὴν μεγάλῃν ἐξέπνευσεν. 38 Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπ’ ἄνωθεν ἕως κάτω.</p>	<p>[Cf v 36 above]</p> <p>ἐσχίσθη δὲ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. 46 καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πάτερ, ²“εἰς χεῖράς σου παρατίθεται τὸ πνεῦμά μου.” τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν. [Cf v 45b above]</p>

¹ Ps 69(68):21 ² Ps 31(30):5

WH mg: Mt 27:49 ἔλεγον Mk 15:35 ἐστηκότων

Mt 27:49 ἄλλος . . . αἷμα (Jo. 19:34) with **XBCL** etc; ADΔΘ it vg syr sin pesh cop al pler om

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>54 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ιδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες Ἀληθῶς Ἰθεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.</p> <p>55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ.</p> <p>56 ἐν αἷς ἦν Ἡ Μαρία¹ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ¹ μητέρα καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβε- δαίου.</p>	<p>39 Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν εἶπεν Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν.</p> <p>40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, [Cf v 41 below]</p> <p>ἐν αἷς καὶ Μαριάμ ἡ Μαγ- δαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μητέρα καὶ Σαλώμη,</p> <p>41 αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ δικόνον αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συνανα- βᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.</p>	<p>47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γενόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων Ὅντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. 48 καὶ πάντες οἱ συναπα- γεγνημένοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεω- ρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη ὑπέστρεφον. 49 ¹“ἰσθήκεισαν” δὲ πάντες “οἱ γνωστοί” αὐτῷ “ἀπὸ μακρόθεν,” καὶ ¹ γυναῖκες αἱ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.</p> <p>[Cf v 49 above]</p>
179. THE BURIAL OF JESUS		
<p>MATT 27:57-61 Ὁψίας δὲ γενομένης [Cf v 62 below]</p> <p>ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος</p>	<p>MARK 15:42-47 Καὶ ἥδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὃ ἐστὶν προσάβατον, 43 ἐλθὼν Ἰωσήφ¹ ἀπὸ Ἀριμαθαίας</p>	<p>LUKE 23:50-56 [Cf v 54 below]</p> <p>Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ</p>

¹ Ps 88(87):8; 38(37):11

WH mg: Mt 27:54 υἱὸς θεοῦ

56 Μαριάμ | Ἰωσή

Mk 15:43 ὁ

Lk 23:49 αἱ

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη¹ τῷ Ἰησοῦ. 58 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πειλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι. 59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σινδόνι καθαρῶ, 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. [Cf v 62 below]</p> <p>61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ</p>	<p>εὐσχήμων βουλευτῆς, [Cf v 43a above]</p> <p>ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλᾶτον καὶ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθηκεν, καὶ προσ- καλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ ἥδη¹ ἀπέθανεν· 45 καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτῶμα τῷ Ἰωσήφ. 46 καὶ ἀγοράσας σινδὸνα καθελὼν αὐτὸν ἐνετύλιξεν τῇ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι ὃ ἦν λελατσημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. [Cf v 42 above]</p> <p>47 Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδα- ληνὴ</p>	<p>βουλευτῆς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἄγαθος καὶ δίκαιος,⁻¹ 51 οὗτος οὐκ ἦν συνκατατεθει- μένος¹ τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν,— ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, [Cf v 50 above]</p> <p>ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, 52 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, 53 καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ οὗ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὐπω κείμενος. 54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσken. 55 Κατακολουθήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλι- λαίας αὐτῷ,</p>

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία	καὶ Μαρία ἡ Ἰωσήτος ἐθεώρουν ποῦ τέθεται.	ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ,
καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.	[MARK 16:1] Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου [ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. (§181)	56 ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύ- χασαν κατὰ τὴν ἐντολήν,

180. THE WATCH AT THE SEPULCHRE

MATT 27:62-66

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον 63 λέγοντες Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μὴ ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ ἡ κλέψωσιν αὐτόν καὶ εἰπωσιν τῷ λαῷ Ἐγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. 65 ἔφη ὁ αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Ἐχετε κουστωδίας ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. 66 οἱ δὲ πορευθέντες ἡσφάλισαν τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

WH mg: Mt 27:64 αὐτοῦ 65 δὲ

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

181. THE RESURRECTION MORNING

MATT 28:1-10

Ὅψ' ἐ δὲ σαββάτων,

τῇ ἐπιφωσκούσῃ
εἰς μίαν σαββάτων,

ἦλθεν
Ἰ[Μαρία] ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία

θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 καὶ ἰδὸν σεισμός ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί.

MARK 16:1-8 [9-11]

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου

[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου
καὶ Σαλώμῃ
ἡγόρασαν ἀρώματα
ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.
2 καὶ λίαν πρῶτῃ
[τῇ] μιᾷ τῶν σαββάτων

ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον
[Cf v 1 above]

Ἰ[ἀνατε]λ[αντος] τοῦ ἡλίου.

[Cf v 1b above]

[Cf vv 4, 5 below]

3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς
Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον
ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;

LUKE 24:1-12

[LUKE 23:56a]

ὑποστρέψασαι δὲ
[Cf v 10 below]

ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.
(§179)

τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων
ὄρθρου βαθέως
ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθαν

φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα.

MATT 28	MARK 16	LUKE 24
[Cf v 2b above]	4 καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀνακεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. 5 καὶ ἑισελθοῦσαι ¹ εἰς τὸ μνημεῖον	2 εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, 3 εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὗρον τὸ σῶμα [[τοῦ κυρίου Ἰησοῦ]]. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσ- θαι αὐτὰς περὶ τούτου καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῇτι ἀστραποῦσης.
[Cf vv 2, 3 above]	εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευ- κὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.	5 ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν
5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε·	6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον·	εἶπαν πρὸς αὐτάς Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα
6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν·	ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·	μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 [[οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἠγέρθη.]]
δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο· 7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,	ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν· 7 ἀλλὰ ὑπάγετε εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι	μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 λέ- γων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

WH mg: Mk 16:5 ἐλθοῦσαι

Lk 24:6 οὐκ . . . ἠγέρθη: om D 5 it

MATT 28

καὶ ἰδὼν προάγει ὑμᾶς
εἰς τὴν Γαλιλαίαν,
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε·
ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.
8 καὶ ἀπελθούσαι ταχὺ
ἀπὸ τοῦ μνημείου
μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς με-
γάλης
ἔδραμον
ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ.

9 καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν
αὐταῖς

λέγων Χαίρετε· αἱ δὲ προσ-
ελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ
τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν
αὐτῷ. 10 τότε λέγει αὐταῖς
ὁ Ἰησοῦς Μὴ φοβεῖσθε·

ὕπάγετε

ἀπαγγείλατε
τοῖς ἀδελφοῖς μου

ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν, κακεῖ με ὄψονται.

[Cf v 1 above]

MARK 16

Προάγει ὑμᾶς
εἰς τὴν Γαλιλαίαν·
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε,
καθὼς εἶπεν ὑμῖν.
8 καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον
ἀπὸ τοῦ μνημείου,
ἔχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος καὶ
ἔκστασις·

καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν,

ἐφοβοῦντο γάρ· * * * *

9 Ἡ Ἀναστάς δὲ πρῶτὴ πρῶτῃ
 σαββάτου
 ἐφάνη πρῶτον
 Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ,
 παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαι-
 μόνια.

10 ἐκείνη πορευθεῖσα

ἀπήγγειλεν
τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις

πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν·

[Cf v 7 above]

[Cf vv 1, 9 above]

LUKE 24

8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων
αὐτοῦ.

9 καὶ ὑποστρέψασαι
[ἀπὸ τοῦ μνημείου]
ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα
τοῖς ἑνδεκα
καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.

10 ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ
Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία
ἡ Ἰακώβου· καὶ αἱ λοιπαὶ
σὺν αὐταῖς ἔλεγον πρὸς τοὺς
ἀποστόλους ταῦτα.

WH mg: Mt 28:7 † . . . †

Mk 16:9-20 with ACDWΘ it vg syr cur pesh al pler; **NB** 1 it syr sin etc om; L⁵ 099. 0112 have both the Long and Short Conclusions, cf p. 316 Lk 24:9 ἀπο τοῦ μνημείου: om D 6 it arm.

MARK 16	LUKE 24
<p>11 κακέينوι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς</p> <p>ἠπίστησαν.]]</p>	<p>11 καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐ- τῶν ὥσεί λῆρος τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἠπίσταν αὐταῖς.</p> <p>12 [[Ὁ δὲ Πέτρος ἀνασ- τὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ παρακίψας βλέπει τὰ ὀθόνια μόνα· καὶ ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν θαυμάζων τὸ γε- γονός.]]</p>

182. THE REPORT OF THE WATCH

MATT 28:11-15

Πορευομένων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγει-
λαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέ-
ρων συμβουλίῳν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις 13 λέγοντες
Εἴπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων·
14 καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο [ἐπὶ] τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους
ποιήσομεν. 15 οἱ δὲ λαβόντες τ' ἀργύρια ἐποίησαν ὥς ἐδιδάχθησαν. Καὶ [διε-
φημίσθη] ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας].

183. THE WALK TO EMMAUS

[[MARK 16:12, 13]]	LUKE 24:13-35
<p>[[Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν</p> <p>ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν·</p>	<p>Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ</p> <p>ᾗσαν πορευόμενοι εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίου ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ᾗ ὄνομα Ἑμμαούς, 14 καὶ αὐτοὶ ὠμί- λουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάν- των τῶν συμβεβηκότων τού- των. 15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συνζητεῖν [καὶ] αὐτοὺς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς, 16 οἱ</p>

WH mg: Mt 28:14 ὑπὸ 15 τὰ | ἐφημίσθη

Lk 24:12 Ὁ δὲ . . . γεγονός (Jo 20:6, 7, 10) with **N**ABLWXΘ al pler; om D 4 it 1 vg

LUKE 24

δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγινῶραι αὐτόν. 17 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. 18 ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ὄνόματι Κλεόπας εἶπεν πρὸς αὐτόν Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνωσ τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, 20 ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22 ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριναὶ ἐπὶ τὸ μνημεῖον 23 καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθαν λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτόν ζῆν. 24 καὶ ἀπῆλθαν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὔρον οὕτως καθὼς αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτόν δὲ οὐκ εἶδον. 25 καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ὡς ἀνόητοι καὶ βράδεῖς τῇ καρδίᾳ

	[[MARK 16]]	LUKE 24
	<p>13 κακέينوι ἀπελθόντες</p> <p>ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς·</p> <p>οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.]]</p>	<p>τοῦ πιστεῦειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· 26 οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; 27 καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωυσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμηνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. 28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι. 29 καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἡδὴ ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μένειν σὺν αὐτοῖς. 30 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς· 31 αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. 32 καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὥς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; 33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρον ἡθροισμένους τοὺς ἑνδεκά καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, 34 λέγοντας ὅτι ὄντως ἡγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι. 35 καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὥς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.</p>

184. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN JERUSALEM, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (LUKE)

[[MARK 16:14]]

[[“Ἦτοτερον [δὲ] ἀνακειμένοι
αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκά ἐφανερώθη,

καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν
αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν
ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν
ἐγγηγερόμενον [ἐκ νεκρῶν] οὐκ
ἐπίστευσαν.]]

LUKE 24:36-49

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων
αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν
[[καὶ λέγει αὐτοῖς Εἰρήνη
ὑμῖν]]. 37 Ἰπτοθθέντες! δὲ
καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν
πνεῦμα θεωρεῖν.

38 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ
τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν;

39 Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ
τοὺς πόδας μου ὅτι ἐγὼ εἰμι
αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ
ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ
ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεω-
ρεῖτε ἔχοντα. 40 [[καὶ τοῦτο
εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας
καὶ τοὺς πόδας.]] 41 Ἐτι δὲ
ἀπιστοῦντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς
χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν
αὐτοῖς Ἐχετέ τι βρώσιμον
ἐνθάδε; 42 οἱ δὲ ἐπέδωκαν
αὐτῷ ἰχθύος ὀπποῦ μέρος·
43 καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν
ἔφαγεν.

44 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
Οὗτοι οἱ λόγοι μου οὓς ἐλά-
λησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν
ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι
πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ
νόμῳ Μωυσέως καὶ τοῖς προ-
φήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ
ἐμοῦ. 45 τότε διήνοιξεν αὐ-
τῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι
τὰς γραφάς. 46 καὶ εἶπεν
αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται

		<p>LUKE 24</p> <p>παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν ¹εἰς¹ ἅφесιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, — ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ· 48 ὑμεῖς¹ μάρτυρες τούτων. 49 καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους δύναμιν.</p>
--	--	---

185. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN GALILEE, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (MATT)

<p>MATT 28:16-20</p> <p>Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων ^aἘδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς·</p> <p>19 πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ¹βαπτίζοντες¹ αὐτοὺς εἰς τὸ</p>	<p>[[MARK 16:15-18]]</p> <p>[[καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.</p>	<p>[LUKE 10:22a]</p> <p>^aΠάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§102)</p>
--	---	---

Mt 11:27a

^a Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§47)

WH mg: Mt 28:19 βαπτίζοντες

Lk 24:47 καὶ | ἔθνη^a ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ὑμεῖς

Mt 28:19 πορευθέντες οὖν with BWΔΘΠΣ 1. 33. it vg pesh etc; **NA** al pler om οὖν Mk 16:15 κἀκεῖνοι ἀπελογοῦντε λέγοντες ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑπὸ τὸν σατανᾶν ἔστιν ὃ μὴ ἔδωκεν τὰ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκάθαρτα τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ καταλαβέσθαι δύναμιν διὰ τοῦτο ἀποκάλυψον σου τὴν δικαιοσύνην ἥδη ἐκεῖνοι ἔλεγον τῷ χριστῷ καὶ ὁ χριστὸς ἐκεῖνος προσέλεγεν ὅτι πεπλήρωται ὁ ὅρος τῶν ἐτῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἀλλὰ ἐγγίξει ἄλλα διὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἁμαρτησάντων παρεδόθην εἰς θάνατον ἵνα ὑποστρέψωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μηκέτι ἁμαρτήσωσιν ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἄφθαρτον τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσωσιν ἀλλὰ **W** for καὶ εἶπεν αὐτοῖς: κἀκεῖνοι . . . ἥδη Hier

MATT 28

ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν
πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν·
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ
πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς
συντελείας τοῦ αἰῶνος.

[[MARK 16]]

16 ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισ-
θεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπισ-
τήσας κατακριθήσεται. 17
σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν
[ἀκολουθήσει ταῦτα]¹, ἐν τῷ
ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ-
σιν, γλώσσαις λαλήσουσιν ^τ,

18 [καὶ ἐν ταῖς χερσὶν] ὄφεις
ἀροῦσιν

καὶ θανάσιμόν τι πίωσιν
οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ,
ἐπὶ ἁρρώστους χεῖρας ἐπι-
θήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.]]

[LUKE 10:19]

ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν
τοῦ ³“πατεῖν ἐπάνω ὄφειν” καὶ
σκορπίων,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἐχθροῦ,
καὶ οὐδὲν
ὑμᾶς οὐ μὴ ἁδικήσει¹. (§102)

186. THE ASCENSION

[[MARK 16:19, 20]]

[[Ὁ μὲν οὖν κύριος [Ἰησοῦς]
μετὰ τὸ λαλήσαι αὐτοῖς

¹“ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν”

καὶ ²“ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
θεοῦ.”

LUKE 24:50-53

Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως
πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας
τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν
αὐτούς.

51 καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς
διέστη ἀπ' αὐτῶν
[[καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρα-
νόν]].

¹ II K 2:11 ² Ps 110 (109):1 ³ Ps 91(90):13

WH mg: Mk 16:17 ταῦτα παρακολουθήσει | καιναῖς

Lk 24:51 καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανὸν with ABCLWXΘ it vg pesh al pler; ⲬD 5 it syr sin om

[[MARK 16]]

20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ^τ]]

ΑΛΛΩΣ

[[Πάντα δὲ τὰ παρηγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξήγγειλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δύσεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερόν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας.]]

LUKE 24

52 καὶ αὐτοὶ [[προσκυνήσαντες αὐτὸν]] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, 53 καὶ ἦσαν διὰ παντός ἐν τῷ ἱερῷ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.

WH mg: Mk 16:20 Ἀμὴν

Short Conclusions of Mk (Πάντα δὲ etc) read by L^v 099.0112 (which contain the Long Conclusion, 20:9-20, also) 274. mg 1 it syr har mg eth codd.

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
CALIFORNIA

7258

316

BS2560.A2 B8 1920 / copy 1
Bible. N.T. Gospels. Greek. 1920.
A harmony of the synoptic Gospels in Gr

7258

LIBRARY
SOUTHERN CALIFORNIA SCHOOL
OF THEOLOGY
CLAREMONT, CALIF.

BS
2560
A2
B8
1920

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

7258

